

Центрально-
український
національний
технічний
університет

Central
Ukrainian
National
Technical
University

Економічний
факультет

Faculty of
Economics

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

*Центральноукраїнський національний технічний університет (ЦНТУ)
Економічний факультет*

*MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Central Ukrainian National Technical University (CNTU)
Faculty of Economics*

Центрально-
український
національний
технічний
університет

Central
Ukrainian
National
Technical
University

Faculty of
Economics

ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ І КОНТРОЛЬ В УПРАВЛІННІ

ACCOUNTING, TAXATION AND CONTROL IN MANAGEMENT

Матеріали

II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
здобувачів вищої освіти і учнівської молоді
24 листопада 2022 р.

Thesis

II International Scientific and Practical Internet Conference of applicants
of higher education and student youth
November 24, 2022

Кропивницький – 2022
Kropyvnytskyi – 2022

Представлено матеріали досліджень здобувачів вищої освіти і учнівської молоді з проблем інноваційної моделі соціально-економічного розвитку держави і регіонів; розвитку професій бухгалтера, аудитора, економіста, фінансиста в глобальному економічному середовищі; тенденцій, проблем та перспектив розвитку науки про бухгалтерський облік, облікової методології та практики; проблем та перспектив розвитку системи оподаткування та інформаційного забезпечення формування податкової звітності; стану та перспектив використання інформаційних технологій в обліку, аналізі, аудиті, фінансово-кредитній та маркетинговій діяльності; проблем та перспектив розвитку аналізу та контролю в системі управління.

Для здобувачів вищої освіти, учнів, викладачів, практиків.

Редакційна колегія:

О.М. Левченко, д.е.н., проф.; **Н.С. Шалімова**, д.е.н., проф. (відп. редактор); **Г.І. Кузьменко**, к.е.н., доц.; **О.А. Магопець**, к.е.н., доц.; **Н.В. Смірнова**, к.е.н., доц. (відп. секретар); **О.М. Гай**, к.е.н., доц.

Облік, оподаткування і контроль в управлінні: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і учнівської молоді, 24 листопада 2022 р. Кропивницький: ЦНТУ, 2022. 189 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Центральноукраїнського національного технічного університету, протокол № 3 від 28 листопада 2022 року.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ І РЕГІОНІВ

Włodarczyk Renata	Problems of innovative transformation of socio-economic systems in the face of the covid-19 pandemic	8
Zakaradze Mamuka	The influence of cultural features on the management process	9
Абрамов Артем	Генезис поняття «економічна ефективність аграрних підприємств»	11
Бевзушенко Володимир	Механізм управління фінансовою надійністю страховика	13
Бідненко Анастасія	Основні напрямки діяльності ОСББ в Україні	15
Богатирець Віктор	Напрями євроінтеграції Буковини	18
Веселовська Вікторія, Балла Віталіна	Стійкість державного та місцевого бюджетів під час пандемії у США	21
Горобець Іван	Проблеми та перспективи інформаційного забезпечення соціальної діяльності підприємств аграрного сектору економіки України	24
Захарченко Олександр	Ефективність податкового контролю в Україні та світі	26
Карпа Ірина, Квасній Сергій	Кластеризація областей України за привабливістю для життя	30
Котляренко Людмила	Сучасний стан організації оплати праці в Україні	33
Лесик Софія	Моделювання виробничої функції промисловості України	35
Муравльова Ольга	Проблеми ліквідності комерційних банків в сучасних умовах	37
Орлов Дмитро	Забезпечення конкурентного розвитку підприємства	39
Росохацька Марина	Цифровізація та її вплив на соціально-економічні системи	41
Руденко Олександр	Система місцевого оподаткування України: сучасний стан та перспективи розвитку	43
Сімбаба Аліна	Оцінка фінансової стійкості банку	46
Старенький Роман	Організаційне та інформаційне забезпечення формування та реалізації кредитної політики в банку	49

Степанова Нінель	Сучасні аспекти інвестиційної банківської діяльності в умовах війни	52
-------------------------	---	----

СЕКЦІЯ 2. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙ БУХГАЛТЕРА, АУДИТОРА, ЕКОНОМІСТА, ФІНАНСИСТА В ГЛОБАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Конська Аделіна	Майбутнє бухгалтерського обліку: як цифрова трансформація вплине на бухгалтерів?	54
Фірчук Марія	Розвиток бухгалтерської професії в умовах глобалізації економіки	57

СЕКЦІЯ 3. ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАУКИ ПРО БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, ОБЛІКОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ ТА ПРАКТИКИ

Буберенко Аліна	Важливі аспекти становлення та розвитку бухгалтерського обліку	60
Веселовська Вікторія	Виправлення помилки у фінансових звітах	63
Волков Сергій	Особливості організації обліку у процедурі банкрутства	65
Гончаренко Аліна	Поняття та призначення основних засобів підприємства	68
Гредякін Олександр	Визнання і оцінка дебіторської заборгованості та зобов'язань	71
Капуста Аліна	Особливості організації та ведення обліку в готельному бізнесі	74
Крупко Єлізавета	Особливості обліку запасів під час військових дій на території України	76
Литвин Дар'я	Облік основних засобів: особливості вітчизняної та зарубіжної практики	79
Личман Ірина	Удосконалення підходів щодо обліку розрахунків з оплати праці та інших виплат працівникам	82
Могилка Дар'я	Проблемні аспекти обліку основних засобів	85
Муравський Олександр	Особливості використання методів управління витратами в системі трансфертного ціноутворення	87
Руденко Олександр	Бухгалтерський облік криптовалют	89
Собчишина Яна	Особливості організації обліку безготівкових розрахунків в бюджетних установах	92
Трохлюк Лілія	Актуальність механізму обліку господарських операцій електронного бізнесу	94
Шевела Олександр	Проблеми обліку об'єднаних територіальних громад	97

Шульга Артем	Особливості побудови моделі обліку в сучасних умовах управління запасами	99
---------------------	--	----

СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН

Базанова Катерина	Варіанти розрахунку зобов'язань з податку на додану вартість	102
Дишловий Володимир	Оподаткування доходів у вигляді заробітної плати в Україні	104
Дорогань Ірина	Концепція податкової реформи «10-10-10» в Україні	106
Заріцька Вікторія, Онуфрійчук Анастасія	Поняття та завдання податкового контролю в умовах сьогодення	109
Крисків Карина	Пільги з ПДВ, їх спрямованість та дія в умовах воєнного стану	111
Магопець Михайло	Ієрархічна будова та складові податкової безпеки	113
Максимнюк Вероніка	Ідея блокчейну як складова розвитку обліку, аудиту та оподаткування в умовах функціонування інформаційної економіки	116
Патрикей Анастасія	Сучасний стан та особливості оподаткування підприємницької діяльності	119

СЕКЦІЯ 5. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ, АНАЛІЗІ, АУДИТІ, ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІЙ ТА МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Біліценко Ігор	Сучасні інформаційні технології в маркетингу	122
Верболоз Анастасія	Перспективи використання інформаційних технологій в обліку	125
Доронін Володимир	Використання фінансової звітності закладу охорони здоров'я – комунального некомерційного підприємства для фінансового планування	127
Карпа Ірина	Моделювання лагових залежностей ВВП України від промисловості	129
Круліковська Світлана	Окремі аспекти автоматизації оперативного економічного аналізу	132
Лисенко Анастасія	Управління активами і пасивами комерційного банку та шляхи його вдосконалення	134
Онуфрійчук Анастасія Заріцька Вікторія	Використання інформаційних технологій в маркетинговій діяльності	137

Яремчук Ігор	Перспективи використання інформаційних технологій в обліку	139
---------------------	--	-----

СЕКЦІЯ 6. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

Артеменко Марина	Методи аналізу пропорційності соціально-економічного розвитку господарського об'єкта	142
Бізбіз Віктор	Зміст податкового контролю	144
Богдан Святослав	Адаптація методів бізнес-аналізу в цілях управління ризиками в системі економічної безпеки бізнесу	146
Ганжа Вікторія	Основи здійснення аудиту ефективності в Україні	149
Гончаренко Юлія	Оцінка ризиків при перевірці операцій із запасами	151
Євграфов Олексій	Управління логістичними процесами організації	153
Задорожна Марія	Податковий контроль в економічних галузях	157
Заїць Дарина	Особливості проведення фінансового аудиту підприємства	160
Занєвич Анна	Виявлення мікро- та макроекономічних факторів впливу на діяльність підприємства SUPERBET Kempisty spółka j.	162
Іванова Анастасія	Основні вимоги до управлінського контролю в умовах змін	165
Кіндрат Андрій	Моделювання будівельного проєкту методами мережевого аналізу	167
Коломієць Ангеліна	Методичні підходи до факторного аналізу продуктивності праці та оцінки резервів її зростання	169
Кучерук Зоряна	Нормативне та інформаційно-аналітичне забезпечення податкового контролю	172
Лимаренко Оксана Таровик Роман	Прийоми та методи оцінки фінансового стану підприємства	174
Перевертайло Юлія	Оптимізація перевезення продукції з урахуванням логістичних центрів	177
Скрипка Карина	Місце та роль внутрішньогосподарського контролю в системі управління сільськогосподарським підприємством	179
Смірнова Єлизавета	Порівняння страхового ринку Німеччини та України	182
Яремчук Ігор	Методологія аналізу фінансових результатів підприємства	184
Яценко Юлія	Принципи економічного аналізу діяльності об'єднаних територіальних громад	187

СЕКЦІЯ 1
ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ДЕРЖАВИ І РЕГІОНІВ

UDC 330.341

Włodarczyk Renata

Dr hab. inż. Prof. CB Bezpieczeństwo Wewnętrzne
Akademia Nauk Stosowanych Collegium Balticum
Szczecin, Polska

**PROBLEMS OF INNOVATIVE TRANSFORMATION OF SOCIO-
ECONOMIC SYSTEMS IN THE FACE OF THE COVID-19 PANDEMIC**

The COVID-19 pandemic has resulted in an unimaginable digital transformation, while the social and economic space began to implement processes that changed the situation of many people around the globe. Some of these changes, along with the spread of mass digitization, were related to the development of modern technologies. ICT systems, automation and robotics have transformed, among others, human community communication, service provision, industrial and food production. The dynamics of using modern technologies in the implementation of daily tasks and duties, caused by the need to function in a pandemic situation, has become a problem, however, due to the forced isolation of the population. On the one hand, there was a digital transformation during the pandemic, and on the other hand, the coronavirus isolated people who began to feel psychological changes due to the lack of direct contacts. They often fostered self-destruction. Based on the observation of the currently occurring transformations of social relations, when analyzing the content of scientific and press publications informing about changes in the world, one should consider the forecast for the future, since inhuman actions take place in human hearts. Brother goes against brother. It does not bode well for good prospects, so there is a problem that should lead to scientific discussions on changes in interpersonal relationships, resulting from total isolation and, at the same time, total digitization.

References:

1. Nowak, P.P. Socio-cultural consequences of the acceleration of the digitization of public services caused by the COVID-19 pandemic. In K. Kalbarczyk & K. Skrawyek (Eds.), *Scientific analysis of selected social problems* (pp. 55-64). Lublin.
2. O'Donovan, N. (2020). From Knowledge Economy to Automation Anxiety: A Growth Regime in Crisis ?*New Political Economy*, 25 (2), 248-266.
3. Callanan, A. (2020). The knowledge economy in the twenty-first century: a modest proposal. *International Journal of Water Resources Development*, 36 (2-3), 235-238.
4. Basak, S.K., Wotto, M. & Bélanger, P. (2018). E-learning, M-learning and D-learning: Conceptual definition and comparative analysis. *E-Learning and Digital Media*, 15 (4), 191-216.
5. Fishbane, L. & Tomer, A. (2020, March 20). As classes move online during COVID-19, what are disconnected students to do? [Online forum post]. Retrieved from

<https://www.brookings.edu/blog/the-avenue/2020/03/20/as-classes-move-online-during-covid-19-what-are-disconnected-students-to-do/>.

6. Kmita, J. (2007). *Late grandson of philosophy. Introduction to Cultural Studies*. Poznań: Bogucki Scientific Publishing House.
7. Weber, A. (1927). *Ideen zur Staats - und Kultursoziologie*. Karlsruhe.
8. MacIver, R.M. &Page, Ch.H. (1959) *Society: An Introductory Analysis*. London.
9. Mead, G.H. (1975). *Mind, personality and society*. Warsaw.
10. Schipke, T. (2017). Narcissism, ego, and self: Kohut - a key figure in transpersonal psychology. *The Journal of Transpersonal Psychology*, 49 (1), 3-21.

UDC 338.2

Zakaradze Mamuka

PhD student in Buisness Management
Caucasus's International University
Tbilisi, Georgia

THE INFLUENCE OF CULTURAL FEATURES ON THE MANAGEMENT PROCESS

Culture, in its classical sense, refers to the norms, values, dogmatic or recognized customs, behaviors, dogmas, or recognized customs that have been historically accepted, mastered, and turned into everyday at all stages of human development, making them a society from the group of people. Society, in turn, represents the union of people who are characterized by socio-cultural and economic unity.

The impact of cultural characteristics on our daily lives is enormous, since any relationship, be it every day, business or legal - is a platform for direct human relations, where often a priority are the cultural characteristics and under its influence (consciously or subconsciously) decisions are made. It is also important to take into account a number of cultural and even narrow national circumstances in the legislative process, especially in administrative units where diverse ethnicities are represented.

Globalization, the main achievement of which is the business relations that have become one space - has created the need for companies in international relations to study and take into account the sensitive circumstances that determine the cultural characteristics of this or that ethnos. Therefore, a manager who wants to be successful and at the same time have a fruitful work environment with both local and foreign employees, it is necessary to take into account aspects of cultural peculiarities that will ultimately help the foreign cultural worker to integrate into the group and create a harmonious work environment. However, it should be noted that the manager is a representative of one of the cultures taken separately, whose decisions are often determined by its cultural elements.

A special note is paid to the participation of companies in international trade, where they face new challenges due to incompatibility with a seemingly foreign culture. It is vital for them to deliver the service or product offered in such a way as

to advertise or package it in a way that does not violate values or norms of behavior that have become dogmatic to the local culture. Thus, it is a big puzzle for both managers and entrepreneurs to get acquainted with the cultural peculiarities of the target market in advance.

Accordingly, in this paper we have tried to discuss the impact of cultural characteristics on the company's management and business, at the same time reviewing the processes in this area around the world.

References:

1. Hofstede, G. (1980). *Cultures's Consequences: International Differences in Work – Related Values*, Abridged Edition, Sage Publication, USA.
2. Hofstede, G. (1993). Cultural Constraints in Management Theories. *Academy of Management Executives*, VII/1.
3. Hofstede, G. (1980). Motivation, Leadership and Organizations: Do American Theories Apply Abroad? *Organizational Dynamics*, Summer.
4. Hofstede, G. (1991). *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. London.
5. Hofstede, G. (1980) *Cultures's consequences: international differences in work related values*. California.
6. Axelord, R. (1984). *The Evolution of Coorporation*. New York.
7. Guiso, L., Sapienza, P., &Zingales, L. (2006). Does culture affect economic outcomes. *The Journal of Economic Perspectives*.
8. Boyd, R., &Richerson, P. (1985). *Culture and the Evolutionary Process*. Chicago: University of Chicago Press.
9. Rauch, J. (2011). *Buisness and Social networks in international trade*. *Journal of Eonomic Literature*.
10. Trompenaars F., &Ve Hampden-Turner, C. (1997). *Riding The Waves Of Culture: Understanding Cultural Diversity in Buisness*. Second Edition, London.
11. Adler, N.J. (1986). *International deminisions of organizational behavior*. California.
12. Schwartz, S.H. (1992). *Universals in the Conctect and Structure: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries*. Orlando.
13. Griffin, Rickey W., &Pustay, Micheal, W. (1996) *International business*. USA: Addison – Wsley Publishing Company.
14. Hill Charles, W.L. (1997). *International Buisness*. Second Edition, GB.
15. An overview of the 2004 study: Understanding the Relationship between National Culture, Societal Effectiveness and Desirable Leadership Attributes. Retrieved November 10, 2022 from https://globe.bus.sfu.ca/study_2004_2007.

Абрамов Артем
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 051 «Економіка»
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна
Науковий керівник:
Запірченко Людмила, к.е.н., доц.
доцент кафедри економіки та підприємництва

ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ»

Поняття “ефективність” являється економічною категорією, це поняття є всеохоплюючим та найбільш вживаним під час оцінювання процесу господарювання певними суб’єктами економічних відносин. Розуміння терміну “ефективність” змінювалось з часом та має тривалу і складну історію становлення. Через всеохопленість даної категорії економісти по різному її розуміють, відносно об’єкта, ефективність якого визначається.

Метою тез є проведення аналізу досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців щодо формулювання та розкриття теоретичної сутності поняття “економічна ефективність”.

Щодо поняття “ефективності”, то в науковій літературі виокремлюють два основних підходи. В першому підході поняття “ефективність” розкривається у значенні результативності, тобто відповідає на такі запитання: яких результатів було здобуто і за яку ціну; яких ресурсів було витрачено і у якій кількості для досягнення отриманих результатів.

Такий підхід трактує поняття “ефективність” як співвідношення витрат та результатів, за допомогою таких критеріїв як “витрати - результат”. Виникає таке питання: чи одержаний результат дає можливість досягнути поставленої мети? Наявність поставленої проблеми зумовила появу іншого підходу, з позиції досягнення цілі трактує поняття “ефективність”, який вимірюється за допомогою критеріїв “результат - мета”.

В історичному плані першим підходом в інтерпретації ефективності став розгляд його у значенні результативності представниками класичної економічної школи, в якій визначали її як “відношення отриманого результату до певного виду витрат”.

Неокласична школа, змінивши класичну економічну школу наприкінці ХІХ ст., також приділяла багато уваги поняттю “ефективності” та визначала його у значенні результативності. Її представники розуміли під поняттям “ефективність” відношення результату до витрат, які необхідні для отримання результату.

Представники підходу “витрати - випуск” звертають увагу, що поняття “ефективність” відображає зв’язок між кількістю одиниць обмежених ресурсів, які використовуються в процесі виробництва, та здобутим в результаті діяльності обсягом потрібного продукту, при цьому збільшення величини вказує на

підвищення ефективності, в той час коли менша величина вказує на зменшення ефективності.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «ефективність»

Автор	Підхід	Трактування (поняття «ефективність»)
В. Паретто, Й. Шумпетер А. Сміт	класичний підхід	розуміли відношення витрат і результатів; чим вищий результативний показник, тим вищий ефект від цієї діяльності
Х. Лібенштайном, [5] С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі	«витрати- результат»	«зовнішнє поняття, яке враховує розподіл ресурсів»; виробництво максимально можливого обсягу продукції з наявних ресурсів та використання найкращих з доступних технологій
С. Мочерний [3]	«max результат за min витрат»	досягнення найбільших результатів за найменших затрат живої та уречевленої праці
В. Андрійчук [1]	«витрати- випуск»	результативність певної дії, процесу, що вимірю- ється залежністю між отриманим результатом і витратами (ресурсами), що його спричинили

Дослідження розвитку підходів до визначення сутності значення «ефективність» (таблиця 1), свідчать, що ця категорія змінювалась у часі та має складну та тривалу історію її визначення.

З переходом економіки до ринкових відносин в нашій країні є необхідність в перегляді принципів та методів визначення економічної ефективності аграрних підприємств. Правильне розуміння визначення категорії “ефективність” аграрних підприємств є дуже важливим, оскільки аграрна сфера є життєво важливою в національній економіці. Тому, підвищення ефективності діяльності є провідним завданням кожного суб’єктного господарювання аграрного сектору. Економічну ефективність можна визначити через відношення економічного ефекту до деяких витрат або ресурсів, які були витрачені для його досягнення [4].

Тому економічна ефективність аграрних підприємств –це співвідношення обсягу випуску у вартісному вираженні (вартість валової продукції, чистий дохід, прибуток) чи натуральному (продукція з одного гектара земельної площі або від однієї голови худоби) та відповідних витрат (затрати праці та ресурси на виробництво продукції).

Література:

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, практика, аналіз: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 292с.
2. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія : підручник; 7-е вид., стер. К. : Знання-Прес, 2008. 719 с.
3. Економічна енциклопедія : у трьох томах / Редкол. : С.В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. К. : Академія, 2002. 952 с.
4. Череп А. В. Ефективність як економічна категорія. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1727>
5. Leibenstein H. Allocative Efficiency and X-Efficiency. *The American Economic Review*. 56(1966). PP.392-415.

Бевзушенко Володимир

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Мельник Тетяна, к.е.н, доц.

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ НАДІЙНІСТЮ СТРАХОВИКА

Економічний зміст управління фінансовою надійністю страховика розкривається за допомогою розробки та ефективного застосування інструментів економіко-фінансового механізму для практичної реалізації запланованих цілей фінансової політики страхової компанії.

Одним із головних інструментів реалізації фінансової політики страховика є механізм управління його фінансовою надійністю. Адже, як і будь-яке інше управління, управління фінансовою надійністю страховика ґрунтується на відповідному механізмі.

До загальних цілей механізму управління фінансовою надійністю страхових організацій відносять:

- забезпечення фінансової надійності страховика;
- захист прав споживачів страхових послуг;
- захист прав інвесторів страховика;
- захист прав власників страховика.

Враховуючи думку вітчизняних науковців[1; 2, с. 231] до головних складових механізму управління фінансовою надійністю страховою організацією необхідно відносити:

1. Систему зовнішнього оцінювання та регулювання фінансової надійності страховика, яка включає:

- нормативно-правове регулювання діяльності страховика;
- ринковий механізм регулювання діяльності страховика;
- проведення незалежної зовнішньої оцінки фінансової надійності страховика рейтинговими агентствами, зовнішніми аудиторами, Національним банком України.

2. Важелі управління фінансовою надійністю страховика, які включають:

- загальні важелі, які притаманні в цілому фінансовому механізму страховика, а саме: прибуток, страховий тариф, внутрішня стратегія страхової компанії, грошовий потік, інвестиційна діяльність тощо;

- специфічні важелі, які притаманні саме механізму управління фінансовою надійністю страховика, а саме: формування страхових резервів, власний капітал, страхові суми, види франшиз, структура страхового портфелю, маржа платоспроможності страховика тощо.

3. Інструменти управління фінансовою надійністю страховика, які включають:

- загальні інструменти, а саме: інвестиційні, кредитні, депозитні та платіжні інструменти тощо;
- специфічні інструменти, а саме: договори перестрахування, договір співстрахування, страховий поліс, договори страхування, фінансова звітність страховика, премій у перестрахуванні тощо.

4. Методи управління фінансовою надійністю страховика, які включають:

- загальні методи управління, які в свою чергу включають:
  - економіко-математичні, статистичні та експертні методи, які застосовуються в бізнес-процесі андеррайтингу та при виборі варіантів інвестування тощо;
  - методи нарощення вартості та дисконтування, які застосовуються в довгостроковому накопичувальному страхуванні життя;
  - методи диверсифікації, які застосовуються при формуванні страхового та перестрахового портфелів, здійсненні інвестиційної діяльності страховика;
- специфічні методи управління, які в свою чергу включають:
  - методи моделювання змін у фінансовій надійності страховика;
  - превентивні методи, а саме: ухилення від страхових ризиків, запобігання страховим збиткам тощо;
  - методи інвестування;
  - методи розрахунку страхових тарифів;
  - методи розрахунку величини страхових резервів, а саме: метод «1/365» або «pro rata temporis», метод «1/24» або «паушальний», метод коефіцієнта збитковості.

Враховуючу думку вітчизняних вчених [3, с. 632], щодо структури механізму забезпечення фінансової безпеки страхової компанії, на нашу думку, до наведених вище елементів механізму управління фінансовою надійністю страховика слід додати наступні складові:

- суб'єкт управління фінансовою надійністю страховика;
- об'єкт управління фінансовою надійністю страховика;
- сукупність фінансових інтересів страховика;
- функції та принципи управління фінансовою надійністю страховика;
- техніку та технологію управління фінансовою надійністю страховика.

Функціонування механізму управління фінансовою надійністю страховика проводиться в декілька основних етапів, до яких можна віднести:

- оцінка як зовнішніх та і внутрішніх загроз фінансовій надійності страховика та вчасне їх виявлення;
- проведення аналізу поточної фінансової надійності страховика шляхом запровадження заходів моніторингу та контролінгу;
- своєчасне проведення запланованих заходів, спрямованих на забезпечення фінансової надійності страховика;
- реалізація відповідних заходів контролю забезпечення фінансової надійності страховика;
- постійне коригування вищенаведених етапів для підтримання

належного рівня фінансової надійності страховика.

Таким чином, можна стверджувати, що механізм управління фінансовою надійністю страховика основним чином забезпечується внутрішнім фінансовим контролем. Який, як правило, проводиться спеціалізованим підрозділом страховика за допомогою комплексу заходів по нагляду за виконанням бізнес-процесів страхової компанії для вивчення дотримання процедур, а також загального впливу на розвиток страхової організації, для того щоб допомогти менеджеру в ефективному управлінні фінансовими ресурсами та виконанні покладених на нього завдань, для забезпечення належної платоспроможності та ефективності діяльності страхової компанії.

Ефективне виконання механізму управління фінансовою надійністю страховика виступає одним із основних факторів реалізації фінансової політики страхової компанії, що дає змогу передбачити виникнення та при необхідності нейтралізувати дію загроз як внутрішнього та і зовнішнього характеру, а також є головною умовою конкурентоспроможності страховика на страховому ринку України.

Література:

1. Балицька М. В. Роль фінансової стійкості страхових компаній у забезпеченні фінансової стабільності економіки країни. *Економіка та держава*. 2016. № 9. С. 89–92. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2016/20.pdf (дата звернення 20.11.2022).
2. Озерова А. Г., Левкович О. В. Управління фінансовою стійкістю страхової компанії. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. № 7. 2020. С. 230-235. URL: https://business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-7_0-pages-230_235.pdf (дата звернення 20.11.2022).
3. Юдіна С.В., Григор'єва Н.М., Чуприна О.Г. Механізм забезпечення фінансової безпеки страхової компанії. *ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО*. Вип. 17. 2018. С. 627-633. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/17_ukr/92.pdf (дата звернення 20.11.2022).

УДК 347.193

Бідненко Анастасія

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Пугаченко Ольга, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ОСББ В УКРАЇНІ

Динамічні зміни у законодавстві створили альтернативні умови щодо можливостей для співвласників багатоквартирних будинків приймати участь в їх управлінні. Водночас ці зміни змушують співвласників приймати рішення про форму управління своїм будинком. Співвласники можуть самостійно

керувати будинком, приймати рішення на загальних зборах, створювати Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків або обирати управителя.

Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) – відносно нова організаційно-правова форма, виникнення якої пов'язано з питаннями права власності, управління та обслуговування житла [4, с. 82]. ОСББ – це спільнота власників квартир та нежитлових приміщень у багатоквартирному будинку для спільного управління будинком, місцями загального користування та прибудинковою територією.

Міністерство розвитку громад та територій України разом із експертами Офісу підтримки та впровадження реформ провели ґрунтовне дослідження, яке показало, що найбільш важливими для становлення ОСББ є перші роки їх діяльності. Більше половини об'єднань, що припинили свою діяльність, проіснували близько чотирьох років [1]. При цьому, однією з нагальних проблем у створенні ефективної державної житлової політики є відсутність комплексних досліджень функціонування ОСББ, у т.ч. і в частині забезпечення ефективної їх діяльності за всіма законодавчо дозволеними напрямками.

Метою статті є дослідження найбільш поширених напрямків діяльності ОСББ та встановлення основних з них для задоволення статутної мети створення і функціонування ОСББ в Україні.

Станом на квітень 2021 року в Україні було створено ОСББ лише у 36000 будинків (20%) із загальної кількості близько 180000 багатоквартирних будинків.

Найбільшу кількість ОСББ було зареєстровано у Донецькій та Дніпропетровській (4214 та 3279 відповідно) областях, дещо менше у Львівській (2912) та Одеській (1885) областях, найменше – у Чернівецькій (428), Кіровоградській (442) та Чернігівській (445) областях. Важливо зазначити, що без урахування даних з тимчасово окупованих територій, кількість ОСББ становить 27010 [1]. Кількість утворених ОСББ пропорційна чисельності населення, але бувають винятки (наприклад, Львівська область, яка за кількістю зареєстрованих ОСББ у трійці лідерів).

Найбільший приріст створення ОСББ відбувся навесні 2016 р. Закон України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку», прийнятий у 2015 р., передбачав один рік для самостійного вибору форми господарювання у багатоквартирному будинку. Якщо власники будинку не могли визначитися, управителів мав призначав виконавчий орган муніципалітету. На жаль, після цієї дати темпи формування ОСББ знову почали знижуватися. Нині на місяць утворюється близько 140 об'єднань, а якщо їх кількість не збільшиться, то за нинішніх умов усі багатоквартирні будинки будуть мати співвласників приблизно через 87,5 років.

З реєстрацією ОСББ виникає багато правових питань. Наслідки цього можна побачити в розподілі кількості видів діяльності, які обрали ОСББ. Рекордсменом серед них стало одне ОСББ аж із 29 КВЕДами. Проте, переважна кількість ОСББ (понад 92%) реєструють лише один КВЕД, а 5% - два. Так, найбільш поширеними у діяльності ОСББ є основні види КВЕДів, які згруповано в таблиці 1.

Найбільш поширені КВЕДи у діяльності ОСББ

КВЕД	Назва виду діяльності	Кількість ОСББ, які обрали даний вид діяльності
81.1	Комплексне обслуговування об'єктів	≈ 90%
7.32.0	Управління нерухомим майном	≈ 7%
68.32	Управління нерухомим майном за винагороду або на основі контракту	≈ 6%
68.2	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна	≈ 2%
81.21	Загальне прибирання будинків	≈ 1%
81.29	Інші види діяльності із прибирання	менше 1%

Обрані КВЕДи відображають уявлення власників багатоквартирних будинків про діяльність своїх ОСББ. І хоча Закон України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» чітко визначає обов'язки власників та об'єднання, серед видів діяльності можна побачити: управління майном за винагороду, діяльність з прибирання, будівельно-монтажні роботи. І навіть надання інших індивідуальних послуг, як, наприклад, астрологічна та спіритична діяльність або утримання домашніх тварин! [1].

Оскільки ОСББ мають статус неприбуткових установ, то основна їх статутна мета полягає не в отриманні прибутку, а в задоволенні суспільно-побутових потреб власників житла і підвищенні якості їх життя.

Послуги з утримання будинку та прибудинкових територій повинні покриватись за рахунок встановлених тарифів. ОСББ, які самостійно (власними силами або із залученням на договірній основі інших юридичних та фізичних осіб) забезпечують утримання будинку і прибудинкової території, при визначенні розміру платежів повинні виходити з розміру витрат на утримання будинку і прибудинкової території, передбачених кошторисом об'єднання, який відповідно до статті 10 Закону України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» затверджується загальними зборами [3, с. 195].

В Україні діють Правила надання послуги з управління багатоквартирним будинком, згідно з яким послуги з управління включають: забезпечення утримання спільного майна багатоквартирного будинку, зокрема прибирання внутрішньобудинкових приміщень та прибудинкової території, якщо земельна ділянка, на якій розташований багатоквартирний будинок, а також належні до нього будівлі, споруди та прибудинкова територія, згідно з відомостями про таку земельну ділянку, що містяться у Державному земельному кадастрі, знаходиться у власності або користуванні співвласників багатоквартирного будинку відповідно до вимог законодавства, виконання санітарно-технічних робіт, обслуговування внутрішньобудинкових систем (крім обслуговування внутрішньобудинкових систем, що використовуються для надання відповідної комунальної послуги у разі укладення індивідуальних договорів з обслуговуванням внутрішньобудинкових систем про надання такої послуги, за умовами яких обслуговування таких систем здійснюється виконавцем),

утримання ліфтів тощо; купівлю електричної енергії для забезпечення функціонування спільного майна багатоквартирного будинку; поточний ремонт спільного майна багатоквартирного будинку; інші додаткові послуги, які можуть бути замовлені співвласниками багатоквартирного будинку [2].

Проведене дослідження дозволило з'ясувати, що основним напрямком діяльності ОСББ в Україні є комплексне обслуговування об'єктів згідно Правил надання послуги з управління багатоквартирним будинком. Проте, мають місце й інші специфічні види послуг, метою надання яких є отримання додаткових доходів. Якісне функціонування ОСББ в Україні та ефективне управління спільним майном є передумовами формування та успішної реалізації державної житлової політики та впровадження енергоефективних заходів.

Література:

1. В Україні діє 32 982 ОСББ – дослідження Мінрегіону / Офіційний сайт Міністерства розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/v-ukrayini-diye-32-982-osbb-doslidzhennya-minregionu/> (дата звернення: 01.11.2022)
2. Про затвердження Правил надання послуги з управління багатоквартирним будинком та Типового договору про надання послуги з управління багатоквартирним будинком : Постанова Кабінету Міністрів України 05 вер. 2018 р. № 712. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/712-2018-%D0%BF/conv#Text> (дата звернення: 01.11.2022)
3. Пугаченко О.Б. Контроль формування вартості послуг з утримання новостворених ОСББ. *Кіровоградщина – 2025: пріоритети і можливості розвитку : [збірник тез доповідей науково-практичної конференції]*; 7 червня 2017 року, м. Кропивницький: «Ексклюзив-Систем», 2017. С. 195-197
4. Фоміна Т.В., Пугаченко О.Б. Формування тарифу на послуги з утримання будинків та прибудинкових територій. *Міжнародний науковий журнал «Економічний дискурс»*. 2017. № 3. С. 82-92.

УДК 327.502:477

Богатирець Віктор

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 073 «Менеджмент»

Чернівецький торговельно економічний інститут ДТЕУ

м. Чернівці, Україна

Науковий керівник:

Мустеца Ірина, к.е.н., доц.

начальник навчального відділу

доцент кафедри, обліку і оподаткування

НАПРЯМИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ БУКОВИНИ

Євроінтеграція – це той вибір, який можна назвати, цивілізаційний для України, враховується як ключові вимоги Революції гідності. У самій системі зовнішньополітичних пріоритетів України вона перебуває на особливому місці.

Для Буковини європейська інтеграція – це не просто вибір, це шлях модернізації економіки, покращення технологічного просування, залучення

іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення кваліфікаційних робочих місць, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Як невід'ємна частинка Європи, Україна орієнтується на діючу в провідних європейських країнах структурну модель соціально-економічного розвитку [1].

Політичні переваги інтеграцій Буковини у ЄС пов'язані виключно зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, безпеки та демократії. Будучи в зближенні з ЄС, можемо мати гарантію, а виконання вимог – стане інструментом розбудови демократичних інституцій в Буковині. Окрім того, членство у ЄС відкриває шлях до колективних структур спільної безпеки Європи в цілому, забезпечуватиме ефективнішу координацію дій та виконання з європейськими державами у сфері моніторингу та контролю експорту і нерозповсюдження зброї масового знищення, на дасть змогу активізувати співробітництво при боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, контрабандою, наркобізнесом, нелегальною міграцією тощо [1].

Це рішення відкриває перед Буковиною широкі можливості та водночас покладає на українську владу додаткові зобов'язання щодо виконання вимог з адаптації законодавства Буковини до здійснення докорінних політичних, соціально-економічних, правових та інституційних реформ, спрямованих на розбудову розвинутої і сталої демократії та ринкової економіки [1].

Укріплення державного суверенітету Буковини в обсягах зовнішньої політики означає повноцінне представлення нашої держави в межах цивілізаційного світового простору як активного суб'єкту геополітики. Це є та буде можливим за умови розвитку динамічного діалогу України з іншими країнами, що потрібно, базуватися на дотриманні норм та принципів міжнародного права, взаємовигідна співпраця, безпека та розуміння нашою державою сутності її національних інтересів. Неосновним, але актуальним є питання становлення дружніх та партнерських відносин між ЄС та Буковиною.

Виступи ЄС є доказом того, що він є активним актором в сучасному геополітичному просторі. Об'єднання Європи - це одне з найбільш значних геополітичних подій ХХІ століття. У масштабній та глибокій інтеграції, саме Європейський Союз став потужним геополітичним центром. Але запитаємо себе, що таке Геополітика – це можна назвати мистецтвом управління державою, політична концепція, що може вбачати в сутності політиці основну або періодичну, визначальну роль географічних факторів, до нього можна віднести: просторове розташування країни, розмір території та ін. До нього ж можна піднести значення Геополітичного становища (положення) – це наукова категорія яка сама по собі важка, що може визначатися і визначається сукупністю відношень з іншими країнами та природні об'єкти великого масштабу. Геополітичне майбутнє європейського проекту і його значна роль у світовій політиці першочергово залежить від ефективності співпраці з країнами та регіонами, що є сусідами безпосередньо з ЄС. Таким чином, звернемо увагу, що співпраця між Буковиною та ЄС має велике значення для обох сторін [2].

Передбачено, що ЄС надаватиме Буковині підтримку у виконанні нею цілей і пріоритетів ПДА через використання всіх наявних ресурсів допомоги ЄС, а можливо також через обмін досвідом, поширення найкращих практик.

Зверніть увагу, чому владі або країнам бажано мати геополітичне положення та навіть, це не просто допоміжна інформація про вас це як квиток який дозволить з більшою імовірністю досягти бажаних вершин. Положення оцінюється як вигідне, чи ні з різних причин та аспектів [2].

На етапі сучасного історичного розвитку людства важливими елементами геополітичного положення слугують саме розміри країни, компактність – протяжність, кордони та її обриси, наявність актуального виходу до морів. Його важливість полягає в резерві важливого економічного та соціально-політичного розвитку держав. Використання цього геополітичного положення дозволяє визначати раціональність структури та ефективність матеріального виробництва країн, її політику, екологію, економіку та воєнну базу. Буковина також має скористатися повною мірою, допомогою консультативної комісії ЄС з реформування сектору громадської безпеки як частини єдиної комплексної допомоги ЄС у процесі реформування. ЄС також заохочуватиме та ініціюватиме координацію підтримки з боку інших партнерів Буковини [3].

У євроінтеграційному процесі кожної країни настає момент, коли із зовнішньополітичного питання він перетворюється на ряд конкретних і досить складних завдань внутрішньої політики. Налагодити роботу над цим не так легко як здається: хтось має очолити, хтось – проконтролювати, хтось – втілювати. Також важливо, аби ніщо не «відвисало», не відтерміновувалося, щоб роботу не робили двічі та навіть тричі різні відомства або, навпаки, не перекидали її одне на одного [3].

Висуваються питання наявності ефективного органу з питань європейської інтеграції – основне для забезпечення успішності процесу в цілому. Водночас способи менеджменту різні, кожна країна вибудовувала свою, індивідуальну систему. Часто – методом спроб і помилок. Усі зазначені методи і пріоритети повністю відповідають як історичному досвіду, так і сучасним цілям розвитку Буковини. Вже у перші роки незалежності це довели спільні спроби 4-х карпатських областей розробити Державну програму розвитку Карпатського регіону, на підставі яких було започатковано формування на базі області науково-екологічного полігону для міжрегіонального та транскордонної співпраці [1].

Сьогодні Буковина є надійним партнером Європейського Союзу і рухається до набуття членства в ЄС. Це не швидкий процес, але ми йдемо за графіком, виконуємо Угоду про асоціацію з ЄС, приймаємо необхідні (євроінтеграційні) закони та проводимо реформи [1].

Згідно з євроінтеграційним курсом українська влада взяла на себе зобов'язання проводити реформи, що дозволять нам остаточно розпрощатися з залишками радянського минулого, з його бюрократією, зневагою до людини, економічною та технологічною відсталістю. І поступово перетворять Україну на розвинену країну з високим рівнем життя [2].

Євроінтеграція є пріоритетом української влади. Президент, Уряд та парламент працюють як одна команда, щоб цей процес ішов якомога швидше [2].

Євроінтеграція – це зміна світогляду. Необхідно щоб з нашого світогляду зникла «радянщина». Щоб основою життя, новим світоглядним стандартом в Україні стали відповідальність, повага один до одного, до права та гідності. Простіше кажучи, якщо ви з повагою ставитеся до оточення, пакуєтеся у дозволені місцях, дбаєте про чистоту свого будинку і свого міста, ввічливо ставитеся до ресурсів своєї країни – то ви вже дієте як європеєць [1].

Література:

1. Євроінтеграція – шлях до нових стандартів. URL: <http://chtei-knteu.cv.ua/ua/evrointegraciya/> (дата звернення 07.11.2022)
2. Беззуб І. Сучасний стан та принципи Євроінтеграції. Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ 2015. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:suchasnij-stan-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&Itemid=350 (дата звернення 07.11.2022)
3. Зиновій Б. Буковинській вісник: Значення і можливості для Чернівецької області. URL: <http://buk-visnyk.cv.ua/evropejska-intehracija/1929/> (дата звернення 07.11.2022)

УДК 327

Веселовська Вікторія

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Балла Віталіна

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальність 242 «Туризм»

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова м. Хмельницький, Україна

Науковий керівник:

Булат Галина

к.е.н, доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

СТІЙКІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ТА МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТІВ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ У США

США – лідер світової економіки, країна, яка за рівнем та масштабами розвитку значно випереджає будь-яку з інших розвинених держав. Стійкість державного та місцевого бюджетів стала одним із найбільших сюрпризів пандемії COVID-19 у США. Органи державної влади та місцеві органи влади відіграють важливу роль в економічному ландшафті Сполучених Штатів у звичайний час, і ця роль посилилася під час пандемії. У 2019 році, безпосередньо перед пандемією, у державних чи місцевих органах влади працювали приблизно 20 мільйонів працівників. В цілому по країні їх прямі витрати склали майже 4 трильйони доларів, або трохи менше 19 відсотків валового внутрішнього продукту.

Державні та місцеві органи влади відіграють вирішальну роль у забезпеченні та фінансуванні освіти, підтримці транспортної інфраструктури та управлінні мережею соціального захисту. Що стосується пандемії COVID-19, то уряди штатів відіграють важливу роль через участь у програмах Medicaid і CHIP, тоді як державні та місцеві органи влади були ключовими гравцями в придбанні та/або доставці засобів індивідуального захисту від COVID -19 тести та вакцини проти COVID-19, а також у впровадженні заходів з пом'якшення наслідків COVID в державних установах і школах.

Весна 2020 року викликала попередження про навантаження, з якими зіткнуться ці бюджети, оскільки пандемія скоротила важливі джерела доходу, створивши нові витрати на охорону здоров'я та потреби у пом'якшенні пандемії. Дані про доходи за квітень 2020 року намалювали жахливу картину: податкові надходження штату за місяць склали майже 61 мільярд доларів США, або на 49%, менше, ніж у квітні 2019 року. Однак картина, намальована квітневими цифрами, була оманливою, оскільки багато штатів, як і федеральний уряд, подовжили терміни подання своєї податкових декларацій; деякі з відсутніх доходів не зникли, а були відкладені на майбутні збори. Серед цієї першої невизначеності деякі аналітики прогнозували дефіцит бюджету, який наближається до 1 трильйона доларів [1] для державних і місцевих органів влади разом або 555 мільярдів доларів [2] тільки для штатів протягом 2020-2022 років. Однак до весни 2021 року багато штатів були заповнені надлишком готівки.

Ці оцінки базувалися на прогнозах щодо безробіття Бюджетного управління Конгресу та історичному зв'язку між результатами бюджету та рівнем безробіття в штаті. Самі держави прогнозують значний стрес у своїх бюджетах на 2021 фінансовий рік. Таємнича особливість бюджетних процедур штату полягає в тому, що в 46 із 50 штатів фінансовий рік починається 1 липня [3]. Отже, прогнози доходів, що лежать в основі бюджетів штатів, мають бути завершені до початку весни, щоб законодавчі збори штатів завершили свої обговорення. Це означало, що прогнози доходів повинні були виконувати свою роботу в період надзвичайної невизначеності. Аналіз прогнозів доходів штату в липні 2020 року передбачав, що тільки уряди штатів отримають 200 мільярдів доларів нижчі доходи протягом 2020 і 2021 фінансових років порівняно з їхніми прогнозами до пандемії.

Можливість дефіциту державного та місцевого уряду під час економічного спаду, спричиненого пандемією, викликала серйозне занепокоєння в політиці. Той факт, що штати США разом з багатьма місцевими органами влади працюють за вимогами збалансованого бюджету, викликає постійне занепокоєння під час рецесії [4], оскільки загроза дефіциту створює потребу в підвищенні податків і скороченні надання послуг у найгірший час, а саме, коли економічні умови крижкі. У відповідь на занепокоєння щодо бюджетів штатів і місцевих органів влади федеральний уряд законодавчо видав майже 900 мільярдів доларів фінансової допомоги [5].

Економіка Сполучених Штатів показала кращі показники, ніж спочатку очікували Бюджетне управління Конгресу та інші прогнозисти. У травні 2020

року Бюджетне управління Конгресу спрогнозувало, що в 2021 році рівень безробіття становитиме в середньому 9,3 відсотка [6]. У 2021 році середній рівень безробіття, як не дивно, становив 5,3 відсотка [7]. Подібним чином СВО спочатку вважав, що пандемія знизить доходи в економіці приблизно на 5 відсотків порівняно з тенденцією до пандемії.

Отже, незважаючи на припинення роботи через пандемію та історичне зростання безробіття в березні 2020 року, доходи державних і місцевих органів влади не скоротилися. Примітно, звіт за осінь 2022 року Національна асоціація розпорядників державного бюджету виявила, що, поєднуючи 2020 і 2021 фінансові роки, загальні доходи загального фонду в кінцевому підсумку виявилися на 2,2 відсотка вищими, ніж прогнози до пандемії. Насправді стимулюючі виплати, посилені виплати страхування на випадок безробіття та несподівано стійка економіка призвело до зростання доходів у середньому протягом першого року пандемії порівняно з прогнозами до пандемії.

Література:

1. Anup dated proposal fortimely, responsive federalaid tostate and local governments during the pandemic recession. Retrieved from <https://www.upjohn.org/research-highlights/updated-proposal-timely-responsive-federal-aid-state-and-local-governments-during-pandemic-recession>.
2. States Continueto Face Large Shortfalls Dueto COVID-19 Effects. Retrieved from<https://www.cbpp.org/research/state-budget-and-tax/states-continue-to-face-large-shortfalls-due-to-covid-19-effects>.
3. PROPOSED & ENACTED BUDGETS. Retrieved from <https://www.nasbo.org/resources/proposed-enacted-budgets>.
4. State and Local Fiscal Conditions and Economic Shocks. Retrieved from <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11258>.
5. COVID Money Tracker. Retrieved from <https://www.covidmoneytracker.org/>.
6. Interim Economic Projections for 2020 and 2021. Retrieved from <https://www.cbo.gov/system/files/2020-05/56351-CBO-interim-projections.pdf>.
7. Unemployment Rate. FRED. Retrieved from <https://fred.stlouisfed.org/series/UNRATE>.

Горобець Іван

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Юрченко Оксана, к.е.н.,

асистент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Вітчизняними науковцями, що досліджують стан та перспективи розвитку аграрної економіки та сільських територій акцентується увага на проблемі відновлення спожитих засобів у соціальній сфері на селі, що привело до його матеріально-ресурсного та морального занепаду, та обумовило на згортання розвитку соціальної сфери села. У сучасних умовах актуальним є дослідження стану соціально-економічного розвитку сільських територій та відпрацювання рішень щодо його поліпшення. Проблема посилюється зняттям мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення. У цьому зв'язку посилюється необхідність розробки інформаційного забезпечення управління соціальною відповідальністю в аграрній сфері, зокрема в системі бухгалтерського обліку.

При дослідженні встановлено, що у сільському господарстві України нині функціонують підприємства різних організаційно-правових форм. У Кіровоградській області створюються та розвиваються фермерські господарства, більшість яких є суб'єктами мікропідприємництва. Дослідження показало, що серед них переважаючою формою за кількістю суб'єктів господарювання є фермерські господарства.

Особливістю соціальної діяльності підприємств в аграрній сфері є її спрямованість саме на поліпшення соціального середовища сільських територій і села. Як зазначають багато сучасних науковців до яких ми приєднуємось - успішність вирішення соціальних проблем на селі впливає не тільки на ефективність господарської діяльності конкретного підприємства, але й є умовою розвитку аграрної сфери економіки країни в цілому. Відповідно до стану розвитку у сільській місцевості сільських громад та фінансових можливостей органів самоврядування а також відсутності благодійних організацій, діяльність яких спрямована на розвиток сільських територій, саме соціальна діяльність аграрного підприємства є необхідною умовою розвитку сільських територій та збереження традиційного способу життя на селі. У цьому зв'язку ми вважаємо, що є пряма залежність між соціальною діяльністю та відповідальністю аграрного підприємства і добробуту місцевості, де воно функціонує.

Метою здійснення витрат соціальної діяльності є отримання соціального ефекту, що обумовлено впливом підприємства на громадське життя. Цей ефект не підлягає квантифікації. Соціальний ефект визначається впливом підприємства на поліпшення соціального клімату у середовищі. Відповідно, соціальну діяльність підприємств є можливим трактувати як сукупність взаємовідносин між суб'єктами економічної діяльності, спрямована за врахування чинників впливу на досягнення соціально – економічного розвитку підприємства, що може вважатись соціальним ефектом.

Особливістю соціальних витрат в аграрній сфері, що впливає на методику їх відображення в обліку і звітності є те, що вони не обмежуються соціальним захистом працівників та охоплюють витрат пов'язані із заходами забезпечення соціального розвитку сільських територій та екологічною складовою.

Соціальні витрати можуть бути понесені безпосередньо аграрними підприємствами та мати форму цільових податків або платежів до місцевого бюджету. З огляду на специфіку організації агробізнесу та наявність в межах однієї агрокорпорації використання сільськогосподарських земель що належать до різних територій є необхідним обґрунтувати формування витрат на цільові податкові платежі в цих умовах.

З'ясовано, що найпоширенішими напрями здійснення витрат соціальної діяльності аграрних підприємств є соціальні виплати працівникам, витрати на соціальне страхування, витрати на фінансування соціальних проєктів, витрати на організацію харчування тощо. Основними додатковими соціальними витратами є - благодійна допомога продуктами харчування та коштами на поховання та народження; благодійна допомога продуктами харчування школі і дитячому садочку та пенсіонерам; закупівля новорічних подарунків дітям працівників; благодійний обід для людей похилого віку або на День села тощо. До здійснення соціальної діяльності, яка спрямована на місцевість та місцевих жителів відноситься ремонт доріг; освітлення вулиць; ремонт очисних споруд; ремонт шкіл та дитячих садків; привітання людей похилого віку зі святами; обробіток землі самотніми людям та пенсіонерам; проведення спортивних змагань і свят тощо. Але, при цьому було виявлено, що жодний із підприємств не має плану соціального розвитку підприємства (сільської місцевості) та внутрішнього соціального звіту.

Отже, здійснення соціальної діяльності підприємств аграрного сектору економіки може у певній мірі змінити характер соціальної структури, пом'якшити соціальні протиріччя. Тому вона є гарантією сталого економічного та соціального розвитку, покращення якості життя сільського населення.

Література:

1. Юрченко О.В., Туболец І.І. Підходи до управління соціальними витратами підприємств аграрного сектору економіки. *Ефективна економіка*. 2020. №9. <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=9&y=2020>.
2. Чумак О.В., Юрченко О.В. Теоретичні засади управління соціальними витратами аграрних підприємств. *Trends in the development of modern scientific thought*. Abstracts of X International Scientific and Practical Conference. Vancouver, Canada 2020.189-192 pp. <http://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=NwgLEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA189&dq=info:WS7HonAgvZIJ:scholar.google.com&ots=IVSjtNNAJr&sig=O5p-jdD2o6KMFihS-TYkGICntV0>

Захарченко Олександр

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна

Науковий керівник:

Таращенко Володимир, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу

ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Неодмінною умовою нормального функціонування економіки та фінансової системи виступає податковий контроль, що є складовою частиною єдиного механізму державного контролю. Його призначення полягає у сприянні успішній реалізації фінансової політики держави, забезпеченні процесу формування та ефективного використання фінансових ресурсів. Нерідко податковий контроль розглядають не як лічильно-перевірочну діяльність, а як функцію управління та важливий інструмент реалізації економічної ролі держави.

Проблематика податкового контролю, основні його форми, методи, практика здійснення відображені в працях таких науковців як І.Р. Безпалько, З.С. Варналій, О.М. Воронкова, Н.І. Главацька, О.М. Десятнюк, А.Я. Жаліло, Ю.Б. Іванов, Т.О. Дулік, О.О. Яковенко та інші.

Ефективність адміністрування податків в Україні в сучасних умовах є надзвичайно актуальним питанням. Зниження економічної активності населення та обмеження ділової ініціативи, викликані пандемією, вкрай негативно впливають на прибутковість бізнесу та податкові відрахування до бюджетів різних рівнів. Ефективність адміністрування податків значною мірою залежить від поєднання таких складових, як добровільне виконання суб'єктами господарювання податкових зобов'язань та координація податкової роботи всіх ланок ДПС України. В умовах нестабільної економіки постає питання як про особливості податкового контролю окремих суб'єктів господарювання, так і про його реформування, пов'язане із запровадженням тимчасового мораторію на його здійснення. Особливого значення набуває впровадження в практику управління прогресивних технологій податкового контролю. Тому податковий контроль є важливим інструментом підтримки фінансової безпеки держави, особливо у сфері адміністрування податків.

У Стратегії сталого розвитку України до 2030 року передбачено підвищення ефективності податкової системи шляхом удосконалення як системи оподаткування, так і впровадження європейських принципів управління в сфері оподаткування та забезпечення покращання умов для ведення бізнесу. В той час у Національній доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна» наголошено на необхідності разом із удосконаленням регуляторних умов сприяти спрощенню процедури адміністрування податків та зборів і

забезпеченню на рівні держави простих і прозорих правил оподаткування. Зазначено, що одним із базових принципів діяльності державних та суспільних інституцій у напрямі забезпечення економічного зростання має стати «всебічне сприяння розвитку підприємницької діяльності, гарантування й захист прав власності, стабільність, прозорість і простота податкової системи, викорінення корупції на усіх рівнях та детінізація економіки» [1].

Повна та всебічна реалізація створеної національної системи завдань та показників Цілей сталого розвитку [1] не можлива без врахування комплексного дослідження та вирішення проблем здійснення податкового контролю в сучасних умовах як складової податкового адміністрування.

Щодо сутності та значення цих термінів, то словник іноземних слів визначає два підходи до тлумачення слова “контроль” (фр. – controle) – як перевірку та спостереження з метою перевірки і, контролери як система органів, що здійснюють таку перевірку [2].

Досвід Франції становить значний інтерес для України. Так, чинний у Франції Податковий кодекс широко використовувався під час підготовки Податкового кодексу Російської Федерації. Зокрема, ПДВ у Росії було запроваджено на зразок французької податкової системи.

Усі необхідні заходи для боротьби з ухиленням від сплати податків передбачені Податковим кодексом Франції. Подібний цілісний документ існує у небагатьох країнах. У Франції він щорічно уточнюється під час затвердження Закону про бюджет. До кодексу додаються два томи роз'яснень (щорічних коментарів).

Зупинимося на низці конкретних питань функціонування французької системи податкового контролю. Здійснення перевірок покладено на створені в кожному департаменті податкові центри, які надсилають повідомлення платникам, вивчають декларації, що подаються в добровільному порядку. Декларацію мають представляти все фізичні особи, незалежно від величини їх доходів [3].

Тривалість процедури перевірки залежить від розміру підприємства: для дрібних підприємств — не більше трьох місяців, для великих термінів не встановлюються. Термін перевірки приватних осіб не може перевищувати 12 місяців.

Відносини між податковим органом та платником податків будуються у формі обміну думками: кожна сторона відстоює свою правоту. Податкова адміністрація зобов'язана письмово відповідати на питання платника податків, останній може використовувати ці відповіді для свого захисту.

Внаслідок виявлення правопорушень податкові органи застосовують різні санкції. Санкції залежать від того, чи були дії платника навмисними чи ненавмисними, а також від того, чи платник податків допомагає податковим органам. У разі простих помилок застосовуються м'які покарання. Донарахування податків здійснюється в адміністративному порядку. Кримінальне покарання носить символічний характер, але до цієї міри вдаються все частіше, при цьому обвинувачення у стягненні від сплати податків висувається особисто керівнику.

У разі, якщо платник вніс зайву суму податку, відповідна різниця повертається йому, як правило, із відсотками. Зазвичай, при виявленні переплати, повернення провадиться відразу [3].

Щодо податкового контролю Німеччини, спеціальним органом країни, є податкова поліція — «Штойфа». Оперативно-розшукові підрозділи та слідчий апарат «Штойфа» займаються розслідуванням правопорушень, пов'язаних із приховуванням доходів та ухиленням від сплати податків, а також під прокурорським наглядом здійснюють спеціальні заходи щодо припинення різних видів злочинів в економічній сфері. Відповідальність контролюючих органів передбачається Кримінальним кодексом Німеччини. Так, параграф 353 КК передбачає відповідальність за незаконне стягнення непередбачених зборів та зменшення платежу. Параграф 355 визначає відповідальність за порушення податкової таємниці у вигляді позбавлення волі на строк до двох років або грошового штрафу. Російським Кримінальним кодексом передбачено кримінальну відповідальність за розголошення податкової таємниці у тому випадку, якщо розголошені відомості є комерційною або банківською таємницею. Відповідальність за порушення обов'язку ведення бухгалтерських книг передбачена параграфом 283 Кримінального кодексу Німеччини [3].

Під час проведення розслідувань у справах, пов'язаних із порушенням фінансового та податкового законодавства, представники «Штойфу» мають ті ж права, що й співробітники поліції, які керуються у своїй діяльності відповідними положеннями КПК Німеччини.

Незважаючи на певний рівень розробленості цієї проблеми в українській науці фінансового права, все ж варто звернути увагу на вирішення подібних проблем західними вченими та юристами, які проводили порівняльне дослідження податкового контролю (особливо у формі перевірок) в законодавстві України та Сполучених Штатів Америки (як одних із передових країн).

Безсумнівно, що однією з найефективніших форм податкового контролю є перевірка, яка в США входить до компетенції Служби внутрішніх доходів – SVD (англ. – Internal Revenue Service, IRS), що входить до складу Міністерства фінансів і є федеральним органом податкового аудиту США [4]. Для порівняння, Державна фіскальна служба України та її попередники перебували і перебувають у стані постійної реорганізації, що негативно впливає на виконання нею визначених законом функцій.

Податкові декларації перевіряє відділ контролю податкової служби в особі уповноважених податкових інспекторів. У США розрізняють три види податкових перевірок: 1) заочна (здійснюється шляхом направлення документів до відділу поштової перевірки); 2) камеральний огляд (здійснюється за місцем розташування СВД); 3) невиїзна перевірка (здійснюється за місцем проживання платника податків). Податкова служба зобов'язана забезпечити справедливе та неупереджене ставлення до платника податків, а також ознайомити його з його правами та обов'язками [4] при проведенні податкової перевірки.

Підсумовуючи зазначимо, що використання зарубіжного досвіду є доцільним і матиме належний ефект із ретельним аналізом можливостей його реалізації в умовах української дійсності. Міждержавний обмін досвідом та результатами впроваджених заходів щодо державного контролю податкових

правопорушень забезпечить запобігання та нейтралізацію податкових правопорушень, дозволить підтримувати високий рівень бюджетних надходжень та зміцнювати усвідомлення громадянами та організаціями необхідності фінансового забезпечення функціонування держави.

Література:

1. Цілі сталого розвитку та Україна. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>
1. Втеча від стабільності: як коронавірус вплине на економіку світу, Європи та України. Втеча від стабільності: як коронавірус вплине на економіку світу, Європи та України. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2020/03/3/7107022/>
2. Україна: вплив COVID-19 на економіку і суспільство (бачення постпандемічного розвитку у 2020-2024 рр. очима експертів та молоді) консенсус-прогноз № 52. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, № 52. Київ. 2020. 50 с.
3. Администрирование налогового контроля в зарубежных государствах (организация, пределы осуществления, запреты и ограничения). Трегубова Е.В., Украинцева А.И. URL: <http://lexandbusiness.ru/view-article.php?id=527>.

Карпа Ірина, Квасній Сергій,
здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 051 «Економіка»
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна.
Науковий керівник:
Зомчак Лариса, к.е.н., доц.
доцент кафедри економічної кібернетики

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ ЗА ПРИВАБЛИВІСТЮ ДЛЯ ЖИТТЯ

Методи кластеризації дають можливість класифікувати багатовимірні спостереження, розділити їх на групи з урахуванням одночасно усіх ознак. Методи кластеризації поширені при дослідженні економічних проблем для виділення однорідних груп об'єктів. При чому, використовують їх на різних рівнях дослідження, наприклад, на рівні країн [1], регіонів [2, 3], підприємств [4, 5] тощо.

Для кластеризації регіонів України обрано 6 показників, що характеризують ступінь привабливості кожної області для проживання у ній (більшість показників доступні лише станом на 2019 рік, тому його прийнято за базу для проведення аналізу). Уся вхідна статистика зібрана з офіційного сайту Державної служби статистики України [6].

Характеристики привабливості областей України для проживання:

- ВРП у розрахунку на одну особу, грн;
- Кількість тяжких злочинів на 100 000 населення;
- Середня заробітна плата, грн;
- Рівень зайнятості населення у віці 15-70 років, %;
- Чисельність населення, осіб;
- Густота населення, осіб/км².

На першому кроці при роботі із багатовимірними даними потрібно їх нормалізувати. Дискриптивна статистика по деяких нормалізованих змінних показана на рис. 1.

Descriptive Statistics						
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Variance
Zscore (ВРП_у_розрахунку_на_одну_особу_грн)	25	-1,20902	4,25848	0E-7	1,00000000	1,000
Zscore (Тяжких_злочинів_на_100тис_населення)	25	-,28995	4,79414	0E-7	1,00000000	1,000
Zscore (Чисельність_населення_осіб)	25	-,91623	2,90524	0E-7	1,00000000	1,000
Valid N (listwise)	25					

Рис. 1. Описові статистики для стандартизованих змінних

На основі стандартизованих змінних, що характеризують привабливість кожної області в плані якості життя, можна провести кластерний аналіз та визначити групи схожих між собою об'єктів з досліджуваної сукупності. Використано метод ієрархічної кластеризації. Для виконання завдання було вирішено обрати метод Уорда, оскільки він дає кластери приблизно однакової розмірності, при цьому використовуючи звичайну евклідову відстань між об'єктами.

Результатом виконання операції буде дендрограма (рис. 2)

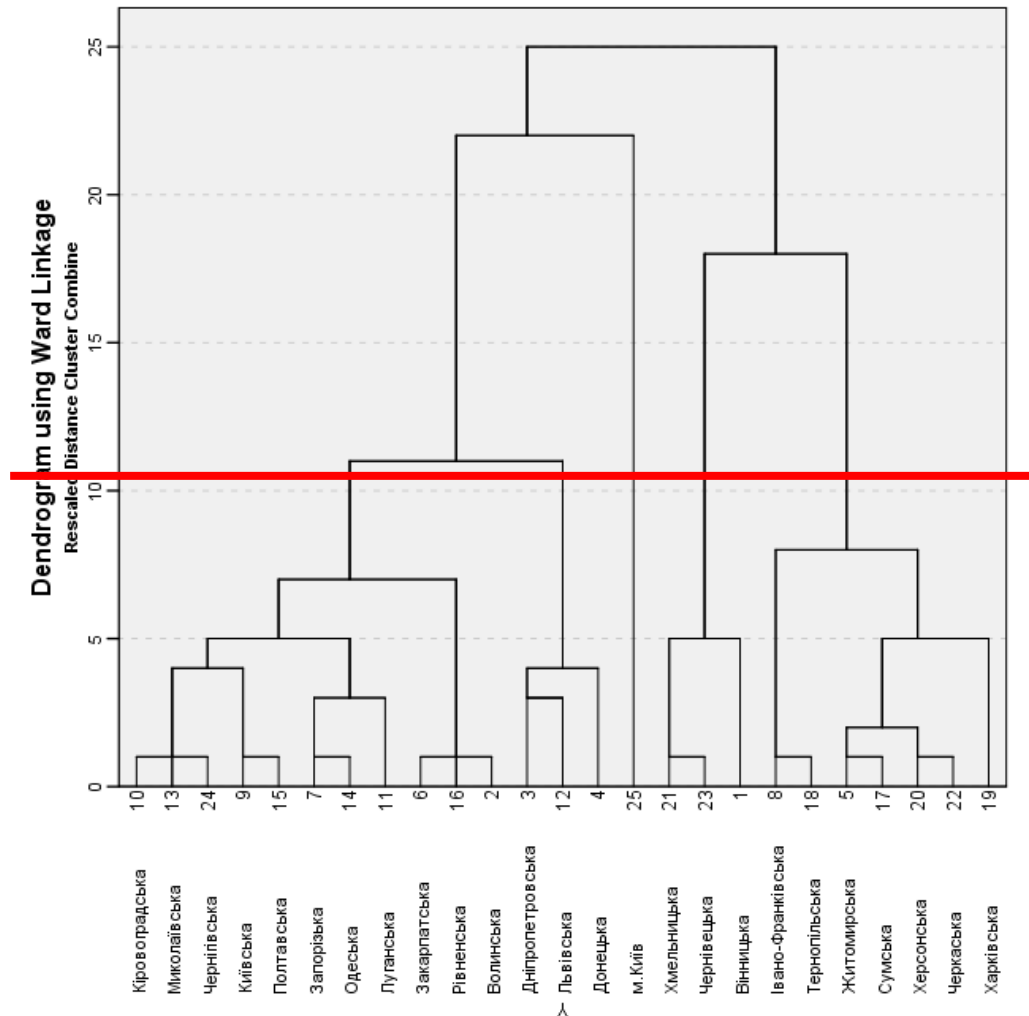

Рис. 2. Дендрограма кластеризації регіонів України за привабливістю

Деяким недоліком SPSS є те, що у кластерній дендрограмі відстань між кластерами перемасштабовується. З огляду на відстань між кластерами, найбільш доцільно буде виділити 4 кластери областей:

Таблиця 1

Результати ієрархічної кластеризації регіонів України за привабливістю для життя

Кластер 1	Кластер 2	Кластер 3	Кластер 4
Кіровоградська	м. Київ	Хмельницька	Івано-Франківська
Миколаївська		Чернівецька	Тернопільська
Чернігівська		Вінницька	Житомирська
Київська			Сумська

Полтавська			Херсонська
Запорізька			Черкаська
Одеська			Харківська
Луганська			
Закарпатська			
Рівненська			
Волинська			
Дніпропетровська			
Львівська			
Донецька			

Як видно із таблиці 1, за рівнем привабливості для життя області України можна поділити на чотири групи. До однієї з груп входить лише місто Київ, що підкреслює особливий статус столиці. Найбільший кластер утворюють густонаселені області із високою зарплатою та розвинутою економікою. До третього кластеру увійшли області із невисокими показниками злочинності та середнім валовим регіональним продуктом. До останнього кластеру увійшли найменш економічно розвинуті області із найнижчою густотою населення.

Література:

1. Вдовин М.Л., Зомчак Л.М., Бондар О. В. Кластеризація країн ЦСЄ за показниками ЗЕД. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 26.
2. Zomchak L., Drobotii Y. Regional competitiveness: clustering regions of Ukraine. Modern technologies in the development of economy and human well-being. Katowice : Publishing House of University of Technology. 2020. P. 20-27
3. Вдовин М. Л., Дідик М. О. Оцінювання економічного ризику регіону за допомогою методів багатовимірної класифікації. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2017. Вип. 24 (2). С. 148-151.
4. Меліхова Т. О. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства за допомогою нейронних мереж та кластерного аналізу. Східна Європа: економіка, бізнес та управління, 2018, № 12. С. 407-417.
5. Зомчак Л. М., Петрик, Х. Р. Економіко-математичне моделювання в категорійному менеджменті. Економіка. Фінанси. Право. 2016. (2 (1)). 41-43.
6. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2022)

Котляренко Людмила

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Смірнова Ірина, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

На етапі зростання ділової міжнародної активності та обсягу іноземних інвестицій актуальною є проблема удосконалення оплати праці в Україні. Нинішня система оплати не сприяє підвищенню мотивації персоналу, через заробітну плату, яка має сприяти підвищенню матеріального добробуту населення. В свою чергу, підвищення матеріального добробуту населення та раціональне використання трудових ресурсів служить основою для зростання економіки країни.

Заробітна плата – це складна і важлива економічна категорія. Вона одночасно є основним доходом працівника, але і значною частиною витрат підприємства. При обчисленні її розміру враховують два економічних цінових поняття:

- ціна робочої сили, тобто вартість благ, що необхідні для функціонування і відтворення робочої сили;
- ціна праці, яка пов'язана із ціною робочої сили, і звичайно повинна перевищувати її.

Низка вітчизняних та закордонних вчених у своїх працях вивчали сутність заробітної плати, форми та систем оплати праці, а саме: А. Сміт, К. Маркс, В. Петті, Д. Рікардо, К. Менгер, Ж. Сей, Т. Мальтус, К. Маркс, В. Антонюк, Д. Богиня, Д. Кейнс, Л. Дублін, Г. Соловйов, С. Брю та інші. Але незважаючи на велику кількість праць присвячених дослідженню сутності заробітної плати, все ж таки існують незрозумілості у визначенні деяких понять, які потребують подальшого вивчення з залученням зарубіжного досвіду.

Відповідно до Закону України «Про оплату праці»: «заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства» [1].

Заробітна плата виконує такі функції:

- відтворювальну;
- стимулюючу;
- регулюючу;

- соціальну.

Оптимальне співвідношення функцій заробітної праці є запорукою ефективної організації оплати праці на підприємстві. Для повного та ефективного виконання функцій заробітної плати, необхідне належне регулювання даного питання, як на рівні самого підприємства, так і на державному рівні.

О. Лишиленко зазначав: «Держава здійснює регулювання оплати праці працівників підприємств усіх форм власності шляхом встановлення розміру мінімальної заробітної плати та інших державних норм і гарантій, встановлення умов і розмірів оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, працівників підприємств, установ та організацій, що фінансуються чи дотуються з бюджету, регулювання фондів оплати праці працівників підприємств-монополістів згідно з переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, а також шляхом оподаткування доходів працівників» [2, с.402].

В Україні використовуються погодинна та відрядна форми оплати, які в свою чергу ще поділяються на системи.

Погодинна оплата праці має такі системи оплати праці:

- проста погодинна оплата праці, яка встановлюється в залежності від кількості відпрацьованого часу і кваліфікації працівника;
- погодинно-преміальна оплата праці, до погодинної оплати додають премії чи надбавки за досягнення певних якісних чи кількісних показників.

Відрядна оплата праці поділяється на три системи, а саме:

- пряма відрядна. Розмір заробітної плати залежить від виробітку, при цьому розцінки за одиницю чи роботи є незмінними.
- відрядно-преміальна. При такій системі оплати праці до оплати за відрядними розцінками, працівникам нараховують премії за перевиконання норм виробітку;
- акордно-преміальна. За цією системою оплата нараховується за одержання кінцевого виду продукції з урахуванням її кількості і якості. Ця система відрядної форми праці є найбільш прогресивна.

Отже, заробітна плата складна економічна категорія. Важливою складовою організації заробітної плати є її форми, системи, які забезпечують взаємозв'язок між заробітною платою та її результатами.

Література

1. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>.
2. Лишиленко О. Бухгалтерський облік розрахунків за виплатами. *Бухгалтерський облік та аудит*. 2004. № 12.

Лесик Софія

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 051 «Економіка»
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна
Науковий керівник:
Зомчак Лариса, к.е.н., доц.
доцент кафедри економічної кібернетики

МОДЕЛЮВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Дослідження виробничої функції для аналізу діяльності промислової галузі України є надзвичайно актуальним, оскільки промисловість як провідна галузь економіки України має суттєвий вплив на економіку країни та рівень розвитку суспільства. На промислове виробництво припадає велика частка експортної продукції та загальної доданої вартості економіки.

Для дослідження промисловості України та побудови виробничої функції скористаємось методами економетричного моделювання, які широко використовуються для моделювання, наприклад, у сільському господарстві, зовнішньоекономічній діяльності, дослідженні інфляції, сталого розвитку тощо.

Актуальною проблемою є практична необхідність застосування виробничої функції для аналізу промислової діяльності України зумовлена важливістю цього інструменту для оцінки ефективності використання ресурсів, що впливають на обсяг реалізованої в цій галузі продукції, яка, в свою чергу, частково впливатиме на ВВП країни.

Для опису взаємозв'язку між затратами факторів виробництва і обсягом продукції, що випускається, використовують поняття виробничої функції, що відображає процес перетворення ресурсів на готову продукцію. Для дослідження взаємозв'язку в промисловій галузі між факторними змінними та результуючою змінною наведені такі дані статистичних спостереження (таблиця 1): капітальні інвестиції в промисловість за 2011-2020рр, кількість зайнятих в промисловості за 2011-2020рр, обсяг реалізованої продукції в промисловості за 2011-2020рр. [7].

Для моделювання обрано класичну виробничу функцію Кобба-Дугласа, де в якості результуючої змінної обсяг реалізованої продукції в промисловості України, а факторними змінними є капітальні інвестиції в промисловість та кількість зайнятих у промисловості:

$$Y = a_0 K^{a_1} L^{a_2} \quad (1)$$

де Y – обсяг реалізованої продукції в промисловості; K – капітальні інвестиції в промисловість; L – кількість зайнятих у промисловості; a_0 , a_1 , a_2 – параметри моделі.

Кількісні характеристики промисловості України

Рік	Капітальні інвестиції в промислову галузь	Кількість зайнятих в промисловості (тис. осіб)	Обсяг реаліз. продукції в промисловості (млн грн)
2011	85386	3203	1305308,0
2012	95218,5	3209,6	1367925,5
2013	101858,3	3103,7	1322408,4
2014	82743,8	2606,3	1428839,1
2015	84168	2417,8	1776603,7
2016	108635,2	2351,50	2158030,0
2017	136490,1	2334,2	2625862,7
2018	179718	2317,6	3045201,9
2019	231849,5	2254	3019383,1
2020	153321	2185	3236369,1

Оскільки виробнича функція Кобба-Дугласа є степеневою, то спершу потрібно її лінеаризувати шляхом логарифмування. За допомогою методу найменших квадратів на основі даних, що наведені в таблиці 1 оцінено параметри лінеаризованої виробничої функції: $a_1 = 1,41$, $a_2 = 0,53$, $a_0 = 2,447$.

Коефіцієнт детермінації для виробничої функції Кубба-Дугласа промисловості України склав 0,95061, множинний коефіцієнт детермінації 0,97499 та нормований R-квадрат 0,9364981, що означає, що дуже високу частку поясненої за допомогою рівняння регресії дисперсії у загальній дисперсії.

R-значення для параметрів рівняння відповідно становить для вільного члена 0,000491209, для коефіцієнта при капітальних інвестиціях 0,002367006, для коефіцієнта при кількості зайнятих 0,001234312. Отже, усі параметри рівняння виробничої функції промисловості України статистично значущі.

Проведене дослідження показало, що виробнича функція дозволяє проводити аналітичні розрахунки, визначати ефективність використання ресурсів, доцільність їх додаткового залучення, прогнозувати обсяги виробництва. Також такі дослідження можна застосовувати для аналізу інших економічних сфер діяльності.

Література:

1. Zomchak L., Umrysh H. Modeling and forecasting of meat and eggsproducing in Ukraine with seasonal ARIMA-model. Agricultural and ResourceEconomics: International Scientific E-Journal. 2017. 3(3). P. 16-27.
2. Зомчак Л. М., Умриш Г.Т. Моделювання залежності валового регіонального продукту від сільського господарства України на основі лонгітюдних даних. Економіка і суспільство. 2018. No 16. С. 972–977.
3. Вдовин М.Л., Хромова М.В. Проблеми та перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин України з країнами ЄС. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип.6. С. 61-63.

4. Вдовин М.Л., Боднар О.В. Інтегральне оцінювання зовнішньоекономічної діяльності регіонів України. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 42. С. 217-224
5. Зомчак Л. М., Лапінкова А. О. Інфляційні процеси України: авторегресійна дистрибутивно-лагова модель. Цифрова економіка та економічна безпека. 2022. Вип. 1. С. 50-55.
6. Зомчак Л. М., Коваль Л. О. Сталій розвиток регіонів України: просторово-панельний підхід. Інфраструктура ринку. 2022. Вип. 65. С. 211-215.
7. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 338

Муравльова Ольга

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Гаврилова Наталія, к.е.н., доц.

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

ПРОБЛЕМИ ЛІКВІДНОСТІ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Актуальними питаннями сьогодення є забезпечення стійкості банківської системи в цілому та підтримання рівня ліквідності комерційних банків. Ліквідність та платоспроможність комерційних банків є основою стабільності банківської системи та засобом довіри з боку контрагента. Особливого значення ліквідність та платоспроможність комерційних банків набуває в умовах невизначеності, кризових явищах та нестабільності на політичній арені. Адже в умовах невизначеності посилюється втрата довіри до фінансових посередників.

Розглядаючи ліквідність комерційного банку варто пам'ятати, вона може бути як дефіцитною, так і надлишковою, що також негативно впливає на прибуток. На стан ліквідності комерційного банку впливає низка факторів, які розглядаються як внутрішні (незбалансованість структури та якості активів та пасивів за сумами та строками, розмір власного капіталу та ін.) та зовнішні (загальний рівень розвитку банківської системи, міжбанківського ринку та ринку цінних паперів, загальний рівень економіко-фінансової та політичної ситуації) [3].

Військова агресія з боку росії суттєво змінила діяльність кожної банківської установи. Але, у критичний період банківська система втрималась, Національний банк України зафіксував офіційний курс гривні, були введені обмеження щодо здійснення розрахункових операцій в іноземній валюті, була підвищена облікова ставка з метою стримування інфляції. В цій ситуації банки пропонують розміщувати короткострокові гривневі депозити під 12-18 відсотків, водночас вартість кредиту для позичальника знаходиться на рівні 50

відсотків, були дещо пом'якшені нормативи діяльності банків та змінені бізнес моделі та бізнес орієнтири комерційних банків. Зокрема були сконцентровані наявні ресурси на користь державно важливих галузей, а саме аграрного сектору та оборонної промисловості [1].

З початком військової комерційні банки зіштовхнулись з низкою проблем, серед яких особливо слід виділити зниження доходів відносно витрат, зростанням частки непрацюючих кредитів, масове переміщення громадян як всередині країни так і за кордон, що унеможливило відвідування відділень та негативно впливає на активність та обсяги банківських операцій.

З метою скорочення витрат банки були змушені впроваджувати неприйнятні методи, а саме скорочення відділень, безбалансових точок продажу (скорочення кількості працівників знаходилося на мінімальному рівні, адже велика кількість працюючих жінки, які були вимушені виїхати за кордон не були звільнені, а знаходяться у відпустці за власний рахунок зі збереженням робочого місця), а також відбулись кардинальні зміни у стратегічному плануванні на користь короткострокового планування.

За даними інформаційного агентства УНІАН у «квітні 2022 року ліквідність банківської системи (депозитні сертифікати + кореспондентські рахунки) досягла рекордних значень з початку воєнної агресії РФ і станом на кінець дня 15.04.2022 становила 227 млрд грн (+9,2 млрд грн за тиждень), в т.ч.: у депозитних сертифікатах НБУ – 170,1 млрд грн (+2,6 млрд грн за тиждень); на кореспондентських рахунках в НБУ – 56,7 млрд грн (+6,7 млрд грн за тиждень). Ще близько 50 млрд грн банківської ліквідності знаходиться у вигляді готівки в касах банків.

Поточні цифри ліквідності є рекордними для банківської системи за всю економічну історію України. Загальна ліквідність перевищує норматив ліквідності (55 млрд грн) в 4 рази.

Співвідношення ліквідності банків до ліквідних зобов'язань банків в квітні 2022 року повернулося до докризового рівня – 15%. Висока ліквідність банківської системи спостерігається на тлі низького рівня монетизації економіки (менше 40% ВВП)» [2].

Але не можна з впевненістю говорити про загальну стабілізацію банківського сектора, адже військове вторгнення ще не припинено і відновлення економіки нашої країни ще попереду. Тому, заходи щодо забезпечення та підтримання належного рівня ліквідності залишаються актуальними і надалі.

Література:

1. Данилишин Б. Ресурси України для фінансової стабільності під час війни та відбудови. Економічна правда, 22.04.2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/22/686099/>
2. Слуцький Б. Як війна змінила роботу банківської системи України. Інформаційне агентство УНІАН, 2022, 02.09. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-v-ukrajini-yak-zminilas-robotu-bankivskoj-sistemi-11964504.html>
3. Рябіченко Д.О. Розвиток системи управління ліквідністю банку з урахуванням інтересів та впливу стейкхолдерів: дис. ... канд. екон. наук: спец.: 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит»; Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». Суми, 2015. 244 с.

Орлов Дмитро

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 075 «Маркетинг»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Жовновач Руслана, д.е.н., проф.

завідувач кафедри економічної теорії, маркетингу та економічної кібернетики

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Забезпечення конкурентного розвитку підприємства в умовах повномасштабної війни є одним із складних та перспективних напрямів досліджень. У широкому розумінні розвиток можна представити як зміну станів, що проходить за умови збереження їх базису, вихідного стану, породжуючи новий стан. Таким чином, розвиток підприємств пов'язаний з їх кількісними і якісними перетвореннями. За твердженням Меліхова А.А: «...в результаті розвитку виникає новий якісний стан об'єкту, який виступає як зміна його складу або структури..». Він також вважає, що «конкурентний розвиток підприємств – це процес конструктивних змін у відповідності до реалізованої підприємством конкурентної стратегії, внаслідок яких забезпечується стійкість підприємства на ринку та набувається здатність опиратись руйнівному впливу зовнішнього середовища»[3].

Конкурентний розвиток підприємства доцільно здійснювати на основі забезпечення гнучкого управління підприємством. В економічній літературі представлено різні погляди науковців щодо визначення гнучкості відносно розвитку підприємства:

- здатність до адаптації, модернізації, реформування;
- механізм, який дає змогу боротися з нестабільністю внутрішнього і зовнішнього середовища організації;
- спроможність суб'єкта господарювання оновлювати номенклатуру продукції через організаційно-технологічні зміни у виробництві й управлінні, для забезпечення прибутковості й конкурентоспроможності діяльності;
- властивість органів апарату управління змінювати відповідно до виникаючих завдань свою роль у процесі прийняття рішень і налагоджувати нові зв'язки, не порушуючи властивої даній структурі впорядкованості відносин.

Гнучкість підприємства, з точки зору забезпечення його конкурентного розвитку, доцільно розглядати як здатність отримувати та використовувати необхідний результат діяльності у поточному періоді, що дозволяє йому без докорінної зміни основних виробничих фондів освоювати протягом передбачуваних термінів необхідну кількість виробів, що можуть бути затребувані ринком і які, в свою чергу, дозволяють у подальшому отримувати необхідні результати, що гарантовано забезпечують виживання та розвиток

підприємства. Забезпечення гнучкого управління підприємством здійснюється відповідно до схеми, наведеної на рис. 1.

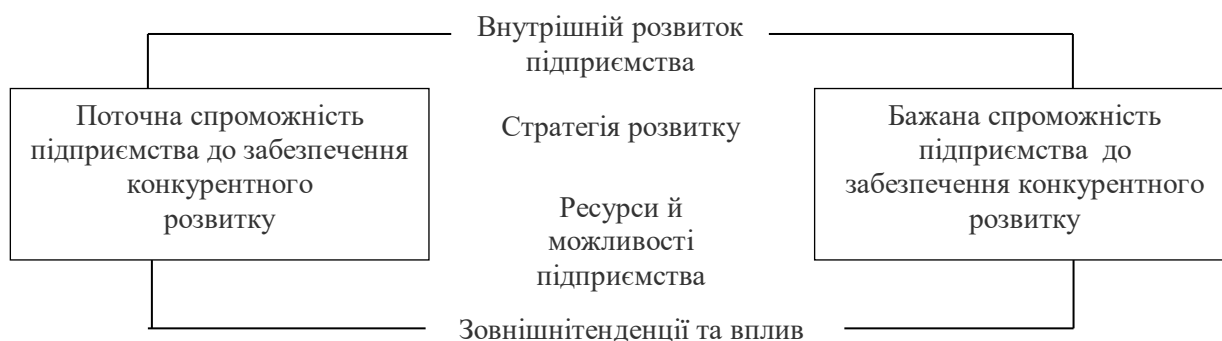

Рис.1. Гнучке управління як засіб забезпечення конкурентного розвитку підприємства

Досягнення бажаного рівня конкурентоспроможності підприємства у процесі його розвитку передбачає не лише наявність очікуваних проблем, що пов'язані з теперішнім станом системи, але й непередбачувані зміни нестабільних (кризових) вихідних умов діяльності під впливом науково-технічного прогресу, соціально-політичних факторів тощо. Фахівці з конкурентного розвитку підприємства в умовах нестабільності та посилення впливу зовнішнього середовища на внутрішні параметри розвитку стверджують – традиційні напрями управління, що продукуються у внутрішньому середовищі діяльності (організація виробництва, зниження витрат, ефективність використання всіх видів ресурсів, зростання продуктивності праці) – не забезпечують успішної протидії загрозам, що функціонують зовні його [1]. За цією парадигмою, пристосування до зовнішнього середовища стає першочерговим завданням забезпечення життєздатності підприємства і отримує прояв у характері стратегічного прогнозування та гнучкому його розвитку.

У відновленні українського бізнесу та забезпеченні його конкурентного можна скористатися якості досвіду найбільш відомими приклади економічного успіху, зокрема, відновлення Європи і план Маршалла (1948-1953); економічне диво Західної Німеччини (1948-1960); італійський бум (1953-1973); економічна експансія Японії (1948-1962); південнокорейське диво (1945-1980) [2].

Однак, враховуючи специфіку сучасних технологій ведення бізнесу та з огляду характеру отриманих втрат, Україні потрібен власний план для формування максимально сприятливих умов для підприємницької діяльності, а після закінчення війни – повноцінновідновлення національної економіки.

Попри бойові дії Український бізнес продовжує розвиватися та адаптуватися до нових реалій. За 6 місяців повномасштабної війни було зареєстровано 14 027 юридичних осіб. Найбільше в червні — 3 263 [5].

Для підтримки українського бізнесу вже зараз створено різноманітні ініціативи як на державному, так і на локальному рівні. Розроблено план відновлення України [4], функціонує держана платформа «Дія. Бізнес», низка програм підтримки та розвитку (ДП«Прозоро.Продажі», УП «єРобота», програма USAID «Конкурентоспроможна економіка України», тощо).

Таким чином, економічний фронт сьогодні є вкрай важливим, а перед вітчизняними суб'єктами господарювання постає завдання не тільки вижити, але й реанімувати економіку і зробити Україну конкурентоздатною у міжнародному просторі.

Література

1. Гончар В.В. Маркетингове управління конкурентоспроможністю підприємств сільськогосподарського машинобудування. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*: ДВНЗ «ПДТУ», 2015. Вип. 2 (12). Т. 2. С. 68-74
2. Железняк Я. 5 історій економічного успіху після війни: світовий досвід для України. URL: https://lb.ua/economics/2022/04/13/513199_5_istoriy_ekonomichnogo_uspihu_pislya.html
3. Меліхов А.А. Сутність та необхідність конкурентного розвитку промислових підприємств/ А.А. Меліхов. *Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*, 2016. Вип. 14. С.138-146. URL:<http://journals.uran.ua/index.php/2225-6407/article/view/105677/100932>
4. План відновлення України. URL:<https://recovery.gov.ua/>
5. Український бізнес в умовах повномасштабної війни: аналітика стану за шість місяців URL: <https://cid.center/ukrainian-business-in-conditions-of-full-scale-war-analysis-of-the-situation-for-six-months/>

УДК 327

Росохацька Марина

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультет економіки та управління
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

Науковий керівник:

Краус К., к.е.н., доц.,
доцент кафедри управління

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ

Сьогодні стає більш технологічним. Цифрова економіка панує майже всюди. Уже через декілька років уся діяльність, усі ринки та галузі будуть функціонувати згідно з вимогами цифрових економічних моделей. Розвиток цифрової економіки в Україні знаходиться на рівні становлення, адже саме вона задає вектор розвитку на довгострокову перспективу соціально-економічних систем [1].

Тому розвиток цифрових технологій сприяє покращенню ефективності діяльності виробництва чи державного управління, чи просто задовільняє потреби населення. А Гриценко чл.-кор. НАН стверджує, що розвиток цифровізації буде помітним тільки тоді, коли буде поєднуватися з процесами соціалізації економіки. Тому потрібно впроваджувати зміни в соціальній системі та розвивати ті види діяльності, які пов'язані із формуванням нових

здібностей людини. Інакше цифровізація економіки без соціалізації несе загрозу поширенню соціальної нерівності, несправедливості, збільшення бідності населення, структурні зміни в галузях економіки [2].

Є декілька принципів цифровізації економіки, які роблять Україну більш інноваційною країною. По-перше, це доступність. Тобто через використання інформаційно-комунікаційних технологій є доступ до всієї необхідної інформації. Існує одна умова, щоб отримати доступ до глобального середовища інформації: об'єднання громадськості та органів державної влади. По-друге, безпечність. Вона передбачає створення відповідних умов, щоб підвищувати рівень інформаційної безпеки, особистих прав та персональної інформації. По-третє, це відкритість. Тобто це орієнтація на міжнародне співробітництво. Головна мета такого співробітництва - це щоб Україна дійшла до світового ринку електронної комерції, послуг. Останнє, інформативність та комплексність. Такі принципи передбачають розвиток креативного середовища в суспільстві, можливість вільного пошуку та використання знань, а також реалізуються завдяки ролі держави у впровадженні цифрових стратегій та подоланню бар'єрів на шляху до цифровізації економіки країни [3].

До 2030 року Україна поставила такі собі цілі щодо цифровізації, як: 99% українського бізнесу має мати електронні рахунки, електронні (смарт) контракти, електронні податкові та митні документи, можливість кредитування онлайн. Також весь документообіг має становити не більше 3% від загального в компанії/підприємстві. Також високотехнологічного експорту промислової продукції має становити 50%. Потрібно впровадити мінімум вісім дорожніх карт цифрової трансформації. Вони мають зачіпати такі індустрії, як від машинобудування до гірничо-добувної промисловості. Дуже незвичним є ціль на 80% зменшити затори вранці та ввечері завдяки технологіям цифрових робочих місць. Дуже радує, що приділили увагу освіті і всі 100% українських шкіл мають повноцінно використовувати інформаційні технології в навчанні. Хочу відмітити, що планується збільшення підприємств, які випускають цифрову продукцію, в 20 разів. Словом, цифровізація українське суспільство зачепить дуже сильно. Особливо з переходом на дистанційну роботу, адже 70% працівників бізнесу та державного сектору мають використовувати технології цифрових робочих місць [4]. Дуже цікаво, як будуть справи з робочими місцями для людини (так як зараз починають скорочувати, а на дистанційні професії потрібно менша кількість співробітників та з більшими знаннями інформаційним технологіям, адже раніше приватний та державний сектори не мали вплив з боку технологій. То чи призведе це до бідності, чи виведе країну на новий шлях соціально-економічного розвитку, можна тільки здогадатися [5].

Як висновок хочу сказати, що цифровізація буде і надалі поширюватися в усіх сферах нашого життя. Вона допоможе змінити економіку та подолати кризи. На сьогоднішній день в Україні є проблеми з впровадженням, адже як мінімум ще не достатньо високий маємо рівень кібербезпеки. Тому щоб якнайшвидше впровадити цифрову економіку "в життя", нам слід широко використовувати Інтернет інфраструктуру, щоб розвивати штучний інтелект. Велику увагу також потрібно приділяти людському капіталу, адже саме від людського капіталу та штучного інтелекту залежить цифровізація.

Література:

1. Спецвипуск за матеріалами XXV міжнародної науково-практичної конференції «Студент – Дослідник – Фахівець», Цифровізація економіки: процеси, стратегії, технології. Пішеніна Т. URL: <https://kibit.edu.ua/wp-content/uploads/2021/08/Specvipusk-2021.pdf#page=103> (дата звернення: 13.11.22)
2. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Управлінська діяльність: досвід, тенденції та перспективи». За заг. редакцією д-р. екон. наук, проф. Аванесової Н.Е. Харків: ХНУБА, 2021. с. 152-155 URL: https://kstuca.kharkov.ua/wp-content/uploads/2021/05/Zbirnuk_Vseuk_nauk_prakt_konf_Upr_diyaln.pdf (дата звернення: 14.11.2022)
3. Гавриленко Н. Г. Сучасні тенденції цифровізації економіки: проблеми та перспективи розвитку / Н. Г. Гавриленко, І. О. Тарасенко // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки. – 2021. – № 3 (47), Т. 1. – С. 36-46. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/19138> (дата звернення: 14.11.2022)
4. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдов'єва Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство // Механізм регулювання економіки. 2020. № 2. С. 9-28. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82236> (дата звернення: 13.11.2022)
5. Основні чинники впливу цифровізації економіки на соціально-економічні системи, Тогобицька В.Д, URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/13997/1/Tohobytska218.pdf> (дата звернення: 14.11.2022)

УДК 336.221

Руденко Олександр

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Хмельницький університет управління та права

імені Леоніда Юзькова

м. Хмельницький, Україна

Науковий керівник:

Булат Галина, к.е.н., доц.

доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

СИСТЕМА МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В умовах вибору євроінтеграційного курсу та проведення реформи децентралізації, ключовим питанням стало створення достатньої ресурсної бази, яка забезпечить задоволення потреб населення та належне виконання функцій і обов'язків органами місцевого самоврядування. Проте, недостатнє забезпечення місцевих бюджетів та нестабільність джерел їх формування все ще залишається гострою проблемою в Україні. Досвід розвинутих країн показує, що саме розвинута система місцевого оподаткування може забезпечити місцеве самоврядування достатніми ресурсами. Саме це зумовлює

необхідність постійного вивчення стану місцевого оподаткування та пошуку перспективних напрямків його реформування.

Розглядаючи сучасний стан системи місцевого оподаткування в Україні, необхідним є визначення зміни питомої ваги цих податків у структурі доходів місцевих бюджетів, а також у структурі податкових надходжень (рис. 1).

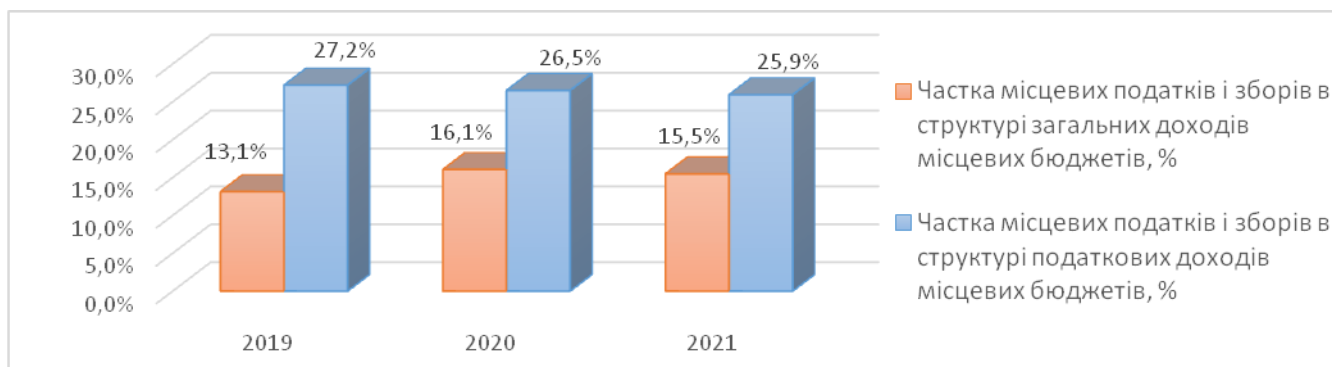

Рис. 1. Динаміка надходжень місцевих податків та зборів до місцевих бюджетів у 2019-2021 роках [1]

Із рисунка 1 бачимо, що питома вага місцевих податків і зборів в доходах місцевих бюджетів є не достатньо високою. В структурі всіх доходів місцевих бюджетів цей показник мав непостійну тенденцію до зростання, а саме із 13,1% у 2019 році, до 16,1% у 2020 році, та скоротився до 15,5% у 2021 році, що є надто низьким значенням. У структурі податкових надходжень місцеві податки і збори склали у 2019 році 27,2%, та цей показник скорочувався до 26,5% у 2020 році, та до 25,9% у 2021 році, що є негативною тенденцією, оскільки решта податкових надходжень належить загальнодержавним податкам. Тобто бачимо, що навіть після численних змін в податковому законодавстві, місцеві податки і збори не повністю виконують свою фіскальну функцію.

Щодо структури системи місцевого оподаткування, то згідно із статтею 10 Податкового кодексу України, вона сформована із двох податків: єдиного податку та податку на майно (який в свою чергу поділяється на плату за землю, транспортний податок та податок на майно, відмінне від земельної ділянки), а також двох зборів: туристичного збору, та збору за місця для паркування [2]. Розглянемо детальніше питому вагу кожного із місцевих податків та зборів в загальній структурі (рис. 2).

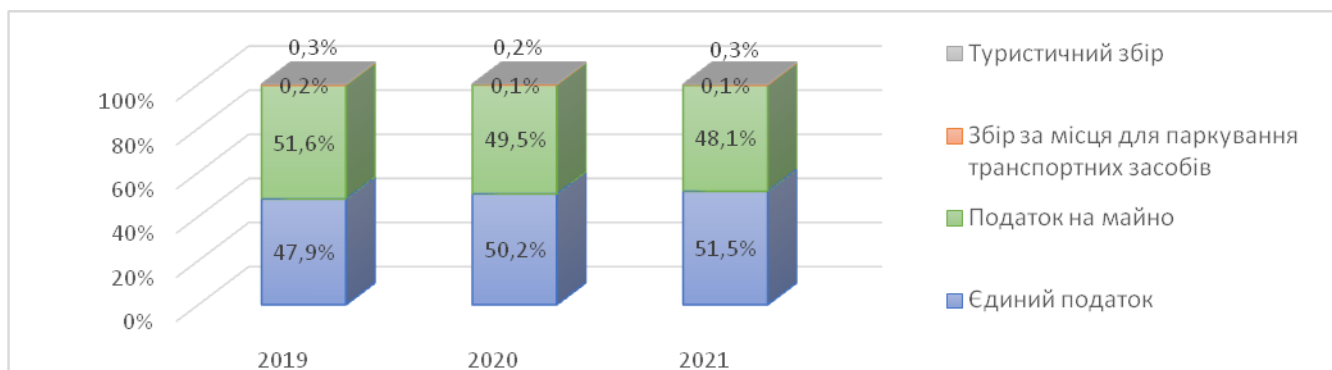

Рис. 2. Структура доходів від місцевих податків та зборів за 2019-2021 роки [1]

Із рисунка 2 бачимо, що протягом аналізованого періоду основна маса доходів від місцевих податків належала єдиному податку та податку на майно. Частка єдиного податку постійно зростала, а саме із 47,9% у 2019 до 51,5% у 2021 році. Щодо податку на майно, то його частка скоротилась із 51,6% у 2019 році, до 48,1% у 2021 році. Щодо зборів, то їх частка в структурі доходів місцевих бюджетів була відносно незначною.

Окрім низької фіскальної ефективності місцевих податків і зборів, кожному із них притаманні й інші проблемні місця. Так, найбільша питома вага належить єдиному податку. Цей вид податку сплачують підприємці, які перейшли на спрощену систему обліку і звітності, та він є альтернативою загальній системі оподаткування, та у 100% розмірі зараховується до місцевих бюджетів. Таким чином, основними недоліками єдиного податку вважаємо:

- Єдиний податок всупереч своїй назві не є єдиним, оскільки поряд із ним потрібно сплачувати ЄСВ, а в окремих випадках і ПДФО, та деякі інші платежі, що підвищує податковий тягар для його платників;

- Можливість ухилення від сплати ЄСВ, а саме коли роботодавці змінюють трудові відносини з найманцями на цивільно-правові. Також існує проблема виведення через платників єдиного податку готівки та сплати заробітної плати у «конвертах»;

- Наявність лімітів щодо доходу для певних категорій платників, що стимулює заниження доходів, тобто їх тінізацію;

- Незалежно від розміру виручки, та навіть якщо вона відсутня, все рівно потрібно сплатити єдиний податок та ЄСВ, що в кризових умовах сприяє тінізації.

Не менш важливим є пошук та вирішення проблем щодо податку на майно, який встановлюється на майно фізичних та юридичних осіб, складається із трьох різних податків та у 100% розмірі зараховується до відповідного місцевого бюджету. Основними проблемними місцями щодо цього податку вважаємо:

- розмір податку залежить від розміру мінімальної зарплати та оподаткованої площі, хоча доцільнішим є нарахування такого податку виходячи із ринкової вартості нерухомого майна;

- з податку на майно, відмінне від земельної ділянки, пільги застосовуються, незалежно від кількості об'єктів нерухомості, що є на нашу думку абсурдним;

- із транспортного податку, вважаємо надто вузьким коло об'єктів оподаткування, тобто оподатковуються лише легкові автомобілі, проте не оподатковуються літаки та судна, тобто цей податок фактично не є податком на розкіш.

Щодо зборів (туристичного та за місця для паркування), то основними недоліками щодо їх сплати є:

- низька фіскальна ефективність, спричинена низьким розміром ставок зборів;

- спекуляції зі сплатою туристичного збору, спричинені наданням додаткових послуг, які не включають до вартості проживання.

На основі всіх вищезазначених проблем в справлянні місцевих податків, можемо запропонувати деякі шляхи їх вирішення, а саме:

- впровадження ефективного податкового менеджменту на місцевому рівні;

- сприяння розвитку податкової культури серед населення;

- підвищення рівня відповідальності платників податків та їх контрагентів за порушення податкового законодавства;

- здійснити модернізацію та уніфікацію податків та зборів, із урахуванням всіх вищезазначених проблем щодо їх справляння.

Отже, на основі проведеного дослідження бачимо, що система місцевого оподаткування має недостатню фіскальну ефективність та ряд інших проблем, які її спричиняють. Вирішення цих, та деяких інших проблем може розкрити значні резерви зростання місцевих бюджетів.

Література:

1. Доходи місцевих бюджетів. Урядовий портал. URL:<https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>
2. Податковий кодекс України. Закон України №2755-VI від 28.10.2022. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

УДК 336.01

Сімбаба Аліна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник :

Подплетній Валерій, к.е.н., доц.
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

Однією з важливих умов ефективного функціонування та економічного розвитку країни є стабільна банківська система. Банківська система – це один з головних елементів економічної системи будь-якої держави. Її стабільність значно впливає на стан економіки та сприяє її зростанню.

Правильний та вчасний аналіз фінансового стану та фінансової стійкості допомагає запобігти більшості проблем, пов'язаних з діяльністю банківських установ, а також зміцнює та підвищує рівень стабільності не тільки окремого банку, але й банківської системи загалом.

На сьогоднішній день не сформовано єдиного підходу до визначення фінансової стійкості банку як економічної категорії, адже науковці всього світу досі не змогли дійти згоди щодо суті фінансової стійкості комерційного банку. Одні ототожнюють її з його платоспроможністю або рентабельністю, інші – із ефективною діяльністю банку, його здатністю сформулювати таку структуру активів та пасивів, котра буде найменш вразливою при виникненні непередбачуваних обставин або кризових явищ.

У процесі дослідження питання виникає ще одна важлива оцінка банку – його надійність. Її розглядають як «стійкість» банку до змін на фінансовому ринку і здатність без затримок виконувати зобов'язання (щодо безпеки коштів, надання позикових коштів за укладеними кредитними договорами, здійснення платежів за виданими гарантіями, авальованими векселями та ін.), надійність є не лише кількісною оцінкою основних параметрів діяльності комерційного банку, а більше – його суб'єктивною характеристикою з боку певних соціальних груп (клієнтів, партнерів та службовців), упевненістю даних суб'єктів у тому, що банк виконає всі зобов'язання.

Надійним є банк, який має відповідний рівень довіри до себе, міцні взаємини з іншими фінансовими установами, підприємствами, організаціями, який сприяє реалізації інтересів клієнтів, партнерів та службовців. Надійність безпосередньо залежить від стійкості, надійним може бути лише міцний, стійкий банк, який стабільно розвивається. Варто зауважити, що важливою умовою забезпечення надійності комерційного банку є наявність у нього надійної клієнтури.

Неможливо оминати й той факт, що банк функціонує в умовах постійних, певною мірою непередбачуваних змін ринкової економіки, отже, його можна вважати динамічною системою. Як динамічна соціально-економічна система банк здатний до поступального розвитку і постійного відтворення. У процесі комерційної діяльності він прагне забезпечити позитивну динаміку таких показників, як прибутковість, достатність капіталу, ліквідність, мінімізація ризиків, розширення спектру послуг та поліпшити обслуговування клієнтів. Зазначене обумовлює необхідність застосування при характеристиці банку терміну «стабільний розвиток», а не «стабільність», яка за суттю свідчить про сталість, незмінність і не передбачає динамічного руху.

Отже, стійким є той банк, який здатний витримати максимальний, граничний рівень непередбачуваних втрат, за котрого він зберігає стан ефективного функціонування. А стабільний розвиток, у свою чергу, передбачає спроможність банку з плином часу забезпечити зменшення даних втрат, належну швидкість їх подолання, створюючи тим можливість для досягнення та підвищення рівня стійкості. Таким чином, стійкість є фундаментальною, внутрішньою характеристикою, завдяки якій забезпечують життєздатність, стабільний розвиток комерційного банку в межах заданої траєкторії та відповідно до обраної стратегії в умовах конкурентного ринку, незважаючи на силу впливовісних та внутрішніх факторів.

Важливо додати, що назвати банк стійким та стабільно розвиваючимся можна лише з плином часу, оскільки цей статус набувають завдяки його ефективній та скоординованій діяльності. Добра робота банку значною мірою

залежить від професійного рівня та компетентності керівництва. Оскільки той чи інший банк неспроможний сам впливати на зовнішні чинники (чи то економічні, чи соціально-політичні), він має більше орієнтуватися на забезпечення внутрішньої збалансованості структурних елементів.

Також варто пам'ятати про доцільність розглядати фінансову стійкість банку як складову загальної стійкості банку, під якою ми схильні розуміти системну якісну характеристику стану комерційного банку, що обумовлений дотриманням збалансованості, взаємозв'язку і взаємоузгодженості складових елементів: фінансових (власного капіталу, активів та зобов'язань, ліквідності, платоспроможності, прибутковості, ризиків) й організаційних компонентів (організаційна структура, кадровий потенціал, інформаційні технології та рівень контролю і банківської безпеки), котрий відображає здатність витримувати непередбачені втрати й забезпечує досягнення тактичних і стратегічних цілей та високі соціально-економічні результати функціонування.

Фінансову ж стійкість банку слід розглядати як якісну характеристику його фінансового стану, котрий відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, збереження стану ефективного функціонування.

Підсумовуючи, стійкий фінансовий стан банку забезпечує спроможність комерційної установи ефективно працювати, досягати окреслених цілей, протидіючи ризикам у процесі діяльності на ринку фінансових послуг, а також зберігати та відновлювати життєздатність в разі раптового її порушення. Управління фінансовою стійкістю банків передбачає об'єктивне визначення її поточного та бажаного стану, скоординоване управління фінансовими ресурсами банку, вибір правильних управлінських рішень, котрі сприяли б забезпеченню фінансової стійкості.

При побудові системи контролю за станом фінансової стійкості слід враховувати сучасні тенденції зміни фінансового середовища: загрози, що постійно змінюються, розширюються, трансформуються та виникають принципово нові; з'являються нові ризики та спостерігається їх кумулятивний ефект, очікування клієнтів збільшуються, з'являються нові технології та аналітичні інструменти.

Тому, кожний банк повинен мати програму вдосконалення заходів упізнання, класифікації, прогнозування та знешкодження потенційних загроз. При цьому система аналізу та оцінки рівня фінансової стійкості банку повинна мати: повну автоматизацію рішень з мінімальним ручним вторгненням, вбудовані передові аналітичні моделі врахування спотвореної інформації, гнучке та плідне співробітництво з клієнтами, а також стійкість до змін.

Література :

1. Вінниченко О.В., Гудзь А.В. Фінансовий стан банку та методи його оцінки в Україні. Вісник економіки транспорту і промисловості №69.2020. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
2. Довгаль Ю.С. Сутність фінансової стійкості банку та ефективні шляхи їх забезпечення. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>

3. Циганюк Д.Л., Рудняк А.Д. Аналіз фінансового стану банківського сектору України. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», №1. 2020. URL:<http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
4. Штаєр О.М. Обґрунтування пріоритетності загроз економічної безпеки банку. Вісник економіки транспорту і промисловості : збірник науково-практичних статей. Харків : УДАЗТ, 2015. №39. С.99-103

УДК 327

Старенький Роман

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Центральноукраїнський національний технічний університет м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Подплетній Валерій, к.е.н., доц.

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ В БАНКУ

Особливе значення у формуванні та реалізації кредитної політики банку займає визначення складових підсистем забезпечення, що включає в себе організаційне, інформаційне та нормативне забезпечення процесу розробки і реалізації кредитної політики.

Суб'єкти кредитної політики показані на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях і перебувають у тісній взаємодії із об'єктом кредитної політики – кредитом. Ефективність такої взаємодії залежить від правильно побудованого процесу формування та реалізації кредитної політики. Підсистемою забезпечення процесу є організаційне забезпечення, що визначає етапи формування та реалізації кредитної політики (рис 1).

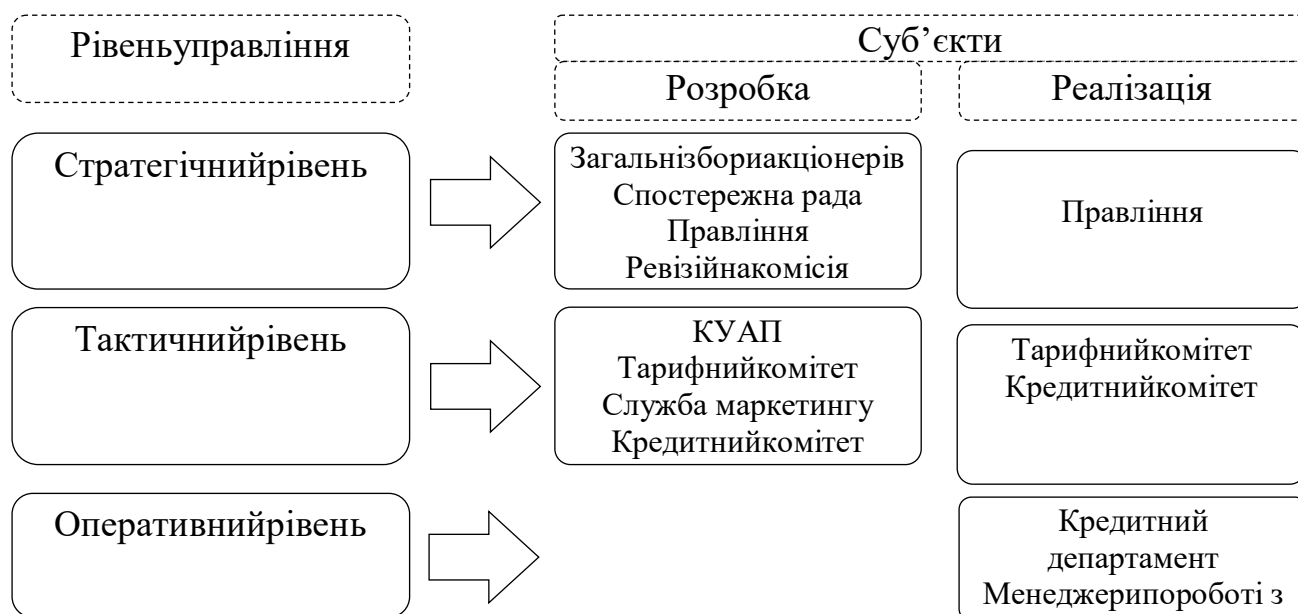

Рис. 1. Організаційне забезпечення процесу розробки і реалізації кредитної політики банку

Кредитна політика являє собою стратегію і тактику банку у сфері кредитування його клієнтів. Суб'єктами формування та реалізації кредитної політики виступають вищі органи управління, комітети, служби та відділи, що займаються процесом кредитування[1].

Законодавчо визначено, що вищим органом управління банку є загальні збори акціонерів, які визначають ключові напрями діяльності банку, затверджують річні звіти, вносять зміни та доповнення до статуту банку. Спостережна рада банку представляє інтереси учасників та здійснює поточний контроль за діяльністю правління банку.

Виконавчим органом банку є правління, яке відповідає за ефективність роботи банку. Правління визначає основні аспекти кредитної стратегії.

Правління банку підзвітне наглядовій раді, яка розробляє та затверджує внутрішньобанківські нормативні документи, встановлює необхідні й ефективні засоби контролю за процесом управління кредитною політикою банку, моніторить таку діяльність.

Спостережна рада аналізує виконання фінансових планів, оцінює ефективність дій правління по кредитним операціям та ризикам, на які він наражається, визначає кредитну стратегію банку, визначає основні засади процесу кредитування.

Контроль за господарсько-фінансовою діяльністю банку здійснює ревізійна комісія. Вона контролює ресурсний потенціал банку при виборі та реалізації кредитної політики.

Комітет з управління активами і пасивами (КУАП) контролює структуру активів та пасивів: «визначення відповідності строків активів та зобов'язань, оцінка рівня їх диверсифікації, аналіз виконання основних показників структури балансу. КУАП досліджує основні показники діяльності банку та здійснює ринкові прогнози, що впливає на процес реалізації кредитної політики» [2].

Тарифний комітет аналізує собівартість послуг та ринкову конкурентоспроможність тарифів на щомісячній основі, відповідає за політику банку стосовно операційних доходів.

Служба маркетингу банку, враховуючи думку інших підрозділів, орієнтується на споживача та забезпечує досягнення стратегічних цілей банку, поставлених власниками.

Кредитний комітет постійно оцінює якість активів банку та готує пропозиції стосовно формування резервів на покриття ймовірних збитків від їх знецінення.

На оперативному рівні організаційне забезпечення кредитної політики відрізняється залежно від банку, його масштабів та специфіки. На даному рівні можуть бути присутні як кредитні департаменти, що включають відділи кредитування, відділи кредитного аналізу, тощо.

Банки, що не мають можливості організувати всі ці відділи та комітети, працюють лише з деякими з них.

Важливим аспектом реалізації кредитної політики слід вважати інформаційне забезпечення, що є основою при побудові планів, розробці

стратегій та створення політик банку.

Інформаційне забезпечення банку можна поділяється на внутрішнє та зовнішнє. Система зовнішньої інформації призначена для забезпечення керівництва банку інформацією про кон'юнктуру ринку, стан економіки в цілому та середовища, в якому функціонує банк. Під внутрішніми інформаційними джерелами слід розуміти внутрішньобанківську інформацію, яка є закрита для сторонніх осіб. До такого виду інформації можна віднести:

- стратегічний план розвитку банку, фінансовий план банку, фінансові плани та бюджети, тощо;
- звітність банку;
- аудиторські висновки, результати перевірок ревізійної комісії, представників НБУ[3].

Важливою складовою підсистеми забезпечення процесу розробки та реалізації кредитної політики виступає нормативне забезпечення, яке також можна поділити на зовнішнє та внутрішнє.

Зовнішнє нормативне забезпечення представлене законами, постановами, інструкціями, методичними рекомендаціями, листами та іншими нормативно-правовим актами уповноважених органів, які здійснюють регулювання діяльності банку та можуть впливати на кредитну діяльність банку. До внутрішніх джерел нормативного забезпечення відносяться інструкції, положення, політики, методичні вказівки, норми і нормативи, що розробляються банком і затверджуються керівним органом. В межах теми даної кваліфікаційної роботи основним документом вважаємо кредитну політику банку.

Для проведення якісної кредитної політики банку необхідно залучати всі можливі джерела і враховувати всі можливі зовнішні та внутрішні фактори.

Література:

1. Волкова Н. І. Вибір кредитної стратегії банками України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.3. С. 291–301.
2. Єрмакова Ю. В. Визначення впливу факторів на якість кредитної політики банку. *Управління розвитком*. 2014. № 15 (178). С. 59–61.
3. Лисенок О. В. Формування стратегії та політики управління кредитними операціями банків. *Вісник ЖДТУ*. 2016. № 1 (75). С. 185–190

Степанова Нінель

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Гаврилова Наталія, к.е.н, доц.
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах сьогодення інвестиційна діяльність банківських установ займає важливу роль у розвитку економіки України.

Повномасштабне вторгнення російської федерації 24 лютого 2022 року назавжди змінило життя кожного українця, а особливо це стосується економіки нашої держави [3].

Воєнні дії країни-агресора змусили вплинути на діяльність банківського сектору України, вплинувши на кредитну систему, облікову ставку, операції з валютою, ставки за депозитами, фінансову нестабільність та кількість діючих банків України – все це зазнало великих втрат [3].

З початку війни Національний банк України вжив ряд антикризових заходів для подальшого функціонування банків в складних умовах. До них відносять:

- Захист прав та інтересів клієнтів банку;
- Врегулювання діяльності банків;
- Складання та оприлюднення реальної фінансової звітності банків України;
- Зміна облікової ставки;
- Відкликання ліцензії банків країни-агресора [5].

Запроваджені аспекти Національного банку України дають змогу стримати економічну кризу та допомогти зберегти ліквідність банківської системи. НБУ разом з українськими банками зумів попередити паніку та зберегти роботу банківських установ [2].

На сьогодні банківський сектор України втратив велику частину своїх активів у більшості регіонах країни, спричинених бойовими діями. Високий рівень ризиків стримуватимуть значні потоки інвестицій у нові інвестиційні проекти та програми [2].

Процес розвитку інвестиційної діяльності банківських установ пов'язаний зі здійсненням операцій з цінними паперами. Протягом 2022 року на інвестиції в цінні папери українські банки зосередили близько 17% від загальних активів банків [1].

Динаміка вкладень у цінні папери та загальна сума активів комерційних банків України протягом 2018-2021 років зображена у таблиці 1.

Таблиця 1

Динаміка інвестиційної діяльності банків в Україні протягом 2018-2021 р.р., млн.грн.

Назва показника	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік
Загальна сума активів	1 350 403	1 367 163	1 493 298	1 822 841
Інвестиції у цінні папери	275 342	234 069	208 589	307 741

Джерело: [1]

За даними таблиці 1 спостерігається підвищення кількості загальних активів та інвестицій у цінні папери. Так, наприклад, кількість інвестицій у цінні папери у 2021 році складала 307741 млн.грн., що має досить позитивну тенденцію. Проте за прогнозами на 2022 рік в умовах війни кількість інвестицій може значно скоротитися.

Станом на початок 2022 року коефіцієнт інвестиційної активності банків становив 35,19 %. Даний показник характеризує ефективність використання ресурсів банку, а його низьке значення свідчить про негативну тенденцію та є основою зниження рентабельності банківських активів [4].

Отже, повномасштабна війна росії проти України активно вплинула на економічну ситуацію та банківську систему нашої країни. Завдяки надійному регулюванню з боку НБУ, банківська система України підготувалася до роботи під час військового стану та гідно протистоїть усім економічним викликам війни. На сьогодні банківська система України є контрольованою. Національний банк України, зарубіжні країни та міжнародні організації фінансово підтримують нашу країну та роблять все можливе, щоб наблизити перемогу нашої України.

Література:

1. Городніченко Ю. В., Кучеренко М. А. Сучасний стан та шляхи покращення ефективності інвестиційної діяльності вітчизняних банків. *Економічний вісник університету*. №52. 2022. С.147-155.
2. Економіка України під час війни 2022. URL: https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2022/04/UKR_%D0%95%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0
3. Правдиковська І.І., Дорошенко Н.О. Вплив війни на банківську систему України. *Економічні науки «Молодий вчений»*.2022. № 9. С.150-153.
4. Рисін В.В., Папірник С.Є. Трансформація ролі банків на ринку державних боргових цінних паперів. *Економіка та суспільство*. 2022. С.1-9.
5. Урікова О.М., Карпова І.Л. Оцінка діяльності банківського сектору у період війни. 2022. С.1016-1021.

СЕКЦІЯ 2
РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙ БУХГАЛТЕРА, АУДИТОРА, ЕКОНОМІСТА,
ФІНАНСИСТА
В ГЛОБАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

УДК 657.1:011.56

Конська Аделіна
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
м. Чернівці, Україна
Науковий керівник:
Рилєєв Сергій, к.е.н., доц.
доцент кафедри обліку та оподаткування

**МАЙБУТНЄ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ЯК ЦИФРОВА
ТРАНСФОРМАЦІЯ ВПЛИНЕ НА БУХГАЛТЕРІВ?**

У бізнесі, як і в житті, зміни є єдиною справжньою константою. Від пом'якшення безпрецедентних руйнівних умов для бізнесу до адаптації нових операційних парадигм – професіонали в усіх галузях стикаються з серйозними змінами, багато з яких спричинені розвитком технологій.

Бухгалтерський облік не є винятком. Ця професія вийшла далеко за межі простого обліку та нарахування заробітної плати, як і партнерські закупівлі, вона набуває все більшої стратегічної ролі для перспективних компаній. У той час як деякі експерти кажуть, що бухгалтерський облік має туманне майбутнє в цифровому світі завтрашнього дня, такі технології, як хмарне керування даними, автоматизація процесів і розширена аналітика, насправді готові підняти бухгалтерів на новий рівень і розширити можливості.

XXI ст. – ера інформаційного суспільства, яка радикально змінила умови життя і функціонування бізнесу. Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу сприяє цифровій трансформації глобального соціально-економічного простору. Яскравим свідченням цього є безпрецедентне проникнення діджитал-технологій в усі сфери суспільного життя під час тривалих локдаунів по всьому світу, спричинених пандемією коронавірусу COVID-19. Зокрема, за даними міжнародної експертної агенції «DataReportal» [5] у 2021 р. кількість користувачів інтернету склало 4,66 млрд. осіб (59,5% населення планети) порівняно із 1,3 млрд. у 2010 р. Водночас частка цифрової економіки у провідних країнах світу досягає рівня 10% ВВП.

В часи бурхливих трансформаційних перетворень змінюються можливості та роль бухгалтерського обліку в суспільстві, що обумовлює зміну фундаментальних засад – його принципів. Сучасні виробничі, трудові та соціальні відносини обумовлюють необхідність введення нових підходів до формування фінансової звітності [1]. Мова йде не лише про появу нових соціальних явища таких, як: відкритість національних та міжнародних ринків;

зростання мобільності трудових ресурсів; зростання транспортної мобільності; природно-екологічні зміни; науково-технічний прогрес. Йдеться про становлення нового високотехнологічного світоустрою, на засадах всебічної соціологізації, соціальної відповідальності, сталого розвитку, міжнародної безпеки, особистісного зростання людей [2].

Технології підтримають, а не замінять бухгалтерів.

Донедавна світова спільнота була вражена темпами розвитку використання хмарних технологій, необхідність в яких обумовили величезні інформаційні бази даних підприємств, установ та організацій. Хмарні технології вже зараз набули активного поширення як в Україні так і в усьому світі через їх відповідність вимогам сьогодення у контексті збереження віртуальних баз даних, що реалізується шляхом надання у комерційне користування віртуального програмного середовища [3]. Сьогодні ж вже активно йдуть дослідження у напрямку перебудови фундаментальних засад бухгалтерського обліку, які 59 виражені у його принципах. Передумовою цього стало: екологічні катастрофи, корона вірусна криза та введення військового стану на території України. Всі ці фактори призвели до формування економічної нестабільності як на світовому так і на національному рівні, створивши простір економічної невизначеності. Бухгалтерам, як і іншим професіоналам, потрібно набагато більше турбуватися про адаптацію, ніж про заміну.

Безсумнівно, цифрова трансформація радикально змінила умови гри. Великі дані стали багатим ресурсом, який потрібно використовувати, щоб ефективно конкурувати. Але для компаній, які готові використовувати потенціал цифрових інструментів, ця зміна є можливістю, а не загрозою.

Візьміть до уваги, що: централізація керування даними, зокрема за допомогою хмарних технологій, зменшує відходи та значно знижує витрати за рахунок покращення зв'язку та співпраці. Стандартизація та цілісна сфера даних спрощують збір, доступ, обмін та аналіз даних. Прозорість покращується в міру демонтажу загальних даних, а якість даних зростає, а не падає разом із кількістю даних.

Подібним чином автоматизація знижує витрати та підвищує ефективність, усуваючи виснажливу та трудомістку ручну роботу (наприклад, введення даних, тристороннє зіставлення) і зменшує людську помилку. Штучний інтелект керує наскрізною обробкою та замість того, щоб замінити бухгалтерів, він звільняє їх від зосередження на стратегічних завданнях, які вимагають креативності, співпраці та винахідливості – послуг, які штучний інтелект поки що не може надійно надати.

Однак те, що штучний інтелект може зробити, - це «важку» роботу з аналізу. Перетворюючи необроблені дані в більш керовані формати та забезпечуючи добре розвинені зв'язки між розрізненими джерелами даних, штучний інтелект може увійти у своєрідний симбіоз з людьми, відіграючи допоміжну роль, обслуговуючи «що» люди можуть далі уточнювати в «як» і «чому».

Останні десятиріччя характеризуються посиленням проявів глобалізації у

всіх сферах суспільного життя що стало передумовою виникнення МСБО та МСФЗ. Основним завданням яких є зменшення розмаїття підходів до відображення в бухгалтерському обліку та висвітлення у фінансовій звітності економічної інформації суб'єктів господарювання [4].

Бухгалтери, наприклад, можуть застосувати свої унікальні людські навички для роботи, перетворюючи ідеї, отримані з високоякісних даних, у більш ефективне фінансове планування та звітність. В інтегрованому середовищі вони можуть співпрацювати з колегами з інших бізнес-підрозділів, щоб використовувати фінансові дані для стимулювання інновацій, побудови більш стійких і гнучких ланцюжків поставок і розробки планів управління бізнесом, які сприяють зростанню, забезпечуючи безперервність.

Додавання інших технологій лише збільшує потенційну цінність.

Технології віртуальної, доповненої та змішаної реальності вийдуть за рамки відеоігор, щоб запропонувати нові способи дослідження, аналізу та обміну даними, започаткувати нові оптимізації процесів і підключити фінанси до стратегічного планування.

Блокчейн уже заслужив репутацію завдяки своєму потенціалу в оптимізації ланцюга постачання, але він також має потужний бухгалтерський потенціал. Бухгалтерські професіонали, які розуміють і можуть використовувати, а також навчати інших, технології розподіленої книги, будуть дуже затребувані для розробки процесів, аудиту та управління записами тощо.

Бухгалтер майбутнього: актуальніший, стратегічніший і креативніший, ніж будь-коли.

Як набір навичок, так і посадова інструкція майбутнього бухгалтера буде значно розширена, але при цьому будуть враховуватися основні компетенції професії. Завдяки технологіям спільної роботи групи бухгалтерів складатимуться як з відданих бухгалтерів, так і з експертів з інших галузей бізнесу.

Саме тому, на мою думку, сучасний технологічний прогрес має достатній інструментальний набір для того, щоб у повній мірі та в короткотерміновий період забезпечити практичну реалізацію нових доктрин обліку та фінансової звітності. Бухгалтери завтрашнього дня можуть відігравати консультативну роль, вітаючи спеціалістів із бізнес-аналітики та закупівель і працюючи над складанням стратегічного плану пошуку джерел. Вони могли б використовувати інструменти керування даними, включно з доповненою реальністю, щоб гуманізувати та контекстуалізувати дані про витрати, щоб краще приймати рішення.

Література:

1. Лободзинська Т. П., Пшенишна К. М., Умаєва Д. Р. Стан, проблеми та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в сучасних умовах // СХІДНА ЄВРОПА: ЕКОНОМІКА, БІЗНЕС ТА УПРАВЛІННЯ. 2020. № 3. С. 146-151.
2. Мармуль Л. О., Коваль С. В., Круковська О. В. Перспективи розвитку національних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2017. № 4. С. 89-92.
3. Осмятченко В. О., Олійник В. С. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку

- в контексті зміни технологічних уклад. Економічний вісник. 2018. № 2. С. 131-138.
4. Тягнирядно Л. Л., Любимов М. О., Кулик В. А. Принципи обліку: стан та перспективи розвитку // Наук. вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2019. № 1. С. 71-76.
  5. Digital 2021: Global Overview Report. URL: <https://datareportal.com/reports/digital-2021-global-overview-report>(дата звернення: 12.11.2022).

УДК [005.412:331.54:657]:339.9

Фірчук Марія

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
м. Чернівці, Україна
Науковий керівник:
Рилєєв Сергій, к.е.н., доц.
доцент кафедри обліку та оподаткування

РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Бухгалтерська професія відіграє важливу роль в усіх суспільствах. Оскільки світ рухається в напрямку створення глобальних ринкових економічних систем, а інвестиції та діяльність все більш стають міжнародними, долаючи кордони між країнами, професійним бухгалтерам потрібно оволодіти широким глобальним світоглядом, щоб зрозуміти середовище, в якому діють підприємства та інші організації. Сучасний бухгалтер займається не тільки веденням рахунків, а здійснює планування та прийняття рішень, контроль і привернення уваги керівництва, оцінювання, огляд діяльності створює інформаційну систему, що задовольняє користувача.

В умовах гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку, які супроводжують глобалізацію світових процесів розвитку, змінюється характер праці бухгалтера від виконавчого до творчого, що потребує глибокого з'ясування проблем при підготовці інформації для прийняття управлінських рішень. Сьогодні посилюється креативність бухгалтерської професії [1, с. 18].

Сучасні вимоги до підготовки фахівців з бухгалтерського обліку визначені, в першу чергу, змінами підходу до нормативної регламентації бухгалтерського обліку, а саме: переходом від централізованого регламентування методики, технології та процедури до регламентування принципів ведення обліку та децентралізації вибору суб'єктом господарювання сукупності конкретних методів і форм ведення бухгалтерського обліку, що здійснюється виходячи з загальноприйнятих правил та особливостей діяльності суб'єктів господарювання.

Важливим напрямком підвищення якості підготовки фахівців з бухгалтерського обліку в теперішніх умовах повинно бути посилення її практичної складової.

Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що глобалізаційні процеси впливають на професію бухгалтера шляхом утвердження наднаціональних інституцій, які здійснюють уніфікацію її елементів у вигляді міжнародних формальних інститутів [2]. Цей вплив має як позитивні, так і негативні наслідки (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка наслідків впливу глобалізаційних процесів на бухгалтерську професію

№ з/п	Зміни у бухгалтерській професії під впливом глобалізаційних процесів	Оцінка	
		Позитивний вплив	Негативний вплив
1	2	3	4
1.	Орієнтація обліку на захист інтересів міжнародних інвесторів, учасників міжнародних ринків капіталу (глобальних гравців)		Позбавляє можливості реалізувати соціальні функції обліку; потреби та вимоги до бухгалтерського обліку користувачів управління, керівників, спеціалістів залишаються не завжди врахованими, що знижує ефективність управління підприємством
2.	Зміна підходів до державного регулювання бухгалтерського обліку		Розмивання контрольних функцій держави; втрата державного контролю над національною системою бухгалтерського обліку
3.	Управління бухгалтерським обліком		Управління розвитком бухгалтерського обліку переходить з національного рівня на міжнародний
4.	Уніфікація та стандартизація на міжнародному рівні. Орієнтація національної системи обліку на МСФЗ	Дозволяє реалізовувати порівнянність фінансової звітності; дає можливість надавати дані про діяльність компаній, зрозумілі зацікавленому користувачеві незалежно від його національної належності і територіальної віддаленості	МСФЗ більше придатні до застосування глобальними лістинговими компаніями; національні системи обліку поставлені в залежність від змін МСФЗ; процедури МСФЗ досить складні, що ускладнює облік; МСФЗ часто орієнтовані на об'єкти як слабо представлені в національній економіці
5.	Поява нових об'єктів, що потребують облікового відображення (інновації, екологічні та соціальні витрати, людський капітал, нематеріальні активи)		Теорія бухгалтерського обліку не задовольняє інтереси глобальних гравців; розробка МСФЗ здійснюється з ігноруванням здобутків економічної та облікової теорій

1	2	3	4
6.	Широке застосування інформаційних технологій	Стирання меж між оперативним та бухгалтерським обліком; різке зростання ступеню аналітичності облікової інформації	
7.	Глобалізація приводить до ускладнення середовища у якому працюють бухгалтери та зростання швидкості його змін	Необхідність пристосування та адаптації до постійних змін середовища зумовлює необхідність розвитку та постійного навчання бухгалтера; бухгалтер повинен володіти глобальним світоглядом, щоб розуміти середовище в якому діє бізнес	Невідповідність рівня професійних якостей бухгалтерів сучасним вимогам роботодавців та умовам інформаційного суспільства та глобалізованої економіки; професія бухгалтера стає дедалі складнішою для опанування

Дослідження впливу глобалізації на розвиток бухгалтерської професії дозволяє зробити наступні висновки:

- зростання впливу глобалізації на національну систему бухобліку є неминучим. Вона здійснює значний вплив на розвиток бухгалтерського обліку;
- розвиток національної системи бухгалтерського обліку в умовах глобалізації здійснюється на користь потреб управління глобального масштабу;
- неврахування інтересів безпосередніх користувачів бухгалтерської інформації, якими є управлінці, керівники призведе до зниження ефективності управління, що здійснюється з використанням облікової інформації та змусить підприємства до формування власних облікових систем;
- для забезпечення ефективного розвитку бухгалтерського обліку в Україні необхідним є зважене використання міжнародних стандартів з урахуванням економіко-правового середовища та стану ринкових відносин в Україні;
- інструментарій сучасної теорії бухгалтерського обліку не зможе пояснити нові об'єкти спостереження, зумовлені глобалізаційними процесами та інформатизацією суспільства. Розробка МСФЗ здійснюється з ігноруванням здобутків економічної та облікової теорій;
- необхідність пристосування та адаптації до постійних змін середовища зумовлює необхідність розвитку та постійного навчання бухгалтера;
- професія бухгалтера стає дедалі складнішою для опанування.

Література:

1. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та інформатизації суспільства : монографія / О. В. Пальчук, В. М. Савченко, І. В. Рuzмайка та ін; за ред. Г.М. Давидова. Кропивницький : ПП «Ексклюзив-Систем» , 2017. 248 с.
2. Метелиця В. М. Розвиток бухгалтерської професії в умовах глобалізації світової економіки. URL : <https://magazine.faaf.org.ua/rozvitok-buhgalterskoi-profesii-v-umovah-globalizacii-svitovoi-ekonomiki.html> (дата звернення: 11.11.2022).

СЕКЦІЯ 3
ТЕНДЕНЦІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАУКИ
ПРО БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, ОБЛІКОВОЇ МЕТОДОЛОГІЇ ТА
ПРАКТИКИ

УДК 657.1

Буберенко Аліна

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна
Науковий керівник:
Лисенко Алла, к.е.н., доц.
доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ВАЖЛИВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

З початку ХХІ століття не тільки в Україні, але й практично в усіх розвинутих країнах спостерігаються істотні зміни у сфері обліку та фінансів, які знаходять свій прояв як у макроекономічному, так і в мікроекономічному масштабах. Система бухгалтерського обліку - джерело достовірної та надійної інформації. Вона тісно пов'язана з фінансовою системою і є надто вразливою до дисфункціональної діяльності, що, у свою чергу, впливає на довіру до фінансового сектору. Обидві системи вважаються ключовими в управлінні як економікою загалом, так і конкретними суб'єктами господарювання. Бухгалтерський облік та фінанси змінюються одночасно зі змінами в навколишньому середовищі, які в сучасних умовах відбуваються все динамічніше.

Суттєві зміни в системі бухгалтерського обліку були ініційовані ще у 1980-х роках великими транснаціональними американськими корпораціями, а на рубежі ХХІ століття - західноєвропейськими підприємствами.

Так, С. Нобс та Р. Паркер виокремили сім основних факторів, які здійснюють вплив на систему бухгалтерського обліку: правові системи, податкові системи, джерела фінансування діяльності підприємств, професії бухгалтерів, інфляція, стан теорії та історичні події [1].

С. Лоуренс розподілив фактори, що впливають на модель бухгалтерського обліку, на культурні, правові та економічні, наголошуючи на особливостях прояву впливу цих факторів в окремих країнах. Так, культурні фактори включають: припущення, на яких ґрунтується фінансова звітність, прагнення та мотивацію, особисті очікування, міжособистісні стосунки (державний контроль над суспільством), соціальну ієрархію та місце в ній професії бухгалтера. Найважливішими політичними факторами дослідник вважав ступінь втручання в економічні та соціальні справи, а також рівень іноземного втручання в розвиток конкретної країни. Юридичні фактори

забезпечують сферу нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку, тоді як економічні включають організаційно-правову форму суб'єктів господарювання, джерела коштів для їх розвитку, становище бухгалтерської професії, а також вимоги користувачів інформації [2].

С.Дж. Грей, зважаючи на глобальне бухгалтерське середовище, а також на зміни, які відбуваються в міжнародній системі, виокремив наступні фактори, що здійснюють вплив на розвиток облікових систем: зовнішні фактори (сили природи, торгівля, інвестиції); екологічні фактори; географічні, демографічні, економічні, технологічні, історичні фактори; фактори, пов'язані з формуванням конкретних інститутів (правова система, професійні асоціації, корпоративна вартість, ринки капіталу, освіта, релігія) [3].

На думку Г.Г. Мюллера, Г. Гернона та Г.К. Мека, основним фактором, що визначає характеристики системи бухгалтерського обліку та її розвиток, є походження капіталу підприємств. Крім того, дослідники виокремили такі фактори: зв'язки з іншими країнами, правова система, рівень інфляції, розміри підприємств, загальний стан освіти та культури, управлінські та фінансові групи [4].

На даний момент у визначеннях бухгалтерського обліку підкреслюється його практична функція, яка полягає в наданні користувачам інформації для прийняття рішень та притягнення менеджерів до відповідальності за управління активами, результати функціонування підрозділів та досягнутий ними статус на ринку. Бухгалтерський облік у глобальному масштабі розглядається як мова бізнесу, що призводить до процесів його стандартизації та гармонізації, незважаючи на паралельне існування специфічних національних ознак. Інтернаціоналізація бізнесу, прогресуюча інтеграція в рамках Європейського Союзу та створення міжнародних фінансових організацій спричинили створення єдиної системи стандартів бухгалтерського обліку, основаної на чітких і прозорих правилах, на порівнянності застосовуваних рішень та підготовленої на їх основі фінансової звітності на національному та транснаціональному рівнях. Ці принципи містяться в Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, Міжнародних стандартах фінансової звітності, Американських загальноприйнятих принципах бухгалтерського обліку і Директивах IV, VII і VIII Європейського Союзу щодо бухгалтерського обліку та фінансової звітності [5].

Нові тенденції в бухгалтерському обліку були започатковані потребами практики. Бухгалтерський облік був і є тісно пов'язаний з новими викликами та очікуваннями сторін, зацікавлених в отриманні кращої, більш повної, більш точної та надійної інформації як основи для прийняття обґрунтованих рішень. Найважливішими сучасними тенденціями розвитку бухгалтерського обліку є:

- підвищення ефективності використання внутрішньої інформації, а також урахування прогнозованої інформації;
- адаптація виміру та балансової оцінки до середовища, що змінюється, та економічних процесів, що в ньому відбуваються, з акцентом на оцінку, засновану переважно на справедливій (ринковій) вартості;
- максимальне дотримання правил ведення податкового обліку;

- включення в облікову систему достовірної й повної інформації про активи, пов'язані з місцем розташування, ринкові активи, технології, інтелектуальний капітал, внутрішню вартість компанії, відносини з клієнтами;
- створення нових об'єктів оцінки, таких як значення іміджу фізичної особи, значення інформації, значення набутих навичок, значення дій, вжитих для сталого розвитку та ін.;
- урахування впливу суб'єкта господарювання на стан довкілля;
- отримання актуальних та достовірних даних;
- включення екологічних та соціальних питань до предметної галузі бухгалтерського обліку;
- дотримання норм етики в бухгалтерській професії [6].

У результаті дослідження сучасних тенденцій розвитку бухгалтерського обліку встановлено, що поточні рішення недостатньою мірою відповідають практичним потребам внутрішнього та зовнішнього середовища суб'єкта господарювання. Очікування щодо бухгалтерського обліку, який є методом вимірювання економічних подій, способом інформування про них та контролю за ними, нині набагато вищі, ніж у минулому. Сучасний бухгалтерський облік є спеціальною інформаційно-керуючою системою ретро- та перспективного характеру, адаптованою до цілей управління фінансами суб'єкта господарювання та інформаційних потреб широкого кола зацікавлених сторін. Аналіз факторів, які визначають особливості та динамізм розвитку бухгалтерського обліку в практичному вимірі, дозволяє сформулювати такий висновок: сучасний бухгалтерський облік формується з урахуванням вимог середовища, передусім, стану розвитку окремих країн, поточних процесів глобалізації та викликаних ними інформаційних потреб користувачів, зміни правових норм.

Література:

1. Nobes C., Parker R. Comparative International Accounting, Prentice Hall International, London. 1995. P. 3-20
2. Lawrence S. International Accounting, International Business Press, London. 1996. P. 1-13.
3. Gray S.J. Towards a Theory of Cultural Influence on the Development of Accounting Systems Internationally, Abacus, March. 1998. P. 7.
4. Mueller G.G., Gernon H., Meek G.K. Accounting. An International Perspective, Irwin, London - San Francisco - Kuala Lumpur, Johannesburg. 1997. P. 3-19.
5. Христофорова І.В., Марініна А.Ю. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) В Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Випуск 5. Частина 4. 2014. с. 217-219.
6. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах глобалізації та інформатизації суспільства : монографія. За ред. Г.М. Давидова. Кропивницький : ПП «Ексклюзив-Систем» , 2017. 248 с.

Веселовська Вікторія,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна
Науковий керівник:
Булат Галина,
к.е.н, доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та
страхування

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ У ФІНАНСОВИХ ЗВІТАХ

Для фінансових ринків вкрай важливо мати точну та надійну фінансову звітність. Багато компаній, інвесторів і аналітиків покладаються на фінансову звітність для прийняття рішень і думок. Фінансові звіти не повинні містити помилок, викривлень і бути повністю достовірними. Будь-які зміни або помилки в попередніх фінансових звітах погіршують порівняння фінансових звітів, тому їх необхідно усунути належним чином.

Хоча професія бухгалтера, безумовно, прагне досконалості, вона не є непогрішною. Зміни в бухгалтерському обліку можуть бути наслідком зміни суб'єктів звітності, принципів і оцінок. Як і у випадку змін у бухгалтерському обліку, виправлення помилки вимагає перерахунку фінансової звітності за попередні періоди, на які вплинула помилка. Вони можуть включати як неправильно зареєстровані транзакції, так і транзакції, які ніколи не були зареєстровані. Приклади таких помилок:

- принципи бухгалтерського обліку: перехід від того, що вважалось б неприйнятним принципом бухгалтерського обліку, до загальноприйнятого принципу бухгалтерського обліку;
- нарахування/відстрочення: неможливість належного обліку нарахувань або відстрочень наприкінці звітного періоду;
- помилки обчислень: включають помилки додавання та віднімання, які є результатом як людського фактору, так і помилок у програмному забезпеченні;
- оцінки: ненадання сумлінних оцінок, що є загальновизнаним принципом бухгалтерського обліку;
- факти: зловживання фактами та іншою інформацією, використаною при підготовці фінансової звітності;
- неправильна класифікація: включає неправильну класифікацію активів як витрат або витрат як активів.

Рекомендації щодо змін бухгалтерського обліку та виправлення помилок розроблені двома основними органами стандартів бухгалтерського обліку: FASB і IASB. Вони по-різному тлумачать правила та принципи

бухгалтерського обліку, але працюють разом, щоб створити певну уніфікованість, коли це можливо.

Положення № 154 FASB [1] стосується змін у бухгалтерському обліку та виправлення помилок, тоді як Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікова політика, зміни в облікових оцінках та помилки» містить аналогічні вказівки [2].

Виправлення помилок обробляються як коригування попереднього періоду, повертаючись до самого раннього періоду, коли помилка з'явилася у фінансовій звітності. У примітках до фінансової звітності також потрібне розкриття інформації з описом помилки, можна виділити наступні кроки:

1. Обчисліть причину помилки. Ви не можете опублікувати виправлений фінансовий звіт, якщо не знаєте, що пішло не так і як це вплинуло.

2. Перейдіть до фінансової звітності за звітний період, в якому сталася помилка.

3. Виправте помилку у фінансовій звітності за період, у якому її виявлено.

4. Відкоригуйте звітність за наступний період, щоб врахувати виправлення. Кінцеві залишки рахунків для звітів у періоді помилки стають початковими залишками для наступного періоду.

5. Розкрийте виправлення. Правила бухгалтерського обліку вимагають, щоб компанія розкривала виправлення помилок у своєму річному звіті за рік, у якому вона зробила виправлення. У розкритті має бути описано характер помилки та наслідки виправлення. Виправлення не повинні розкриватися в наступних звітах.

Отже, виправлення помилки у звітності - це виправлення помилки в раніше виданій фінансовій звітності. Це може бути помилка у визнанні, оцінці, представленні або розкритті у фінансовій звітності, спричинена математичними помилками, помилками у застосуванні стандартів бухгалтерського обліку або недоглядом факторів, які були під час підготовки фінансової звітності. Бухгалтер повинен врахувати помилки та перерахувати фінансову звітність, описати характер помилки та наслідки виправлення.

Література:

1. Рада зі стандартів фінансового обліку. URL: <https://www.fasb.org/>.
2. Фонд міжнародних стандартів фінансової звітності. МСБО 8 «Облікова політика, зміни в облікових оцінках і помилки». URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-8-accounting-policies-changes-in-accounting-estimates-and-errors/>.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ У ПРОЦЕДУРІ БАНКРУТСТВА

Економічна криза, інфляційні процеси, політична нестабільність та оголошений в країні військовий стан мають прямий вплив на діяльність підприємств у цьому середовищі. Це зумовлює виникнення у підприємств ознак неплатоспроможності та банкрутства, які у свою чергу матимуть вплив на організацію бухгалтерського обліку. Ряд підприємств припиняють свою діяльність через неможливість подальшої роботи у зоні бойових дій, через нестачу працівників чи матеріалів, чи через набуття ознак неплатоспроможності.

Ведення бухгалтерського обліку на підприємствах, що знаходяться у процесі ліквідації, в тому числі і через банкрутство, має ряд особливостей. По-перше, згідно із принципом автономності, будь-яке особисте майно чи зобов'язання усіх власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства. У практичній діяльності майно може знаходитися як у користуванні власника, так і в користуванні працівників; або може належати іншій компанії тощо. При виникненні ознак банкрутства власник підприємства намагатиметься будь-якими способами приховувати майно товариства від подальшого примусового стягнення для погашення зобов'язань підприємства. Як результат, однією з важливих функцій бухгалтерії на даному етапі діяльності підприємства є збереження майна. Від бухгалтера вимагається ведення обліку наявного майна в аналітичному розрізі із зазначенням закріплених за ним матеріально-відповідальних осіб, задля уникнення приховувань чи розкрадань.

Також на завершальних стадіях провадження у справі про банкрутство важливий факт і порушення принципу розрахунку та звірки доходів і витрат, оскільки в такому випадку вирішальним моментом є надходження коштів та погашення зобов'язань. Іншими словами, доходи і витрати в бухгалтерському обліку повинні відображатися за наявними грошовими потоками, а не за фактами здійснення операцій, яких на даний момент практично немає. На відміну від попереднього принципу, навіть на будь-якій стадії банкрутства не варто допускати порушення принципу переваги суті над формою (хоча це нечасто спостерігається на практиці). Усі дані, які надає система бухгалтерського обліку, мають бути задокументованими, повними, чіткими, надійними, значущими та актуальними. Саме істотність, з точки зору

кредиторів, є тією характеристикою яка своєю відсутністю або неточністю може вплинути на прийняття рішень зацікавленими користувачами. Тобто дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності, на думку Зарудної Н.Я. та Кундеус О.М., повинні бути достовірними, тобто об'єктивно відображати факти господарського життя, яких вони стосуються [3].

Важливим є те, що залежно від обраної судової процедури у справах про банкрутство відбуваються відповідні зміни в бухгалтерському обліку щодо критеріїв визнання активів, зобов'язань, доходів і витрат, їх оцінки в обліку та звітності. Оскільки підприємство-банкрут не може реалізувати в майбутньому економічні вигоди, а лише збитки, для визнання в бухгалтерському обліку достатньо факту отримання або втрати активів, зобов'язань, доходів і витрат. У разі відсутності заходів, спрямованих на поліпшення матеріального становища боржника, відкривається ліквідаційна процедура, що також у особливих операціях повинна відображатися в бухгалтерському обліку.

Наприклад, перед початком реалізації майна банкрута необхідно провести інвентаризацію та оцінку майна. В умовах банкрутства, особливо на останніх стадіях, ці об'єкти частіше оцінюють за теперішньою вартістю і за ринковою вартістю. При чому для оцінки вартості майна у таких випадках необхідно залучати експертів на підставі договору за рахунок коштів боржника, визнаного банкрутом, з оплатою їх послуг.

При визначенні стану товарно-матеріальних цінностей, особи, відповідальні за ведення обліку на підприємстві у справі про банкрутство, складають інвентаризаційний опис. Він складається за формою № М-21 за кожною окремою матеріально відповідальною особою, на кожний окремий склад, станцію, об'єкт тощо. У ньому необхідно вказати назву матеріалів, їх номенклатурні номери, тип, сорт, розмір та інші характерні ознаки. Формування відомостей про звірку за формою № інв-19 вимагається лише у разі виявлення невідповідності за окремими видами товарно-матеріальних цінностей [4].

Також необхідно провести інвентаризацію основних засобів. Для оформлення результатів такої інвентаризації використовується опис інвентаризації основних засобів за формою № інв-1. Так само, якщо виявлено факт відхилення фактичних даних від даних бухгалтерського обліку, необхідно скласти акт звірки за формою № інв-18. Якщо підтверджується наявність основних засобів, не придатних для роботи, то необхідно скласти акт про ліквідацію за типовою формою № ОЗ-3.

Після проведення інвентаризації та оцінки майна боржника ліквідатор розпочинає продаж майна банкрута на відкритих торгах, якщо комітет кредиторів не визначив інший порядок продажу майна банкрута.

Усі заявлені вимоги (вимоги) кредиторів підприємства боржника, що ліквідується, погашаються майном цього підприємства, за наявності останнього. Після всіх розрахунків необхідно скласти нульовий ліквідаційний баланс. Проте його складання зовсім не означає повного припинення обліку операцій, які відбуваються після дати складання. Як зазначено у пункті 1 статті 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

[1], бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації до його ліквідації. Тому бухгалтерський облік необхідно вести відповідно до цього закону та ПСБО до зняття підприємства з державного реєстру.

Крім того, враховуючи тривалість ліквідаційного процесу, дуже вірогідно, що термін складання проміжної квартальної звітності настане під час ліквідаційного процесу. Очевидно, що таку проміжну звітність слід показувати, незважаючи на вже складений ліквідаційний баланс. Подібна ситуація і з податковими деклараціями, поки компанія перебуває на обліку в державній фіскальній службі як платник податку, необхідно подати визначені нею звіти. Якщо показники тимчасового ліквідаційного балансу не дорівнюють нулю, а після його складання планується проведення операцій, які призведуть до зміни окремих статей балансу, то такі операції можуть бути зазначені в примітках, що додаються до балансу.

Отже, бухгалтерський облік на підприємстві повинен вестися з дня реєстрації підприємства до його ліквідації. При порушенні справи про банкрутство та початку процедури банкрутства підприємствам слід пам'ятати, що вони є платниками податків до моменту ліквідації, що підтверджується витягом з Єдиного державного реєстру. До цього моменту подаються всі декларації.

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
2. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>.
3. Зарудна Н.Я., Кундеус О.М. Вплив положень кодексу України з процедур банкрутства на облік процесу банкрутства // Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 22 травня 2020 р. Том 1. Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 232 с. С. 30-32.
4. Зарудна Н.Я., Кундеус О.М. Порядок ведення обліку у підприємствах, що визнані банкрутом // *Причорноморські економічні студії*. Випуск 33. 2018. С. 217-222.

Гончаренко Аліна
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна
Науковий керівник:
Мельник Тетяна, к.е.н., доц.
доцент кафедри обліку та аудиту

ПОНЯТТЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Основні засоби є однією з найважливіших складових активів підприємства, оскільки саме вони, як правило, займають велику питому вагу у їх структурі та суттєво впливають на кінцеві результати діяльності підприємства. Крім того, основні засоби є важливою умовою функціонування підприємства. Вони є матеріальною основою підприємницької діяльності та визначають виробничий потенціал підприємства.

В економічній літературі існує багато точок зору щодо трактування сутності поняття «основні засоби». Більшість авторів при трактуванні сутності поняття «основні засоби» акцентує увагу на таких ключових критеріях визнання основних засобів [1, с. 1112-1113]:

- матеріальність (наявність матеріально-речової форми);
- призначення (утримання з метою використання у процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних чи соціально-культурних функцій);
- строк корисного використання (більше одного року або операційного циклу, якщо він перевищує рік).

Інші автори при трактуванні сутності поняття «основні засоби» виділяють також такий критерій їх визнання, як амортизація, тобто поступове, у міру зношення, перенесення вартості основного засобу на продукцію, що виробляється підприємством [1, с. 1113].

У нормативно-правових актах також немає єдиної точки зору щодо трактування сутності поняття «основні засоби» (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування сутності поняття «основні засоби» в нормативно-правових актах

Нормативний документ	Визначення
1	2
НП(С)БО 7 «Основні засоби»	Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [5]

1	2
МСБО 16 «Основні засоби»	Основні засоби – це матеріальні об’єкти, що їх [2]: - утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду або для адміністративних цілей; - використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду
Податковий кодекс України	Основні засоби – це матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв’язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) [4]

Джерело: складено за [2; 4; 5].

Порівнявши підходи щодо трактування сутності поняття «основні засоби» в нормативно-правових актах, можна зробити висновок, що внаслідок адаптації національних стандартів бухгалтерського обліку до міжнародних підходи щодо трактування сутності поняття «основні засоби», наведені в НП(С)БО 7 «Основні засоби» та МСБО 16 «Основні засоби», співпадають за всіма ключовими критеріями визнання основних засобів [1, с. 1115].

Проте існують певні розбіжності щодо трактування сутності поняття «основні засоби» в бухгалтерському та податковому законодавстві [3, с. 92]. Так, відповідно до Податкового кодексу України основні засоби мають вартісну межу, яка відокремлює їх від малоцінних необоротних матеріальних активів і становить 20000 грн [4]. А відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби» таку вартісну межу підприємства можуть встановлювати самостійно, про що зазначають у своїй обліковій політиці [1, с. 1115].

Крім того, відповідно до Податкового кодексу України основними засобами визнаються матеріальні активи, що призначаються для використання в господарській діяльності, тобто для цілей оподаткування використовуються лише виробничі основні засоби. Натомість поняття «основні засоби», наведене в НП(С)БО 7 «Основні засоби», включає в себе як виробничі, так і невиробничі основні засоби [3, с. 92].

Складна структура основних засобів обумовлює їх різні класифікаційні ознаки. Так, основні засоби класифікують за функціональним призначенням, галузевою ознакою, характером володіння, ступенем використання, речовим характером, характером участі, характером відображення зносу, джерелами фінансування, натурально-речовим складом тощо.

На законодавчому рівні класифікація основних засобів закріплена в НП(С)БО 7 «Основні засоби» та Податковому кодексі України. У НП(С)БО 7 «Основні засоби» для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за двома групами: основні засоби та інші необоротні матеріальні активи (рис. 1) [5].

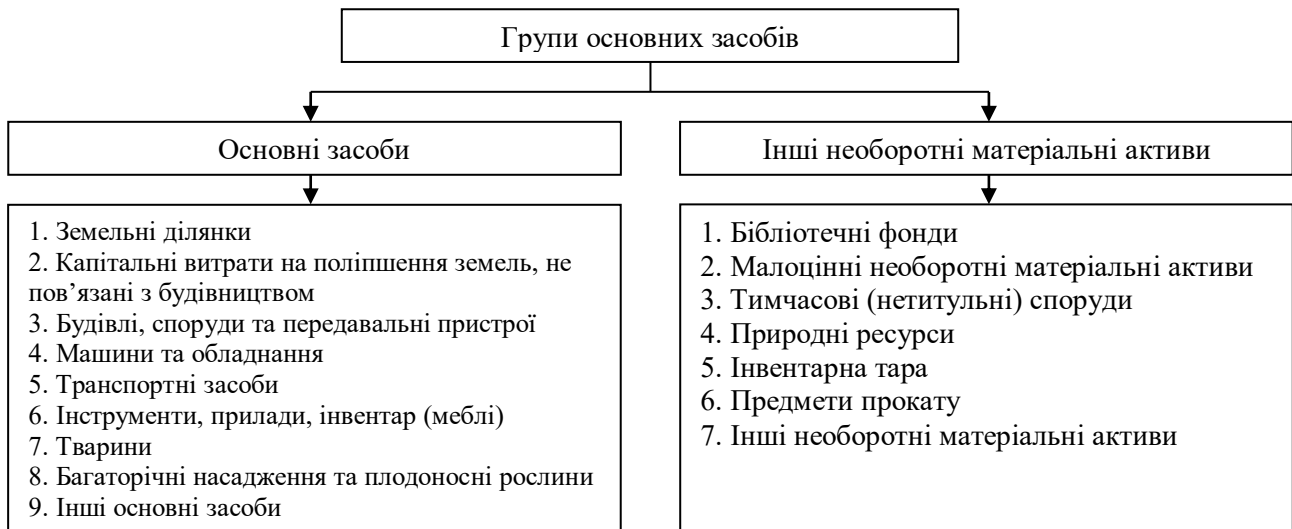

Рис. 1 Класифікація основних засобів відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби»

У Податковому кодексі України для цілей оподаткування основні засоби та інші необоротні активи класифікуються за 16 групами, за кожною з яких встановлено мінімально допустимі строки корисного використання [4]. Слід зазначити, що класифікація основних засобів, наведена в Податковому кодексі України, максимально наближена до класифікації, наведеної в НП(С)БО 7 «Основні засоби».

У МСБО 16 «Основні засоби» основні засоби групуються за класами, наприклад, земля, земля та будівлі, машини та обладнання, кораблі, літаки, автомобілі, меблі та приладдя, офісне обладнання та плодоносні рослини [2].

Отже, основні засоби є одним із найважливіших об'єктів бухгалтерського обліку. Їх склад і структура визначають вид діяльності та виробничу потужність підприємства. Від прийнятих управлінських рішень щодо наявності, структури та руху основних засобів значно залежить ефективність функціонування підприємства загалом. Тому бухгалтерський облік повинен забезпечувати систему управління якісною інформацією щодо основних засобів для подальшого вирішення проблем ефективного їх використання.

Література:

1. Жадан Т. А., Лозова Н. В. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 1112-1116.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL:https://mof.gov.ua/storage/files/МСБО%2016_ukr_2021.pdf (дата звернення: 18.11.2022).
3. Мордвінцева Т. В., Стулей К. О. Основні засоби підприємства: економічна сутність. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 2(19). С. 90-94.
4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. Дата оновлення: 28.10.2022. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 18.11.2022).
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92. Дата оновлення: 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>(дата звернення: 18.11.2022).

Гредякін Олександр

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Пугаченко Ольга, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ВИЗНАННЯ І ОЦІНКА ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Розрахунки з контрагентами, як з дебіторами, так і з кредиторами, мають надважливе значення. Особливо це проявляється наразі, коли Україна перебуває в активній фазі військових дій, а підприємства стикаються з негативними наслідками російської агресії, необхідністю згортати або переорієнтувати бізнес, кризою неплатежів, відволіканням коштів з обігу, зі зниженням власних можливостей для розширення діяльності через відсутність вільних фінансових ресурсів [4].

Стаття 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та пункт 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначають, що зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

У пункті 10 МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» вказано, що зобов'язання – це існуюче зобов'язання суб'єкта господарювання, яке виникає в результаті минулих подій і погашення якого, за очікуванням, призведе до вибуття ресурсів суб'єкта господарювання, котрі втілюють у собі економічні вигоди.

Метою статті є дослідження особливостей визнання та оцінки дебіторської заборгованості й зобов'язань згідно вимог національного законодавства.

Суб'єкти господарювання, що здійснюють господарські операції, не можуть уникнути виникнення заборгованості, як дебіторської, так і кредиторської. Це пов'язано з тим, що обидва види заборгованостей виникають внаслідок розбіжностей між моментом відвантаження готової продукції, виконаних робіт чи наданих послуг, отриманням товарно-матеріальних цінностей та їх оплатою [1, с. 104]. Заборгованість (на відміну від боргу в правовому розумінні) виникає тільки на підставі здійснення певної господарської операції, яка підлягає відображенню в обліку. Головною причиною виникнення заборгованості є різні терміни (строки) виконання зобов'язань сторонами [5].

НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» цю заборгованість визначає як

суму заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебіторами є юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [2]. Також, НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» встановлює методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності – таблиця 1.

Таблиця 1

**Види дебіторської заборгованості
згідно вимог українського законодавства [2; 5]**

Заборгованість	Суть		
Довгострокова дебіторська заборгованість	Сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу		
Поточна дебіторська заборгованість	Сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу	Безнадійна дебіторська заборгованість	Поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув строк позивної давності
		Сумнівний борг	Поточна дебіторська заборгованість, щодо якої існує невпевненість її погашення боржником

Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума.

Поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг та оцінюється за первісною вартістю. У разі відстрочення платежу за продукцію, товари, роботи, послуги з утворенням від цього різниці між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою грошових коштів та/ або їх еквівалентів, що підлягають отриманню за продукцію, товари, роботи, послуги, така різниця визнається дебіторською заборгованістю за нарахованими доходами (процентами) у періоді її нарахування.

Поточна дебіторська заборгованість, що являється фінансовим активом, крім заборгованості, яка призначена для продажу та придбаної заборгованості, до підсумку балансу включається за чистою реалізаційною вартістю, тобто з корегуванням у підсумку Балансу (Звіту про фінансовий стан) на резерв сумнівних боргів.

Довгострокова дебіторська заборгованість у Балансі (Звіті про фінансовий стан) відображається за її теперішньою вартістю, яка залежить від умов її погашення та виду заборгованості. Частина довгострокової дебіторської заборгованості, що підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу, відображається у складі поточної дебіторської заборгованості за напрямком виникнення або у складі рядку «Інша поточна дебіторська заборгованість» на ту

ж саму дату.

Дебіторська заборгованість по розрахункам із бюджетом, що обліковується у рядку 1135 включає авансові платежі, заборгованість фінансових і податкових органів та переоплату за податками, зборами й іншими платежами до бюджетів усіх рівнів. Крім того, дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом у підсумку Балансу (Звіту про фінансовий стан) відображається із виокремленням в однойменному рядку 1136 заборгованості за податком на прибуток.

НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [3] встановлює методологічні засади формування в бухгалтерському та управлінському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності (таблиця 2).

Таблиця 2

Види зобов'язань згідно вимог українського законодавства [3; 4]

Зобов'язання	Суть
Довгострокові зобов'язання	Усі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями
Поточні зобов'язання	Зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу
Непередбачене зобов'язання	Зобов'язання, що може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю; або
	Теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визнається, оскільки малоймовірно, що для врегулювання зобов'язання потрібно буде використати ресурси, які втілюють у собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язання не можна достовірно визначити
Забезпечення	Зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу

Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду. Довгострокові зобов'язання у балансі відображаються за їх теперішньою вартістю, визначення якої залежить від виду зобов'язання та умов; поточні – за сумою їх погашення; непередбачені зобов'язання відображаються на позабалансових рахунках підприємства за обліковою оцінкою.

Отже, проведене дослідження дозволило визначити і згрупувати особливості визнання та оцінки дебіторської заборгованості й зобов'язань згідно вимог національного законодавства, що сприятиме отриманню більш точної та якісної інформації про стан розрахунків з дебіторами та кредиторами.

Література:

1. Кононенко Л.В., Сисоліна Н.П., Юрченко О.В. Управління дебіторською заборгованістю: сучасний стан, проблеми, перспективи, інформаційне забезпечення. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 104-109.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» : затв. Наказом М-ва фінансів України від 08 жов. 1999 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99/conv#Text> (дата звернення: 04.11.2022)
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» : затв. Наказом М-ва фінансів України від 31 січ. 2000 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 04.11.2022)
4. Пугаченко О.Б., Зарудна Н.Я. Внутрішній контроль порядку відображення в бухгалтерському та управлінському обліку довгострокових зобов'язань. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1527> (дата звернення 03.11.2022)
5. Пугаченко О.Б., Зарудна Н.Я. Внутрішній контроль порядку відображення в обліку дебіторської заборгованості. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1244/1199> (дата звернення: 03.11.2022)

УДК 657

Капуста Аліна

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Шалімова Наталія, д.е.н., проф.

професор кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ В ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ

Згідно із КВЕД готельний бізнес в Україні є складовою виду діяльності «готельний та ресторанний бізнес», який став у нашій країні справжньою індустрією послуг. Однією із обов'язкових умов діяльності цього бізнесу є така організація бухгалтерського обліку, яка створює систему отримання інформації, що забезпечує ефективне управління підприємством. Єдиного підходу до організації обліку у сфері готельно-ресторанного бізнесу немає, оскільки це специфічний вид діяльності, який складається з торгівлі, виробництва та надання послуг. цим і зумовлені особливості організації та ведення обліку в готельно-ресторанному бізнесі.

Сучасні готелі надають як обов'язкі послуги, так і додаткові. До основних послуг належать послуги проживання, харчування, користування телевізором, холодильником, що включаються до ціни номера і надаються споживачу згідно з укладеним договором. До додаткових послуг відносяться послуги, що не належать до основних послуг готелю, замовляються та оплачуються споживачем додатково за окремим договором (послуги з прання і прасування, надання автостоянки, послуги перукарні, прокат спортивного та туристичного

інвентарю тощо). таким чином, послуги, що пропонуються, мають комплексний характер .

Ефективність діяльності будь-якого підприємства, у тому числі готельного, визначають групою чинників (р-поміж основних – розташування готелю та збут продукції) [1]. Насамперед готелі орієнтуються на збут власного продукту, але розташування готелю також має важливе значення для збуту власного продукту. Порівняно з промисловими підприємствами, що постачають продукцію споживачам, у готельній сфері споживач послуг повинен вибрати готель та самостійно діставатися до нього, тому його розташування має значення для збуту продукту готельного бізнесу.

Підприємства готельного бізнесу ведуть бухгалтерський облік, як підприємства з надання послуг. Витрати, пов'язані з наданням готельних послуг, у тому числі собівартість реалізованих готельних послуг, формуються відповідно до норм П(С)БО 16 [3], а доходи – згідно з вимогами П(С)БО 15 [2]. Всі витрати готельного підприємства складаються в основному з витрат, що виникають у зв'язку з наданням послуг: на утримання приміщень номерів готелів; на оснащення номерів готелів та обслуговування клієнтів у номері; на оплату праці персоналу, що безпосередньо займається наданням основних послуг готелю; на амортизацію приміщень номерів готелів; на охорону праці й техніку безпеки; на ремонт і технічне обслуговування готельних номерів тощо. До вартості готельних послуг додають суму ПДВ і готельного збору.

У бухгалтерському обліку собівартість готельних послуг формується на рахунку 23 «Виробництво». Облік загальновиробничих витрат ведеться на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати». Облік інших витрат операційної діяльності готелю ведеться на рахунках 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності». Такі витрати відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені, тобто відносяться безпосередньо на зменшення фінансового результату в періоді їх виникнення.

Згідно з п. 10 П(С)БО 15 дохід, пов'язаний з наданням послуг, визнається, виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінено результат цієї операції. Спектр послуг, що надаються підприємствами готельного господарства, – досить широкий, тому й перелік доходів від реалізації також відносно великий.

За кредитом субрахунку 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг» відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом – належна сума непрямих податків та зборів. Сума визнаного у звітному періоді доходу від надання готельних послуг залежить як від кількості гостей та кількості діб, протягом яких у звітному періоді ці гості проживали у готелі, так і від вартості проживання у готелі однієї людини протягом однієї доби. Кількість гостей та строки їх проживання у готелі у звітному періоді підтверджуються такими документами, як журнал обліку громадян, що проживають у готелі, та журнал обліку іноземців, що проживають у готелі. Тому дохід слід розраховувати, виходячи з цих даних, незалежно від дати оплати.

Отже раціональна організація бухгалтерського обліку на підприємствах готельного бізнесу неможлива без врахування специфіки діяльності таких підприємств. Первинний облік на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу має бути пристосованим до організаційно-технологічних особливостей діяльності підприємств з огляду на їх специфіку і тривалість операційного циклу, способи та обсяги його продукту реалізації.

Література:

1. Мелень О.В. Організація бухгалтерського обліку готельно-ресторанного бізнесу: теоретичні аспекти. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. Випуск 6 (11) 2017. С.353-357.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: наказ Міністерства фінансів України 29.11.99 р. № 290. URL : <http://www.minfin.gov.ua>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства Фінансів України за станом на 31.12.1999 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0027-00>.

УДК 657

Крупко Єлизавета

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Західноукраїнський національний університет

м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник:

Зарудна Наталія, к.е.н., доц.

доцент кафедри обліку та оподаткування

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Для ведення господарської діяльності суб'єктами господарювання всіх форм власності та галузей економіки застосовуються запаси, що є значною і найбільш важливою частиною активів підприємства. Такі активи є невід'ємним елементом функціонування підприємств. Їх оптимальний розмір та безперебійність постачання забезпечують безперервність діяльності та уникнення низки ризиків підприємств.

Це, у свою чергу, вимагає ретельної та достовірної інформації про наявність та рух виробничих запасів, що може надати бухгалтерський облік, який ґрунтується на міжнародно-визнаних нормах обліку та звітності, основні вимоги яких встановлені Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси».

В умовах сьогодення велика кількість підприємств в Україні втрачає чимало товарно-матеріальних цінностей, зокрема через пожежі, бойові дії,

зіпсування товарів через вихід з ладу відповідного обладнання, призначеного для їх зберігання та інше.

У квітні-травні 2022 р. проводилися дослідження UNITY «Експрес оцінка поточних шляхів молодіжного підприємництва», яке виявило вирішальні проблеми теперішньої підприємницької діяльності. Серед основних виділено такі групи проблем як: зменшення попиту на вироблені товари і послуги; перервані або частково зруйновані ланцюги постачання; збільшення вартості вітчизняних та імпортованих матеріалів і послуг; зріст цін на обладнання, а то й обмежена їх пропозиція; втрата кваліфікованих працівників чи клієнтів через їх перебування за кордоном або на фронті; повна втрата або пошкодження активів; вичерпані оборотні кошти та заощадження. Як бачимо, у зазначеному переліку значна увага приділяється запасам підприємства. Саме тому, на нашу думку, варто звернути увагу на облік запасів в таких кризових умовах.

Нагадаємо, що запасами підприємства вважають активи, які (п. 4 НП(С)БО 9 «Запаси»): «утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством» [2].

Водночас виключають з переліку активів запаси, які: «передані у виробництво; продані (реалізовані); втрачені через недбалість працівників, крадіжки чи надзвичайні обставини; або передані безоплатно» [2].

Виходячи із контексту тих умов, які ми досліджуємо, усі запаси, які втрачені внаслідок військових дій, втрачають відповідність критерію визнання їх активами, адже підприємство уже не в змозі контролювати їх та отримувати якісь економічні вигоди в подальшому, як було передбачено п. 3 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». У результаті цього підприємство більше не може обліковувати втрачені запаси як актив, а повинне списати їх з свого балансу з цієї причини.

Процедура списання запасів передбачає таку можливість лише після інвентаризації на підставі наказу керівника. Проведення інвентаризації є обов'язковим моментом, зокрема відповідно до п. 7 розд. I Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом Міністерства України від 02.09.2014 р. № 879: «у разі встановлення фактів псування цінностей (на день встановлення таких фактів) в обсязі, визначеному керівником підприємства; у разі техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ) в обсязі, визначеному керівником підприємства [3].

Таким чином, при наявності випадків псування чи втрати запасів підприємство повинне провести позапланову інвентаризацію. При чому слід наголосити, що підприємства, що знаходяться у межах тимчасово окупованих територій та/або на території проведення антитерористичної операції (або їх структурні підрозділи (відокремлене майно) перебувають на зазначених територіях), можуть проводити інвентаризацію у випадках, обов'язкових для її проведення, тоді, в час коли стане можливим забезпечити безпечний та

безперешкодний доступ уповноважених осіб (інвентаризаційної комісії) до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, в яких відображена інформація про активи, зобов'язання та власний капітал цих підприємств.

Варто відмітити, що окремі інвентаризаційні описи повинні складатися на непридатні і зіпсовані запаси із вказуванням ступеня непридатності, характеру псування, пропозицій щодо уцінки, списання або можливості подальшого використання цих предметів у подальшій господарській діяльності. Висновки щодо виявлених розбіжностей між фактичною наявністю запасів з даними бухгалтерського обліку, які відмічені в порівняльних відомостях і пропозиціях з їх врегулювання, відображаються інвентаризаційною комісією в протоколі. Він складається після закінчення терміну інвентаризації та передається на розгляд і затвердження керівнику підприємства (протягом 5 робочих днів (розд. IV Положення № 879).

Для списання зіпсованих чи пошкоджених запасів оформлюють у довільній формі акт списання запасів, у якому мають бути всі обов'язкові реквізити, притаманні будь-якому первинному документу. В цьому акті слід відмітити причини списання запасів, послатися на протокол інвентаризаційної комісії з результатами інвентаризації.

Інший варіант – знецінення запасів. Якщо говорити про уцінку запасів, то її проводять, якщо на дату балансу відповідно до п. 25 НП(С)БО 9: їх ціна знизилась; вони зіпсовані, застаріли; іншим чином втратили первісно очікувану економічну вигоду.

Зрозуміло, що запаси, які внаслідок військових дій втратили свої первісні якості також можна уцінити, при чому без залучення сертифікованих експертів, що зазначило Міністерство економіки в листі від 26.02.2008 р. № 91-22/65.

Для проведення процедури уцінки запасів необхідно:

- видати наказ про створення комісії, до складу якої зазвичай, включають працівників, компетентних у питаннях визначення якості запасів, їх ціноутворення та обліку.
- оформити наказ про проведення оцінки запасів – із зазначенням строку, переліку оцінюваних запасів з метою уцінки;
- скласти акт уцінки запасів до чистої вартості реалізації (у довільній формі із зазначенням обов'язкових для первинного документу реквізитів).

У подальшому створена на підприємстві комісія приймає рішення про уцінку запасів і визначає їх чисту вартість реалізації для відображення в обліку.

Отже, виробничі запаси є важливою частиною активів підприємства. Особливо в умовах війни існує гостра необхідність відображення повної та достовірної інформації про наявність та рух запасів підприємства у бухгалтерському обліку, зокрема списання виробничих запасів та їх уцінка внаслідок їх псування чи втрати, що викликане бойовими діями, пожежами та іншими надзвичайними ситуаціями.

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
2. НПСБО 9 від 20.10.99 N 246 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>.

3. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>.

УДК 657

Литвин Дар'я
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік та оподаткування»
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна
Науковий керівник:
Магопець Олена, к. е. н., доц.
завідувач кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ОСОБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА ЗАРУБІЖНОЇ ПРАКТИКИ

Основні засоби використовуються у діяльності практично всіх підприємств та є особливою частиною майна, яка використовується у якості засобів праці під час виробництва продукції (робіт, послуг) або для управлінських потреб підприємства протягом тривалого часу. Вивчаючи особливості обліку основних засобів в Україні та за кордоном, варто приділити увагу веденню обліку за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Різні країни світу використовують МСФЗ в якості національних стандартів або беруть за основу концепції, норми і правила МСФЗ при розробці національних. Наприклад, країни ЄС використовують МСФЗ з певними обмеженнями, з врахуванням європейського законодавства та директив щодо обліку і звітності.

За МСБО 16 «Основні засоби», основні засоби - це матеріальні об'єкти, що їх:

1. утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей;
2. використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду [1].

Національний облік основних засобів здійснюється відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби», у якому визначається, що основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [2].

У зарубіжних країнах поняття «основні засоби» ототожнюють із поняттям «необоротні активи», яке може позначатися різними термінами:

«постійні активи», «власність», «споруди й обладнання», «матеріальні активи» тощо. Так, у Швейцарії необоротні активи в активі балансу об'єднані в одну групу – основні засоби; у Німеччині – основний капітал та фінансові активи; у країнах англо-американської групи – це довгострокові активи, що об'єднують у собі основні засоби або власність; в Естонії – основний (основні засоби), моральний (нематеріальні активи) та ресурсний капітал (природні багатства) [3].

Дослідивши законодавче регулювання бухгалтерського обліку основних засобів у різних країнах можемо виокремити наступні критерії (умови) визнання засобу праці необоротним матеріальним активом:

- матеріально-речова форма;
- використовуються більше 1 року;
- вартість може бути достовірно визначена;
- не передбачається перепродаж;
- забезпечують діяльність безпосередньо чи опосередковано.

В деяких країнах податковим законодавством встановлюється також вартісний критерій віднесення активу до складу основних засобів. В Україні відповідно до пункту 14.1.138 Податкового кодексу він складає – 20000 грн. [4]. Однак, в цілому, в міжнародній практиці обліку основних засобів вартісний критерій відсутній, тобто закордонним підприємствам надається право самостійного встановлення ліміту вартості, при перевищенні якого об'єкт буде віднесений до складу основних засобів.

У зарубіжних країнах залежно від способу надходження об'єкт основних засобів при первісному визнанні може оцінюватися за історичною собівартістю, справедливою та залишковою вартістю.

В Україні при придбанні або виробництві основні засоби зараховуються на баланс за первісною (історичною) вартістю.

Витрати, що формують первісну вартість, як за НП(С)БО 7, так і за МСБО 16, в цілому, є подібними й включають:

а) ціну придбання, включаючи імпорتنі мита та невідшкодовувані податки на придбання після вирахування торговельних знижок та цінових знижок;

б) будь-які витрати, які безпосередньо пов'язані з доставкою активу до місця розташування та приведення його в стан, необхідний для експлуатації у спосіб, визначений управлінським персоналом;

в) первісну попередню оцінку витрат на демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території, на якій він розташований, зобов'язання за якими суб'єкт господарювання бере або коли купує цей об'єкт, або коли використовує його протягом певного періоду з метою, яка відрізняється від виробництва запасів протягом цього періоду [1].

Як свідчить практика оцінки та обліку, у більшості європейських країн в основу первісної облікової ціни при уведенні в дію основних засобів покладено фактичні витрати на придбання, будівництво, включаючи транспортування, монтаж й інші витрати з їх доведення до експлуатаційного стану. Тільки в Нідерландах і Великобританії дозволено ставити на облік такі активи за

ринковою ціною, дооцінювати чи уцінювати їхню вартість у момент придбання. Законодавство Бельгії вимагає включати до балансу нововведені об'єкти за нижчим значенням показників первісної чи ринкової вартості [5].

Згідно з МСБО 16 витрати на обслуговування основного засобу під час його експлуатації називаються подальшими витратами. Відповідно до цього стандарту подальші витрати поділяються на два види:

- витрати на щоденне обслуговування об'єкта, які відносяться до витрат періоду в результаті здійснення регулярних основних технічних оглядів;
- витрати, подібні тим, які здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані (проведення техогляду, нагляду, обслуговування, ремонту тощо).

Якщо при ремонті об'єкта основних засобів виконано значні за вартістю роботи, то такі витрати можуть включатися до балансової вартості основних засобів, якщо вони відповідають критеріям визнання основних засобів. Такими витратами згідно з НП(С) БО 7 і МСБО 16 визнаються витрати на поліпшення об'єкта (модернізацію, модифікацію, добудову, дообладнання, реконструкцію тощо), які призведуть до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта. Слід зазначити, що на відміну від норм НП(С)БО 7, міжнародними стандартами не розглядається метод обліку витрат на ремонт та поліпшення основних засобів, передбачений податковим законодавством.

Порядок нарахування та відображення в обліку зносу й амортизації розглядається як у НП(С)БО 7, так і у МСБО 16. При цьому кількість методів амортизації в МСБО 16 менше, ніж у вітчизняних стандартах обліку. МСБО передбачає можливість застосування методів: прямолінійного, зменшення залишку та суми одиниць продукції. МСБО 16 рекомендує переглядати ліквідаційну вартість і термін корисної експлуатації активу частіше, наприклад, на кінець кожного фінансового року під час інвентаризації об'єктів основних засобів.

Різниця між положеннями НП(С)БО 7 та МСБО 16 полягає також у підходах щодо початку нарахування амортизації. НП(С)БО 7 визначено, що амортизація нараховується, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного використання. МСБО 16 передбачає, що амортизацію активу починають, коли він стає придатним для використання, тобто коли він доставлений до місця розташування та знаходиться у стані, в якому він придатний до експлуатації. Це означає, що відповідно до вимог МСБО 16 амортизацію слід нараховувати не тільки за повний, але й за частину місяця, в якому розпочато експлуатацію об'єкта основних засобів.

Слід також враховувати, що згідно з НП(С)БО 7 нарахування амортизації по об'єкту основних засобів призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації, за нормами МСБО 16 амортизацію не припиняють, коли актив не використовується або вибуває з активного використання, поки він не буде амортизований повністю.

При розкритті інформації про основні засоби у фінансовій звітності відповідно до МСБО 16 надаються такі відомості [1]: про базу оцінки, яку застосовували для визначення валової балансової вартості; використаному

методі нарахування амортизації; застосованих термінах корисної експлуатації або нормах амортизації; валової балансової вартості та суми накопиченої амортизації на початок і кінець періоду; погодження балансової вартості на початок і кінець періоду .

Фінансова звітність за МСБО 16 [1] повинна також містити інформацію: про наявність та суми обмежень на права власності, а також основних засобів, переданих у заставу для забезпечення зобов'язань; суму витрат, визнаних у балансовій вартості об'єкта основних засобів в ході його будівництва; суму контрактних зобов'язань, пов'язаних з придбанням основних засобів; суму компенсації від третіх сторін за об'єкти основних засобів, корисність яких зменшилася або які були втрачені або передані, яка включається в прибуток або збиток, якщо така сума не була розкрита окремо у Звіті про сукупні доходи. Ці відомості враховують особливості операцій з основними засобами в зарубіжних країнах, і їх надання може бути рекомендовано для застосування у вітчизняній практиці обліку і звітності задля адаптації її до міжнародних стандартів.

Література:

3. Основні засоби: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 від 01 січ. 2012. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (дата звернення: 10.11.2022).
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27 квіт. 2000 р. № 92. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 10.11.2022).
5. Гавриловський О. С., Стащенко Ю. В. Поняття «необоротні активи» в обліковій практиці. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 19. С. 498–502. URL: <http://global-national.in.ua/archive/19-2017/96.pdf> (дата звернення: 12.11.2022).
6. Податковий Кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 12.11.2022).
7. Єлісеєва О. К., Яресько А. М. Методи оцінки основних засобів в умовах законодавчих змін: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Економічний форум*. 2017. № 1. С. 223–230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2017_1_35 (дата звернення: 12.11.2022).

УДК 657

Личман Ірина

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік та оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Магопєць Олена, к. е. н., доц.

завідувач кафедри аудиту, обліку та оподаткування

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ЩОДО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ІНШИХ ВИПЛАТ ПРАЦІВНИКАМ

Організація, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності щодо розрахунків з оплати праці та інших виплат працівникам здійснюється на основі Національного положення (стандарту) бухгалтерського

обліку 26 (НП(С)БО 26) «Виплати працівникам» від 26 жовтня 2003 р. № 601 (зі змінами і доповненнями) [1], розробленого на основі Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 19 «Виплати працівникам» (МСБО 19) [2]

Згідно НП(С)БО 26 та МСБО 19 виплати працівникам класифіковані за певними групами (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація виплат працівникам відповідно до НП(С)БО 26 та МСБО 19 [1; 2]

Виплати працівникам передбачені відповідно до НП(С)БО 26	Виплати працівникам передбачені відповідно до МСБО 19
Поточні виплати працівникам Виплати при звільненні Виплати по закінченні трудової діяльності Інші виплати працівникам	Короткострокові виплати працівникам Виплати по закінченні трудової діяльності Інші довгострокові виплати працівникам Виплати при звільненні

Як бачимо, і НП(С)БО 26, і МСБО 19 виплати працівникам класифікує за чотири групи, хоча подібними є тільки дві групи виплат: виплати при звільненні та виплати по закінченні трудової діяльності. Щодо інших двох груп виплат, то МСБО 19 виділяє в окремі групи: короткострокові виплати та довгострокові виплати, в той час як НП(С)БО 26 класифікує виплати працівникам на: поточні виплати та інші виплати, хоча по своїй суті обидві групи виплат в національному та міжнародному стандартах є подібними. Це пояснюється тим, що відповідно до ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3] національні стандарти бухгалтерського обліку не повинні суперечити міжнародним.

Слід зазначити, що у МСБО 19 наводиться більш детальний, порівняно з П(С)БО 26, перелік виплат, які входять до відповідних груп. Перелік виплат працівникам, визначених у МСБО 19, свідчить, що всі вони є поточними та майбутніми доходами фізичної особи та/або членів його сім'ї, які пов'язані з поточною та минулою працею фізичної особи на конкретному підприємстві й виплачуються безпосередньо підприємством або через третю особу. Отже, МСБО 19 містить правила відображення в обліку та звітності витрат підприємства, пов'язаних із виплатами на соціальні та пенсійні програми.

Базуючись на встановленому в П(С)БО 26 «Виплати працівникам» порядку визнання окремих видів зобов'язань за виплатами працівникам на дату балансу та враховуючи необхідність забезпечення відповідності національної системи обліку міжнародним стандартам, вбачаємо за можливе надати певні пропозиції щодо удосконалення методики обліку розрахунків з оплати праці та інших виплат працівникам.

Насамперед, слід внести зміни до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [4] в частині доповнення рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат та платежів» наступними субрахунками:

- 471 «Забезпечення виплат працівникам», в межах якого передбачити такі субрахунки другого порядку:

- 471.1 «Забезпечення виплат відпусток та іншого невідпрацьованого часу» - для відображення виплат за невідпрацьований час, що накопичуються, а саме: оплата відпусток, компенсації за невикористану відпустку, компенсації за накопичені та невикористані відгули;

- 471.2 «Забезпечення премій і заохочувальних виплат» - для відображення премій та інших заохочувальних виплат, що будуть виплачені у майбутньому, наприклад, щорічні премії за результатами діяльності підприємства, за вислугу років;

- 471.3 «Забезпечення виплат за програмами звільнення» - для відображення виплат при звільненні, що передбачені офіційною програмою звільнення працівників (за умови наявності визначеної чисельності працівників, які підтримають пропозицію про добровільне звільнення);

- 471.4 «Забезпечення інших виплат працівникам» - для відображення інших довгострокових виплат працівникам, на кшталт компенсації за період тривалої відсутності чи непрацездатності, з нагоди ювілеїв, корпоративних свят тощо.

У складі рахунка 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» доцільно виділити субрахунок 664 «Виплати за державним соціальним страхуванням» задля відображення виплат за державним соціальним страхуванням, які здійснюються на підприємстві: допомога з тимчасової непрацездатності за кошти відповідних фондів та за рахунок коштів підприємства, допомога по догляду за дитиною тощо.

З метою забезпечення дотримання основних вимог щодо оподаткування й обліку розрахунків з оплати праці та інших виплат працівникам (в частині визначення бази оподаткування податком з доходів фізичних осіб для різних виплат, щодо яких законодавство передбачає певні особливості), їх аналітичний облік доцільно здійснювати у системі наступних субрахунків рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»: 661.1 Розрахунки за заробітною платою»; 661.2 «Розрахунки натуральною оплатою праці»; 661.3 «Розрахунки по виплатам за цивільно-правовими договорами»; 661.4 «Розрахунки по зарплатним додатковим благам».

Запропоновані підходи щодо організації аналітичного обліку розрахунків з оплати праці та інших виплат працівникам на нашу думку забезпечить формування релевантного інформаційного забезпечення управління персоналом підприємства.

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам»: Наказ Міністерства фінансів України від 28 жовт. 2003 р. № 601. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03#Text> (дата звернення: 15.11.2022).
2. Виплати працівникам: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 19 від 01 січ. 2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_011#Text (дата звернення: 15.11.2022).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 серп. 1999 р. № 996 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14/conv#n8> (дата звернення: 16.11.2022).
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України 30 листопада 1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 17.11.2022).

Могилка Дар'я
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна
Науковий керівник:
Пасенко Вікторія, к.е.н., доц.
доцент кафедри обліку, аналізу і оподаткування

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

В умовах воєнного стану України одним з найважливіших завдань розвитку економіки є збільшення обсягів виробництва продукції, для цього необхідна забезпеченість суб'єктів господарювання основними засобами. Міністерство фінансів України внесло ряд змін в законодавство по питанням обліку основних засобів, тому з'явилися проблемні питання щодо їх обліку.

Наказом МФУ від 18.10.2022р. №337 було внесено ряд змін, зокрема до Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджених МФУ від 30.09.2003р. №561. Також з 29.07.2022 року набули чинності зміни до НП(С)БО 7 «Основні засоби».

Зважаючи на те, що відбулися законодавчі зміни в методології обліку основних засобів виникає питання, з якого періоду слід застосовувати ці зміни. Так як одним із принципів бухгалтерського обліку є послідовність – тобто постійне, з року в рік облікової політики постає питання дати введення нововведень до облікової політики суб'єкта господарювання.

Під обліковою політикою розуміють сукупність принципів та методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання звітності.

Таким чином, будь-які зміни в методології повинні застосовуватися з початку нового звітного періоду, бажано з нового звітного року для дотримання принципу послідовності.

Але, що стосується несуттєвих змін, тобто зміни які не мають суттєвого впливу на показники фін звітності можуть бути застосовані в середині облікового періоду.

В Примітках до фінансової звітності наводяться пояснення щодо змін облікової політики.

Розглянемо основні зміни методології обліку основних засобів.

По – перше, строк корисного використання (експлуатації) та ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів переглядаються на кінець звітного року у разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання [4].

Вважаємо що ця зміна на часі, оскільки в умовах воєнних дій, основні засоби підприємства можуть бути пошкоджені чи знищені, тому доцільно наприкінці року переглядати вартість об'єкта основних засобів.

По – друге, амортизація об'єкта основних засобів нараховується,

виходячи з нового строку корисного використання та ліквідаційної вартості, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного використання та/або ліквідаційної вартості [4].

По третє, зміна методу амортизації, строку корисного використання та ліквідаційної вартості об'єкта основних засобів є зміною облікових оцінок відповідно до НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах».

В практиці українських підприємств часто не встановлюється ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів (або приймають її значення нульовим), що на нашу думку, є методологічною помилкою. Ця помилка, може призвести до податкових штрафів та не врахування витрат згідно податкового законодавства. Таким чином, ті суб'єкти, які допустили такі помилки наприкінці року можуть їх виправити шляхом перегляду цих категорій у разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання

Доцільно також переглядати стан основних засобів та з'ясування чи може об'єкт основних засобів надалі використовуватися. У випадку недоцільності використання об'єкту основних засобів – його необхідно списати з балансу, шляхом ліквідації.

Отже, після проведення інвентаризації на підприємстві, бухгалтерська служба разом з інженерами виробничих підрозділів повинна провести аудит основних засобів та привести амортизаційну політику до вимог сучасного законодавства.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: затв. наказом М-ва фінансів України від 31 бер. 1999 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: затв. наказом М-ва фінансів України від 27 квіт. 2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: затв. наказом М-ва фінансів України від 30 вер. 2003 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

Муравський Олександр

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Державний податковий університет

м. Ірпінь, Україна

Науковий керівник:

Краєвський Володимир, д.е.н., проф.

професор кафедри облікових технологій та бізнес-аналітики

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ

Методика відображення операцій на рахунках управлінського обліку дозволяє протягом року отримувати інформацію про маржинальний дохід, отриманий за виробленою і за реалізованою в різних структурних одиницях компанії продукцією, розрахованим як різниця обсягу продажів за вирахування ПДВ і акцизів, і змінних витрат за продукцією. Останнє, скориговане на обсяг взаємних внутрішніх поставок, в результаті застосування розробленої моделі трансфертного ціноутворення в сумі по структурним одиницям компанії і виробленою продукції дозволяє отримати досить об'єктивну картину про стан справ компанії в цілому для прийняття відповідних управлінських рішень, в тому числі з реагування на можливі відхилення від планових (бюджетних) значень, визначених за допомогою вищевказаної моделі.

Зауважимо, що схема руху витрат і результатів буде справедлива і для методів трансфертного ціноутворення на основі ринкових цін, а також трансфертного ціноутворення на основі переговорів при розподілі непрямих витрат, що дозволяє охопити більшу частку методів трансфертного ціноутворення за частотою їх використання.

Інтерес представляє схема управлінського обліку витрат і результатів при використанні трансфертного ціноутворення на основі маржинальних витрат. Особливість організації управлінського обліку в цьому випадку буде полягати у включенні сум постійних витрат до витрат періоду. На нашу думку, при використанні цього методу трансфертного ціноутворення також доцільно використовувати вільний рахунок 86 і присвоїти йому назву «Постійні і змінні витрати», адже він дозволяє окремо і системно накопичувати інформацію про постійні і змінні витрати, що має особливе значення для застосування моделі трансфертного ціноутворення. Крім того, можна стверджувати що інформація про постійні і змінні витрати в управлінському обліку має навіть більше значення, ніж поділ витрат на прямі і непрямі (загальновиробничі і адміністративні), і тому вимагає виділення на окремому рахунку і накопичення інформації за період часу. У веденні рахунку 86.2 в розрізі видів продукції в цьому методі трансфертного ціноутворення відсутня потреба.

Існують варіанти організації трансфертного ціноутворення в системі управлінського обліку на основі маржинальних витрат. У разі суміщення

ведення в єдиному плані рахунків управлінського і фінансового обліку можливим варіантом реалізації зазначеної методики є списання непрямих витрат згідно з правилами методу «absorptioncosting». Адміністративні витрати в цьому випадку вважаються постійними, а витрати на рахунку обліку загальнопромислових витрат – змінними. Відмінною особливістю наведеної схеми є списання рахунку 92 на рахунок 86.2.

Іншим варіантом організації трансфертного ціноутворення в системі управлінського обліку при цьому методі є використання для поділу витрат на постійні та змінні згідно з правилами методу «directcosting».

При використанні розвиненого «directcosting» на відміну від простого варіанту «directcosting» постійні витрати беруться до уваги не єдиною сумою з компанії, а розподіленими на загальну кількість будь-якого продукту пропорційно певній базі, наприклад витрат на виготовлення, товарної групи, місцем виникнення витрат або підрозділом організації.

Особливістю відображення на рахунках управлінського обліку при зазначеному методі трансфертного ціноутворення є те, що не тільки постійні витрати, що обліковуються на рахунку 92, списуються, минаючи рахунки 23.1 і 23.2 на субрахунок 2 рахунку 86 як витрати періоду. Аналогічного списання також підлягають постійні витрати, що обліковуються на рахунку 86, субрахунку «Постійні витрати», що підвищує точність розподілу витрат на постійні і змінні.

Розглянемо особливості відображення руху витрат і результатів на рахунках управлінського обліку при використанні методу трансфертного ціноутворення на основі нормативних витрат. Зазначений різновид методу трансфертного ціноутворення на основі собівартості знаходить своє застосування при використанні методів обліку витрат «standardcosting». Трансфертне ціноутворення в системі управлінського обліку на основі нормативних витрат можна поєднати в одному плані рахунків з рахунками фінансового обліку. Для цього можна використовувати методику нормативного обліку витрат, передбачену нормами, що регулюють фінансовий облік.

Отже, управлінський облік операцій трансфертного ціноутворення необхідно здійснювати, виходячи з наступних принципів:

1) структурні одиниці компанії здійснюють відображення операцій в межах системи трансфертного ціноутворення, дотримуючись єдиної облікової політики, затвердженої вищим керівництвом;

2) структурні одиниці компанії виступають як частина єдиного цілого при виробництві кінцевої продукції компанії, одночасно вони мають можливість виходити на зовнішній ринок з проміжною продукцією, яка в цьому випадку стає самостійною продукцією;

3) використання вільних кодів рахунків і розгорнутої системи субрахунків дозволяє отримати масиви детальної інформації про витрати, в тому числі накопичити інформацію про постійні і змінні витрати структурних одиниць, що є основою для прийняття управлінських рішень;

4) активи і зобов'язання у вигляді рахунків до оплати і рахунків до отримання за трансфертними цінами і цінами реалізації на зовнішньому ринку відображаються на окремих субрахунках рахунків обліку.

Таким чином, для прийняття ефективних рішень щодо трансфертних цін необхідна інформація, яка характеризує вплив на їх зміну в минулих звітних періодах. Вищому керівництву компанії необхідно наочно представляти функціонування системи трансфертного ціноутворення, знати економічний ефект від її функціонування в компанії. Крім того, безпосередньо для визначення трансфертних цін необхідно визначити вартісну оцінку впливу факторів трансфертного ціноутворення на формування трансфертних цін.

Література:

1. Головацька С.І. Методичний інструментарій трансфертного ціноутворення у системі управління витратами підприємства. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. Випуск. 6 (110). Львів: НАН України, Ін-т регіональних досліджень, 2014. С. 75-84
2. Дзюба П.В. Трансфертне ціноутворення у фінансовій системі ТНК: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини». К., 2006. 20 с.
3. Заїкін О.О. Трансфертне ціноутворення в системі бухгалтерського обліку: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. «Бухгалтерський облік, аналіз і аудит». К., 2005. 19 с.
4. Титенко Л.В., Богдан С.В. Трансфертне ціноутворення як інструмент управлінського обліку. *Галицький економічний вісник*, 2020. № 3 (64). С. 87-95

УДК 657.1.012

Руденко Олександр

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна
Науковий керівник:
Булат Галина, к.е.н., доц.
доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК КРИПТОВАЛЮТ

Із прийняттям в Україні закону «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року, який фактично легалізував криптовалюту, набирає актуальності проблема бухгалтерського обліку криптоактивів [5]. Цей закон вступить в дію після внесення змін до Податкового кодексу України, які нормативно врегулюють оподаткування операцій із криптоактивами. Тобто, легалізація, новизна та неоднорідна природа криптоактивів створює проблему бухгалтерського обліку криптоактивів, яка є невирішеною не лише на рівні вітчизняної бухгалтерії, а й на міжнародному рівні, що зумовлює актуальність вивчення даної тематики.

У вітчизняному законодавстві, поняття криптоактивів ототожене із поняттям віртуальних активів, та трактується законом України «Про віртуальні активи» як нематеріальне благо, яке є об'єктом цивільних прав, має вартість і виражене сукупністю даних у електронній формі. Пунктом 7 статті 4 цього закону зазначено, що віртуальні активи на території України не є засобом платежу та не можуть обмінюватись на товари, роботи та послуги. Окрім того криптоактиви, за заявою Національного банку України та Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, на яких покладено повноваження щодо регулювання даної сфери, не є ані грошима, оскільки не існує у формі банкнот чи записів на банківських рахунках, ані іноземною валютою, оскільки не має прив'язки до жодної із іноземних грошових одиниць, ані електронними грошима, адже не випускається банками, та не є грошовим зобов'язанням певних осіб [6]. Також криптоактиви не є цінними паперами, оскільки не посвідчують грошове або інше майнове право. Саме така складна природа не дозволяє в бухгалтерському обліку ототожнити криптоактиви із будь-яким із вже існуючих понять (грошові кошти, валюта, цінний папір, електронні гроші тощо).

Наразі Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку не врегульовують бухгалтерський облік криптоактивів, оскільки офіційно юридичним особам заборонялось ними володіти, через відсутність відповідного законодавства. Така ж проблема існує і в бухгалтерському обліку інших держав. Однак Комітетом з інтерпретації МСФЗ було визначено, що згідно МСБО 38 «Нематеріальні активи» криптоактиви можуть бути ідентифіковані як нематеріальні активи, оскільки їх можна відокремити від суб'єкта господарювання та вони можуть бути продані, і даний актив не надає власникам прав на отримання визначеної чи фіксованої суми грошових одиниць [1, 3]. Однак у випадку, коли криптоактив утримується для продажу, в ході звичайної діяльності, то до таких активів застосовується МСБО 2 «Запаси» [2].

Тобто, згідно із МСБО криптоактиви слід обліковувати у складі запасів (товарів, продукції) або ж нематеріальних активів, в залежності від цілей використання. Якщо такий актив утримується із метою продажу в ході звичайної діяльності, з метою отримання інвестиційних прибутків, то його слід обліковувати у складі запасів, у інших випадках, він ідентифікується як нематеріальний актив.

Також, незалежно від того, яким стандартом користуватиметься підприємство щодо обліку криптоактивів, воно зобов'язане дотримуватись вимог щодо розкриття інформації у Примітках до фінансової звітності. Вони мають чітко розкривати методологію щодо визначення, оцінки та подання у фінансовій звітності криптоактивів. Якщо підприємство здійснює оцінку запасів криптоактивів за справедливою вартістю, то воно має зробити відповідне розкриття у Примітках до фінансової звітності згідно із МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості».

Розглядаючи питання бухгалтерського обліку криптоактивів, слід зазначити, що підприємства, які проводять у своїй діяльності операції із криптоактивами, за рекомендаціями Державної служби статистики мають

розширити свої класифікацію видів економічної діяльності (КВЕД). У випадку, якщо підприємство займається діяльністю із торгівлі (обміну) криптоактивів, вказується КВЕД 66.19 «Інша допоміжна діяльність у сфері фінансових послуг, крім страхування та пенсійного забезпечення», а у випадку, якщо підприємство займається «майнінгом» та реалізацією криптоактивів, вказується КВЕД 64.19 «Інші види грошового посередництва».

Отже, криптоактиви є унікальними нематеріальними активами, які не можна ототожнити із грошові коштами, валютою, цінними паперами, електронними грошима, чи іншими вже існуючими в бухгалтерському обліку категоріями, що свідчить про унікальну природу даного виду активів. Їх облік згідно із МСБО має двоїстий характер, оскільки, якщо актив утримується для продажу в ході звичайної діяльності, та з метою отримання інвестиційних прибутків, то його слід обліковувати у складі запасів, у інших випадках, він ідентифікується як нематеріальний актив. Дана тема є відносно новою та майже не розкритою, тому існує потреба подальшого вивчення даного напрямку.

Література:

1. Засідання Комітету з інтерпретації МСФЗ «Записи криптовалют - Червень 2019». URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/supporting-implementation/agenda-decisions/2019/holdings-of-cryptocurrencies-june-2019.pdf>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси. Закон України № 929_021 від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 (МСБО 38). Нематеріальні активи. Закон України № 929_050 від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 (МСФЗ 13). Оцінка справедливої вартості. Закон України № 929_068 від 01.01.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068#Text
5. Про віртуальні активи. Закон України № 2074-IX від 17.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
6. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Організація та порядок здійснення безготівкових розрахунків в бюджетних установах регламентується Інструкцією про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг [1]. Особливістю таких розрахунків є те, що вони проводяться за участі установи банку або Державного Казначейства на підставі розрахункових документів. Тобто, в основі безготівкових розрахунків лежать операції, які здійснюються з безготівковими коштами та зберігаються на відповідних рахунках.

З урахуванням призначення, рахунки для операцій з безготівковими коштами поділяються на: поточні рахунки в банку, реєстраційні рахунки в органах Державної казначейської служби України та субрахунок для обліку депозитів.

Відповідно до чинного Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [2], безготівкові кошти обліковуються на рахунку 23 «Грошові кошти на рахунках», що представлений декількома субрахунками: 231 «Грошові кошти на рахунках розпорядників бюджетних коштів»; 232 «Грошові кошти на рахунках державних цільових фондів»; 233 «Кошти на рахунках державного бюджету»; 234 «Кошти на рахунках місцевих бюджетів»; 235 «Інші кошти». Як показує практика діяльності бюджетних установ, найбільш уживаним серед цих рахунків є рахунок 231 «Грошові кошти на рахунках розпорядників бюджетних коштів» та його субрахунок 2313 «Реєстраційні рахунки», на якому ведеться облік грошових коштів, які можуть бути використані для поточних потреб бюджетної установи, за виключенням виплат працівникам допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю та коштів, які виділяються із бюджету розпоряднику бюджетних коштів для подальшого їх розподілення та перерахування на реєстраційні рахунки: для таких потреб використовується субрахунок 2314 «Інші рахунки в Казначействі» [3].

Що стосується субрахунків 2311 «Поточні рахунки в банку» та 2312 «Інші поточні рахунки в банку», то слід зазначити, що бюджетними установами ці субрахунки використовуються не досить часто, оскільки відповідно до норм Бюджетного кодексу України [4], установам державного сектору заборонено відкривати позабюджетні рахунки для розміщення бюджетних коштів. Як

виняток, відповідно до п. 9 ст. 13 Бюджетного кодексу України, такі рахунки можуть відкриватися лише для розміщення на поточних рахунках у банках власних надходжень державних і комунальних вищих навчальних закладів, наукових установ та закладів культури, отриманих як плата за послуги, які вони надають відповідно до своєї основної діяльності, благодійні внески та гранти [4]. Крім того, деякі бюджетні установи, а саме: місцеві бюджети, вищі та професійно-технічні навчальні заклади, мають право розміщувати на депозитних рахунках тимчасово вільні бюджетні кошти від надання платних послуг.

Для відображення операцій, пов'язаних із безготівковими розрахунками у синтетичному обліку, бюджетні установи використовують такі меморіальні ордери: № 2 «Накопичувальна відомість руху грошових коштів загального фонду на рахунках, відкритих в органах Державної казначейської служби України (банках)»; № 3 «Накопичувальна відомість руху грошових коштів спеціального фонду на рахунках, відкритих в органах Державної казначейської служби України (банках)».

Меморіальний ордер № 2 призначений для відображення в обліку операцій з надходження на рахунок бюджетної установи асигнувань і здійснення касових видатків загального фонду, а меморіальний ордер № 3 - для відображення в обліку операцій з надходження на рахунок бюджетної установи асигнувань і здійснення касових видатків спеціального фонду. За кожним окремим рахунком, який відкрито в установі банку чи в органах Державної казначейської служби України, ведеться окремий меморіальний ордер, якому присвоюється власний індивідуальний номер (№ 2-1, № 2-2, № 3-1, № 3-2 тощо). На основі даних меморіальних ордерів формується книга «Журнал-головна».

Для ведення аналітичного обліку операцій з безготівковими розрахунками бюджетні установи використовують картки аналітичного обліку, форми яких затверджені Наказом Міністерства Фінансів України «Про затвердження форм карток і книг аналітичного обліку суб'єктів державного сектору та порядку їх складання» [5], зокрема: картку аналітичного обліку відкритих (виділених) асигнувань; картку аналітичного обліку касових видатків; картку аналітичного обліку доходів від реалізації продукції (робіт, послуг); картку аналітичного обліку фінансових доходів (відсотків, роялті, дивідендів); книгу аналітичного обліку відкритих асигнувань (перерахованих коштів) суб'єктам державного сектору нижчого рівня (за загальним та спеціальним фондами окремо). Заповнюються такі картки аналітичного обліку на основі щоденних даних казначейських виписок за відповідними рахунками.

Надалі інформація з відповідних карток використовується для складання бюджетної звітності установи, а саме, річного Звіту про рух грошових коштів (форма № 3-дс). В даному звіті інформація про рух грошових коштів установи наводиться за видами діяльності: операційною, інвестиційною та фінансовою, що вимагає виокремлення відповідних сум за певним видом діяльності, навіть якщо рух грошових коштів відбувався в результаті однієї операції.

Література:

1. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: Постанова Правління Національного банку України від 29 липн. 2022 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> (дата звернення: 10.11.2022).
2. При затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі: Наказ Міністерства Фінансів України від 31 груд. 2013 р. № 1203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text> (дата звернення: 12.11.2022).
3. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку в державному секторі: Наказ Міністерства Фінансів України від 29 груд. 2015 р. № 1219. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16#Text> (дата звернення: 12.11.2022).
4. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08 липн. 2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text> (дата звернення: 13.11.2022).
5. Про затвердження форм карток і книг аналітичного обліку суб'єктів державного сектору та порядку їх складання: Наказ Міністерства Фінансів України від 29 черв. 2017 р. № 604. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0895-17#Text> (дата звернення: 13.11.2022).

УДК 657

Трохлюк Лілія

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність «081 Право»

Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна

Науковий керівник:

Панасюк О. В., к.е.н., доц.,

доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу

АКТУАЛЬНІСТЬ МЕХАНІЗМУ ОБЛІКУ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ

Цифрові технології стрімко поширюються в усіх сферах людського життя. А враховуючи, що населення має постійний попит на товари, послуги, роботи, цифровізація прийшла і в сферу торгівлі. Продаж товарів пройшов шлях від ринків, крамниць та кіосків до великих супер- та гіпермаркетів. З прийняттям Закону України «Про електронну комерцію», розвитком інтернеткомунікацій, служб доставки, платіжних систем, їх стали замінювати онлайн-майданчики, такі як інтернетмагазини, маркетплейси, сервіси онлайн-торгівлі тощо [3].

Електронний бізнес – це певний вид електронної економічної діяльності, яка здійснюється за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій з метою отримання прибутків.

Розробка методичного забезпечення бухгалтерського обліку специфічних для електронного бізнесу господарських операцій на рівні підприємства можливе за умов наявності достатньої інформації щодо конкретних об'єктів обліку у чинному законодавстві. Водночас, у бухгалтерському обліку

підприємств електронного бізнесу іноді виникає необхідність обліковувати об'єкти, методичні підходи до обліку яких, відсутні у чинному законодавстві, у такому випадку доцільним є розробка методичного забезпечення бухгалтерського обліку нових об'єктів на рівні держави [1].

Одним із найважливіших аспектів бухгалтерського обліку підприємств електронного бізнесу є методичне забезпечення обліку господарських операцій, пов'язаних із створенням сайту. Веб-сайт є одним із найважливіших активів компанії електронного бізнесу, оскільки саме через нього компанія спілкується зі споживачами своїх товарів, послуг чи робіт.

Важливо, що у процесі обліку господарських операцій створення та обслуговування функціонування сайту онлайн-магазину у системі бухгалтерського обліку необхідно визначити, чи капіталізувати ці витрати, чи зарахувати їх до витрат періоду.

Відповідно до Положення бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» та Тлумачення ПКТ-32, власний сайт є нематеріальним активом.

З точки зору податкового законодавства веб-сайт відноситься до 5 групи нематеріальних активів – «Авторське право та суміжні з ним права, крім тих, витрати на придбання яких визнаються роялті».

Строк дії визначеного нематеріального активу не може бути меншим за два роки та не може перевищувати десяти років безперервної експлуатації. Амортизація нараховується помісячно, починаючи з місяця, наступного після введення в експлуатацію одним із методів, передбачених П(С)БО 8 «Нематеріальні активи».

При капіталізації витрат на створення чи придбання сайту підприємство електронного бізнесу повинно чітко визначитися зі способом використання веб-сайту, якщо призначення сайту – здійснення операцій купівлі-продажу, то веб-сайт потрібно визнавати нематеріальним активом. Якщо сайт використовується лише з метою надання інформації споживачам про товари чи послуги, які реалізуються підприємством е-бізнесу, то витрати на створення та обслуговування такого сайту є витратами на збут. Особливим об'єктом обліку, характерним для підприємств, що мають власний веб-сайт, є «доменне ім'я». Доменне ім'я є частиною адресного простору мережі Інтернет, яка на конкретний відрізок часу закріплена за конкретним підприємством на платній основі та яку воно може використовувати у процесі господарської діяльності. З юридичного погляду на вказаний об'єкт обліку, доменне ім'я сайту є аналогом товарного знака [2].

Після створення веб-сайту важливо підтримувати його у віртуальному середовищі. Термін "хостинг" означає послуги зі зберігання, обслуговування та підтримки веб-сайтів. Для більшості суб'єктів електронного бізнесу послуги хостингу надаються сторонніми провайдерами; стягнення плати за послуги хостингу збільшує вартість ведення бізнесу, особливо вартість виручки. Якщо компанія, яка надає послуги хостингу, є платником ПДВ, а електронний бізнес, який купує послуги, використовує сайт для господарської діяльності, є сенс виписати податкову накладну разом з актом виконаних робіт та показати податковий кредит з ПДВ.

Бухгалтерський облік готівкових розрахунків у онлайн-магазинах має певні особливості, порівняно із обліком готівки на підприємствах, що функціонують в інших секторах економіки. У разі використання готівкових розрахунків обов'язковою є видача покупцеві розрахункового документа. Розрахунковий документ – це документ встановленої форми та змісту (касовий чек, товарний чек, розрахункова квитанція, проїзний документ тощо), що підтверджує факт продажу товарів, надання послуг, отримання коштів, купівлі-продажу іноземної валюти, надрукований у випадках, передбачених чинним законодавством, і зареєстрований у встановленому порядку реєстратором розрахункових операцій або заповнений уручну. Найчастіше онлайн-магазини видають покупцям фіскальний касовий чек, що друкується за допомогою реєстратора розрахункових операцій

Під час приймання готівки в офісі або на складі онлайн-магазину зазначена господарська операція оформляється за допомогою друку фіскального касового чека. Одночасно, якщо нормативними документами встановлено гарантійні строки, то покупцю передається технічний паспорт або інший документ, що його замінює.

Згідно із зазначеним нормативно-правовим актом, операції з приймання готівки в гривнях для подальшого її переказу (далі – операції з приймання готівки) за допомогою платіжних пристроїв і через пункти приймання готівки здійснюються виключно: банки; комерційні агенти банків; небанківські фінансові установи, які відповідно до законодавства України отримали ліцензію відповідного органу на переказ коштів і є платіжними організаціями та/або учасниками платіжної системи та здійснюють свою діяльність відповідно до узгоджених Національним банком України правил платіжної системи.

Доставка поштою відбувається таким чином: товар із документами передається відповідальній особі, яка на поштовому відділенні оформляє відправлення на адресу покупця і, як правило, оплачує поштові послуги за доставку, які видаються їй під звіт заздалегідь. Після відправки відповідальні особи повертаються до онлайн-магазину, де надають поштові квитанції та складають звіт про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт. Далі після отримання товару покупцем, про факт отримання товару продавцю надсилається відповідне повідомлення. Покупець отримує товар у поштовому відділенні, отримує документи на товар і сплачує готівку. Після цього відділення пошти перераховує кошти за товар на поточний рахунок підприємства.

Підсумовуючи варто зазначити, якщо підприємство електронного бізнесу здійснює господарську діяльність через веб-сайт, то капіталізація витрат у бухгалтерському обліку та відповідно до податкового законодавства є необхідною, оскільки веб-сайт визнається нематеріальним активом, а його вартість підлягає амортизації. На нашу думку, капіталізація цих витрат є економічно доцільною та не суперечить вимогам інших нормативно-правових актів

Література:

1. Кулик В.А. Розвиток бухгалтерського обліку на підприємствах електронного бізнесу. Полтава, 2017. 410 с.
2. Любимов М.О., Кулик В.А., Тягнирядно Л.Л. Принципи обліку: стан та перспективи розвитку. Науковий вісник ПУЕТ. 2019. № 1 (92). С. 71-76
3. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19> (дата звернення: 14.10.2022).

УДК 657

Шевела Олександр

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Решетов Валерій, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Глобальний процес передачі повноважень та фінансів від державної влади органам місцевого самоврядування, який розпочався в Україні в 2014 році, виявив велику кількість проблем управління фінансами та майном. Об'єднані територіальні громади (ОТГ) зіткнулися з потребою організації чітких облікових процесів щодо перерозподілу коштів, отримання бюджетних трансфертів, нарахування і виплати заробітної плати, розрахунків із контрагентами, наявності та руху необоротних матеріальних активів тощо. Ефективне управління цими процесами вимагає застосування нових підходів до організації облікових робіт в ОТГ.

За даними Державної казначейської служби, в Україні станом на 18.02.2020 р. було зареєстровано 982 об'єднані територіальні громади [1].

Казначейство України веде облік усіх надходжень, що належать місцевим бюджетам, та за поданням органів, що контролюють справляння надходжень бюджету, погодженим з відповідними місцевими фінансовими органами, здійснює повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до бюджету. Бюджет ОТГ виконується за розписом, який затверджує керівник місцевого фінансового органу. До затвердження розпису місцевого бюджету керівник місцевого фінансового органу затверджує тимчасовий розпис місцевого бюджету на відповідний період [2, с. 224]

Водночас проблема відсутності актуальної статистичної інформації, належної інформації для повноцінного достовірного обліку у сфері управління та розпорядження всіма активами громади тягне за собою низку серйозних ризиків та загроз. Зокрема, ймовірного некоректного та викривленого бюджетного прогнозу і планування, невиконання запланованих програм,

заходів, проектів, неодержання запланованих доходів, невиконання місцевих бюджетів, часткові втрати активів громади або ризик неефективного та непрозорого їх відчуження та використання [3, с. 109].

Для ведення бухгалтерського обліку в ОТГ створюється відділ бухгалтерського обліку, який є виконавчим органом та підпорядкований Голові ОТГ. Функції відділу бухгалтерського обліку ОТГ [4, с. 163]:

1) облікова: ведення обліку відповідно до НП(С) БОДС, а також інших нормативно-правових актів у сфері бухгалтерського обліку, формування фінансової, бюджетної та інших видів звітності, встановлених законодавством;

2) контрольна: здійснення поточного контролю за дотриманням бюджетного законодавства під час взяття бюджетних зобов'язань, правильністю зарахування та використання власних надходжень, своєчасністю перерахування податків і зборів (обов'язкових платежів), дотриманням законодавчих вимог щодо інвентаризації матеріальних цінностей, грошових коштів (у т.ч. бере участь в оформленні матеріалів щодо нестачі та/або крадіжок коштів, майна установи), станом розрахунково-платіжної дисципліни тощо;

3) аналітична: проведення аналізу даних обліку та звітності для мінімізації ризиків фінансово-господарської діяльності;

4) забезпечувальна: забезпечення авторизованих користувачів правдивою та неупередженою інформацією про фінансово-господарський стан установи та результати виконання кошторису для прийняття обґрунтованих рішень.

В результаті оцінювання, проведеного Центром інформаційних та аналітичних технологій на замовлення програми «U-Lead з Європою» [5], встановлено, що громадам сьогодні бракує методологічних рекомендацій та досвіду, зокрема в сферах планування, виконання бюджету, контролю за веденням обліку й управління фінансовими ресурсами. Аналіз наявності необхідних для бюджетного процесу документів показав відсутність затвердженого бюджетного регламенту у 70% досліджених громад, а також у 40% ОТГ відсутній затверджений бюджетний календар. В результаті аналізу бухгалтерської документації ОТГ та особистого спілкування з бухгалтерами ОТГ, було розроблено такі рекомендації: забезпечити співробітників комфортними робочими місцями; ознайомити співробітників зі своїми обов'язками, підписавши посадові інструкції; направити працівників бухгалтерської служби на додаткове навчання; здійснити розрахунок нормативної чисельності бухгалтерської служби; створити внутрішній регламент документообігу; внести зміни в Наказ про облікову політику, згідно чинного законодавства.

Література:

1. Інформація щодо кількості об'єднаних територіальних громад. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/kaznachejstvo-informuye/obyednani-teritorialni-gromadi> (дата звернення: 20.11.2022).
2. Фінанси об'єднаних територіальних громад: навчальний посібник / за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 536 с.

3. Овчаренко Т., Семенець Г. Моделювання ефективної фінансової діяльності органів місцевого самоврядування ОТГ в умовах децентралізації. Консолідований підхід : Модуль V. Модель прозорої та підзвітної системи управління фінансами і комунальним майном в ОТГ. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/recovery-andpeacebuilding/effective-financial-operations-for-local-governance-and-ATC-V.html> (дата звернення: 20.11.2022).
4. Височан О.С., Височан О.О. Організація бюджетного обліку в об'єднаних територіальних громадах. *Бізнес-навігатор*. 2020. Вип. 4 (60). С. 160-164.
5. Ноймаєр С., Сибірянська Ю., Венцель В. Результати оцінки системи управління фінансами в об'єднаних територіальних громадах. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/479/10_AHs_assessment_final_report.pdf (дата звернення: 21.11.2022).

УДК 657

Шульга Артем

здобувач другого (магістрського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна

Науковий керівник:

Бондар Т.А., к.е.н., доц.

доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ

Основною передумовою високої ефективності виробничої діяльності підприємства є достатній обсяг і раціональне використання виробничих запасів, що досягається завдяки комплексному та системному управлінню запасами. Ефективність управління виробничими запасами цілком залежить від здатності управлінської системи забезпечити: ранжування запасів за критерієм ліквідності; оптимізацію операційного циклу; визначення оптимального розміру запасів; встановлення оптимальної пропорції між короткостроковими та довгостроковими зобов'язаннями при фінансуванні закупівлі запасів тощо.

До недавнього часу у бізнес середовищі були сформовані три основні концепції управління запасами (табл.1).

Таблиця 1

Основні концепції управління запасами

№ з/п	Концепція	Коротка характеристика
1	Максимізації запасів	Характеризується високим рівнем запасів на складах підприємств і є доцільним, коли невідомий рівень споживання. В основному застосовувалася до 80-х років ХХ століття.
2	Оптимізації запасів	1930-і роки можна вважати початком розвитку концепції оптимізації запасів, коли почав застосовуватися науковий підхід до управління запасами, який дозволив знаходити оптимальний рівень запасів при мінімальних витратах на його

		утримання. Основна мета даної концепції полягає у визначенні доцільності утримання запасу в оптимальному (найчастіше по критерію мінімуму сукупних витрат на створення і зберігання запасів) розмірі.
3	Мінімізації запасів	Дана концепція характеризується зменшенням поточних витрат, пов'язаних із зберіганням запасів та оптимізацією часу реакції на вимоги споживача; не допускає перевиробництва продукції, яке може викликати її застарівання. Дана концепція прийшла в Україну з Японії, США та Європи.

Серед сучасних моделей управління запасами (які належать до концепцій оптимізації та мінімізації запасів) найбільш широко використовуються такі:

1. Модель економічного розміру замовлення (“Economic Order Quantity Model”). Розрахунковий механізм моделі EOQ заснований на мінімізації сукупних операційних витрат по закупівлі та зберіганням запасів на підприємстві. Він визначає розмір партії поставки, за якого загальні витрати на виконання замовлення і його зберігання будуть мінімальними, а також дає відповідь на питання про те, скільки необхідно замовляти, але не забезпечує інформацією стосовно моменту розміщення такого замовлення [5].

2. ABC-аналіз. Сутність моделі полягає в тому, що залежно від вартості закупівлі всі запаси діляться на 3 групи: А, В та С. За цього аналізу зіставляються показники в натуральному і вартісному вираженні. Під час його проведення потрібно виявити ті величини в натуральному вираженні, яким відповідають найбільші вартісні значення. В рамках цього аналізу розглядаються кількість і вартість матеріалів в розрізі постачальників [3].

3. Для отримання додаткової інформації про матеріали, що використовуються на підприємстві, ABC-аналіз доцільно комбінувати з XYZ-аналізом, в якому використовується єдиний параметр, а саме характеристика потреби в запасах. Об'єднання результатів ABC-аналізу та XYZ-аналізу в матрицю ABC–XYZ сьогодні є популярним інструментом управління запасами. Така матриця надає наглядну інформацію про стан запасів підприємства за різними критеріями оцінювання [3].

4. Модель «максимум – мінімум». Вона розроблена для умов, коли витрати зберігання запасів перевищують витрати за їх дефіциту. Сутність цієї моделі полягає в тому, що замовлення проводяться не в кожний заданий момент часу, а тільки в ті моменти, коли запас виявився меншим або рівним встановленому мінімальному рівню запасу, а також запас поповнюється до максимально бажаного рівня [4]. Отже, ця модель враховує два рівні запасу, а саме мінімальний та максимальний.

Модель управління запасами обирається підприємством самостійно, - залежно від особливостей його господарської діяльності, організаційної культури, готовності керівництва до змін, його відносин з постачальниками і споживачами, стану логістичної інфраструктури регіонів, з якими пов'язане підприємство. Облік же повинен забезпечити інформаційні потреби управління запасами, а саме: оперативне отримання інформації про надходження та витрачання запасів у розрізі їх вартості, кількості, якості та центрів

відповідальності; вибір методу оцінки запасів при їх вибутті, який найкраще підходить для підприємства; достовірне відображення на рахунках аналітичного обліку господарських операцій з надходження та витрачання запасів; своєчасне складання та подання звітності про рух запасів тощо.

З огляду на сучасні потреби управління запасами модель обліку запасів кожного підприємства повинна забезпечити своєчасне і достовірне надання інформації про витрати: на придбання запасів, на утримання запасів (їх зберігання) та на подальше забезпечення їх відпуску у виробництво. Тому облікова політика підприємства повинна містити такі основні елементи щодо обліку запасів: поріг суттєвості для оприбуткування виробничих запасів на баланс; одиницю виміру запасів; вибір моделі обліку запасів: постійну чи періодичну; порядок обліку (ідентифіковано чи загалом) і розподілу транспортно-заготівельних витрат; визначення окремого субрахунку обліку транспортно-заготівельних витрат; вибір методу оцінки запасів при їх вибутті; методика та організацію обліку запасів за центрами відповідальності тощо.

Побудова раціональної моделі обліку у межах обраної системи управління запасами на підприємстві дозволить: оптимізувати обсяги закупівлі запасів, виявити резерви зниження витрат, пов'язаних із заготівлею запасів; оптимізувати обсяги основних груп запасів; забезпечити контроль за дотриманням встановлених норм запасів і безперервність процесу виробництва; створити ефективну систему контролю за рухом запасів на підприємстві.

Література:

1. Гильorme Т.В., Хапилина К.А. Удосконалення методології бухгалтерського обліку виробничих запасів підприємства. *Економіка та фінанси*. 2019. №8. С.20-28.
2. Осадча Г. Г., Щербатюк І.С. Методологічні підходи управління виробничими запасами. *Інфраструктура ринку. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій*. 2018. Вип. 19. С.541–547.
3. Перебийніс В.І. Логістичне управління запасами на підприємствах : монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2012. 279 с.
4. Товарні запаси: проблеми обліку, контролю та звітності : монографія / Н.В. Хоменко, О.В Карпенко, Ю.А Веригина. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2008. 153 с.
5. Тридід О.М. Логістичний менеджмент : навч. Посіб. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2005. 224 с.

СЕКЦІЯ 4
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ
ОПОДАТКУВАННЯ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ
ЗВІТНОСТІ

УДК 657.6

Базанова Катерина

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна
Науковий керівник:
Фоміна Тетяна, к.е.н, доц.
доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ВАРІАНТИ РОЗРАХУНКУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ
ВАРТІСТЬ

Податок на додану вартість є бюджетоутворюючим для економіки України. Його надходження до Державного бюджету становить не менше 80-85% усіх податкових платежів. Це свідчить про надзвичайно важливе значення ПДВ для реалізації податкової політики і забезпечення безперервного виконання зобов'язань державою у покритті свої витрат та вимагає постійного контролю за порядком його справляння з боку фіскальних органів.

Податок на додану вартість – це один з тих податків, який викликає найбільше дискусій. На етапі реформування податкової системи нашої держави та на тлі гармонізації непрямого оподаткування до вимог ЄС постає необхідність у дослідженні особливостей механізму його справлення. Питання, пов'язані з методикою та організацією податкових перевірок, у тому числі і у частині податку на додану вартість були розкриті у роботі [2]. Дослідженню напрямків податкового стимулювання суб'єктів господарювання за дії воєнного стану в Україні шляхом лібералізації умов ведення підприємницької діяльності та пом'якшення її оподаткування, у тому числі у частина оподаткування податком на додану вартість присвячено роботу [3].

Метою статті є дослідження варіантів розрахунку зобов'язань з податку на додану вартість в умовах євроінтеграції України.

У нашій державі ПДВ було ввів у дію Декрет Кабінету Міністрів України «Про податок на додану вартість» від 26 грудня 1992 р. № 14-92. Проте, під час його дії до означеного Декрету вносились постійні зміни, що, в свою чергу, призвело до його заміни Законом України «Про податок на додану вартість» від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР, який діяв до введення у дію Податкового кодексу України у 2010 році, який і задекларував порядок справляння ПДВ, що і наразі чинний. Адміністрування ПДВ визначається у V Розділі ПКУ «Податок на додану вартість», який побудовано на засадах Директиви Ради 2006/112/ЄС про

загальну систему ПДВ від 28 листопада 2006 року. Одноименний V розділ ПКУ, регулюючий адміністрування ПДВ, набув чинності із 01 січня 2011 року, а діюча ставка ПДВ становить 20%.

З точки зору класичної економічної думки існує чотири варіанти розрахунку зобов'язань з податку на додану вартість, зокрема:

- прямий адитивний (балансовий метод);
- прямий метод відрахування (кредитний);
- непрямий адитивний метод;
- непрямий метод відрахування (кредитний).

Прямий адитивний (балансовий) метод передбачає застосування податкової ставки до попередньо визначеної величини доданої вартості, яка розраховується шляхом додавання її складових елементів (сума прибутку, фонд оплати праці). Прямий метод віднімання передбачає застосування податкової ставки до попередньо визначеної величини доданої вартості. При цьому, додана вартість розраховується як різниця між виручкою від реалізації продукції та матеріальними затратами, які були понесені в процесі її виробництва. Непрямий адитивний метод передбачає визначення суми ПДВ яка підлягає сплаті до бюджету шляхом додавання суми податків, розрахованих по окремих складових доданої вартості. Непрямий (кредитний) метод передбачає визначення суми ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету як різниці між сумою податкових зобов'язань, які виникли в результаті реалізації товарів (робіт, послуг) та сумою податкового кредиту, які були сплачені постачальникам матеріальних ресурсів, які були спожиті в процесі господарської діяльності» [1].

Прямий метод відрахування (кредитний) набув максимального поширення як у світовій практиці, так і в системі оподаткування в Україні. Це пов'язано з тим, що він має значні переваги у порівнянні з іншими формами оподаткування, а саме: втрачається необхідність обов'язкового документального оформлення операцій із купівлі-продажу; відсутня потреба розрахунку доданої вартості при визначенні податкового зобов'язання, а це суттєво спрощує процедуру обчислення суми ПДВ, яка належить до перерахування в бюджет. Проте, цей метод має і недоліки. Насамперед, це пов'язано з часовим розривом між сплатою ПДВ із ціни придбаних товарно-матеріальних цінностей та поверненням цієї суми після реалізації виробленої продукції, адже це призводить до «вимивання» оборотних коштів з підприємства. Недоліком також є і подвійне оподаткування доданої вартості всіх учасників процесу «виробництво» → «споживання», а за суттю, це звільнення від оподаткування.

За своєю економічно суттю, а особливо щодо діяльності монополістів, є касовий метод, щодо якого «виникнення податкових зобов'язань та права на податковий кредит пов'язаний із оплатою товарів, є найбільш прийнятним, адже він стимулює до своєчасного розрахунку підприємств з бюджетом, оскільки передбачає отримання права на податковий кредит лише після оплати отриманих товарів. Проте даний метод має і суттєві недоліки. Зокрема виникнення податкового зобов'язання за відвантаженими товарами, що не оплачуються за відсутності у підприємства коштів і неможливості їх поповнити

за рахунок кредиту призводить до збільшення заборгованості платника перед бюджетом» [1].

Третій і четвертий методи вважаються змішаними (гібридними), за їх застосування передбачається виникнення зобов'язань з ПДВ за методом нарахувань, а права на податковий кредит виникають згідно касового методу. Цей метод забезпечує стабільні надходження до бюджету, оскільки стимулює розрахунків підприємств зі своїми контрагентами своєчасно, хоча, він вважається і найбільш жорстким щодо платників ПДВ.

Література

1. Семенко Т.М. Економічна сутність податку на додану вартість, форми та методи його обчислення на прикладі підприємств цукрової галузі // Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/ekonomichna-sut-podatku-na-dodanu-vartist-formi-ta-metodi-yogo-obchislennya-na-prikladi-pidpriemstv-cukrovoi-galuzi.html>. (дата звернення: 26.10.2022)
2. Фоміна Т.В., Пугаченко О.Б. Організація і методика податкових перевірок : навчальний посібник. Дніпро : Середняк Т.К., 2020. 292 с.
3. Фоміна Т.В., Пугаченко О.Б. Податкове стимулювання діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану в Україні. *Modern engineering and innovative technologies*. Issue № 20. Part 2. April 2022. Sergeieva&Co, Karlsruhe, Germany. С. 113-123. URL: <https://www.moderntechno.de/index.php/meit/issue/view/meit19-02/meit19-02>

УДК 657.6

Дишловий Володимир

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Фоміна Тетяна, к.е.н, доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ У ВИГЛЯДІ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ

Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір заробітної плати залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства [1].

Заробітна плата виплачується працівникам регулярно в робочі дні у строки, встановлені колективним договором або нормативним актом роботодавця, погодженим з виборним органом первинної профспілкової організації чи іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом (а в разі відсутності таких органів – представниками, обраними і

уповноваженими трудовим колективом), але не рідше двох разів на місяць через проміжок часу, що не перевищує шістнадцяти календарних днів, та не пізніше семи днів після закінчення періоду, за який здійснюється виплата [2].

Перед тим, як виплатити заробітну плату працівнику, бухгалтерія роботодавця має розрахувати передбачені законодавством України утримання з неї – податок на доходи фізичних осіб, військовий збір, утримання за виконавчими листами, відшкодування збитків матеріально-відповідальних осіб, профспілкові внески, внески до благодійних фондів, погашення банківських кредитів, позик тощо.

Крім того, роботодавець зобов'язаний нарахувати єдиний внесок на загальнообов'язкове соціальне страхування, але він не зменшує заробітну плату працівника, що підлягає видачі, а відноситься до складу витрат підприємства (установи).

Наразі в Україні базовою ставкою єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування є 22 відсотки. Проте, єдиний внесок для підприємств та організацій всеукраїнських громадських організацій осіб з інвалідністю, зокрема товариств УТОГ та УТОС, в яких кількість осіб з інвалідністю становить не менш як 50 відсотків загальної чисельності працюючих, і за умови, що фонд оплати праці таких осіб з інвалідністю становить не менш як 25 відсотків суми витрат на оплату праці, встановлюється у розмірі 5,3 відсотка, та 5,5 відсотки – для працюючих осіб з інвалідністю.

Слід пам'ятати, що працівники, які перебували у трудових відносинах весь календарний місяць і за певних обставин отримали дохід менший від законодавчо встановленого розміру заробітної плати (неповний робочий час, не відпрацювали повний місяць) мінімальною базою для нарахування єдиного внеску є мінімальна заробітна плата. Це правило не поширюється на осіб з інвалідністю та зовнішніх сумісників.

Базова ставка податку на доходи фізичних осіб, що утримується із заробітної плати працівників, передбачена Податковим кодексом України і наразі становить 18 відсотків. При цьому, для працівників з низьким рівнем доходів передбачено застосування податкової соціальної пільги. Так, платник податку має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, отриманого від одного роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму податкової соціальної пільги у розмірі, що дорівнює 50 відсоткам розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи (у розрахунку на місяць), встановленому законом на 1 січня звітного податкового року. У 2022 році базова сума податкової соціальної пільги становить 1240 гривень 50 копійок. При цьому, пільга застосовується лише до заробітної плати, отриманої від одного роботодавця, і не застосовується до інших видів доходу (стипендії, доходу від підприємницької діяльності). Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, нарахованого на користь платника податку протягом звітного податкового місяця як заробітна плата (інші прирівняні до неї відповідно до законодавства виплати, компенсації та винагороди), якщо його розмір не перевищує суми, що дорівнює розміру місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового

року, помноженого на 1,4 та округленого до найближчих 10 гривень [4]. У 2022 році даний показник становить 3470 гривень. Податковим кодексом України передбачені і збільшені розміри податкової соціальної пільги для пільгових категорій громадян (150 та 200 відсотків).

Отже, податкова соціальна пільга зменшує оподатковуваний дохід працівника, що призводить до зменшення суми утримань з нього.

Порядок утримання військового збору передбачено Перехідними положеннями Податкового кодексу України. Його ставка наразі складає 1,5 відсотки. База оподаткування співпадає з базою оподаткування податком на доходи фізичних осіб, але для його обчислення не застосовується податкова соціальна пільга.

Література

1. Про оплату праці : Закон України від 24 бер. 1995 р. № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр#Text> (дата звернення: 02.11.2022)
2. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 груд. 1971 р. № 2622-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 02.11.2022)
3. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08 лип. 2010 р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (дата звернення: 03.11.2022)
4. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 03.11.2022)

УДК 336.2

Дорогань Ірина

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 073 «Менеджмент»

Льотна академія Національного авіаційного університету
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Столярчук Наталія

старший викладач кафедри менеджменту авіаційної діяльності

КОНЦЕПЦІЯ ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ «10-10-10» В УКРАЇНІ

Необхідність у зміні української економіки на системному рівні виникла ще до війни. Війна, з одного боку, зробила очевиднішою слабкість вітчизняної економіки. З іншого боку, з'явилася можливість реалізувати ті заходи, які з різних причин не було змоги реалізувати у мирний час.

Одним із варіантів реформування економіки України є пропозиція застосування радикальної податкової реформи «10-10-10».

Суть пропонованої реформи полягає у зниженні ставок податку на доходи фізосіб, на прибуток підприємств та податку на додану вартість – до 10%. Тому концепція і отримала назву "10–10–10".

Нині розмір ставок згаданих податків значно вищий:

- податок на прибуток підприємств – 18%;
- податок на доходи фізосіб (ПДФО) – 18%;
- ПДВ – 20%.

Концепція передбачає також повне скасування єдиного соціального внеску (зараз ЄСВ складає 22% фонду оплати праці найманих працівників і щонайменше 22% від мінімальної зарплати ФОПів), а також підвищення ставки військового збору вдвічі з 1,5% до 3%.

На тлі зменшення ставок податків пропонується скасувати всі податкові пільги, посилити відповідальність за порушення податкового законодавства і надати Державній податковій службі доступ до інформації про банківські рахунки платників податків, отже скасувати банківську таємницю[1].

Які ж проблеми можуть бути повністю або частково вирішені за рахунок податкової реформи:

1. Низькі темпи економічного зростання до війни. Зараз, за прогнозами Міністерства економіки, можна говорити про мізерні темпи відновлення економіки (4% у 2023 порівняно з падінням у 35% у 2022 році), якщо не ухвалити проривні рішення.

2. Високий рівень тінізації економіки. За різними оцінками, 30-45% економіки є неофіційною.

3. Низький рівень економічних свобод. Україна — 126 в рейтингу економічної свободи, 77 в рейтингу Global entrepreneurship index.

4. Високий рівень корупції (в тому числі в податковій сфері). За різними оцінками, в митній та податковій сфері це 100-300 млрд грн щорічно.

5. Високий рівень оптимізації (ухилення від сплати) податків. До 90% бізнесів змушені шукати спосіб оптимізувати виплати заробітної плати, 70% оптимізують сплату ПДВ тощо. (Дослідження Advanter Group.)

6. Високий рівень тиску податкової на бізнес (блокування податкових накладних, вимагання хабарів, відмова відшкодування ПДВ тощо — більше 20% підприємців стикнулися з таким явищем протягом останніх 2 місяців).

7. Відсутність доступу бізнесу до фінансового ресурсу — вже мова не про "довгі дешеві" гроші, а про хоча б якісь адекватні.

8. Недостатній ефект реформ податкової системи — в першу чергу адміністрування податків — проведених з 2014 року.

9. Низький рівень іноземних інвестицій і внутрішніх капітальних інвестицій.

10. Сировинний характер економіки і експорту України[2].

Разом з вирішенням багатьох проблем економіки можна зіткнутися з низкою певних недоліків:

1. Моделювання, на яке спирається концепція, істотно занижує прогноз податкових надходжень за теперішнього оподаткування. У порівнянні з моделюванням фіскального розриву Центру економічної стратегії, річні надходження занижені на 112 млрд грн. Зрештою, лише у липні 2022 року фактичні податкові надходження виявилися вищими на 32 млрд грн. Занижені фактичні надходження відповідно занижують оцінку додаткового фіскального розриву при зниженні податків.

2. Прямі втрати бюджету від зниження податків та ЄСВ оцінюються приблизно в 622 млрд грн. 350 млрд грн, наприклад, можна компенсувати відповідним зменшенням видатків держави на ЄСВ та ПДФО (які зараз значно зросли через збільшення чисельності ЗСУ). Якщо прийняти цей розрахунок, залишається близько 270 млрд грн додаткового дефіциту, це майже 23 млрд грн щомісяця, які потрібно додатково знайти Мінфіну.

- Скасування відшкодування ПДВ для експортерів сировини – виштовхуватиме ці ринки в тінь, та зменшуватиме закупівельні ціни експортерів (наприклад агротрейдери, яким зараз затримують відшкодування ПДВ, уже схильні купувати зерно у виробників за “чорну” готівку, щоб уникнути сплати ПДВ);

- Додаткова рента з природного газу та “інших джерел” – рента на видобуток газу прив’язана до середньої митної вартості імпортованого газу і за теперішніх цін уже й так суттєво перевищує виручку від продажу видобутого в Україні газу.

- Додаткові акцизи з алкоголю та сигарет широко комунікуються, як компенсатор, але очікують зібрати з нього лише кілька мільярдів гривень, неістотну суму;

- Що стосується екологічних податків, то тут відсутні будь які деталі щодо бази та підходу до нарахування цих податків. З огляду на те, що найбільші активи – забруднювачі зараз зруйновані, або знаходяться на тимчасово окупованій території, перспективи збирати навіть 1 млрд грн в місяць виглядають дуже сумнівно.

3. Незрозуміло також, як передбачається компенсувати значний додатковий дефіцит місцевих бюджетів, викликаний зменшенням ПДФО та податку на прибуток. Це підважує найуспішнішу українську реформу – децентралізацію, підточує стійкість та спроможність місцевих громад.

4. Припущення щодо відсотку детінізації внаслідок зниження ставок податків, не доцільно ґрунтуватитільки на прямій екстраполяції результатів опитування підприємців. Тому, що якісне моделювання впливу зміни ставки навіть одного податку на податкові надходження є складним і в умовах ринкової економіки мирного часу, за інших рівних умов, без зовнішніх шоків.

5. Покладання на те, що донори та міжнародні фінансові організації закрийють додатковий фіскальний розрив є безвідповідальним – навіть на сьогодні донори не покривають усього дефіциту бюджету, що змушує НБУ вдаватися до емісії. Імовірність того, що донори захочуть додатково фінансувати новий український офшор коштом власних платників податків – прямує до нуля.

6. Також не адресується паралельне існування двох систем непрямих податків – ПДВ та “широкої” спрощенки, згадується лише про відміну 4-ї групи для великих аграріїв.

7. Пропонована ставка ПДВ є нижчою за мінімальну стандартну ставку у 15%, встановлену Євродирективою 112, та суперечить зобов’язанням щодо гармонізації із законодавством ЄС, які взяла на себе Україна в рамках євроінтеграції. Також пропонована ставка податку на прибуток є нижчою за

мінімальну ставку для мультинаціональних корпорацій, передбачену другим блоком плану OECD/G20 BEPS (запобігання розмиванню бази оподаткування та перенесенню прибутків у низькоподаткові юрисдикції). В рамках BEPS ставка нижче 15% дозволить просто забирати різницю у вигляді податку на прибуток юрисдикціям материнських компаній [3].

Зрозуміло, що податкова реформа необхідна Україні, але рішення треба приймати з урахуванням як необхідності вирішення проблем, так і можливих негативних наслідків. Так, у світі існує негативний стереотип, щодо збільшення податків під час війни. Але є й інші успішні приклади. Важливим для вибору варіантів рішень є правильне розуміння недостатньої потужності економіки і особливостей розвитку України.

Література:

1. 10-10-10-3: Чому економісти зараз сперечаються щодо цих цифр. Валерій Моїсєєв. 23 серпня 2022 року. *Економіка* : веб-сайт. URL: <http://surl.li/dtwah> (дата звернення: 19.11.22).
2. Зниження податків під час війни – на часі. Андрій Длігач. Генеральний директор Advanter Group. 13 вересня 2022 року. *Економічна правда. Українська правда*: веб-сайт. URL: <http://surl.li/dtwak> (дата звернення: 20.11.22).
3. Сім недоліків реформи податку «10-10-10» - думка економіста. Юрій Гайдай. Старший економіст Центру економічних стратегій. 22 серпня 2022 року. URL: <http://surl.li/dtwan> (дата звернення: 21.11.22).

УДК 336.22

*Заріцька Вікторія,
Онуфрійчук Анастасія*

здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна
Науковий керівник:
Таращенко Володимир, к.е.н., доц.
доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу

ПОНЯТТЯ ТА ЗАВДАННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Сьогодні податковий контроль є одним з основних елементів державного фінансового контролю на рівні держави, а тому контрольні дії податкових органів поширюються на всю систему оподаткування. Державний податковий контроль є невід'ємним елементом державного регулювання економіки, обов'язковою умовою ефективного функціонування фінансової системи та економіки країни в цілому. Від ефективності податкового контролю значною мірою залежить економічне благополуччя держави та її безпека [1, с. 9]. У широкому розумінні податковий контроль — це комплекс заходів державного

регулювання, які забезпечують з метою реалізації ефективної державної фінансової політики економічну безпеку України та дотримання державних і муніципальних фіскальних інтересів. У вузькому розумінні податковий контроль - це контроль держави в особі компетентних органів за законністю та доцільністю дій у процесі запровадження, сплати або справляння податків і зборів.

Офіційне тлумачення податкового контролю згідно зі статтею 61 Податкового кодексу України (далі – ПКУ) розкривається як система заходів, що здійснюються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізація державної фінансової політики з метою контролю за правильністю обчислення, повнотою та своєчасністю сплати податків і зборів, а також дотриманням законодавства з питань регулювання готівкового обігу, розрахунково-касової роботи, патентування, ліцензування та інше законодавство, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [2]. Податковий контроль як елемент управління оподаткуванням є необхідною умовою існування ефективної податкової системи та забезпечує зворотній зв'язок платників податків з органами державного управління, які наділені спеціальними правами та повноваженнями з усіх питань оподаткування. Основною метою податкового контролю є забезпечення режиму неухильного дотримання норм податкового законодавства підконтрольними суб'єктами податкових правовідносин.

Податковий контроль реалізується шляхом вирішення певних завдань, серед яких вважаємо за доцільне виділити такі:

- забезпечення економічної безпеки держави під час формування державних централізованих та децентралізованих грошових фондів;
- забезпечення належного контролю за формуванням доходів держави;
- покращення взаємодії та координації діяльності контролюючих органів;
- перевірка виконання фінансових зобов'язань перед державою організаціями та громадянами;
- перевірка цільового використання податкових пільг;
- припинення та попередження правопорушень у податковій сфері.

В процесі історичного розвитку відбувся перехід від пріоритету фіскальної функції податкового контролю на регулятивну та соціальну. Відповідно до цього змінилися і завдання податкового контролю. В числі останніх, але не виключно, вбачають: вивчення позитивних і негативних тенденцій у взаємовідносинах платників податків і держави, встановлення закономірностей розвитку цих взаємовідносин; проведення ефективного аналізу з метою виявлення впливу всієї системи оподаткування та окремих її елементів на показники фінансово-господарської діяльності як окремих підприємств, так і всієї економіки держави; попередня оцінка можливості виникнення непередбачуваних економічних, фінансових, бюджетних і податкових ситуацій, антагонізму між цілями платників податків і бюджетними цілями держави; розроблення комплексу заходів щодо усунення негативних проявів у взаємовідносинах платників податків і держави [3].

Таким чином, податковий контроль - це система заходів, що

здійснюються контролюючими органами з метою контролю за правильністю обчислення, повнотою та своєчасністю сплати податків і зборів, а також дотриманням законодавства з питань регулювання податкової сфери, з пріоритетом на досягнення завдань щодо розвитку регулятивної та соціальної функцій податків та оподаткування.

Література:

1. Саєнко О.Р. Податкове планування і прогнозування : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 77с.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. (дата звернення: 20.10.2022).
3. Фоміна Т. В., Пугаченко О. Б. Організація і методика податкових перевірок: навчальний посібник. Дніпро : Середняк Т. К., 2020. 292 с.

УДК 336

Крисків Карина

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік та оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Магопець Олена, к.е.н., доц.

завідувач кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ПІЛЬГИ З ПДВ, ЇХ СПРЯМОВАНІСТЬ ТА ДІЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

За загальним визначенням, відповідно до п. 30.1 Податкового кодексу України (ПКУ), податкова пільга – це передбачене податковим законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності підстав, визначених ПКУ [1].

У п. 30.4 ПКУ сказано, що платник податків вправі відмовитися від використання податкової пільги, крім податкових пільг з податку на додану вартість (ПДВ).

Розрахунок сум ПДВ, не сплаченого до бюджету у зв'язку з отриманням податкових пільг, здійснюють у додатку 5 до Декларації з ПДВ.

На сьогоднішній день актуально розглянути пільги, які діють на період проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або запровадження воєнного стану відповідно до законодавства.

Відтак, наразі звільняються від оподаткування податком на додану вартість операції з постачання на митній території України:

- спеціальних засобів індивідуального захисту, виготовлених відповідно до військових стандартів або військових умов для потреб правоохоронних органів, Збройних Сил України та інших військових формувань, добровольчих формувань територіальних громад, утворених відповідно до законів України, інших суб'єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом відповідно до закону та/або беруть участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації;

- ниток та тканин для виготовлення бронежилетів та шоломів;
- лікарських засобів та медичних виробів відповідно до підпункту «в» пункту 193.1 статті 193 ПКУ, які оподатковуються ПДВ за ставкою 7%;
- лікарських засобів та медичних виробів без державної реєстрації та дозвільних документів щодо можливості ввезення на митну територію України;
- товарів оборонного призначення, а саме: озброєння, військова та спеціальна техніка, зброя і боєприпаси, спеціальні комплектувальні вироби для їх виготовлення та експлуатації, матеріали та обладнання, спеціально призначені для їх розроблення, виготовлення або використання, спеціальні технічні засоби, технічні засоби розвідки, засоби технічного та криптографічного захисту інформації, засоби спеціального зв'язку, космічна техніка військового та подвійного призначення, засоби індивідуального захисту (бронежилети всіх класів захисту, протиударні, кулезахисні шоломи, комплекти протиударного захисту тощо), спеціальні засоби (кайданки, кийки, засоби, споряджені речовинами сльозогінної, світлошумової дії тощо), спеціальні (спеціалізовані) транспортні засоби; комп'ютерна, оптична, вимірювальна та інша техніка; спеціальний формений одяг, необхідний для виконання завдань правоохоронними органами, структурними підрозділами органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, військовими формуваннями з правоохоронними функціями, товари подвійного використання для гарантованого забезпечення потреб безпеки і оборони, розвитку обороноздатності держави та системи національної стійкості, а також будь-які інші товари, які закуповуються державними замовниками для гарантованого забезпечення потреб безпеки і оборони – відповідно до п. 29 частини першої ст. 1 Закону України «Про оборонні закупівлі») [2];

- прокату плоского з інших легованих сталей завширшки 600 мм або більше, скла безпечного, оптичних приладів для слідкування, апаратури для передачі та приймання голосу, зображень та іншої інформації, безпілотних літальних апаратів без озброєння та їх частин;

- броньованих автомобілів (пасажирських і вантажних);
- ударних капсулів, детонаторів, освітлювальних і сигнальних ракет.

Імпорт і постачання в Україні цих товарів звільняються від обкладення ПДВ на всіх етапах руху до кінцевого одержувача – Збройних сил України (ЗСУ), інших військових формувань. Докладний перелік товарів із зазначенням

товарних підкатегорій згідно з УКТЗЕД наведено в п. 32 підрозд. 2 розд. ХХ ПКУ.

На період дії воєнного або надзвичайного стану не є постачанням операції з безплатного передання товарів (послуг) ЗСУ, Нацгвардії, Службі безпеки України, Службі зовнішньої розвідки, Держприкордонслужбі, Міністерству внутрішніх справ, Управлінню держохорони, Держслужбі спецзв'язку, іншим створеним відповідно до законів України військовим формуванням, їх з'єднанням, військовим частинам, підрозділам, установам або організаціям, які утримуються за рахунок коштів держбюджету, Державній службі з надзвичайних ситуацій (ДСНС), силам цивільного захисту, закладам охорони здоров'я державної і комунальної власності, структурним підрозділам із питань охорони здоров'я (абзац четвертий п. 32-1 підрозд. 2 розд. ХХ ПКУ).

Виняток становлять постачання товарів (послуг), які обкладаються ПДВ за ставкою 0 % (наприклад, передавання палива для потреб ЗСУ).

Література:

1. Податковий Кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 10.11.2022).
2. Про оборонні закупівлі: Закон України від 17 лип. 2020 р. № 808-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text> (дата звернення: 10.11.2022).
3. «Воєнні» пільги з ПДВ. Концепція: компанія «Баланс» - URL: <https://balance.ua/news/post/voennye-igoty-po-nds#:~:text> (дата звернення: 08.11.2022).
4. Довідник № 111/2 інших податкових пільг станом на 01.10.2022: *Офіційний вебпортал Парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1112912-22#Text> (дата звернення: 08.11.2022).
5. Як на період дії воєнного стану оподатковуються ПДВ операції з постачання товарів оборонного призначення: *Державна податкова служба України*. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/578818.html> (дата звернення: 12.11.2022).

УДК 336

Магонець Михайло

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність 071 «Облік та оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Решетов Валерій, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ІЄРАРХІЧНА БУДОВА ТА СКЛАДОВІ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ

Явище податкової безпеки можна виразити через чітко виражену ієрархічну будову її складових на різних рівнях функціонування економічної системи: макро- мезо- та мікрорівні.

Враховуючи багатоаспектність поняття «податкова безпека», складність взаємозв'язків і взаємозалежності різних елементів досліджуваної категорії, що

було з'ясовано нами під час огляду наукової літератури [1; 2; 3], а також необхідність консолідації економічних та фінансових інтересів громадян, суб'єктів підприємницької діяльності, регіонів і держави у напрямі забезпечення стійкого економічного розвитку, до складу податкової безпеки слід включати такі компоненти:

- податкова безпека держави (національна податкова безпека);
- податкова безпека регіону;
- податкова безпека суб'єктів підприємницької діяльності (підприємств, установ, організацій) та громадян – платників податків;
- міжнародна податкова безпека (податкова безпека міжнародних корпорацій та організацій).

Забезпечення національної податкової безпеки України потребує дотримання всіх без виключення умов відповідності елементів податкової системи вимогам забезпечення національної економічної безпеки. Це означає, що стан національної податкової безпеки значною мірою залежить від розвитку та ефективності податкової політики держави, лояльності та гнучкості податкової системи.

Виходячи з цього національну податкову безпеку можна визначити як певний стан податкової системи, який характеризується стійкістю та стабільністю всіх її елементів, забезпечує спроможність захищати національні економічні інтереси та протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, створює можливості для реалізації і розвитку податкового потенціалу країни, ефективного використання наявних конкурентних переваг чинної податкової системи в умовах глобалізації.

Податкова безпека держави залежить від ефективності податкової політики держави, яка має оптимально поєднувати фіскальні інтереси держави та індивідуальні, корпоративні інтереси платників податків. З позицій фіскальної достатності проблема податкової безпеки зводиться до забезпечення держави таким обсягом податкових надходжень, який є оптимально необхідним для ефективного виконання державою її функцій та забезпечення реалізації проголошеної державою економічної доктрини. Тобто, податкова безпека держави характеризується відповідним станом оподаткування в країні, за якого забезпечується гармонізація інтересів платників податків і держави на основі встановлення економічно обґрунтованих податків, забезпечення чіткості порядку їх стягнення та базується на стабільному податковому законодавстві та його визначальних принципах [4].

Слід зазначити, що витoki загроз національній податковій безпеці, з-поміж інших, можуть бути пов'язані з податковою безпекою окремих регіонів. А саме, падіння обсягів промислового та аграрного виробництва, рівень безробіття, наявність заборгованості із заробітної плати, пенсій та соціальних виплат, слабка захищеність вітчизняних товаровиробників тощо – всі ці проблеми регіонально диференційовані [2]. Тому подальший соціальний та економічний розвиток суспільства залежить в тому числі й від ефективності соціально-економічної політики окремих регіонів, основоположними

принципами якої мають бути вимоги щодо забезпечення регіональної податкової безпеки.

Виходячи з цього, окремого розгляду потребує ще один рівень податкової безпеки – регіональний. За сучасних економічних умов, що склались в державі, органи місцевого самоврядування не мають суттєвого впливу на податкову політику на рівні регіону, оскільки повноваження органів місцевої влади щодо встановлення місцевих податків і зборів є обмеженими відповідно до податкового законодавства, а частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету впродовж останніх п'яти років знаходиться на рівні 23% [5], тобто надходження від місцевих податків та зборів до місцевих бюджетів є незначними. Відтак, можемо констатувати той факт, що управління податковою безпекою на регіональному рівні має безпосередню залежність від податкової політики держави.

В межах національної податкової безпеки доцільно розглядати також податкову безпеку макрорівня (суб'єктів підприємницької діяльності – підприємств, установ, організацій) та громадян – платників податків. Під економічною безпекою суб'єктів підприємницької діяльності слід розуміти сукупність умов і чинників, які забезпечують таким суб'єктам незалежність функціонування, стійкість економічного розвитку та можливість розширеного відтворення. Тобто, суб'єкт підприємницької діяльності повинен мати можливість самостійно контролювати використання своїх ресурсів та для нього мають бути створені умови, які забезпечують його сталий економічний розвиток, а також забезпечують сприятливий інвестиційний клімат.

Отже, податкову безпеку суб'єкта підприємницької діяльності, як платника податків, характеризує його фінансово-економічний стан, що забезпечує мінімізацію податкових ризиків, при якому з боку суб'єкта повністю й вчасно сплачуються передбачені законодавством податки і збори, а з боку виконавчих і законодавчих органів – забезпечується передбачений відповідно до законодавства захист прав платника податків.

Відтак, головним завданням у досягненні належного рівня податкової безпеки на всіх рівнях економічної системи є встановлення такого оптимального рівня й умов оподаткування, які забезпечують баланс інтересів держави і платників шляхом створення дієвої системи мотивації останніх.

У сучасних умовах глобалізації та інтеграції національних економік постають нові проблеми, пов'язані із забезпеченням колективної безпеки країн тощо, що в свою чергу, призводить до зростання потреб держави у фінансових ресурсах у зв'язку з розширенням спектра її функцій та визначає новий ієрархічний рівень податкової безпеки – міжнародну податкову безпеку. Ратифікація міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування та приєднання до міжнародних організацій і колективних наднаціональних структур, диктує необхідність досягнення й забезпечення міжнародної податкової безпеки.

Література:

1. Виклюк М. І. Визначення суті податкової безпеки на основі застосування TRIDпідходу. *Економіка. Фінанси. Право*. 2013. № 2. С. 42–44.
2. Іванов Ю. Б., Бережна Ю. В. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення. *Економіка розвитку*. 2010. № 2 (54). С. 9–11.
3. Кушнерук О. Й., Алексеєнко Н. М. Податкова безпека: питання теорії, методології та економічної динаміки. *Наукові праці НДФІ*. 2020. № 1 (90). С. 129–144. URL : <https://doi.org/10.33763/npndfi2020.01.129> (дата звернення: 10.11.2022).
4. Податковий Кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 14.11.2022).
5. Аналіз виконання державного та місцевих бюджетів за 9 місяців 2022 року. *Децентралізація*: веб-сайт. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/15748> (дата звернення 16.11.2022).

УДК 336

Максимнюк Вероніка

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальність 071 «Облік та оподаткування»
Державний Податковий Університет
м. Ірпінь, Україна

ІДЕЯ БЛОКЧЕЙНУ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Цифрова економіка – це збірний образ великих інновацій, впровадження цифрових технологій у виробництво та соціальне життя. Найбільшими інноваціями в цифровій економіці є: формування штучного інтелекту та робототехніки, криптовалюти, блокчейн тощо. Постає питання реакції бухгалтерської сфери, аудиту та оподаткування на глобальну діджиталізацію клієнтської бази, економічної діяльності та основ життя.

Позитивними елементами розвитку цифрових технологій для бухгалтерського середовища є: підвищення рівня прозорості інформації; точність його відстеження; постійний реєстр; зниження витрат на обробку мегаданих; підвищення рівня довіри населення до результатів аудиту. Як негативні моменти можна відзначити складну технологію цифровізації, непередбачувані регуляторні та соціальні наслідки, необхідність розробки нових стандартів, формування нових форм довіри та контролю на взаємній основі.

Одним із перспективних напрямків застосування цифрових технологій в бухгалтерському обліку є ідея блокчейну. Починаючи з 2009 року принцип блокчейн розглядається як потенційно нова інформаційна технологія, яка може виявитися такою ж революційною, як Інтернет. Спочатку розроблений як методологія для запису криптовалютних транзакцій, блокчейн стає основою для великої кількості застосувань у таких сферах, як банківська справа, фінансові ринки, страхування, лізингові контракти тощо. Однак на даний

момент широкого використання блокчейну в бухгалтерському обліку та аудиті поки що немає.

Ідея блокчейну розглядається як система блокування шахрайства, яка може сформувати справжню, перевірену та прозору облікову екосистему. Крім того, вважається, що блокчейн має потенціал трансформувати поточну практику аудиту, оскільки забезпечує точну, своєчасну та автоматичну систему гарантій [1]. Блокчейн дозволяє істотно оптимізувати процеси не тільки бухгалтерського обліку, а й аудиту, забезпечуючи при цьому більш високу прибутковість.

Використання сучасних криптографічних методів для реалізації розподілених систем дозволяє швидко обробляти транзакції в умовах потенційної відсутності довіри між сторонами. Ідея блокчейну полягає в тому, що це публічний реєстр, який використовує одноранговий підхід для створення хронологічної бази даних транзакцій за допомогою підходу «додавання», що дозволяє зберегти постійність розподіленої інформації.

Характеристиками блокчейну є: розподілена база даних, яка формує єдине загальне відображення транзакцій; функції криптографічного захисту; підтвердження транзакцій усіма учасниками процесу в режимі реального часу; «розумні контракти», в основі яких лежить складна бізнес-логіка створення спільних угод. Ці характеристики блокчейну можна використовувати для збору та обробки транзакцій у бухгалтерському обліку та аудиті для формування і відстеження ланцюга поставок та інших типів інформації про транзакції. Незважаючи на те, що основна увага приділяється одноранговим і публічним версіям блокчейну, деякі автори вже приділяють значну увагу хмарним версіям конфігурації та досліджують можливість їх використання [2].

В економічній літературі розвиток цифровізації економіки пов'язують з аналітичним та тимчасовим розширенням форматів звітності (інтегрована звітність, звітність про сталий розвиток та соціальну відповідальність тощо), що зумовлює суцільний аудит. Перенесення корпоративної звітності в Інтернет неминуче призведе до збільшення швидкості публікації звітних даних та частоти їх оновлення. Постійне звітування вимагатиме постійних аудитів у режимі реального часу.

Безперервний аудит – це не просто збільшення тривалості роботи та її темпу для підтвердження достовірності нескінченного потоку різномірних даних після їх появи. Це скоріше аудит систем і процесів генерації інформації.

Гарантії стосуватимуться способу генерації інформації. При цьому безперервний аудит служитиме як внутрішнім, так і зовнішнім цілям. У зв'язку з цим дуже важливо зрозуміти, яку роль відіграє блокчейн у системі безперервного обліку та аудиту.

Створюючи нову форму суцільного аудиту замість дискретного, основну увагу необхідно зосередити на таких завданнях: підвищення якості аудиту, інновації в аудиті, зміна методів вибіркового дослідження на основі оцифрування й обробки всього інформаційного масиву клієнта, підготовка аудиторів, посилення актуалізації роботи аудитора, зміщення акценту з ретроспективної інформації на перспективну.

В результаті, сучасний аудит, заснований на минулому часі, фінансових розслідуваннях, ретроспективності, вибіркового аналізу, гіпотетичності та суб'єктивності результатів за сукупністю зібраних доказів, перейде в нову екосистему. В реаліях цифрової економіки стане можливим безперервний аудит, який використовуватиме режим реального часу, невідчужуваність, ефективність і прогнозування, сукупність інформації, формування трендів на макрорівні, об'єктивні результати зібраних доказів [3].

Застосування такого аудиторського підходу має бути результатом зміни організації бухгалтерського обліку на підприємствах. Використання блокчейнів повинно бути природно застосовано в бухгалтерській практиці компаній. Завдяки простоті передачі інформації та автоматичному відстеженню кожної транзакції, блокчейн може спростити та частково автоматизувати елементи обліку, а також спростити роботу з новими глобальними клієнтами. Завдяки цьому ланцюжок блоків може змінити характер аудиту, зменшуючи роль аудитора у перевірці та підтвердженні транзакцій рахунків і натомість переміщуючи їх далі в ланцюжках створення вартості. Зміна підходів у найбільш трудомістких сферах аудиторського аудиту дозволить аудиторам зосередитися на ручних елементах аудиту [4].

Щоб зрозуміти як застосування технологій впливає на архітектуру практики бухгалтерського обліку та як перевіряти відображену в ньому інформацію, можна простежити за результатами застосування цифрових технологій у податковій сфері. В останні роки податкові органи почали активно впроваджувати цифрові технології в практику повсякденного податкового адміністрування: створюються величезні центри накопичення та обробки інформації, а впровадження цифрових технологій реалізується через створення спеціалізованих онлайн-сервісів, що дозволяють вести облік господарських операцій, які здійснюються суб'єктом під безпосереднім контролем податкових органів.

Використання комп'ютерної техніки дозволило значно розширити склад податкової звітності, в першу чергу, що стосується такого податку, як податок на додану вартість. Таким чином, податкові органи отримали доступ до внутрішньої інформації платника податків про склад господарських операцій, що дозволяє в подальшому порівнювати інформацію, отриману від одного платника податків, з аналогічною інформацією, яка існує в інших суб'єктів господарювання. Розвиток цифрових технологій дозволяє змінити відносини між платником податків та податковими органами.

Технологія блокчейн, безсумнівно, є проривом у вдосконаленні платіжної системи та в цілому організації бізнесу. Система блокчейн здатна не лише покращити економічне середовище, але й кардинально змінити бухгалтерські та фіскальні інструменти, оскільки шифр, у який трансформується повідомлення транзакції, практично неможливо підробити.

З точки зору впливу на методологію бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування, блокчейн є унікальним, оскільки є вичерпним і повністю доступним для перевірки журналом операцій. Операції, що проводяться в блокчейн-журналі, суворо фіксуються в технології блокчейн. А, отже, їх

неможливо приховати від органів державного нагляду та аудиту, адже блокчейн дозволяє повністю вивчити шлях певних транзакцій.

Література:

1. Dai J., Vasarhelyi M.A. Toward Blockchain-Based Accounting and Assurance. *Journal of Information Systems*. 2017. Vol. 31, No 3. P. 5-21.
2. O’Leary D. E. Configuring blockchain architectures for transaction information in blockchain consortiums: The case of accounting and supply chain systems. *Intelligent Systems in Accounting Finance & Management*. 2017. Issue 24, No 4. P. 138-147.
3. PricewaterhouseCoopers. Audit of blockchain decisions 2018 URL: <https://www.pwc.ru/en/publications/blockchain-assurance.html> (дата звернення: 02.11.2022)
4. Boillet J. Are auditors ready for blockchain? The audit profession is eyeing blockchain. *Accounting Today*. 2017. Vol. 31, No 9. P. 34-34.

УДК 336

Патрикей Анастасія

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і аудит»

Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна

Науковий керівник:

Скорик Марина, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Найважливішою основою економічної системи будь-якої держави, яка забезпечує її фінансову основу, виступає головним інструментом реалізації економічної діяльності та формує дохідну частину бюджету, виступає система оподаткування.

У теоретичному аспекті, система оподаткування – це нормативно визначені платники податків, їхні обов’язки та права, об’єкти оподаткування, види податків; зборів і платежів, а також порядок їх стягнення. Відображає систему оподаткування її характерні елементи – це суб’єкт, об’єкт оподаткування, податкова ставка та джерело сплати [1].

Загалом, сучасна податкова система складається із загальнодержавних та місцевих податків, які, в свою чергу, встановлюються Податковим Кодексом і є обов’язковими до сплати на всій території України.

Згідно з Податковим Кодексом України, податок – це обов’язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу [1].

Питання проведення ефективної системи оподаткування та її застосування завжди було актуальним. Окремі теоретичні та методологічні питання відображені у працях провідних зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема:

А.І. Крисоватого, Т.М. Мараховської, В.О. Орлової, О.В. Покатаєвої, Л.Ю. Шевців та інших. Вагомий внесок у дослідження податкової системи та обов'язкових платежів зробив шотландський економіст Адам Сміт, який найперше дав пояснення терміну «податок». На його думку, дане поняття характеризується як тягар, який накладається державою у формі закону, що передбачає і його розмір, і порядок сплати [2, с. 15].

Збільшення податкових надходжень в бюджет України та, водночас, розвиток національної економіки, реалізується шляхом підприємницької діяльності України. Розглянемо як саме оподатковуються бізнеси в Україні та яку роль вони відіграють для формування дохідної частини бюджету.

Загалом, розвиток малого та середнього бізнесів сприяє створенню умов для позитивної структурної трансформації економіки. Забезпечуючи стійкість економічних систем, малий бізнес надає населенню робочі місця та виступає джерелом доходу.

Таким чином, Україна сприяє стимулюванню підприємницької діяльності. Одним з важливих кроків заохочування стало запровадження спрощеної системи оподаткування, яка удосконалила сучасну податкову систему та забезпечила соціальну справедливість.

Спрощена система оподаткування – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених п. 297.1 ПКУ, на сплату єдиного податку, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності[3].

Важливою особливістю спрощеної системи є те, що рівень податкового навантаження відповідає рівню можливості сплати податків.

Варто зазначити, що представники бізнесу самостійно обирають систему оподаткування – загальну або ж спрощену. Відмітимо, що загальна система не передбачає ніяких обмежень, в той час як спрощена має певні обмеження та заборони. Приміром, якщо це 1 група платників єдиного податку, то їхній обсяг доходу протягом календарного року не повинен перевищувати 167 розмірів мінімальної заробітної плати, а їхній вид діяльності повинен складатися з виключно роздрібного продажу товарів з торговельних місць на ринках та/або господарської діяльності з надання побутових послуг населенню. В свою чергу, не передбачається використання праці найманих осіб тощо [3].

Незважаючи на сьгоднішні удосконалення податкової системи, можемо виокремити певні її недоліки, а саме: корупція податкових відносин, складність, нерівномірність податкового навантаження. На нашу думку, задля поліпшення системи оподаткування необхідно поступово реформувати її за міжнародним досвідом.

Цікавим фактом є те, що у розвинених країнах не застосовуються спрощені системи оподаткування малого бізнесу, подібні до єдиного податку в Україні. Натомість набули поширення інші форми державної підтримки цього типу підприємств: звільнення певних видів підприємств від необхідності звітування про результати діяльності та запровадження спрощеної системи бухгалтерського обліку та звітності [4, с. 24].

У цьому році податкова система України зіштовхнулася з труднощами формування бюджету України. Російсько-українська війна стала причиною того, що деякі підприємці призупинили або зовсім припинили свою діяльність. Для законодавців постало питання запровадження змін, що допомогли б економічно підтримувати Україну та заохочувати бізнес працювати, незважаючи на сьогоднішні труднощі.

Верховна Рада України ухвалила новий законопроект, прийнятий від 15 березня 2022 року, «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [5].

Згідно із законопроектом, підприємства можуть обрати спеціальний режим оподаткування, що передбачає платникам єдиного податку третьої групи сплачувати єдиний податок розміром 2% від доходу. Окрім цього, було знижено податкове навантаження на бізнес, а податкові перевірки зупинилися. Варто також зазначити, що всі ці зміни діють лише у період воєнного стану в Україні [5].

Отже, податки відіграють значиму роль в економіці, тому державі необхідно створювати ефективну систему оподаткування і підвищувати дохідність бюджету. Задля економічної підтримки України в сьогоднішніх реаліях законодавці внесли зміни до податкової системи України: запровадили все більше податкових пільг, спеціальний режим оподаткування, знизили податкове навантаження на підприємців та призупинили податкові перевірки.

Література:

1. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 01.11.2022).
2. Буркова Л.А. Дослідження теоретичних аспектів податкового менеджменту та прийняття рішень щодо необхідності його удосконалення. Фінансовий простір. 2018. №1. С.12–29.
3. ФОП: загальна чи спрощена система оподаткування? URL: <https://sotabuh.com.ua/news/fop-zahalna-chy-sproshchena-systema-opodatkuvannia> (дата звернення: 01.11.2022).
4. Панасовський М.П. Оподаткування підприємницької діяльності: стан, особливості, перспективи розвитку : робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра : спец. 076 – підприємництво, торгівля та біржова діяльність / наук. кер. О. І. Карпіщенко. Суми: СумДУ, 2021. 35 с.
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 №2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 08.11.2022).

СЕКЦІЯ 5
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ, АНАЛІЗІ, АУДИТІ, ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІЙ
ТА МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 336.7

Білиценко Ігор

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 075 «Маркетинг»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Жовновач Руслана, д.е.н., проф.

завідувач кафедри економічної теорії, маркетингу та економічної кібернетики

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В МАРКЕТИНГУ

Невизначеність умов ведення бізнесу, мінливість макроекономічної ситуації, наслідки кризи COVID-19, військові дії, динамічність зовнішніх чинників, загострення кризових явищ в економіці зумовлюють необхідність пошуку нових підходів до маркетингового менеджменту. Зазначимо, що практично всі види бізнесу в Україні понесли втрати, спричинені масштабними бойовими діями та окупацією частини українських територій росією.

За таких обставин, виникла необхідність тотальної економії, в т.ч. на маркетингових каналах комунікацій. Суб'єктам господарювання пропонується повернутися до безкоштовних каналів (соцмережі, розсилки, сайт), та проаналізувати, чи справді потрібні платні канали, які працювали до війни (таргетована, контекстна, медійна реклама) [7].

Використання сучасних інформаційних технологій в маркетингу з можливістю віддаленого доступу до мобільних технологій дозволяють практично миттєво підключатися до будь-яких електронних масивів, отримувати всю необхідну інформацію та використовувати її для аналізу, прогнозування, пришвидшити прийняття маркетингових рішень в режимі реального часу. Отже, сучасний маркетинг можна впевнено назвати інформаційним, оскільки тільки на основі повної, об'єктивної, оперативно одержуваної ринкової інформації суб'єкти господарювання можуть досягти успіху в конкурентній боротьбі.

Потреба маркетингу в активному використанні інформаційних технологій постійно збільшується, оскільки зростає різноманітність ринків, споживчих сегментів, джерел інформації та каналів дистрибуції постійно зростає, так що підприємства та їх менеджмент ведуть постійну роботу зі збирання та обробки різноманітної інформації. Змінюється також і споживач, а бізнесу потрібно швидко прилаштовуватися до його потреб.

Серед функцій інформаційних технологій доцільно виділити: пошук інформації; збір інформації; аналіз інформації; вироблення нової інформації; структурування і зберігання інформації.

Основними формами використання інформаційних технологій в маркетинговій діяльності суб'єктів господарювання є такі:

- інформаційні системи в управлінні маркетингом;
- спеціалізовані програмні продуктів в управлінні маркетингом;
- інформаційні платформи для бізнесу;
- мережеві маркетингові технології.

Автоматизація маркетингової діяльності суб'єктів господарювання, використання конкретних програмних продуктів для розв'язання маркетингових задач, розробка та використання мобільних додатків та інших інформаційних технологій залежать від характеру та масштабів бізнесу, його інфраструктури.

Один із широковідомих інструментів інформаційних технологій це - Інтернет. Завдяки цьому інструменту реалізуються основні функції інформаційних технологій.

Л. Турчин та В. Островерхов виділяють такі технології Інтернет-маркетингу:

1. SEO-оптимізація (просування за допомогою пошукових систем), що є одним з найважливіших і складних у застосуванні інструментів інтернет-маркетингу.

2. E-mail-маркетинг дає змогу створити пряму комунікацію між потенційним або дієвим клієнтом та брендом (чи бізнесом, компанією).

3. Реклама в соціальних мережах.

4. Контекстна реклама. Один із найпопулярніших видів реклами в інтернеті – це банер або оголошення на веб-сторінці, які розташовані в основному відразу під шапкою сайту, на бічних панелях веб-сторінки або внизу

5. Банерна реклама. Банер – це графічне зображення, розташоване на сторінці веб-сайту видавця.

6. Арбітраж трафіку. Арбітраж трафіку – це купівля веб-майстромтрафіку за певною ціною для подальшого продажу на вигідніших умовах.

7. Мобільний маркетинг. Ефективними та корисними є мобільні додатки, наявність яких суттєво впливає на просування бренду підприємства, приваблення нових споживачів, підвищення лояльності постійної цільової аудиторії, оптимізацію роботи зі споживачами і, як результат, – на зростання обсягу чистого прибутку[5].

Зазначимо, що останнім часом Інтернет-маркетинг асоціюється з декількома бізнес-моделями:

- модель B2B -бізнес-бізнес. Це організація комплексної інформаційної і торговельної взаємодії між підприємствами за допомогою електронних комунікацій (Інтернету, Інтранету, мобільного та інших засобів зв'язку). Основною відмінністю системи B2B є автоматизований обмін даними між двома взаємодіючими системами, що означає наявність на обох сторонах

комплексних автоматизованих систем управління (систем управління ресурсами підприємства) [3];

- модель B2C - бізнес-споживач. Історично категорія B2C виявилася першою застосовною моделлю, коли комерційне підприємство виступає продавцем товарів і послуг, а замовником (споживачем) – фізична особа. У моделі B2B комерційні організації виконують роль як продавця, так і покупця. Звертається увага на організацію роботи між компаніями з виробництва товарів чи послуг [1];

- модель G2C - уряд - громадянин (G2C) – модель відносин, основною ціллю якої є полегшення взаємодії громадян із органами влади, зменшення часу на здійснення процесу надання інститутами влади управлінських послуг, надання можливості громадянам брати участь у прийнятті рішень, а також полегшення цих процесів через використання Інтернету [2];

- G2B - уряд - бізнес (G2B) – рівень відносин, що дозволяє активно керувати ініціативами електронних транзакцій. Основна мета такої моделі відносин - скоротити число бюрократичних процедур, заощадити час, зменшити експлуатаційні витрати та створити більш прозоре ділове середовище при роботі з урядом [2];

- модель C2C – споживач-споживач. За цією моделлю користувачі інтернету міняються між собою і продають товари один одному. Як приклад – міжнародний аукціон eBay або систему обміну файлами Kazaa [6];

- модель O2O - онлайн-офлайн споживачі, як і раніше, можуть користуватися цією послугою в автономному режимі, тобто за бажанням покупця. Цей спосіб ведення бізнесу пропонує гарне поєднання трафіку веб-сайту і досвіду роботи з клієнтами [4].

Отже, будь-яка маркетингова діяльність має забезпечуватися сучасними інформаційними технологіями, найзатребуванішими серед яких є інтернет. Інтернет-маркетинг здатен надати підприємству нові можливості для встановлення й підтримки зв'язків з партнерами, пошуку необхідної інформації, просування продукції/послуг, що, у підсумку, сприятиме забезпеченню швидкого зліту та довгострокових перспектив розвитку окремого бренду та бізнесу в цілому.

Література

1. Бужимська К.О., Царук І.М. Розвиток інтернет-торгівлі в епоху цифровізації. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво, 2021 р., № 2 (119), с. 27-31
2. Жекало Г.І., Заяць М.Я., Вакун О.В. Сутність та зміст електронного урядування: концептуальний вимір. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 8. URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2020_8_7 (дата звернення: 8.11.2022).
3. Івахів Х., Данильченко Л. Сучасні тенденції розвитку сфери B2B-продажів. Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід : зб. тез доп. IX Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених і студентів. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. С. 148–150.
4. Лісова Р. Бізнес-модель O2O як нова форма електронної торгівлі. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2019. Т. 30 (69). № 1. С. 67-71
5. Турчин Л., Островерхов В. Сучасні тренди інтернет-маркетингу. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. - 2019. - Вип. 24. - С. 75-85.

6. Юзевич В.М., Козоріз М.А., Огірко О.І. (2018). Інформаційні технології і системи маркетингу. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*, 2018, 18, 117-125. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/23> (дата звернення: 8.11.2022).
7. Як робити маркетинг під час війни. *Сквот журнал*. URL: <https://skvot.io/uk/blog/marketing-during-the-war> (дата звернення: 10.11.2022).

УДК 336.7

Верболоз Анастасія

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Кравченко Вікторія, к.е.н., доц.

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

ПРИНЦИПИ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКУ

Банківська система є важливою складовою фінансово-кредитної сфери в економіці держави. Саме банки є рушійним механізмом економічних перетворень і саме вони формують рух фінансових ресурсів суспільства.

Кожен банк, який виступає в ролі суб'єкта господарювання банківської системи, повинен бути конкурентоспроможним, надійним, та бути здатним до підтримки подальшого розвитку своєї діяльності[2].

Перш за все, у період нестабільної фінансової ситуації країни, після повномасштабного вторгнення РФ в Україну в лютому місяці цього року на довгий час паралізувало економіку країни. Українська банківська система стикнулася з величезними труднощами. Банки змушені скорочувати кількість відділень, підвищувати вимоги до клієнтів-боржників, а також відходити від довгострокових та середньострокових стратегій на користь короткострокового планування.

Кожен окремий банк повинен забезпечити стабільну діяльність, прибутковість, та при цьому мати високий степінь довіри від клієнтів, а також впевненість кредиторів у фінансовій стійкості банку. Прийнято вважати, що головним показником стійкості є власний капітал банку, також він може свідчити про здатність до майбутнього розвитку[2].

Власний капітал банку – це грошові кошти, внесені акціонерами і засновниками банку, з метою забезпечення його економічної самостійності й фінансової стійкості протягом усього періоду його діяльності [4].

Згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» власний капітал банку визначається як власні кошти, залишкова вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань [1].

До джерел формування власного капіталу банку можна віднести:

- статутний капітал, або як його ще називають – акціонерний;

- резервний капітал;
- резерви на покриття різноманітних ризиків;
- нерозподілений прибуток.

Також до джерел власного капіталу банку можна віднести і субординований борг, оскільки він прямо впливає на збільшення величини власного капіталу банку.

Слід відмітити, що джерела формування власних ресурсів в різних банках може дещо відрізнятись. Це пов'язано з низкою чинників, і в тому числі з особливостями діяльності банків, строками їх діяльності, відмінностями в величині їх статутного капіталу, характером використання банком отриманих прибутків, їх спеціалізацією [3].

Механізм формування власного капіталу банку будується при дотриманні чітко визначених та науково обґрунтованих принципів.

Основними принципами реалізації механізму формування власного капіталу банку є:

- принцип комплексності полягає в тому, що всі заходи, пов'язані із процесом формування власного капіталу, необхідно здійснювати у взаємозв'язку з іншими напрямками діяльності банку;
- принцип функціональності передбачає, що всі складові цього механізму мають чітко визначені завдання і спрямовані на досягнення єдиної мети – формування достатнього власного капіталу банку;
- принцип адаптованості – це здатність механізму змінюватись та вдосконалюватись під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів;
- принцип ефективності – передбачає, що цей механізм забезпечить максимальну реалізацію потенційних можливостей конкретного банку щодо забезпечення достатнім обсягом власного капіталу;
- принцип об'єктивності, використання якого передбачає врахування всіх позитивних і негативних сторін діяльності банку, об'єктивне врахування екзогенних та ендогенних факторів, які впливають на результати формування достатнього капіталу;
- принцип професіоналізму, який передбачає наявність спеціальної підготовки суб'єктів формування достатнього власного капіталу банку з урахуванням особливостей діяльності банку та структури управлінського апарату [2].

Для забезпечення ефективності власного капіталу розробляється спеціальна фінансова політика банку, яка направлена на залучення власних фінансових ресурсів з різних джерел відповідно до вимог його розвитку в майбутньому.

Розробка фінансової політики формування власного капіталу банку здійснюється за наступними етапами:

1. Аналіз формування власного капіталу банку.
2. Визначення загальної потреби в капіталі банку.
3. Оцінка і вибір оптимального джерела збільшення власного капіталу.
4. Забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел.

5. Забезпечення необхідного обсягу залучення власних фінансових ресурсів із зовнішніх джерел.

6. Оптимізація співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів.

Кожен етап формування власного капіталу банку має бути виконаним для досягнення кінцевих результатів, таких як: фінансова незалежність, стійкість та стабільність банку.

Отже, банківські установи мають можливість нарощувати власний капітал за рахунок різних джерел ресурсів, проте доцільність використання їх визначається із врахуванням фінансової політики банку. Однак сам механізм для кожного банку є індивідуальним і потребує врахування багатьох аспектів, починаючи з визначення цілей і закінчуючи реалізацією програми в залежності від наявних ресурсів.

Література:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
2. Ларіонова К. Л. Механізм формування власного капіталу банку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки.* № 6(2). 2017. С. 152-159. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2017_6\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2017_6(2)_28)
3. Самура Ю. О. Механізм формування власного капіталу банку. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна.* Вип. 45. 2014. С. 130-135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2014_45_29
4. Юрчишена Л. В. Формування власного капіталу комерційного банку. *Регіональна бізнес-економіка та управління.* № 1. 2014. С. 60-66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Rbetu_2014_1_13

УДК 336.64

Доронін Володимир

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Шалімова Наталія, д.е.н., проф.

професор кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я – КОМУНАЛЬНОГО НЕКОМЕРЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ

Більшість комунальних закладів медичної допомоги, як первинної, так вторинної і третинної ланки відповідно до Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я України [2] та Методичних рекомендацій з питань перетворення закладів охорони здоров'я бюджетних установ у комунальні

некомерційні підприємства [3] стали комунальними некомерційними підприємствами. Спричинено це тим, що в практику організації охорони здоров'я має прийти контрактна модель, у якій взаємовідносини регулюються договорами, а запровадження такої моделі взаємовідносин потребує надання державним та комунальним закладам охорони здоров'я управлінської та фінансової автономії. З урахуванням кращих світових практик цю автономію забезпечено шляхом реорганізації, зокрема, перетворення таких закладів у повноцінні суб'єкти господарської діяльності - державні та комунальні некомерційні підприємства. Майно комунальних унітарних підприємств перебуває у комунальній власності відповідної територіальної громади і закріплюється за комунальним некомерційним підприємством - на праві оперативного управління.

Така реорганізація зумовила значний вплив на зміну порядку ведення обліку та подання звітності. Разом з тим, як підкреслюють Ваганова Л.В. та Чайковська І.І. [1] заклади охорони здоров'я як комунальні некомерційні підприємства зобов'язані велику увагу приділяти фінансовому плануванню та складати фінансовий план відповідно до вимог Господарського кодексу України (статті 75, 77, 78). Фінансовий план виконує багато функцій і, в першу чергу, дозволяє контролювати спрямування витрат, обґрунтовувати відповідність витрат статутній діяльності, що є запорукою підтвердження статусу неприбуткової організації.

Багато в чому показники фінансового плану відповідають показникам форми №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», форми №3 «Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)», форма №4 «Звіт про власний капітал» що визначені НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», форми №5 «Примітки до фінансової звітності», що затверджена наказом Міністерства фінансів України №302 від 29.11.2000 року, або ж форми №2-м «Звіт про фінансові результати, що регламентується НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність».

Форма фінансового плану [4] закладу охорони здоров'я – комунального некомерційного підприємства складається з таких розділів: формування фінансових результатів (чистий дохід, собівартість, чистий фінансовий результат); сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів (за видами податків); капітальні інвестиції; коефіцієнтний аналіз; звіт про фінансовий стан; кредитна політика; дані про персонал та витрати на оплату праці. Додаткова інформація до фінансового плану включає: деталізовану інформацію про бізнес підприємства; розшифровку запланованих рівнів доходів та витрат, включаючи елементи операційних витрат; коригування нерозподіленого прибутку; обсяги сплати податків та зборів до Державного та місцевих бюджетів, інші платежі на користь держави; обсяги погашення податкового боргу; деталізований рух грошових коштів; капітальні інвестиції, включно з джерелами на їх здійснення, та обсяги капітального будівництва; обсяги отриманих та повернутих залучених коштів.

Важливість наявності достовірної фінансової звітності пояснюється тим, що в кожному розділі, включно з планом та прогнозом на поточний рік,

обов'язково показуються фактичні дані минулого року. В цьому проявляється комплексність інформації - показники, які містяться у фінансовій звітності та фінансовому плані, відображають різні аспекти одних і тих самих господарських операцій та подій, а також зовнішні зв'язки фінансової звітності з іншою інформацією про заклад охорони здоров'я – комунальне некомерційне підприємство.

Зв'язок фінансової звітності та фінансового плану беззаперечний, що посилює значимість фінансової звітності не лише як джерела інформації про діяльність у поточному році, а в першу чергу – як бази для визначення планових та прогнозних показників діяльності закладу на майбутній рік.

Література:

1. Ваганова Л.В., Чайковська І.І. Фінансове планування діяльності сучасного комунального некомерційного підприємства. *Науковий вісник: Державне управління*. 2020. №1(30). С. 20-28.
2. Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 р. №1013-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1013-2016-%D1%80#n8>
3. Методичні рекомендації з питань перетворення закладів охорони здоров'я бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства, схвалені Робочою групою з питань реформи фінансування сфери охорони здоров'я України, протокол 14.04.2017 р. №9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001282-17#Text>
4. Порядок складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки, затверджений наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 02.03.2015 р. №205 (у редакції наказу Міністерства економік України від 13.07.2022 р. №2076). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0300-15#Text>

УДК 330.356

Карпа Ірина

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 051 «Економіка»

Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна

Науковий керівник:

Зомчак Лариса, к.е.н., доц.

доцент кафедри економічної кібернетики

МОДЕЛЮВАННЯ ЛАГОВИХ ЗАЛЕЖНОСТЕЙ ВВП УКРАЇНИ ВІД ПРОМИСЛОВОСТІ

Промисловий розвиток відіграв важливу роль у економічному зростанні багатьох країн. Індустріалізація, яку промислова революція поставила в основу структурних змін, постійно підвищувала рівень виробництва та зайнятості, що призвело до безпрецедентного зростання доходів. Тому сприяння розвитку

промислового сектору може стати ключем до досягнення сталого розвитку країни.

Для моделювання ВВП України вітчизняні дослідники застосовували динамічну факторну модель [1, 2], ARIMA – модель [3], інші авторегресійні моделі [4], інтегральне оцінювання [5] тощо.

Дослідимо залежність між ВВП України (млн грн) та обсягами реалізованої промислової продукції (млн грн) за допомогою дистрибутивно-лагових моделей. Вхідна статистика зібрана із офіційної сторінки Державної служби статистики України за період 2001-2020 рр. [5].

Дистрибутивно-лагова модель має вигляд :

$$y_t = \alpha + \beta_0 x_t + \beta_1 x_{t-1} + \dots + \varepsilon_t,$$

де x_t - обсяг реалізованої промислової продукції, млн грн;

y_t - ВВП, млн грн.

Оцінимо параметри дистрибутивно-лагової моделі за допомогою: методу послідовного оцінювання параметрів.

Для початку побудуємо парну кореляційно-регресійну модель, в результаті отримаємо:

$$\tilde{y}_t = -160642,117 + 1,270460296x_t$$

При чому відношення детермінації дуже високе і становить 0,99.

Емпіричне значення статистики Стюдента для вільного члена -2,89, а для коефіцієнта регресії 37,79, критичне значення статистики Стюдента при 18 ступенях вільності та рівні значущості 0,05 становить 2,1. Оскільки $|t_{b_j}^{em}| > t_a^{kp}$, то можна зробити висновок, що оцінки параметрів отриманої моделі є статистично значущими.

На другому етапі отримаємо таку вибірккову двофакторну лінійну кореляційно-регресійну модель:

$$\tilde{y}_t = -142372,731 + 0,583835059x_t + 0,754294469x_{t-1}.$$

Відношення детермінації ще незначно зросло, у порівнянні із моделюю на попередньому етапі. Емпіричне значення статистики Стюдента -3,45, 3,8 та 4,58 відповідно. Оскільки $|t_{b_j}^{em}| > t_a^{kp}$, то можна зробити висновок, що оцінки параметрів отриманої моделі є статистично значущими.

На третьому етапі було отримано таку трифакторну лінійну кореляційно-регресійну модель:

$$\tilde{y}_t = -153741,334 + 0,664398993x_t + 0,39204005x_{t-1} + 0,314253948x_{t-2}$$

Коефіцієнти регресії b_2^3 та b_3^3 трифакторної кореляційно-регресійної моделі є статистично незначущими, тому за кінцеву дистрибутивно-лагову модель беремо модель, яка була побудована на другому етапі.

Короткостроковий мультиплікатор становить 0,583835059, а довгостроковий – 1,33812953.

Оцінимо також параметри нескінченної дистрибутивно-лагової моделі за допомогою моделі Койка.

Вибіркова модель Койка має вигляд:

$$\tilde{y}_t = -76045,1 + 0,635163447x_t + 0,570127423y_{t-1}.$$

Темп зменшення дистрибутивного лага $\lambda = 0,570127423$, вільний член дистрибутивно-лагової становить : $\alpha = -176901,469$.

Отже, нескінченна дистрибутивно-лагова модель має такий вигляд:

$$\tilde{y}_t = -176901,469 + 0,63516345x_t + 0,3621241x_{t-1} + 0,20645688x_{t-2} + 0,11770673x_{t-3} + \dots$$

Довгостроковий мультиплікатор дорівнює: 1,47756215.

Стандартизовані коефіцієнти відповідно дорівнюють: 0,42; 0,24; 0,14 та 0,08.

Отже, залежність між ВВП України та обсягами реалізованої промислової продукції має ознаки дистрибутивно-лагової, тобто на ВВП України впливає не лише обсяг реалізованої промислової продукції у поточному періоді, а також у попередніх періодах.

Література:

1. Зомчак, Л. М., Ракова, А. С. Динамічна факторна модель короткострокового прогнозування ВВП України. Економічний аналіз. 2018. 28, № 4). С. 17-22.
2. Зомчак, Л. М., Ракова, А. С. Наукастінг ВВП України з урахуванням календаря оприлюднення статистичної інформації. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2019. № 1(2). С. 96-102.
3. Zomchak L., Stelmakh A. ARIMA-model of Ukrainian Macroeconomic Indicators Forecasting. Emergence of public development: financial and legal aspects : Collective monograph. Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom. 2019. P. 213-221.
4. Зомчак Л. М., Лапінкова А. О. Облікова ставка як інструмент монетарної політики: прогнозування методами економетричного аналізу. Цифрова економіка та економічна безпека. 2022. №2 (02)). 39-45.
5. Вдовин М.Л., Боднар О.В. Інтегральне оцінювання зовнішньоекономічної діяльності регіонів України. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 42. С. 217-224
6. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.10.2022)

Круліковська Світлана

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна

Науковий керівник:

Ковальчук Тетяна, д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту

ОКРЕМІ АСПЕКТИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОПЕРАТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Сучасні умови господарювання, які характеризуються значним рівнем невизначеності та ризику, вимагають від керівництва підприємства прийняття обґрунтованих оперативних управлінських рішень.

Процес ухвалення оптимальних управлінських рішень передбачає застосування різноманітних інструментів аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств. На основі комп'ютерних технологій, програмного забезпечення формуються інформаційно-аналітичні системи (ІАС) (рис. 1).

Оперативна аналітична обробка (OLAP) – це технологія, яка дозволяє впорядковувати великі бази економічної інформації та підтримує складний їх аналіз. Її можна використовувати для виконання складних аналітичних запитів без негативного на системи транзакцій [2].

Бази даних, у яких підприємства зберігають свої транзакції та записи, називаються базами даних оперативної обробки транзакцій (OLTP). Такі бази даних зазвичай містять записи, які заносяться почергово. Зазвичай вони містять багато цінних для підприємства відомостей. Але бази даних, які використовуються для OLTP, не призначені для аналізу. Тому отримання відомостей із зазначених баз даних вимагає багато часу та зусиль. Системи OLAP призначені для отримання цих відомостей щодо бізнес-аналітики з даних максимально оптимальним способом, а саме у режимі реального часу.

Рекомендуємо використовувати OLAP у таких сценаріях якщо:

- потрібно виконувати складні аналітичні та нерегламентовані запити швидко та без негативного впливу на системи OLTP;
- потрібно надати бізнес-користувачам підприємства в простий спосіб необхідних звітів;
- потрібно сформувати необхідні агреговані, оперативні показники користувачам відповідно до їх на запитів.

Не забуваємо й про автоматизацію процесів оперативного обліку, контролю, планування та оперативного управління в цілому.

Сьогодні на ринку України присутні різноманітні програмні продукти, які можуть бути використані в інформаційних системах управління підприємством. Все залежить від потреб управління, фінансової спроможності, наявності підготовлених кадрів, видів економічної діяльності, і ...

Рис. 1. Окремі концептуальні засади автоматизації аналітичних робіт на підприємстві [1-3]

Література:

1. Ялова К., Яшина К., Кондратенко А. Технологія OLAP для аналізу реляційних баз даних // ЛОГОС. Мистецтво наукової думки. 2019. № (8). С. 69-73.
2. OLAP-системи оперативної аналітичної обробки даних // Навчальна інформація для українських студентів. URL: http://www.ni.biz.ua/4/4_3/4_39717_OLAP-sistemi-operativnoy-analiticheskoy-obrabotki-dannih.html (дата звернення: 10.11.2022).
3. Power BI як інструмент автоматизації бізнес-аналітики : офіц. веб-сайт Компанії TechExpert. URL: <https://techexpert.ua/power-bi-automation-tool/> (дата звернення: 14.11.2022).

Лисенко Анастасія

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Кравченко В.П., к.е.н., доц.

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ І ПАСИВАМИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Економічні та політичні виклики, що постали на сучасному етапі перед Україною вплинули на розвиток і функціонування всієї національної економіки, що в свою чергу стало наслідком погіршення фінансового стану комерційних банків. Кредитний ризик є головним і є найбільшою загрозою для даного сектору. За прогнозами аналітиків, комерційні банки внаслідок економічної кризи та війни можуть втратити більше 20% свого кредитного портфелю. Відтак пріоритетним завданням керівного апарату банківських структур на сьогодні має стати побудова ефективної та комплексної системи управління активами і пасивами як фактору забезпечення її фінансової стабільності, надійності та ліквідності.

Комерційні банки відіграють особливу роль у фінансово-економічній структурі держави, оскільки не тільки надають споживачам важливі та необхідні послуги, але й допомагають створити капітал на ринку. Вони забезпечують ліквідність, акумулюючи кошти від розміщення клієнтських вкладень на своїх рахунках, а потім надаючи їх іншим. Комерційні банки відіграють важливу роль у створенні кредиту, що веде до збільшення виробництва, зайнятості та споживчих витрат, тим самим стимулюючи економіку.

Комерційні банки, залежно від економічного змісту, здійснюють активні та пасивні операції, що органічно пов'язані між собою. Так, відсутність пасивних операцій унеможлиблює здійснення активних, а відсутність активних, в свою чергу, роблять абсурдними пасивні. Однак абсолютно всі проведені банківські операції мають на меті – збільшити доходи та скоротити витрати [5, с. 147].

Активні операції – це операції з розміщення і використання банком наявних у нього залучених, власних та позичених коштів, а саме: надання кредитів юридичним та фізичним особам, кредитування банків, інвестиції в цінні папери, формування інших активів.

Пасивні операції допомагають банку формувати фінансові ресурси для реалізації активних операцій, зокрема залучення депозитів юридичних та фізичних осіб, емісія цінних паперів, отримання кредитів від банків.

У закордонній та вітчизняній практиці система управління активами та пасивами є одним із найважливіших завдань менеджменту будь-якого банку. Всі науковці без винятку наголошують на необхідності управління активами та пасивами в банку, однак єдиної думки щодо трактування даної дефініції в

економічній та науковій літературі не має. Тільки у вітчизняній науковій літературі їх налічується понад три десятки.

Так, Примостка Л.О. визначає управління активами та пасивами як скоординоване управління фінансами банківської установи, в процесі якого узгоджуються управлінські рішення та досягаються необхідні пропорції між активними та пасивними операціями задля кінцевої мети – збільшення прибутку, зменшення ризиків, контроль за ліквідністю, управління спредом [6, с. 249].

Азізова К.М. та Тисячна Ю.С. ототожнюють управління активами і пасивами банку з процесом цілеспрямованого впливу безпосередньо на самі активи і пасиви за допомогою оптимальної системи заходів чи методів у режимі детермінованого регламенту задля досягнення поставлених цілей [2, с. 113].

Національний банк України розглядає управління активами і пасивами як провадження фінансових операцій банком з метою підтримки ліквідності, оптимізації та хеджування ризиків його комерційної діяльності, коректування валютних позицій банку, реалізації операцій щодо фінансової та інвестиційної діяльності банку [1].

Таким чином, можемо узагальнити наведені трактування даного поняття та сформулювати власне: управління активами і пасивами банку – це процес, за допомогою якого загальні активи та пасиви банку контролюються та управляються інтегровано та одночасно за допомогою стратегічного планування та впровадження, процесів контролю, які впливають на обсяг, структуру, строки погашення, чутливість до процентної ставки, якість і ліквідність активів і зобов'язань банку. Управління активами та пасивами спрямоване на захист як прибутку, так і капіталу від процентного ризику, який виникає через невідповідність у переоцінці активів і зобов'язань.

Досвід економічно розвинутих країн світу свідчить, що для досягнення всіх стратегічних цілей банку необхідно застосовувати три головні стратегії управління фінансовими ресурсами, зокрема: стратегія управління активами банку, стратегія управління пасивами банку, в також комплексне управління активами та пасивами банку. На нашу думку, на сьогодні для ефективного функціонування комерційних банків та продовження здійснення ними своїх активно-пасивних операцій, найраціональнішим є застосування інтегрованої та комплексної стратегії, здатної об'єднати всі складові і діяти як єдиний механізм.

Виділяють наступні цілі реалізації комплексного управління активами і пасивами банку:

- сприяння достатньому рівню рентабельності;
- збільшення вартості банку для його акціонерів шляхом підвищення доходів за акціями;
- сприяння необхідному рівню ліквідності;
- поліпшення показників фінансових потоків, і як результат – отримання вищого рейтингу;
- додержання вимог щодо обсягу власного капіталу банку;
- менеджмент ризиків, включно з контролем гепів [3, с. 29].

Головними складовими комплексного управління активами і пасивами банку є:

- управління та контроль за достатнім рівнем власного капіталу банку;

- генерування раціональної структури балансу банку з метою одержання максимальної прибутковості;
- формулювання політики управління ліквідністю банку;
- ризик-менеджмент.

Об'єктом комплексного управління активами і пасивами виступають фінансові потоки, що відображені в динамічному балансі банку [7, с. 92].

Комплексне управління активами і пасивами взаємопов'язане зі стратегічним плануванням, оперативним управлінням, в тому числі аналізом та контролем, управлінням прибутком та ризиками, формуванням фінансового інструментарію.

Таким чином, управління активами та пасивами – це практика, яка використовується фінансовими установами для пом'якшення фінансових ризиків, спричинених невідповідністю активів і пасивів. Оскільки сучасний розвиток банківської системи України переживає найскладніший і нестабільний період, то і заходи з управління активами і пасивами банку слід запроваджувати комплексно. Тільки доповнюючи один одного, вони формують раціональні умови для оптимального збалансування різноманітних видів вкладень та залучених ресурсів, а значить, сприяють підвищенню високої фінансової стійкості банківської структури. В свою чергу, від ефективної діяльності одного окремого банку залежить ефективність функціонування всієї банківської системи. Тому реалізація комплексної моделі управління активами і пасивами забезпечить необхідну дохідність та достатній рівень ліквідності як основний чинник, що характеризує спроможність банку відповідати за своїми власними платіжними.

Література:

1. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації процесу формування управлінської звітності в банках України: Постанова НБУ від 06.09.2007 р. № 324. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0324500-07#Text> (дата звернення: 07.11.2022).
2. Азізова К.М., Тисячна Ю.С. Управління активами і пасивами банку: сутність та методичні підходи. *Економічний простір*. 2016. № 108. С. 112-126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2016_108_13
3. Добровольська О.В., Острініна О.П., Лопаткіна А.О. Аналіз сучасного стану активів та пасивів комерційного банку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2017. Випуск 27(3). С. 28-32. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_27/3/8.pdf
4. Зверук Л.А. Основи стратегій управління активами і пасивами банків. *Бізнес Інформ*. 2018. № 6. С. 307-313. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_6_43
5. Малиновська І.О. Сутність активних операцій комерційних банків. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2017. №6. С. 145-152. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/sutnist-aktyvnykh-operatsii-komertsiiynykh-bankiv/>
6. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник ; 2-е вид., доп. і перероб. Київ : КНЕУ, 2004. 468 с. URL: <https://buklib.net/books/21908/>
7. Тришак Л.С., Мацук З.А., Шийко В.І. Фінансовий механізм управління активами і пасивами банківських установ. *Облік і фінанси*. 2019. № 4(86). С. 88-95. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/32787/Oif_apk_2019_4_13.pdf?sequence=1

**Онуфрійчук Анастасія
Заріцька Вікторія**

здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна

Науковий керівник:

Панасюк Ольга, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодні розвиток маркетингової діяльності значною мірою пов'язано з розробкою, впровадженням та використанням технологічних засобів управління, орієнтованих на інформаційні маркетингові завдання. Багато технологічних засобів управління мають форму інформаційних, комп'ютерних чи комунікаційних технологій. Останнім часом використання інформаційних технологій як інструмента реалізації маркетингових стратегій стало технічно можливим та економічно рентабельним. Це пов'язано з виникненням нових форм передачі даних по інформаційних мережах, з впровадженням високоефективного та відносно недорогого телекомунікаційного обладнання.

Перспективним та прогресивним джерелом отримання інформації для маркетингового управління компанією та ефективного маркетингу є інформаційні мережі. Укладання торгових угод за допомогою обчислювальної техніки – один з напрямків застосування таких мереж, що найбільш швидко розвиваються, які відкривають нові горизонти для діяльності маркетингової компанії. Основною проблемою для ефективного та успішного надання послуг за допомогою інформаційних технологій є завдання проектування та подальшого впровадження реалізації спеціалізованих людино-машинних систем, здатних вирішувати різноманітні завдання [1, с.13-17].

Питанню використання інформаційних технологій в маркетинговій діяльності приділяли увагу такі науковці, як: Грищенко О. В., Коляденко С. В. Крижко О. В., Міронова Ю. В. та багато інших.

Метою є теоретичне дослідження використання інформаційних технологій в маркетинговій діяльності.

Сучасне інформаційне забезпечення маркетингової діяльності спостерігається на всіх етапах виробництва та розподілу продукції. Своєчасне та всебічне інформування суб'єктів економічних відносин ставить інформаційні технології на перше місце серед засобів, які спрямовані на розвиток маркетингової діяльності [2, с. 299-305]. Для забезпечення менеджерів з маркетингу необхідною інформацією розробляються маркетингові інформаційні системи. Маркетингова інформаційна система (МІС) – це

сукупність персоналу, обладнання, процедур та методів, призначена для збору, обробки, аналізу та розподілу своєчасної та достовірної інформації, необхідної для підготовки та прийняття маркетингових рішень [3, с.113-120]. Головним напрямом розбудови маркетингу та його радикального вдосконалення, пристосування до сучасним умовам стало масове використання новітньої комп'ютерної та телекомунікаційної техніки, формування на її основі високоефективних інформаційно-управлінських технологій. Засоби та методи прикладної інформатики також використовуються і в маркетингу. Нові технології, засновані на комп'ютерній техніці, вимагають радикальних змін організаційних структур маркетингу, системи документації, фіксування та передачі інформації. Повна інтегрована автоматизація маркетингу передбачає охоплення наступних інформаційно-управлінських процесів: зв'язок, збирання, зберігання та доступ до необхідної інформації, аналіз інформації, підготовка тексту, підтримка індивідуальної діяльності, програмування та вирішення спеціальних завдань. Зазначені завдання маркетингового обслуговування можуть бути вирішені із застосуванням різних програмних систем.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій став причиною модернізації колишніх та появи нових видів діяльності з вибудовування маркетингової політики компаній. Традиційні технології отримали нові можливості. Так, наприклад, виступи на конференціях, нарадах та виставках різного рівня стали супроводжуватися мультимедійною презентаційною підтримкою. Можливості комп'ютерного дизайну дозволяють створити яскравіший наочний образ поліграфічних матеріалів, таких як плакатів, буклетів та інших. До нових технологічних шляхів організації маркетингової діяльності можна віднести інтерактивне спілкування у вигляді відеоконференцій, подання інформації засобами мультимедіа та розміщення в мережі або на презентаційних PR-матеріалах, організацію електронних розсилок та привітань засобами електронної пошти, що особливо зручно при взаємодії з віддаленою аудиторією, проведення онлайн маркетингових заходів, а також голосування, опитування [4, с. 284-289].

Підсумовуючи зазначимо, що застосування сучасних комп'ютерних засобів призвело до необхідності використання інформаційної технології для підготовки маркетингових рішень. Інформаційна технологія є функціональним компонентом інших технологій, наприклад, виробничих, організаційних, соціальних, виконуючи роль їх інтелектуального ядра. Її використання дозволяє значно підвищити ефективність зазначених технологій, зменшує витрати інших видів ресурсів у процесі прийняття маркетингового рішення. Отже, інформаційна технологія, виступаючи ядром маркетингової інформаційної системи, спрямована на автоматизацію процесів збору та обробки маркетингових даних. Однак сама по собі вона не може бути єдиним інструментом у досягненні поставленої мети при прийнятті маркетингових рішень. Враховуючи значні обсяги інформації, які необхідно обробити при виробленні маркетингового рішення, а також складність алгоритмів управління, реалізацію інформаційної технології доцільно здійснювати у межах автоматизованої інформаційної системи управління маркетингом. Повноцінне

використання можливостей сучасного інформаційного простору може бути досягнуто тільки в рамках одночасного використання технічних засобів тановітніх технологій.

Література

1. Яшкіна О.І. Маркетингові дослідження інновацій: навчальний посібник. Одеса: ОНПУ 2018. 102 с.
2. Іванов Ю.Б., Ус М.І. Складові інформаційного забезпечення маркетингової діяльності промислового підприємства. *Бізнес Інформ*. 2016. № 1. 305 с.
3. Петруня Ю.Є., Маркетинг: навчальний посібник. Дніпропетровськ: Університет митної справи та фінансів, 2016. 362 с.
4. Сенишин О.С., Кривешко О.В. Маркетинг: навчальний посібник. Львів, 2020. 347 с.

УДК 657

Яремчук Ігор

здобувач (другого) магістерського рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна
Науковий керівник:
Новікова Олена
старший викладач кафедри обліку та консалтингу

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ

У сучасному світі без програмного забезпечення та комп'ютерної техніки не діє, навіть найменше підприємство. Найважливішими завданнями керівника будь-якого підприємства є зайняти лідируючу сходинку на ринку, підвищити ефективність роботи свої працівників, а також створити оптимальну структуру управління. Для вирішення цих завдання раціональним буде автоматизувати деякі процеси, пріоритетним напрямом автоматизації має стати бухгалтерський облік на підприємстві, так як це значно підвищить продуктивність праці бухгалтерів, тим самим прискорить процес обробки інформації на підприємстві та суттєво покращить його організацію. Саме тому доцільним та актуальним є питання використання сучасних інформаційних технологій для автоматизації обліку.

Проблеми використання інформаційних технологій у системі бухгалтерського обліку на підприємствах висвітлено у працях таких вчених, як: Ф.Ф. Бутинець, В.М. Гужва, В.П. Завгородній, В.І. Ісаков, Ю.А. Кузьмінський, С.В. Мельниченко, Т.В. Моряк, Т.А. Писаревська, Р.В. Скалюк, Н.Г. Твердохлеб, В.В. Чудовець, С.В. Шевченко, В.Д. Шквір. та багатьох інших.

Автоматизація бухгалтерського обліку не є вкрай складним завданням для користувача бухгалтерських програм. Зараз розробляються програми для комп'ютеризації бухгалтерського обліку та досягнення будь-яких цілей: від комп'ютеризації певних ділянок облікової роботи до створення величезних взаємопов'язаних баз даних. Для ефективної роботи важливо мати єдину базу

даних для абсолютно всіх ділянок бухгалтерського обліку. Одночасно має вирішуватися проблема різних операцій і оформлення первинних документів.

В процесі автоматизація роботи бухгалтерії виникають два головних завдання: обробка первинної облікової документації і формування зведеної звітності.

Програми, які створені для автоматизації обліку будуються по одній схемі: велика частина даних бази даних, де відображується будь-яка інформація, що надається бухгалтеру, який працює на певному програмному забезпеченні, далі отримана інформація редагується, та всі математичні операції обчислюються і роздруковується у потрібному вигляді [1].

Часто у роботі з бухгалтерською програмою також необхідно використовувати і інші програми, такі як текстові редактори, табличні процесори та інші. Тому поняття «автоматизація робочого місця бухгалтера» доречно розглядати ширше, аніж просте використання бухгалтерської програми [1]. Отже, програми, які необхідні для бухгалтерського обліку можна поділити на три групи: міні-бухгалтерія; мережева бухгалтерія та інтегрована бухгалтерія.

Одним із дослідників процесу впровадження новітніх інформаційних систем на підприємстві є Колумбет О. П., який здійснив порівняння найбільш відомих бухгалтерських програм в Україні, а саме «Парус», «Інфо-Бухгалтер», «БЕСТ», «Інфін», «Галактика», «Акцент», «Інфософт», «Діасфорт», «Омега» та інші.

Автор, розглядаючи кожну з них, зазначив, що цікавою програмою вважається Інфо-Бухгалтер, адже вона є простою у освоєнні та має низьку ціну, високий рівень технічної підтримки, невимогливість до ресурсів комп'ютера. Проте існують труднощі в налагодженні даної програми для конкретного підприємства. Колумбет О. П. найбільш вдалою у цьому плані вважає Парус-бухгалтерію. Адже у ній можна побудувати саме ту систему обліку, що потрібна з врахуванням специфіки підприємства, а також можна самостійно «підігнати» будь-який документ або зробити новий, вільно створювати рахунки та субрахунки. Проте, за це, доводиться багато платити. Також він звернув увагу ще на програму «БЕСТ», що функціонує як в локальному, так і мережевому варіанті, проте вона є закритою та не може бути змінена користувачем [2, с. 109-111].

На сьогоднішній день в Україні є ще одна нова бухгалтерська програма українського виробництва, а саме BAS (БАС) Бухгалтерія, яка призначена для вирішення комплексу питань, поставлених перед бухгалтерською службою організації. Дана програма максимально зручна та комфортна у використанні, з оптимізованим інтерфейсом користувача і можливістю роботи віддалено з самостійною зміною ряду форм документів і журналів. BAS Бухгалтерія дозволяє автоматизувати облік в організаціях, де паралельно здійснюється кілька видів діяльності і діють різні системи оподаткування. Продукт складається з технологічної платформи і прикладної частини (конфігурації), в якій налаштовані правила ведення обліку. Вона має широкі функціональні можливості за допомогою яких зменшуються помилки та є можливість керувати всіма аспектами підприємства та працювати згідно чинному законодавству.

Автоматизація бухгалтерського обліку за допомогою впровадження новітніх інформаційних систем підвищує інформаційні можливості будь-якого підприємства, а ведення облікового процесу за допомогою інформаційних

технологій дає можливість суб'єкту господарювання заощадити один із найважливіших ресурсів – час, що можна використати для ухвалення рішень, планування та прогнозування, а також для розширеного аналізу господарської діяльності підприємства.

Використання комп'ютерних технологій підвищує продуктивність роботи бухгалтерів, а створення і використання комп'ютерної системи бухгалтерського обліку сприяє, не тільки прискоренню процесу обробки інформації на підприємствах, але і суттєвому покращенню його організації. Такі можливості зумовлені тим, що комп'ютерний спосіб обробки інформації вимагає формального і чіткого опису облікових процедур у вигляді алгоритмів, які призводять до впорядкування порядку виконання обов'язків працівників бухгалтерської служби. Впровадження інформаційної системи дозволяє переходити на нові методи управління, на якісно новий рівень менеджменту та ведення бухгалтерського обліку і виступають стратегічно важливими для будь-якого підприємства. Позитивним результатом запровадження інформаційної системи на підприємстві може виступати – впорядкування бухгалтерського обліку; зниження кількості бухгалтерських помилок; підвищення оперативності обліку; збільшення кількості інформації, яка надходить з даних бухгалтерського обліку [3].

Комп'ютеризація системи бухгалтерського обліку виступає важливою для підприємства та організацій, незважаючи на їх розмір і особливості діяльності. Запровадження автоматизації системи бухгалтерського обліку дасть можливість забезпечити ефективне функціонування системи обліку та звітності, а також її подальший розвиток.

Таким чином, ефективність роботи бухгалтера на підприємстві суттєво підвищується завдяки засобам інформатизації, автоматизації документообігу, що дозволяють оперативно накопичувати відповідні бази даних про наслідки господарської діяльності і використовувати їх для формування, редагування та друку вихідних документів, квартальних, піврічних та річних звітів, а також надавати інформаційні послуги ланкам управління щодо ефективності роботи та відповідним організаціям. До переваг, що отримає підприємство від запровадження облікових систем можна виділити: зменшення витрат часу на здійснення господарських операцій, зростання ефективності виробничих потужностей, економію оборотних засобів, скорочення витрат на адміністративно-управлінський апарат.

Література:

1. Інформаційні технології бухгалтерського обліку. URL: https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a=informatsiyuni_tekhnologii_bukhgalterskogo_obliku
2. Колумбет О.П. Впровадження комп'ютеризованих інформаційних систем бухгалтерського обліку: особливості та послідовність здійснення. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2014. № 2. С. 107-115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boaa_2014_2_13
3. Носкова Т., Омелько М. Проблеми та перспективи впровадження інформаційних технологій в організації бухгалтерського обліку. 2012. URL: http://sophus.at.ua/publ/2012_12_11_12_kampodilsk/sekcija_4_2012_12_11_12/problemi_ta

–

СЕКЦІЯ 6
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ В
СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ
SECTION 6

УДК 303

Артеменко Марина
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 073 «Менеджмент»
Льотна академія Національного авіаційного університету
м. Кропивницький, Україна
Науковий керівник:
Столярчук Наталія
старший викладач кафедри менеджменту авіаційної діяльності

**МЕТОДИ АНАЛІЗУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКОГО ОБ'ЄКТА**

Аналіз пропорційності соціально-економічного розвитку господарського об'єкта проводять з використанням системного підходу.

Системний підхід - це напрямок у методології дослідження, що базується на вивченні об'єктів як складних систем, і складаються з окремих елементів з численними внутрішніми та зовнішніми зв'язками. Системний підхід дозволяє глибше вивчити об'єкт, одержати більш повне представлення про нього, виявити причинно-наслідкові зв'язки між окремими частинами цього об'єкта[1].

Головні особливості системного підходу:

- динамічність;
- взаємодія;
- взаємозалежність і взаємозв'язок елементів системи;
- комплексність;
- цілісність;
- співвідпорядкованість;
- виділення ведучої ланки [3].

У самому процесі системного аналізу можна виділити кілька послідовних етапів.

На першому етапі дослідження об'єкт аналізу представляється як визначена система. Для цього спочатку виділяють окремі частини об'єкта, що можуть розглядатися як елементи системи, в конкретних випадках система може мати кілька рівнів, тобто кожний з виділених елементів першого рівня можна розглядати як самостійну систему (підсистему).

Крім того, на першому етапі аналізу повинна бути сформульована:

- мета розвитку системи;
- задачі, що вона вирішує;
- зв'язок з іншими системами;

- взаємозв'язок між окремими елементами;
- функціонування кожного елемента і системи в цілому.

Основна мета другого етапу системного аналізу - підбір показників, що здатні дати найбільш повну і якісну оцінку усім без винятку елементам, взаємозв'язкам (внутрішнім і зовнішнім), і умовам, у яких існує система. А також, постановка завдання і обмеження ступеня її складності [1, 2].

На третьому етапі розробляється загальна структурно-логічна схема досліджуваної системи.

Графічно вона звичайно представляється у виді блокового малюнка, де кожному елементу відповідає визначений блок. Окремі блоки зв'язані між собою стрілками, що показують наявність і напрямок внутрішніх і зовнішніх зв'язків системи. Відразу підібрані на попередньому етапі показники розподіляються по елементах і зв'язкам системи, уточнюється їх перелік (виключаються ті, що дублюють один одного, замінюються недостатньо інформаційні і т.д.) [1, 2].

Четвертий етап аналізу присвячується побудові економіко-математичної моделі системи.

На цьому етапі за допомогою різних методів повинні бути визначені:

- коефіцієнти всіх рівнянь і нерівностей;
- функції мети;
- параметри обмежень.

У результаті за підсумками виконаної роботи буде отримана економіко-математична модель, що може використовуватися для економічного аналізу обраного об'єкта [1, 2].

Останній, *п'ятий етап аналізу* називається "робота з моделлю". Шляхом заміни окремих параметрів економіко-математичної моделі (коефіцієнтів, обмежень), що характеризують ті чи інші фактори виробництва, визначають значення функції [1, 2].

Порівняння цих показників з фактичними, плановими й іншими, дозволяє оцінити підсумки господарювання, вплив факторів на величину результативних показників, визначити джерела й обсяг невикористаних внутрішньо-господарських резервів.

Описаний підхід до аналізу має істотні переваги в порівнянні з іншими:

- він забезпечує комплексність і цілеспрямованість дослідження;
- методологічно обґрунтовану схему пошуку резервів підвищення ефективності виробництва;
- об'єктивну оцінку результатів господарювання;
- оперативність, дієвість, обґрунтованість, точність аналізу і його висновків.

Отримана економіко-математична модель може багаторазово використовуватися в аналізі і служити гарним засобом обґрунтування управлінських рішень.

Література:

1. Етапи і послідовність системного аналізу. Теорії систем в екології. *Pidru4niki*.:веб-сайт. URL:<http://surl.li/dtwuy>(дата звернення: 20.11.22).

2. Савіцька Г.В. Аналіз господарської діяльності підприємства. 4-е видання, перероблене і доповнене, 2001. URL:<http://surl.li/dtwan>(дата звернення: 21.11.22).
3. Системний підхід. 19 вересня 2021 року.*Вікіпедія* : веб-сайт.URL: <http://surl.li/dtwjtj>(дата звернення: 19.11.22).

УДК 336.2

Бібіз Віктор Геннадійович

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Державний податковий університет

м. Ірпінь, Україна

Науковий керівник:

Таращенко Володимир, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу

ЗМІСТ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Сучасний період розвитку України характеризується докорінними змінами суспільних відносин відповідно до цілей і принципів побудови демократичної, соціальної та правової держави. Відбувається постійний процес оновлення правових норм та їх розвитку на основі принципово нового способу функціонування державних органів, який неодмінно повинен відповідати вимогам законності. Сьогодні Україна гостро потребує вдосконалення та підвищення ефективності контрольної діяльності, оскільки спостерігається тенденція до безконтрольності бюрократичного апарату, збільшення кількості різноманітних соціальних відхилень, зростання злочинності, значний дефіцит Державного бюджету України. Неефективний контроль або його відсутність часто завдає значної шкоди та призводить до порушення особистих прав громадян.

Податковий контроль, як елемент системи державного управління, сам по собі є складною соціально орієнтованою системою, що включає такі складові [1, с. 67]:

- організаційна структура (органи контролю, їх правовий статус, порядок взаємовідносин);
- методологічна основа (визначення понять, цілей, завдань, принципів, форм, методів, видів, функцій податкового контролю);
- нормативна база;
- інформаційно-комунікаційна інфраструктура; матеріально-технічне та фінансове забезпечення (фінансове забезпечення, технічне оснащення, наявність приміщень тощо);
- кадрове забезпечення, науково-тренувальна база.

Розглядаючи податковий контроль як систему, зазначимо також, що це система, яка постійно розвивається та вдосконалюється. Практика країн з розвинутою податковою системою переконливо довела необхідність постійного вдосконалення організаційно-правових засад податкового контролю, розробки

та використання конкретних методів боротьби з приховуванням доходів та ухиленням від оподаткування. Процеси, що відбуваються в Україні, перехід на міждержавний рівень щодо побудови нових зовнішньоекономічних зв'язків зумовлюють необхідність побудови принципово нової, що відповідає сучасним умовам розвитку суспільства, системи податкового контролю, спрямованої на забезпечення громадськості та приватні інтереси держави та платників податків. Тому податковий контроль слід розглядати як один із важливих інструментів побудови ефективної держави. Дієвий податковий контроль є необхідною умовою існування сильної держави, забезпечення ефективного захисту її економічної безпеки, механізмом підвищення ефективності та результативності її діяльності.

Контрольні податкові правовідносини - це організаційні податкові відносини, безпосередньо спрямовані на забезпечення майнових податкових відносин. Такі контрольні податкові правовідносини реалізуються в порядку, чітко встановленому Податковим кодексом України, з одночасним визначенням прав та обов'язків кожної особи, яка бере участь у здійсненні окремих контрольних заходів. Таким чином, можна сказати, що Податковий кодекс України встановлює процесуальну форму здійснення контрольних податкових відносин. Традиційно в теорії права об'єктом процесуальних правовідносин визнаються матеріальні правовідносини, з метою виникнення яких виникають процесуальні правовідносини. Керуючись цим положенням, можна встановити, що об'єктом податкових правовідносин контролю є безпосередня діяльність (дії чи бездіяльність) юридичної або фізичної особи, яка перевіряється і пов'язана зі сплатою податків і зборів. Зокрема, уповноважені органи під час здійснення заходів податкового контролю встановлюють: 1) правильність ведення зобов'язаними особами обліку доходів, витрат та об'єктів оподаткування; 2) перевірка правильності обчислення сум податків і зборів; 3) перевірка своєчасності сплати податків і зборів; 4) правильність проведення банківських операцій, пов'язаних зі сплатою податків і зборів; 5) виявлення обставин, що сприяють порушенням податкового законодавства.

М. Куц [2] зміст податкового контролю вбачає як сукупність таких правових дій:

- перевірка податкового обліку та виконання платниками податків податкових зобов'язань;
- перевірка виконання фізичними та юридичними особами обов'язків щодо нарахування та сплати податків;
- перевірка правильності ведення бухгалтерського (податкового) обліку, своєчасності подання податкових декларацій та достовірності наведеної в них інформації;
- перевірка виконання податковими агентами обов'язків щодо утримання податків з фізичних та юридичних осіб та перерахування їх до відповідного бюджету;
- перевірка дотримання платниками податків та іншими особами процесуального порядку, передбаченого податковим законодавством;
- перевірка дотримання банками обов'язків, передбачених податковим законодавством;

- перевірка правильності застосування РРО, ПРРО при проведенні розрахунків з населенням;
  - попередження та припинення порушень податкового законодавства;
  - виявлення проблемних категорій платників податків, зокрема, але не виключно шляхом створення системи ризик-орієнтованого моніторингу
- виявлення порушників податкового законодавства та притягнення їх до фінансової відповідальності;
- відшкодування матеріальних збитків, завданих державі внаслідок невиконання платниками податків (податковими агентами) та іншими особами своїх обов'язків, передбачених податковим законодавством.

Література:

1. Мельник М. І., Лещух І. В. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності : монографія. Львів : ДУ «Ін-т регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України», 2015. 330 с.
2. Куц М. О. Правове забезпечення податкового контролю в Україні. Дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2020. 251 с.

УДК 336

Богдан Святослав
 здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
 спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
 Київський кооперативний інститут бізнесу і права
 м. Київ, Україна
Науковий керівник:
 Краєвський Володимир, д.е.н., проф.
 професор кафедри обліку і оподаткування

АДАПТАЦІЯ МЕТОДІВ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ В ЦІЛЯХ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ

В аналітичній діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки бізнесу спостерігається дефіцит методів бізнес-аналізу. Саме тому, фахівці-аналітики, економісти прибігають до модифікації вже існуючих методів бізнес-аналізу в різних сферах прийняття рішень, зокрема управління ризиками. Наведемо приклад такої адаптації.

SWOT-аналіз – класичний інструмент управління ризиками бізнесу з метою її подальшого та ефективного функціонування, який розглядає сильні і слабкі сторони, можливості та загрози фірми.

Класичний SWOT-аналіз дозволяє виявити і структурувати сильні і слабкі сторони фірми, а також потенційні можливості і загрози. Досягається це за рахунок порівняння внутрішніх сил і слабкостей своєї фірми з можливостями, які надає їй ринок.

У цілях управління ризиками матрицю SWOT-аналізу доцільно будувати з деякими модифікаціями, серед яких включення наступних показників:

- ймовірність виникнення події (P_i) – від 0 до 1 що пов'язане з фактом того, що ризик виступає ймовірнісною величиною;
- експертну оцінку (E_i) впливу кожного окремого фактору – від 1 до 10;
- характер залежності пари факторів, виражений коефіцієнтом кореляції ($r_{F_1-F_2}$) із значеннями -1 – обернений зв'язок, 0 – відсутній зв'язок, 1 – прямий зв'язок;
- ступінь прояву слабкої або сильної сторони (R_i) – від 0 до 10.

Перехресну оцінку взаємодії факторів окремих груп зовнішнього та внутрішнього середовища відповідно до наведених параметрів знаходимо за формулою:

$$F_1 + F_2 = \sum_{i=1}^n P_i E_i R_i \times r_{F_1-F_2} \quad (1)$$

Модифікована матриця SWOT-аналізу в цілях управління ризиками зображена у табл. 1.

Таблиця 1

Модифікована матриця SWOT-аналізу в цілях управління ризиками в системі забезпечення економічної безпеки бізнесу

		ЗОВНІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ										
		Можливості (O)				Загрози (T)						
				O_1	...	O_i			T_1	...	T_i	ΣST
		$P \rightarrow$	R_1	...	R_i	ΣSO	R_1	...	R_i			
$E \rightarrow$	E_1	...	E_i	E_1	...		E_i					
$R \downarrow$	x	x	x		x	x	x					
ВНУТРІШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	Сильні сторони (S)	S_1	R_1	$\frac{E_1-O_1}{P_1 E_1 R_1}$	...	$\frac{E_i-O_i}{P_i E_i R_i}$	$\Sigma S_1 O_i$	$\frac{E_1-T_1}{P_1 E_1 R_1}$	...	$\frac{E_i-T_i}{P_i E_i R_i}$	$\Sigma S_1 T_i$	
		...	...	...	...	...	...	...	...	...		
		S_i	R_i	$\frac{E_i-O_i}{P_i E_i R_i}$	...	$\frac{E_i-O_i}{P_i E_i R_i}$	$\Sigma S_i O_i$	$\frac{E_i-T_i}{P_i E_i R_i}$	...	$\frac{E_i-T_i}{P_i E_i R_i}$	$\Sigma S_i T_i$	
		ΣSO	$\Sigma S_i O_i$	...	$\Sigma S_i O_i$	S + O	$\Sigma S_i T_i$	...	$\Sigma S_i T_i$	S + T		
	Слабкі сторони (W)	W_1	R_1	$\frac{E_1-O_1}{P_1 E_1 R_1}$	...	$\frac{E_i-O_i}{P_i E_i R_i}$	$\Sigma W_1 O_i$	$\frac{E_1-T_1}{P_1 E_1 R_1}$	...	$\frac{E_i-T_i}{P_i E_i R_i}$	$\Sigma W_1 T_i$	
		...	...	...	...	...	...	...	...	...		
		W_i	R_i	$\frac{E_i-O_i}{P_i E_i R_i}$	...	$\frac{E_i-O_i}{P_i E_i R_i}$	$\Sigma W_i O_i$	$\frac{E_i-T_i}{P_i E_i R_i}$	...	$\frac{E_i-T_i}{P_i E_i R_i}$	$\Sigma W_i T_i$	
		ΣW	$\Sigma W_i O_i$	...	$\Sigma W_i O_i$	W + O	$\Sigma W_i T_i$	...	$\Sigma W_i T_i$	W + T		

Джерело: розроблено автором.

Зрозуміло, що всі перетини матриці утворюють чотири групи заходів:

- 1) S – O: заходи, які необхідно здійснити, щоб використовувати сильні сторони для збільшення можливостей;

2) S – T: заходи, які необхідно здійснити, щоб використовувати сильні сторони для уникнення загроз;

3) W – O: заходи, які необхідно провести, долаючи слабкі сторони і використовуючи надані можливості;

4) W – T: заходи, які необхідно провести, долаючи слабкі сторони і загрози. Сильні та слабкі сторони є суто індивідуальними характеристиками підприємства, що ж стосується можливостей та загроз, то варіанти можуть бути наступні:

– *можливості*: освоєння нових ринків збуту, встановлення партнерських відносин, нарощення обсягів діяльності, що призводить до зростання прибутку, який може бути спрямований на різні цілі розвитку тощо;

– *загрози*: поява нових конкурентів, зміни в законодавства тощо.

Використовуючи результати модифікованого SWOT-аналізу у цілях управління ризиками підприємства, можна встановити наступні параметри, викладені у табл. 2.

Таблиця 2

Інтерпретація SWOT-аналізу в цілях управління ризиками в системі забезпечення економічної безпеки бізнесу

Умова	Ознака	Умова
$S + O < W + T$	нестача резервів, яка не дозволяє покрити наслідки фінансового ризику	$S + T > W + O$
$S + O = W + T$	безризикова діяльність: покриття наслідків фінансового ризику	$S + T = W + O$
$S + O > W + T$	надлишок резервів, який дозволяє покрити наслідки фінансового ризику	$S + T < W + O$

Джерело: розроблено автором.

Таким чином, розглянута методика модифікованого SWOT-аналізу є простим та наочним інструментом аналізу інформації та прийняття управлінських рішень в управлінні ризиками в системі забезпечення економічної безпеки бізнесу. Зокрема, в якості методів бізнес-аналізу, застосованих до управління ризиками, можна використовувати матриці RAM, RACI, PESTEL, GAP-аналіз тощо.

Література:

1. Титенко Л.В., Богдан С.В. Аналітичний інструментарій управління ризиками податкового консультування. *Інфраструктура ринку*. 2019. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/28_2019_ukr/143.pdf
2. Kraievskiy V.M., Tytenko L.V., Paianok T.M., Bohdan S.V., Hmyrya V.P. Accounting and analytical support for assessing the level of economic security of the enterprise. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020, Vol. 4 (35). P. 87-98
3. Tytenko L. Economic security as an element of strategic management system: accounting and analytical aspect. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. No 3. P. 309-318

Ганжа Вікторія

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

Науковий керівник:

Мисюк Вікторія, к.е.н., викладач
старший викладач кафедри фінансового аналізу та аудиту

ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ

Економічні відносини та господарські процеси на сьогодні не можна уявити без здійснення аудиту та фінансового контролю, адже це невід’ємна складова ефективності, правильності, доцільності та успішності функціонування економіки України. Аудит ефективності (або державний аудит виконання бюджетних програм) виконує серйозну роль для контролю використання коштів держави, тому що його проведення вдосконалює систему державного фінансового контролю, підвищує ефективність, прозорість і відкритість діяльності виконавчої влади з використання державних ресурсів.

Головною метою такого аудиту є:

- оцінка повноти досягнення запланованих цілей;
- виявлення проблем у виконанні бюджетної програми;
- розробка пропозицій щодо підвищення ефективності використання державних ресурсів[1].

Отже, аудит ефективності - це форма контролю, яка спрямована на визначення ефективності використання бюджетних коштів для реалізації запланованих цілей та встановлення факторів, які цьому перешкоджають. Він здійснюється з метою розроблення обґрунтованих пропозицій щодо підвищення ефективності використання коштів державного та місцевих бюджетів у процесі виконання бюджетних програм [2].

Аудит ефективності здійснює Державна аудиторська служба України. А його основною особливістю є відкритість і прозорість здійснення. При проведенні аудиту ефективності дозволено залучати різноманітних експертів: провідні фахівці підприємств, установ та організацій, вчені різних галузей науки, фахівці та експерти з вузьким направленням тощо. Таке залучення забезпечує об’єктивні й аргументовані висновки та пропозиції для покращення роботи і підготовки якісного аудиторського висновку або звіту, за рахунок застосування спеціальних наукових і практичних методів у специфічних питаннях запрошеними експертами і наявності в них потрібної компетентності та відповідної кваліфікації.

Основними завданнями державного аудиту ефективності виконання бюджетних програм є:

- оцінка ефективності виконання бюджетних програм та їх результативних показників;
- виявлення упущень і недоліків організаційного, нормативно-правового та фінансового характеру, визначення ступеню їхнього негативного впливу на якісну, повнота своєчасну реалізацію запланованих цілей;
- розроблення пропозицій щодо шляхів (форм, засобів) підвищення ефективності використання бюджетних коштів[2].

Аудит ефективності здійснюється шляхом:

- аналізу показників фінансової, статистичної та оперативної звітності;
- аналізу результатів раніше проведених ревізій та перевірок, досліджуючи які, можна зробити висновки щодо об'єктивних і суб'єктивних причин виникнення або існування проблеми аудиту;
- аналізу нормативно-правових актів, планових розрахунків і пояснювальних записок до них, методичних документів, видань і публікацій про сферу діяльності, яку досліджують;
- обстеження виробничих приміщень, хронометраж затрат робочого часу;
- проведення опитування, анкетування, інтерв'ю;
- збору інформації у юридичних осіб [2].

Підсумовуючи вище написане, можна зробити висновок, що стратегічна направленість аудиту ефективності – це оцінка управлінських рішень щодо використання державних бюджетних коштів з метою досягнення конкретного результату. Виникнення і впровадження аудиту ефективності в систему державного фінансового контролю України зумовлені необхідністю контролювати цільовий характер здійснення державних видатків з метою оцінки й аналізу їх результативності, економічності й ефективності у процесі виконання бюджетної програми. Він є важливою частиною та перспективним напрямком дієвого державного фінансового контролю, а також забезпечує належний рівень фінансово-бюджетної дисципліни та запобігає порушенням.

Література:

1. Наказ ГКРУУ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо проведення аудиту ефективності виконання бюджетної програми» № 75 від 02.04.2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075501-03#Text>
2. Постанова КМУ «Порядок проведення органами державної контрольно-ревізійної служби аудиту ефективності виконання бюджетних програм» № 1017 від 10.08.2004. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/7850294>

Гончаренко Юлія

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Пугаченко Ольга, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ОЦІНКА РИЗИКІВ ПРИ ПЕРЕВІРЦІ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАПАСАМИ

Динамічність та відкритість бізнес-середовища функціонування суб'єктів господарювання, складність зав'язків між елементами ринкового механізму зумовлюють необхідність прийняття оптимальних управлінських рішень за високого рівня невизначеності майбутніх результатів. У цих умовах особливого значення набувають питання ідентифікації факторів ризикових подій, своєчасного прогнозування можливого їхнього впливу та оцінювання наслідків задля розроблення та застосування відповідних коригувальних дій, а також мінімізації негативних наслідків прояву ризику [2, с. 58]. При цьому, характер управлінської діяльності у сфері ризиків зазнає численних змін, серед яких слід виділити використання якісно оновленого інформаційного інструментарію та забезпечення всіх видів безпеки, включаючи інформаційну, поряд із розширенням вимог до працівників в умовах дистанційної роботи, використання інформаційних технологій, здатних адаптувати підприємницьку діяльність до умов сьогодення [1, с. 73]. Саме тому, дослідження питань щодо оцінки ризиків у цілому, а також у частині операцій із виробничими запасами, є необхідними, актуальними та нагальними.

Метою статті є дослідження та оцінка дії факторів, що впливають на ризики при проведенні перевірок операцій із запасами.

У цілому здійснення оцінки об'єктів бухгалтерського обліку є однією із найважливіших передумов для формування достовірної і релевантної інформації системою бухгалтерського обліку, а знання її фундаментальних концептуальних основ дозволяє розуміти користувачам сутність даних і відомостей, що підлягають розкриттю у бухгалтерській звітності, сприяють прийняттю ефективних управлінських рішень [3]. Це стосується також і оцінки впливу ризиків як у цілому, так і в частині операцій із запасами.

Більшість вітчизняних науковців дотримуються погляду, що оцінка ризиків може проводитися кількісним або ж якісним способом, що є одним із найбільш трудомістких та відповідальних етапів процесу управління ризиками, який полягає у визначенні ступеня його серйозності і небезпеки. Якісна оцінка передбачає виявлення джерел, факторів та причин ризику, встановлення потенційних зон ризику, тобто виявлення робіт, процесів, під час виконання яких виникає ризик, та з'ясування можливих вигод чи втрат, що можуть настати у результаті реалізації ризикованого рішення [5, с. 442].

Ризики прямо пропорційно залежать від наявності, ефективності

функціонування існуючої на підприємстві системи контролю та збільшується за наявності таких факторів:

- відсутність або неефективність існуючої системи внутрішнього контролю підприємства;
- недостатня кваліфікація, освіта, досвід працівників;
- незнання або невірне розуміння положень законодавчих актів та нормативів;
- відсутність або недієвий взаємоконтроль та обговорення дискусійних питань;
- відсутність або неналежний контроль з боку керівництва підприємства;
- неналежне виконання професійних обов'язків працівників;
- неналежні умови праці;
- незадовільне матеріально-технічне забезпечення працівників, що відповідальні за облік операцій із запасами;
- відсутність або неналежний рівень стимулювання праці, несприятливий психологічний клімат у колективі;
- відсутність якісних та змістовних внутрішньофірмових стандартів;
- нераціональне використання робочої сили працівників;
- відсутність або неналежним чином організоване планування обліково-контрольної діяльності;
- відсутнє або ведеться неналежним чином складання робочої та підсумкової документації;
- морально-етична несвідомість працівників;
- порушення правил проведення облікових і контрольно-перевірочних заходів;
- суттєві обмеження термінів проведення перевірки операцій із запасами;
- великий період, який підлягає перевірці;
- значні та різнопланові обсяги діяльності підприємства;
- недовіра працівників до залишків по рахунках запасів та наданих для перевірки документів, пояснень, свідчень;
- недостатня кількість інформації;
- обмеження доступу до джерел отримання доказів;
- перепони та відмова у співпраці з боку працівників підприємства;
- невідповідність документів якісним характеристикам;
- незадовільний документооброт;
- надання завідомо неправдивих документів;
- відсутність можливості взаємної звірки облікових регістрів тощо.

Незважаючи, що існують окремі спеціальні методики визначення, оцінки та обчислення розмірів ризиків, проте, практика контрольно-перевірочних заходів підтверджує, що найчастіше оцінка ризиків здійснюється за шкалою – «високий», «середній», «низький».

В якості джерел інформації при проведенні перевірки операцій із запасами необхідно використовувати: первинні документи (накладні, видаткові накладні, рахунки-фактури, прибуткові ордери, картка складського обліку,

накладні на внутрішнє переміщення, лімітно-забірні картки, акти списання, акти переоцінок, бухгалтерські довідки); облікові аналітичні та синтетичні реєстри (матеріальні звіти, накопичувальні відомості, групувальні відомості, Розрахунок транспортно-заготівельних витрат, журнали-ордери до відповідних рахунків, Головна книга); акти інвентаризації та звірювальні відомості; звітність та внутрішні розпорядчі документи щодо регулювання операцій із запасами; облікові записи, довідки; плани, кошториси, калькуляції, нормативи, рецептури; матеріали попередніх перевірок; матеріали внутрішнього контролю підприємства; нормативну та інструктивну документацію; результати опитувань, спостережень, підтверджень, аналітичних процедур, як власне своїх, так і працівників підприємства тощо [4, с. 138].

Отже, проведене дослідження дозволило з'ясувати та узагальнити фактори, які підвищують ризики з якими стикаються суб'єкти контролю при перевірці операцій із запасами. Оцінка впливу означених факторів та їх зменшення або повне усунення дозволить покращити організацію обліку операцій із запасами та оптимізувати кількісні і якісні показники використання матеріальних ресурсів підприємств.

Література:

1. Волошина-Сідей В.В. Аналіз оцінки ризиків як інструмент сталого розвитку підприємництва в умовах глобальних викликів та коронакризи. *Приазовський економічний вісник*. 2021. № 2 (25). С. 72-76
2. Гросул В.А., Усова М.О. Ризик: сутність, причини виникнення та основні види. *Економічний простір*. 2021. № 176. С. 58-64
3. Корягін М.В. Оцінка в системі бухгалтерського обліку. *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6576> (дата звернення: 02.11.2022)
4. Пугаченко О.Б. Організаційні засади аудиту операцій з немонетарними оборотними активами. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2015. № 2 (18). С. 135-141
5. Ріщук Л.І. Методичний підхід до оцінки внутрішніх ризиків підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 16. С. 442-447

УДК 330

Євграфов Олексій

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 073 «Менеджмент»

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

Науковий керівник:

Довжик Олена, к.е.н., доц.

доцент кафедри обліку і оподаткування

УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ

Логістика грає величезну роль в безперебійній роботі бізнесу. Однак в масштабі надзвичайно складно управляти бездоганним логістичний підрозділ через величезну кількість змін і вимог, яким підкоряється така система.

Логістику можна розглядати як бізнес-функцію, що відповідає за «отримання потрібного товару в потрібній кількості, в потрібний час, в потрібному місці, за потрібною ціною, в потрібному стані, для потрібного клієнта». Таким чином, вкрай важливо, щоб компанії інвестували в свої логістичні підрозділи, щоб забезпечити максимальне задоволення потреб клієнтів і загальну продуктивність.

Тому обрана тема є актуальною на сьогоднішній день і дозволяє раціонально оцінити попит і розподіл товарів від виробників до споживачів, а своєчасне виявлення проблем у логістичній системі підприємства дозволяє уникнути численних витрат і дозволяє підприємству продовжувати успішно працювати.

Проблематика управління логістичної діяльності знайшли своє відображення в багатьох публікаціях вітчизняних та зарубіжних дослідників. Серед яких слід виокремити Александрова Л.А., Афанасьєва Л.Л., Ревуцьку Т.В., Ситник М.Д., Тульчинського Л.І., Флорова А.Т. Серед зарубіжних вчених інтерес здобули роботи Аарон Ю.А., Гоберман І.М., Саюн А.О., Ходош М.С. та інших.

Метою нашого дослідження є теоретико-методологічне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій управління процесів логістичної діяльності. Дослідження, огляд і класифікація витрат всередині ланцюга поставок продукції торгових підприємств є ключовими і виключно затребуваними питанням в процесі утворення логістичного ланцюга.

Світова економіка тісно пов'язана з потоком продуктів, інформації та фінансів. Для компаній з логістики та управління поставками, які займаються операціями, плануванням та пошуком постачальників, надійний інструмент управління справді багато важить. Мета такого інструменту - максимізація цінності для клієнтів та досягнення стійкої конкурентної переваги найбільш ефективними способами. Вся справа в хорошій транспортній, складській, товарній та логістичній мережі [4].

Логістика відіграє стратегічно важливу роль у сучасному бізнесі, а безпосереднє підвищення важливості логістики відбувається в умовах збільшення промислового виробництва та розширення внутрішніх та зовнішніх фінансових зв'язків, особливого інтересу потребує її здатність знижувати ринкові витрати та покращувати результати бізнесу. Можливості логістики дають змогу підвищити організаційну та економічну стабільність підприємства на ринку. Це пов'язано з інтегрованим ефектом управління логістикою, що дає можливість поєднувати зусилля керівників підприємства, його структурних підрозділів та логістичних партнерів для цілісного управління матеріальними та пов'язаними з ними потоками в логістичному ланцюжку «купівля-виробництво-розподіл-продаж».

Сучасні ланцюжки поставок розвиваються швидко, і клієнти очікують більш якісного та персоналізованого обслуговування, ніж раніше. Щоб досягти такої швидкості та рівня обслуговування, логістичне підприємство має бути технічно підкованим. Вони повинні мати інструменти, необхідні для збирання

необхідних даних, їх інтерпретації, захисту та обміну ними з клієнтами та іншими необхідними зацікавленими сторонами.

Сучасні логістичні підприємства повинні бути не тільки в курсі останніх досягнень своїх технологій, але й прагнути надавати найкращі можливі послуги за рахунок забезпечення якості та постійного поліпшення.

Важливо працювати з провайдером, який знає ваші цілі та активно прагне їх досягнення. Також слід проявляти ініціативу та змінюватися, якщо вони не відповідають вашим цілям [5].

Світовий досвід переконує, що логістичне управління є одним з найважливіших напрямків на шляху подолання багатьох деструктивних явищ в національній економіці. Прогресивні технологічні системи та світоглядно-методологічне осмислення парадигми логістики є визнаним інструментом інноваційного розвитку. Проте, відомим фактом є те, що логістичного управління - це не одиничний процес. Тому, розглядати його необхідно як комплекс взаємопов'язаних механізмів і методів організації окремих елементів виробничо-економічних систем. Поєднання інтересів усіх структур, зацікавлених в інноваційному розвитку підприємств, є запорукою підвищення ефективності логістичного управління суб'єктів ринку [3].

Узагальнення базових теоретичних положень логістики та розгляд підприємства як логістичної системи дає нам можливість сформулювати методичне підґрунтя формування системи управління логістичними процесами у діяльності суб'єктів господарювання. Під системою управління логістичними процесами на підприємстві ми розуміємо систематичну, всеохоплюючу організаційно-аналітичну, на засадах логістичного підходу, модернізацію управління підприємством як логістичною системою, основними інструментами якої є стратегія логістики, логістичне забезпечення та відповідна система логістичного менеджменту, що забезпечить досягнення комплексу логістичних пріоритетів підприємства та підвищення ефективності його діяльності. На нашу думку, таке трактування забезпечує комплексність та безперервність логістичного управління, виокремлює її основні аспекти: сферу впливу, процес здійснення, інструменти досягнення, результативність тощо.

Ефективність впровадження логістичного управління на підприємствах залежить від основних та забезпечуючих елементів. Основними елементами впровадження цих процесів нами виділено: логістичний потенціал, логістична компетенція, логістична стратегія та стратегічне планування логістичної діяльності, а забезпечуючими - логістичний менеджмент як система управління логістичною діяльністю та комплекс логістичного забезпечення.

Вважаємо, що визначальною умовою ефективного логістичного управління на підприємствах має бути розробка логістичної стратегії, узгодженої із загально корпоративною стратегією, яка охоплює всі функціональні напрями його діяльності та всі рівні логістичної інтеграції. В свою чергу, ефективність логістичної стратегії залежить від дотримання основних вимог до її формування; вивчення факторів, що на неї впливають та створення відповідних умов для її реалізації. Реалізація логістичної стратегії втілюється на практиці у вигляді процесу стратегічного планування логістичної

діяльності. А для ефективного впровадження логістичного управління повинні використовуватись засоби та інструменти для їх здійснення, а саме: система логістичного менеджменту і логістичне забезпечення [2].

Враховуючи результати проведених досліджень та змістовне наповнення логістичного управління, можна представити модель раціоналізації процесів логістичного управління підприємства. Вона включає три етапи:

- підготовчий - визначення рівня логістичного потенціалу підприємства через показник рівня його логістичної досконалості для оцінки можливості здійснення процесу логістизації;

- формування та реалізація логістичних процесів на підприємстві - формування логістичної стратегії, розробка і реалізація стратегічного логістичного плану, впровадження системи логістичного менеджменту;

- оцінювання впливу логістичних процесів промислового підприємства на ефективність його діяльності.

Логістичні процеси пов'язані з усіма бізнес та управлінськими процесами починаючи з пошуку ресурсів та забезпеченням постачання до збуту готової продукції (або забезпечення надання послуг). Саме від ефективності управління ними буде залежати і обсяг доходу і витрати підприємства.

Діяльність у сфері логістики різноманітна. Вона включає в себе управління транспортом, складським господарством, запасами, кадрами, організацію інформаційних систем, комерційну діяльність та ін. Новизна логістичного підходу полягає у взаємозв'язку цих гармонічно організованих, легко керованих та високоефективних сфер діяльності.

Ефективність господарської діяльності підприємств залежить від усього спектру показників логістики поставок: від надійності до ціни одиниці матеріального ресурсу. Економічна ефективність оптово-торгівельного підприємства залежить від управлінських рішень у системі закупівля - транспортування - поставки [1].

Таким чином, проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що логістична діяльність підприємства як діяльність, пов'язана з управлінням організацією процесів матеріально-технічного постачання виробництва, складування, транспортування та збуту сировини й готової продукції займає одне з провідних місць у системі внутрішніх чинників маркетингу, виступає об'єктом дослідження в структурі управління маркетингу, а також є головною складовою удосконалення логістичної діяльності на підприємства. Тому недосконала організація логістичної діяльності може призвести не лише до проблем, пов'язаних з процесами постачання сировини та збуту готової продукції, а й виконання плану маркетингової діяльності підприємства в цілому.

Література:

1. Банько В.Г. Логістика: навчальний посібник (2е вид., перероб.) / В.Г. Банько. - К.: КНТ, 2007. - 332 с.
2. Бутов А. М. Формування ефективної системи управління логістикою на підприємстві [Електронний ресурс] / А. М. Бутов // Інноваційна економіка. - 2014. - № 6. - С. 211-216. - Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_6_39

3. Вівчар О. І. Застосування логістичного підходу до управління матеріальними потоками / О. І. Вівчар // Матеріали XII наукової конференції ТДТУ ім. І. Пулюя. - Тернопіль: ТДТУ, 2008. – С. 253.
4. Економіка логістичних систем: Монографія / М. Васелевський, І. Білик, О. Дейнега, Є. Крикавський, Л. Якимишин та ін.; За наук. ред. Є. Крикавського та С. Кубіва. Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2018. С.534-549.
5. Просветов Г.И. Математические методы в логистике. Задачи и решения. М.: ИНФРА-М, 2015. 304 с.

УДК 657

Задорожна Марія

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Державний податковий університет

м. Ірпінь, Україна

Науковий керівник:

Таращенко Володимир, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В ЕКОНОМІЧНИХ ГАЛУЗЯХ

В умовах військового стану економіки України стає очевидною необхідність трансформації податкової системи та модернізації податкового контролю для припинення порушень законодавства, зниження податкової бази та ухилень від сплати податків у зв'язку із застосуванням суб'єктами підприємництва нових цифрових технологій, що ускладнюють визначення податкових зобов'язань. Можна відзначити, що в доходах бюджету за 2021 рік податкові надходження склали 85,88% від загальних надходжень зведеного бюджету [4].

Податковий контроль – це, перш за все, цілеспрямована діяльність податкових органів, яка забезпечує неухильне виконання двох основних завдань. Перше — державне регулювання економіки та виконання податкового бюджету. Системні засоби контролю забезпечують постійне надходження коштів до Державного казначейства. Усі форми та методи податкового адміністрування, які використовуються для досягнення цих цілей, постійно вдосконалюються [2]. Контроль з боку податкової організації забезпечує регулювання якісного виконання адміністратором державних справ у сфері правильного оподаткування різних форм власності та видів господарської діяльності, перевіряється весь суб'єкт та встановлюється додаткове оподаткування. визначено обґрунтування для цього. Вливання в бюджет, встановлення ступеня відповідальності керівників за вчинення свідомих чи ненавмисних порушень.

Податковий контроль платників податків як юридичних осіб, так і фізичних осіб здійснюється за допомогою різних форм, починаючи одночасно з реєстрації [6].

Оперативний облік різних податкових надходжень ведеться окремо для кожної юридичної особи. Оперативний облік податкових надходжень від юридичних осіб, контроль витрат і доходів суб'єктів господарювання є основою проведення палатальних перевірок платників податків. Податкові органи або інші адміністративні органи, включені до переліку організацій кожної юридичної особи, належать до суб'єкта, який має право здійснювати адміністрування податків.

Предметом контролю є минулий період господарської діяльності платника податку, включений до затвердженого планового графіка. Організація податкового контролю включає єдиний механізм, який гарантує виконання конкретних державних завдань при суворому дотриманні норм податкового та адміністративного права.

Податкове законодавство України виділяє податкові перевірки як основну форму адміністрування податків [5]. Для здійснення податкового адміністрування використовуються внутрішні та зовнішні джерела інформації. Для порівняльного відбору конкретних платників податків відбирають за усередненими показниками за видами діяльності та загалом за галузями.

Вибір зовнішніх джерел інформації формує основу даних, представлених відомствами, антимонопольними органами, банківськими установами, засобами масової інформації тощо. За результатами зіставлення всіх документів складається річний план-графік перевірок, за результатами попереднього відбору платників податків, які підлягають податковому адмініструванню. Підставою для обов'язкового включення до річного плану-графіка з податкового контролю є виявлені суттєві факти податкових правопорушень, порушень, виявлених у постійному неподанні фінансової звітності, які є фактичним та умисним ухиленням від адміністрування податків. Також підставою для проведення перевірок є ліквідація та реструктуризація суб'єкта [3].

На даний час в Україні накопичено значний досвід реалізації податкових заходів, а механізми, що використовуються, базуються на формах і методах. З іншого боку, цілком ймовірно, що збір податків зросте завдяки покращенню заходів примусового стягнення в Україні. Одним із варіантів збільшення надходжень до бюджету є вирішення існуючих проблем і протиріч у впровадженні податків. Причиною недостатньої ефективності заходів податкового контролю є, головним чином, нечіткість регламентації їх процедур.

Проблемою державного контролю податкових правопорушень, що стала, у тому числі, причиною збільшення кількості податкових спорів, що розглядаються арбітражними судами, є проблема необхідності оцінки сумлінності та розумності платника податків, що породжує високу частку суб'єктивності у податковому контролі. Можна припустити, що ця проблема є центральною у системі податкового контролю, яка потребує обов'язкової регламентації законодавством. Припускаємо, що податкові норми мають бути максимально визначеними, оскільки лише в такому разі забезпечуватиметься їхнє правильне розуміння та застосування як платниками податків, так і

органами державної влади. При цьому вважаємо, що сумлінність платника податків має виражати загальну концепцію розвитку податкового права. Інший проблемою України є низький рівень культури сплати податків та зборів.

Необхідно відзначити, що проблемам формування партнерських взаємин платників податків та податкових органів, вихованню культури сплати податків приділяється особлива увага у всіх розвинених країнах, нею безпосередньо займаються податкові органи, установи освіти, засоби масової інформації. На відміну від держави, платники податків у суспільстві прагнуть планувати, зменшувати сплату податків законними і незаконними способами. В історії оподаткування мірою виховання платників податків було суспільне осуд і оприлюднення імен неплатників податків, які опубліковували в газеті, застосовувалося це в європейських країнах. У сучасний період обов'язковою вимогою для окремих категорій платників податків є опублікування у пресі фінансових звітів. Великі неплатники, встановлені судом, оприлюднюються [3].

Існуюча умова України реальність обумовлена різним ставленням платників податків до закріпленим Конституцією України правами і обов'язками громадян України. Встановлена статтею 67 Конституції України [1] обов'язок кожного сплачувати законно податки та збори не сприймається як джерело для здійснення державою своїх функцій та завдань, у тому числі щодо реалізації державних соціальних програм, забезпечення виконання конституційних прав громадян на гідне житло, безкоштовну освіту, якісну медицину тощо. Сплата податків найчастіше сприймається як відчуження власного майна на користь невизначеного суб'єкта. У зв'язку з цим між платником податків та державою виникає конфронтація, заснована на конфлікті інтересів, що негативно відбивається на рівні податкових доходів бюджету. З іншого боку, проблема податкових відносин відбивається також і роботі податкових органів під час здійснення ними заходів податкового контролю. Йдеться про певні плани донарахування податків та зборів, які формуються перед кожною податковою перевіркою. Ця обставина негативно позначається як контрольних заходів у сфері оподаткування.

Це виявляється, по-перше, у спотворенні ролі та призначенні податкових органів у системі податкових відносин, а по-друге, у погіршенні якості контрольних заходів. Таким чином, оскільки проблема податкових відносин має глибокий внутрішньоособистісний рівень, її вирішення розтягнуте у часі та багато в чому залежить від комплексного підходу до її подолання.

Вирішення цих проблем є важливим та необхідним етапом для досягнення мети прозорості та ефективної податкової системи, що забезпечує надходження податкових доходів до бюджетів з максимальним дотриманням прав та інтересів платників податків.

Список джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Мельник М.І. Податковий контроль в Україні: проблеми та пріоритети підвищення ефективності : монографія. Львів, 2015. 330 с.
3. Онищенко В.А. Податковий контроль (основи організації). Ірпінь, 2003. 432 с.

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
5. Податковий кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Пухальський В. В. Теоретичні аспекти податкового контролю. *Молодий вчений*. 2022. № 1. С. 32-36. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-1-101-7>

УДК 657

Зайць Дарина

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

Науковий керівник:

Мисюк Вікторія, к.е.н.

старший викладач кафедри фінансового аналізу та аудиту

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ФІНАНСОВОГО АУДИТУ ПІДПРИЄМСТВА

В наш час фінансовий аудит є важливим елементом фінансового життя України. Успіх підприємства неможливий без необхідних знань про реальність виробничого та фінансового стану, а також конкурентоспроможність організації. Саме цим і займається аудитор, який проводить фінансовий аудит.

Внутрішній фінансовий аудит може бути доручений штатним співробітникам, але на практиці навіть створення окремої структурної одиниці — відділу внутрішнього контролю, не завжди дозволяє уникнути конфлікту інтересів. Крім того, роботу такого відділу також потрібно періодично перевіряти.

Основними засадами аудиторської перевірки є незалежність, об'єктивність та достовірність. Сторонній аудитор може забезпечити їх як за комплексної перевірки економічного стану організації, так і при експертизі окремих напрямів.

Кожна компанія має право сама вирішувати, як їй організувати моніторинг, перевірку та аналіз даних бухгалтерської і податкової звітності. Але незалежна аудит дозволить отримати неупереджений звіт про оцінку ефективності, перспективи розвитку, а також цінні рекомендації. Такий звіт має значення і для іміджу компанії, як підтвердження ділової репутації для потенційних інвесторів, контрагентів і партнерів. Дає можливість вчасно вжити заходів, щоб уникнути штрафних санкцій через виявлені порушення податковим інспектором, підтвердити платоспроможність організації перед банком.

Аудитор самостійно визначає форми та методи проведення фінансового аудиту, керуючись законодавством, стандартами аудиту та умов договору із замовником. Вони зазначені у Законі України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Наданням послуг можуть займатися аудиторські

організації або індивідуальні консультанти. Можливе залучення суміжних експертів, наприклад фахівців з оподаткування, економістів, юристів [1].

Етапи фінансового аудиту:

1. Підписання договору.
2. Визначення цілей, завдань та обсягу робіт.
3. Складання плану аудиту.
4. Аналіз інформації.
5. Складання звіту.

У процесі досліджуються грошові потоки, структура активів і пасивів, виявляються основні чинники впливу, співвідносяться прогнози керівництва розвитку компанії з реальними показниками, оцінюється робота бухгалтерії.

Висновок містить дані про виконавця та замовника, терміни, умови оплати, опис об'єкта, область перевірки, дату та підпис аудитора. Основна частина документа — думка (висновок) спеціаліста щодо достовірності звітності підприємства, а також конкретні рекомендації щодо її оптимізації [3].

Замовникам аудиту слід враховувати, що аудиторський висновок може визначити достовірність бухгалтерського обліку та звітності, але не може гарантувати подальшу життєздатність підприємства.

У той час як аудиторі несуть відповідальність і висловлюють думку щодо якості перевірки фінансової звітності, відповідальність за підготовку та представлення фінансової звітності покладається на керівництво компанії-замовника. Аудит фінансової звітності не звільняє керівництво підприємства від відповідальності за неповність та недостовірність в його даних [2].

Фінансовий аудит підприємства є результатом роботи аудиторів, який повинен чітко та неупереджено показати реальну конкурентоспроможність аналізованого та економічну ефективність його роботи. Незалежно від того, як він проводиться, та ким – самим підприємством, спеціальною організацією чи окремими спеціалістами – його треба проводити лише за достовірними даними, об'єктивно – без конфлікту інтересів між перевіряючою стороною (фахівцями, що проводять аудит), та компанією, де влаштовують аудит – саме для того, щоб уникнути фінансових чи документальних махінацій з обох сторін.

Література:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII : станом на 1 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 07.11.2022).
2. Рубейкін В. А. Організація та методика аудиту фінансової звітності. *Ефективна економіка*. №4. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4924> (дата звернення: 07.11.2022).
3. Фінансовий аудит. Види фінансових аудитів і консалтинга. Навіщо потрібен фінаудит?. *EDIN*. URL: <https://edin.ua/finansovij-audit-yak-sposib-ocinki-efektivnosti-ta-perspektiv-kompanii/> (дата звернення: 07.11.2022).

Занєвич Анна

випускник другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність «Облік і оподаткування»

Академія Прикладних Наук Мазовія

м. Седльце, Польща

Науковий керівник:

Томаш Навроцький д.е.н.

кафедра економіки та менеджменту, факультету суспільних наук

ВИЯВЛЕННЯ МІКРО- ТА МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА SUPERBET KEMPISTY SPÓŁKA J.

Метою проведеного дослідження було виявлення мікро- та макроекономічних факторів, що впливають на функціонування підприємства з виробництва будівельних матеріалів. Дослідження було проведено в компанії, що класифікується як малий та середній бізнес (SME), яка працює під назвою SUPERBET Kempisty spółka j., у Лосицькому районі, у східній частині Мазовецького області. Період дослідження охоплює 2018-2021 роки.

Початок діяльності досліджуваного підприємства, як невеликої сімейної компанії з виробництва бетонних блоків, сягає 1983 року. В даний час компанія SUPERBET Kempisty Spółka j. займається виробництвом і продажем бетонних виробів, а точніше, малогабаритних бетонних елементів для регіонального ринку, в основному в трьох областях: Мазовецьке, Люблінське та Підляшшя. Підприємство оснащено спеціалізованими виробничими лініями для виробництва бруківки, бетону та інших бетонних виробів, з відповідним транспортним парком та сучасним офісом у поєднанні з постійною експозицією виробленої продукції. На кінець 2020 року на даному підприємстві працювало 65 осіб, дохід від реалізації перевищив 38 мільйонів злотих (приблизно 8,5 мільйонів євро), чистий прибуток досяг рівня майже 6 мільйонів злотих (приблизно 1,3 мільйона євро), а загальний баланс склав нарівні 24 млн. злотих (прибл. 5,3 млн. євро).

У літературі з цього питання зазначено, що до внутрішніх (мікроекономічних) умов, що впливають на діяльність підприємств, належать: профіль виробництва, основні засоби, капітал, якість продукції, рентабельність продажів, коопераційні відносини, рівень технологій, кваліфікація працівників, підприємливість управлінського персоналу, управління ресурсами, товаром тощо. Тут також виділяють конкуренцію, кінцевих покупців і місцеві територіальні громади.

Макроекономічний характер мають такі фактори: демографічні, економічні, правові, політичні, соціально-культурні та технологічні. Особливе значення мають економічні фактори, що визначають загальний стан економічної системи, в якій функціонує підприємство. Тут можна виділити динаміку внутрішнього продукту, економічну ситуацію, обмінні курси,

економічну та фінансову систему, інфляцію, процентні ставки, безробіття та попит.

У результаті проведеного аналізу встановлено, що на фінансовий стан досліджуваного підприємства у 2018-2021 роках впливало багато факторів мікро- та макроекономічного характеру. До першої групи факторів відносяться:

- гнучкість і відкритість до змін, що виникають в результаті конкурентної діяльності (зміни в пропозиції і цінах на продукцію, що продається, методах виробництва і управління, структури зайнятості – яка впливає на фінансовий стан, вартості основних засобів, операційних витрат, а також оновлення планів розвитку),

- участь у тендерах, організованих у рамках державних закупівель, із забезпеченням від 13% до 17% річної валової вартості продажів за перевірений період;

- реакція на зміну вподобань окремих покупців (зниження інтересу до стандартних продуктів на користь (більш прибуткових) благородних);

- розширення торговельної мережі, підвищення якості кваліфікації торгового персоналу та особлива цінова політика з перевагою продажу індивідуальним клієнтам через партнерські організації, а не безпосередньо через підприємство (кількість партнерських організацій зростає з 37 у 2018 році до 50 у 2020 році, що збільшило їх частку в загальному річному валовому обсязі продажів з 75% до 85%;

- труднощі з працевлаштуванням кваліфікованих працівників, що є наслідком незаконної практики під час працевлаштування, яку використовують деякі підприємства, що працюють на місцевому ринку праці (опитуване підприємство виплачує 100% заробітної плати працівникам на банківські рахунки, тоді як інші малі та середні підприємства розраховуються з працівникам у готівковій формі з офіційним заявленим розміром винагороди на рівні чинного на даний момент національного розміру мінімальної заробітної плати або її частини).

До групи виявлених макроекономічних факторів, які суттєво впливають на функціонування, а відтак і на фінансовий стан підприємства, що аналізується, належать:

- запровадження окремих інструментів просоціальної політики держави (запровадження програми «500+» та інших пільг і форм соціальної допомоги може бути однією з причин того, що у досліджуваний період був брак бажаних осіб проходити стажування для безробітних, які фінансуються з коштів Районної Біржі Праці); До запровадження програми 500+ стажери приходили на досліджуване підприємство регулярно – в середньому 2-3 особи на рік. За останні 6 років не було жодної такої особи, та не було бажаних працевлаштуватися зі статусом безробітного;

- спалах пандемії коронавірусу COVID-19, що спричинив збільшення терміну очікування на поступлення сировини для виробництва бруківки та бетонних виробів, під час найбільшого у історія компанії зростання валового доходу від реалізації готової продукції в місяці низки обмежень, спрямованих на зменшення кількості захворювань. Коли в Польщі були введені пандемічні

обмеження і поляки почали більше часу проводити вдома, валовий дохід від продажів у травні та червні 2020 року сягнув майже 11 мільйонів злотих і був майже на 15% вищим, ніж за той самий період 2019 року. Це відбулося в основному за рахунок збільшення закупівель фізичними особами. Однак тенденція до зростання не збереглася в довгостроковій перспективі, що в свою чергу призвело до нижчого (на 1,3%) валового доходу за весь 2020 рік, ніж у 2019 році;

- значне подорожчання сировини (цементу, піску, золи, барвників, наповнювачів), яка становить приблизно 55% собівартості продукції, що випускається. У 2020 році порівняно з 2018 роком ціни на сировину зросли з рівня 13% до 164%. Підвищення цін на сировину призвело до зростання собівартості готової продукції і, як наслідок, вплинуло на її реалізацію;

- нестабільність законодавчого та податкового законодавства зумовила рішення власників досліджуваного підприємства про зміну його організаційно-правової форми. З 2021 року законодавець вніс зміни, які безпосередньо стосуються діяльності спільних товариств. Вони полягали в тому, що у 2021 році товариства з обмеженою відповідальністю та їх партнери були об'єктами оподаткування податком на прибуток підприємств. Підприємства з такою організаційно-правовою формою були змушені нараховувати та сплачувати податок на прибуток (ПнП). Це призвело до т. званого подвійного оподаткування доходів, самої компанії та її власників (ПДФО). Таким чином, наприкінці 2020 року організаційно-правова форма досліджуваного підприємства була перетворена з спільних товариств на офіційне підприємство, яке оподатковується більш вигідно з точки зору власників;

- рівень інфляції, що характеризується особливим зростанням в останній рік аналізованого періоду (зростання цін на енергоносії, сировину, витрати на оплату праці), що передається в динаміку зростання цін на готову продукцію. У 2018-2019 роках зростання цін на готову продукцію не перевищувало 5% р/р, тоді як у 2021 році воно вже сягнуло 15% порівняно з 2020 роком.

За результатами дослідження можна зробити висновок, що функціонування досліджуваного підприємства – SUPERBET Kempisty spółka jawna – залежить від багатьох факторів мікро- та макроекономічного характеру.

Слід бути свідомим, що проведене дослідження дозволило виділити лише деякі фактори, а розглянуті питання не вичерпують розглянуту проблематику в повному обсязі. Тим не менш, можна сказати, що фактори впливу на діяльність аналізованої компанії є різноманітні та динамічні і з різним ступенем впливу.

Література:

1. Figiel A., Споживацький етноцентризм. Вітчизняні чи іноземні товари, Wyd. PWE, Варшава 2004;
2. Gołębiewski T., Стратегічний менеджмент. Планування і контроль / Під ред. Дифін, Варшава 2001;
3. Kieżun W., Ефективне управління організацією, Wyd. Друкарня. Варшавська школа економіки, Варшава 1997;
4. Skoczyła W., Детермінанти та моделі вартості підприємства, Wyd. PWE, Варшава 2007
5. Walczak, Аналіз факторів, що впливають на конкурентоспроможність підприємств, "E-mentor" № 5 (37), двомісячник Варшавської школи економіки SGH, Варшава 2010.

Іванова Анастасія
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 242 «Туризм»
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна
Науковий керівник:
Даниленко Олена, к.е.н., доц.
доцент кафедри соціоекономіки та управління персоналом

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО УПРАВЛІНСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ЗМІН

Контроль – одна із основних функцій менеджменту, без якогонеможливо реалізувати його інші функції. В умовах невизначеності зовнішнього середовища, змін та високого рівня конкуренції завдяки управлінському контролю організації можуть досягати цілі та підвищувати ефективність. У «Словнику з менеджменту» визначено, що «управлінський контроль – це спосіб моніторингу стратегічного плану організації за допомогою показників управління, які узгоджуються з цілями, завданнями та менеджерами» [3].

Відповідно, методи контролю повинні відображати плани, яким вони покликані слідувати, адже керівники потребують інформації, яка покаже їм, як просувається виконання планів, за які вони несуть відповідальність. Засоби контролю також повинні бути адаптовані до посад, тобто відрізнитися для різних посад. Деякі методи контролю, наприклад, ті, що стосуються стандартних годин і витрат, бюджетів і різних фінансових коефіцієнтів, мають загальне застосування в різних ситуаціях.

Однак, жоден з цих методів не може бути повністю застосований у будь-якій ситуації. Тому керівники повинні знати про критичні фактори у своїх планах, які потребують контролю, і використовувати методи та інформацію, які підходять саме для них.

Я вважаю, що сама система управління організацією повинна бути достатньо гнучкою, щоб пристосуватися до змін. Наприклад, при зміні асортименту продукції, змінюється кількість необхідної сировини, або коли змінюється необхідна кількість будь-якого з існуючих матеріалів, система контролю повинна бути здатна пристосуватись до переглянутих вимог.

Наскільки це можливо, інформація, що надається системою управлінського контролю, повинна бути об'єктивною. З іншого боку, якщо контроль є суб'єктивним, особистість керівника або виконавця може впливати на оцінку результатів діяльності і робити її менш точною. Таким чином, в ідеалі система управлінського контролю повинна надавати керівнику об'єктивну інформацію для оцінки та дій. Якщо бути точним, то методи і підходи контролю можна назвати ефективними лише тоді, коли вони виявляють фактичні або потенційні відхилення від планів з мінімальними витратами.

Хочеться зазначити також те, що один з найкращих способів зробити управлінський контроль ефективним – це переконатися, що він розроблений таким чином, щоб вказувати на винятки. Управлінський контроль, який зосереджується на відхиленнях від запланованих показників, дозволяє керівникам скористатися перевіреним часом принципом винятків і виявити ті сфери, які потребують їхньої уваги. Це призведе до гарного результату, оскільки в такому випадку управлінський контроль буде чітким та якісним. А якщо він буде таким, то усі заплановані плани та цілі будуть досягатись швидше. У свою чергу ефективна система управлінського контролю покаже, де відбуваються збої і хто несе відповідальність за них, а також забезпечить вжиття певних коригувальних заходів. Управлінський контроль є виправданим лише тоді, коли відхилення від планів виправляються відповідним органом. Вжиття належних коригувальних заходів потребує достатніх повноважень для виконання цього завдання.

Також, на мою думку, обов'язково потрібно користуватись сучасними методами управлінського контролю. Науковець Дашко І.М. наголошує, що «сучасні методи управлінського контролю – це ті, які мають сучасне походження і є порівняно новими, вони переважно використовуються у діяльності сучасних, новостворених підприємств та вважаються інноваційними методами управлінського контролю» [1].

Перший сучасний метод управлінського контролю – аналіз співвідношень. На думку Малтиз В. і Колодійчук А., «найчастіше співвідношення, які використовуються підприємствами і організаціями, можна класифікувати на такі категорії:

- коефіцієнти ліквідності;
- коефіцієнти платоспроможності;
- коефіцієнти рентабельності;
- коефіцієнти оборотності» [2].

Також до інноваційного методу управлінського контролю можна віднести методику PERT & CPM, так як вона може мати гарний вплив на планування та управлінський контроль. За допомогою PERT здійснюється планування, організація, координація та контроль невизначених дій, тоді як CPM є методом управління проектами, що забезпечує планування, організацію, координацію та контроль чітко визначених дій.

Отже, дієва система управлінського контролю, що використовує звичайні і інноваційні методи важлива для того, щоб організація працювала ефективно, належним чином й досягала поставлені цілі в умовах змін.

Література:

1. Дашко І.М. Розвиток інноваційних технологій управління персоналом на підприємствах у сучасних умовах господарювання. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. 9. С. 37–41.
2. Малтиз В., Колодійчук А. Особливості застосування традиційних та інноваційних методів управлінського контролю на сучасних підприємствах. *Молодий вчений*. 2020. 4 (80). С. 340-343. URL : <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-4-80-70>
3. Управлінський контроль. *Словник*. URL : <https://uk.economy-pedia.com/11039843-management-control>

Кіндрат Андрій
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 051 «Економіка»
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна
Науковий керівник:
Зомчак Лариса, к.е.н., доц.
доцент кафедри економічної кібернетики

МОДЕЛЮВАННЯ БУДІВЕЛЬНОГО ПРОЄКТУ МЕТОДАМИ МЕРЕЖЕВОГО АНАЛІЗУ

Будівництво як одна в головних галузей промисловості має великий вплив на економіку країни загалом. Для реалізації будівельного проєкту потрібно володіти інформацією про усі його етапи, їх тривалість та послідовність. Така інформація дозволяє застосовувати методи мережевого проєктного аналізу для оптимізації тривалості чи вартості проєкту.

Математичні методи та моделі широко застосовуються для моделювання на рівні підприємства, наприклад у дослідженні [1] описано методи та моделі категорійного менеджменту, а у статті [2] реалізовано алгоритм встановлення оптимальної ціни на ліки як задачі нелінійного програмування, дослідження [3] присвячене застосуванню методів математичного аналізу ризиків, а стаття [4] описує процес визначення рівня фінансової стійкості підприємств Львівщини тощо.

Розглянемо будівельний проєкт складського приміщення. Виділено 55 робіт, які можуть бути представлені у вигляді графа. Усі роботи можна поділити на групи:

- 1) Підготовчі роботи до будівництва;
- 2) Основні роботи;
- 3) Завершальні роботи.

Для робіт визначено такі характеристики, як вільний резерв часу ($R_{(i,j)}^{(B)}$) та повний резерв часу ($R_{(i,j)}^{(П)}$). Для подій обчислено ранній термін настання події (T_i^P), пізній термін настання події ($T_i^П$), та резерв часу (R_i) [5].

Сіткова модель містить 300 повних шляхів, де під повним шляхом розуміємо шлях від вихідної до завершальної події сіткового графу.

Серед них можна виділити критичний шлях, який проходить через вершини:

1→3→6→7→9→11→13→16→17→18→19→20→21→22→23→24→26→
27→29→32→36→37→38→41→43→44

Критичним шляхом називають повний шлях із найбільшою тривалістю, він визначається тривалістю критичних робіт, відповідно роботи, які проходять через критичний шлях, називають критичними [6].

Критичний шлях можна визначити також іншим способом на основі вхідної інформації. Для вершин, що входять до критичного шляху, виконується рівність:

$$T_i^{(P)} = T_i^{(П)},$$

а також резерв часу події рівний нулю:

$$R_i = 0.$$

Довжина критичного шляху становить: день

Для складського будівництва за використовуваними технологіями це досить короткий термін завершення виконання усіх робіт.

Найбільший вільний та повний резерви часу в роботи 19-21. Це робота зі скріплення фундаментних блоків бетоном. Сама робота є досить швидкою, оскільки потрібно встигнути залити суміш до того як вона затвердне, проте паралельно з цією роботою потрібне очікування в 14 днів, щоб бетонна суміш застигла та набрала запас міцності.

Запропонований проєкт побудови складського приміщення може бути реалізований на практиці. Така задача особливо актуальна в умовах гострої нестачі складських потужностей, зумовлених руйнуваннями внаслідок воєнних дій, перенесенням виробництв та складів у відносно безпечні регіони країни, недоступності чи обмеженості морських перевезень, великих обсягів гуманітарних вантажів тощо.

Література:

1. Zomchak L., Vdovyn M. Economic-mathematical Methods and Models of Category Management in Retail. Financial and Economic Security and Accounting and Analytical Support in Business : monograph. "EastWest" Association For Advances Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria. 2016. 153-162.
2. Зомчак Л. М., Петрик Х. Р. Економіко-математичне моделювання в категорійному менеджменті. Економіка. Фінанси. Право. 2016.(2 (1)), 41-43.
3. Вдовин М.Л., Данилюк Л.Г., Лелик Л.І., Березяк І.М., Мельник С.М. Моделі та методи оцінювання економічних ризиків у різних функціональних сферах бізнесу: монографія. Львів.: ННБК «АТБ», 2015.
4. Зомчак Л. М., Нич О. В. Економіко-математичне моделювання фінансової стійкості підприємств методом головних компонент. Економіка і суспільство. 2017. №8. 850-853.
5. Вовк В. М., Зомчак Л.М. Оптимізаційні моделі економіки: навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. 2013. 318 с.
6. Вовк В. М., Зомчак Л.М. Оптимізаційні методи і моделі : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. 2014. 360 с.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ТА ОЦІНКИ РЕЗЕРВІВ ЇЇ ЗРОСТАННЯ

В умовах глобалізації та швидких змін в усіх сферах діяльності підприємства підвищення продуктивності праці є основним фактором вирішення його соціально-економічних завдань. У свою чергу рівень і динаміка продуктивності праці визначаються складною взаємодією факторів: матеріально-технічних, організаційних, економічних, соціальних, природно-кліматичних, структурних й ін.

Важливий внесок у розвиток досліджень шляхів підвищення продуктивності праці внесли Д.П. Богиня, Л.М. Благодир, О.О. Герасименко, Б.Є. Грабовецький, В.М. Данюк, О.І. Здоров, Г.Т. Завіновська, А.М. Колот, В.В. Кривоший, А.О. Ласкавий, О.В. Мороз, Н.О. Павловська, Н.Я. Пітель, В.А. Плаксов, В. Філева, Ю. Фоміна, В.В. Шалімов та ін.

Метою даного дослідження є вивчення основних методичних підходів факторного аналізу продуктивності праці та оцінки резервів її зростання.

Відомо, що ефективність діяльності підприємства визначається великою кількістю факторів і умов. Людські ресурси більшою мірою, ніж інші фактори виробництва, визначають стратегічний успіх підприємства та є основою забезпечення ефективності його роботи. Виходячи з цього, основними резервами розвитку сучасного підприємства слід вважати резерви людського фактору. Відсутність достатньої уваги людському фактору при підготовці та реалізації господарських рішень, як правило, призводить до низької економічної ефективності. Оскільки основним фактором, що визначає досягнення підприємством конкурентних переваг, є достатня кількість якісних людських ресурсів і високий рівень продуктивності праці, його можна забезпечити при виконанні наступних умов [3]:

1) зростання результатів праці (P) при зниженні затрат праці (B_n):

$$P \uparrow, B_n \downarrow \quad (1)$$

2) зростання результатів праці при стабільних затратах праці:

$$P \uparrow, B_n = \text{const} \quad (2)$$

3) сталість результатів праці при зниженні витрат праці:

$$P = \text{const}, B_n \downarrow \quad (3)$$

4) темпи зростання результатів випереджають темп росту витрат праці:

$$JF \uparrow > JВп \uparrow \quad (4)$$

5) темпи зниження результатів нижчі за темпи зниження витрат:

$$JF \downarrow < JВп \downarrow \quad (5)$$

На сучасному етапі для факторного аналізу продуктивності праці використовуються економіко-статистичні моделі, зокрема метод ланцюгової заміни та його похідні (модифікації) – методи відносної та абсолютної різниць, індексний метод тощо. Ці методи відрізняються простотою, можливістю визначення функціональної залежності між факторами та ефективним показником, універсальністю. Але в той же час, незважаючи на зазначені переваги, ланцюгова заміна та впровадження її різновидів мають певні недоліки.

Так, згідно з правилом послідовності заміни факторів від базисних значень до звітних спочатку замінюються кількісні фактори, потім структурні і в останню чергу якісні. Така послідовність наразі не має наукового обґрунтування, лише зазначено, що результати аналізу в кінцевому підсумку залежать від того, в якому порядку фактори входять у «ланцюжок», тобто від кількісної оцінки впливу кожного фактору. Яким чином діяти, якщо факторна система складається з кількох кількісних чи якісних факторів, – стає проблемою дослідника, як зазначають Грабовецький Б.Є., Мороз О.В. та Благодир Л.М. [1].

Наприклад, факторна модель продуктивності праці може виглядати так:

$$W = f \times \Phi O \quad (6)$$

де W – продуктивність праці;

f – фондovіддача;

ΦO – фондоозброєність.

Оскільки в рівнянні (6) обидва фактори є якісними, то кількісна оцінка впливу кожного фактору на рівень ефективності залежить від послідовності їх включення в «ланцюжок» заміщення. Зрештою, це створює проблемну ситуацію під час формування остаточних висновків дослідження. На цьому прикладі показано недоліки методу ланцюгової заміни та його різновидів [1].

Для побудови багатофакторних моделей використовуються лінійні, степеневі та логарифмічні рівняння. Загалом розглянемо метод факторного аналізу продуктивності праці на основі лінійної кореляційної моделі, заданої рівнянням:

$$y = a_0 + \sum_{i=1}^m a_i x_i \quad (7)$$

де y – рівень продуктивності праці;

a_0, a_i – параметри рівняння регресії;

x_i – відповідний фактор впливу на продуктивність праці;

i – номер фактору;

m – загальна кількість факторів впливу.

Перевагою наведеної кореляційної моделі (7) є те, що більшість

показників оцінюється в натуральному вимірнику, що нейтралізує вплив зміни цін на основні фактори виробництва. Це, у свою чергу, значно спрощує розрахунки та підвищує достовірність отриманих висновків.

Таким чином, «кореляційна модель може включати різні чинники (матеріально-технічні, організаційні, соціально-економічні), що впливають на продуктивність праці. Після побудови моделі необхідно її ретельно перевірити на логічну та статистичну адекватність. Логічна адекватність пояснює відповідність рівняння економічному змісту досліджуваного явища. Що стосується багатфакторних моделей, то спочатку оцінка логічної адекватності здійснюється шляхом знаходження відповідності ознак, де невідомий характер зв'язків між кожним фактором і ефективним показником» [1; 3].

Статистична адекватність визначає рівень відповідності характеристик рівняння встановленим критеріям та їх статистичну достовірність. Статистична достовірність коефіцієнта лінійної кореляції та самого рівняння оцінюється за t-критерієм Стьюдента та F-критерієм Фішера відповідно. При цьому розрахункові значення зазначених критеріїв (t, F) повинні бути вищими за табличні [1; 3].

На нашу думку, аналіз впливу факторів на показник продуктивності праці за допомогою методу кореляційного аналізу дозволяє не тільки виявити причини його зміни, але й дозволяє цілеспрямовано впливати на основні фактори для досягнення бажаного економічного ефекту. Даний метод забезпечує усунення недоліків методу ланцюгової заміни та дозволяє підняти економічні дослідження на якісно новий рівень та розширити можливості методичних підходів до факторного аналізу продуктивності праці та оцінки резервів її зростання.

Отже, виявлення резервів підвищення продуктивності праці на основі факторного аналізу «...є першочерговим завданням будь-якої економічної системи макро- чи мікрорівня, що прагне до підвищення конкурентоспроможності» [4]. «На підставі ... аналізу... формується оцінка. Оцінка в управлінні персоналом – це встановлення відповідності стану системи управління персоналом, ефективності використання людських ресурсів, виявлених в ході діагностики (аудиту / аналізу / аналітики), певним критеріям, чинникам, нормам і т.д... На її основі формується висновок/звіт, який лягає в основу вироблення рекомендацій, нових цілей, стратегії управління персоналом тощо» [2].

Література:

1. Грабовецький² Б.Є., Мороз О.В., Благодир Л.М. Факторний аналіз продуктивності праці на основі економіко-статистичних моделей . *Статистика України*. 2008. №2. С. 9-13.
2. Даниленко О.А.⁴ Використання HR-аналітики в діагностиці системи управління персоналом. *БизнесИнформ*. 2021. №7. С. 252–259. URL : <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-7-252-259>
3. Покинйчереда¹ В.В., Козоріз Ю.С. Факторний аналіз продуктивності праці. URL : http://www.rusnauka.com/1_KAND_2010/Economics/5_56659.doc.htm
4. Чернушкіна³ О.О. Сучасні аспекти управління продуктивністю праці. *Економіка і організація управління*. 2018. Вип. 4 (32). С. 163-172. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2018_4_19

Кучерук Зоряна

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і аудит»

Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна

Науковий керівник:

Скорик Марина, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу

НОРМАТИВНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Згідно з Податковим кодексом України податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати 11 податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Податковий контроль у якості складової частини державного управління економікою має певну специфіку практики застосування і цільову спрямованість, що відрізняє його від інших видів контролю. Він провадиться шляхом застосування науково обґрунтованих методів встановлення ступеня відповідності практики оподаткування положенням розробленої податкової політики.

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів - комплекс заходів щодо збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання покладених на контролюючі органи функцій. Для інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючого органу використовується інформація, що надійшла.

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності державної податкової служби - це комплекс заходів зі збирання, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання органами державної податкової служби покладених на них функцій та завдань.

Відповідно до ст. 72 Податкового кодексу України для інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності державної податкової служби використовується інформація, що надійшла від платників податків та податкових агентів, що міститься в податкових деклараціях, розрахунках, інших звітних документах; що міститься у наданих великими платниками податків в електронній формі копіях документів з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань); первинних документах, які ведуться в електронній формі; реєстрах бухгалтерського обліку, фінансовій звітності, інших

документах, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів; про фінансово-господарські операції платників податків.

Податкова інформація безоплатно надається органам державної податкової служби періодично або на окремих письмовий запит органу державної податкової служби у строки, передбачені ст. 73 Податкового кодексу України. Порядок подання інформації органам державної податкової служби визначається Кабінетом Міністрів України.

Органи державної податкової служби мають право звернутися до платників податків та інших суб'єктів інформаційних відносин із письмовим запитом про подання інформації (вичерпний перелік та підстави надання якої встановлено законом), необхідної для виконання покладених на органи державної податкової служби функцій, завдань, та її документального підтвердження. Такий запит підписується керівником (заступником керівника) органу державної податкової служби і повинен містити перелік інформації, яка запитується, та документів, що її підтверджують, а також підстави для надіслання запиту.

Отже можна дійти висновку про те, що запит вважається врученим, якщо його надіслано поштою листом з повідомленням про вручення за податковою адресою або надано під розписку платнику податків чи іншому суб'єкту інформаційних відносин або його посадовій особі.

Платники податків та інші суб'єкти інформаційних відносин зобов'язані подавати інформацію, визначену в запиті, органу державної податкової служби, та її документальне підтвердження протягом одного місяця з дня, що настає за днем надходження запиту (якщо інше не передбачено Кодексом). У разі, коли запит складено з порушенням вимог, платник податків звільняється від обов'язку надавати відповідь на такий запит. Зібрана податкова інформація та результати її опрацювання використовуються для виконання покладених на органи державної податкової служби функцій та завдань.

Література:

1. Андрусь О., Войтенко Т., Кавторєва Я. Податковий кодекс: про всі зміни. Х. : Фактор, 2019. 160 с.
2. Бечко П.К., Захарчук О.А. Основи оподаткування : навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2021.
3. Офіційний сайт Верховної ради України : URL: <http://portal.rada.gov.ua>.
4. Соколовська А.М. Основи теорії податків: навч. посібн. К. : Кондор, 2019. 326 с.
5. Чернелєвський Л.М., Редзюк Т.Ю. Податковий облік і контроль : Навч. посіб. [2-ге вид., перероб. і допов]. К. : Пектораль, 2016. 316 с.

Лимаренко Оксана

Таровик Роман

здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Шалімов Володимир, к.е.н., доц.

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

ПРИЙОМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні умови динамічного розвитку ринкової економіки актуалізують питання проведення суб'єктами бізнесу своєчасної та об'єктивної оцінки їх фінансового стану, оскільки в процесі його здійснення виявляються сильні та слабкі позиції підприємства, його фінансові резерви та можливості подальшого розвитку, що допомагає прийняти ефективні управлінські рішення з метою зниження витрат фінансових ресурсів та підвищення прибутку і ринкової вартості підприємства.

Фінансовий стан треба систематично і всебічно оцінювати звикористанням різних методів, прийомів та методик аналізу. Це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці – за низку періодів, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективного використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення [1]. Тому необхідності набуває критичний огляд, систематизація прийомів та методів оцінки фінансового стану з метою визначення їх переваг та недоліків, що виявлені в процесі їх практичного використання.

У ході аналізу фінансового стану підприємства можуть використовуватися найрізноманітніші прийоми, методи та моделі аналізу, їхня кількість та широта застосування залежать від конкретних цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному конкретному випадку [2, с.164].

На сучасному етапі для оцінки фінансового стану підприємства застосовують прийоми горизонтального, вертикального, факторного, порівняльного та коефіцієнтного аналізу, що проводяться за абсолютними та відносними показниками [5].

Горизонтальний (часовий) аналіз характеризує абсолютні та відносні зміни величин показників фінансової звітності підприємства у порівнянні з попередніми періодами.

Вертикальний (структурний) аналіз спрямований на визначення частки окремих статей у загальній валюті балансу за звітний період з подальшою оцінкою впливу різних чинників на кінцевий результат.

Факторний аналіз має за мету виявлення причин зміни абсолютних і

відносних фінансових показників, а також визначення впливу окремих чинників (причин) на зміну аналізованого фінансового показника.

Порівняльний аналіз поділяється на внутрішньогосподарський та міжгосподарський. Перший передбачає порівняння зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його філій, другий – порівняння показників даної фірми з показниками конкурентів або із середньогалузевими показниками.

Трендовий аналіз дозволяє визначити основну тенденцію (тренд) розвитку в часі показників звітності. Перш за все його застосовують для порівняння коефіцієнтів та показників аналізу підприємства за 2-3 роки та зображають тренд (напрямок) з використанням графіків та таблиць.

Коефіцієнтний аналіз дозволяє вивчити рівень і динаміку відносних показників фінансового стану, які обчислюються як відношення величин балансових статей чи інших абсолютних показників фінансової звітності, порівнюючи їх із базовими даними або нормативними. Він є найбільш відомим та поширеним інструментом аналізу. Однак, на думку М.Л. Котляра, недоліком застосування аналізу за допомогою коефіцієнтів є складність щодо остаточного висновку про стан підприємства, оскільки загальна картина за показниками часто неоднорідна. Так, якщо за одним параметром підприємство має досить непоганий вигляд, то за іншими може вражати своїми поганими показниками. Це своєрідний дестабілізаційний чинник, який лише посилює суб'єктивність думки самого аналітика, тобто його схильність уважати певний параметр головним або брати його до уваги меншою мірою [4, с. 114].

Щодо методів оцінки фінансового стану підприємства, то на практиці застосовують такі основні:

1. Комплексний метод передбачає аналіз та групування показників за двома напрямками: стійкого фінансового стану й незадовільного. За його допомогою можна виявити проблемні напрямки в діяльності підприємства та визначити причини. Однак, метод достатньо трудомісткий, обмежує можливості оперативної оцінки та немає нормативних значень більшості коефіцієнтів.

2. Інтегральний метод передбачає розрахунок інтегрального показника, який формується в узагальнюючий показник за напрямками рівнів платоспроможності, фінансової незалежності та якості активів. Його перевагою є можливість доповнення будь-якої кількості аналітичних напрямів і коефіцієнтів включенням їх в інтегральний показник, а недоліком – можливість отримання високого рівня фінансового потенціалу за низького рівня часткових показників.

3. Беззбитковий метод передбачає розрахунок величини операційного важеля та оцінку фінансового стану підприємства показником запасу фінансової стійкості, однак він не дає повної оцінки стану підприємства.

4. Рівноважний метод заснований на досягненні рівноваги між ліквідними потоками у сфері господарсько-інвестиційної і фінансової діяльності підприємства.

У міжнародній практиці для оцінки фінансового стану підприємства

широко застосовуються математичні моделі, зокрема моделі Альтмана, Таффлера, Ліса, Чессера та ін. Їх перевагами є: наявність невеликої кількості значущих показників, що забезпечують точність результатів за низької трудомісткості їх використання; забезпечення інтегральної оцінки і можливість порівняння різних об'єктів; доступність інформації для проведення розрахунків; можливість прогнозування банкрутства, оцінки зони ризику, в якій перебуває підприємство.

Слабкими сторонами перерахованих моделей [3] є: недостатнє обґрунтування доцільності використання фінансових показників у моделях; використання в моделях тільки лінійної залежності; неадаптованість моделей до специфіки української економіки, окремих галузей чи регіонів; прагнення до поглибленого аналізу, яке зумовлює розрахунок надмірної кількості показників, що переважно перебувають у функціональній залежності між собою.

Також у фінансовому аналізі широко використовуються економіко-математичні та статистичні методи (кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз, метод головних компонентів, індексний метод тощо).

Отже, для оцінки фінансового стану підприємства може використовуватись безліч різноманітних моделей, прийомів та методів аналізу. Але універсальної методики, яка була б адаптована до сучасних економічних умов в Україні та враховувала мету фінансового аналізу, розмір, специфіку діяльності та умови функціонування конкретного підприємства, склад множини оцінювальних параметрів, який змінюється відповідно до умов розвитку внутрішнього та зовнішнього економічного середовища, не існує. Тому у зв'язку з постійною зміною умов функціонування вітчизняних підприємств, необхідно удосконалювати існуючі та розробляти нові методики аналізу з метою отримання реальної інформації про фінансовий стан підприємства, визначення впливу чинників зовнішнього економічного середовища, забезпечення зовнішніх і внутрішніх користувачів об'єктивною і повною інформацією для прийняття ефективних управлінських рішень.

Література:

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства: навч. посіб. 2-е вид., доповн., перероб. К.: Атіка, 2007. 528 с.
2. Ковалевська А.В., Асєєв С.І. Критичний аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства. *Бізнес Інформ.* 2012. №3. С. 163-169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2012_3_46.
3. Козик В.В., Андрушко О.Б. Аналіз методів прогнозування банкрутства, заснованих на використанні фінансових коефіцієнтів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління.* Львів: Національний університет «Львівська політехніка». 2006. № 554. С. 103–108.
4. Котляр М.Л. Оцінка фінансової стійкості підприємства на базі аналітичних коефіцієнтів. *Фінанси України.* 2013. № 1. С. 113–118.
5. Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д. Фінанси підприємств: підручник. Київ: КНЕУ, 2008. 552 с.

Перевертайло Юлія
 здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
 спеціальність 051 «Економіка»
 Львівський національний університет імені Івана Франка
 м. Львів, Україна
Науковий керівник:
 Зомчак Лариса, к.е.н., доц.
 доцент кафедри економічної кібернетики

ОПТИМІЗАЦІЯ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПРОДУКЦІЇ З УРАХУВАННЯМ ЛОГІСТИЧНИХ ЦЕНТРІВ

Найпоширеніший спосіб представлення логістичних задач – це транспортна задача, відповідно метод потенціалів – найпоширеніший метод її розв’язування. Класична постановка транспортної задачі передбачає наявність пунктів виробництва продукції та пунктів її споживання [1], що є доволі сильно спрощеним представленням реальних логістичних задач, адже на шляху від виробника до споживача можуть знаходитись також логістичні центри, складські приміщення, тощо. Наявність додаткових пунктів унеможливило застосування класичних методів розв’язування транспортної задачі та вимагає нових методів.

Математичні методи та моделі широко застосовують для розв’язування задач на рівні підприємства: від менеджменту [2, 3] до фінансів [4] та управління ризиками [5] тощо.

Розглянемо приклад підприємства з виробництва меблів, яке має виробничі потужності у двох областях України та чотирьох партнерів, чотири логістичні склади у чотирьох обласних центрах та мережу магазинів у восьми обласних центрах. Отже, спершу продукцію виготовляють на фабриках, далі перевозять на склади, а уже зі складів до кінцевого споживача. На кожному етапі перевезень має виконуватись правило балансу мас, тобто потужність фабрик не може перевищувати пропускні можливості складів, водночас потреби споживачів у готовій продукції також не може бути більшими, ніж пропускна можливість складів.

Після перевірки балансу мас запишемо модель задачі у явному вигляді

Цільова функція задачі

$$Z = 32,46x_{111} + 98,43x_{211} + 97,21x_{121} + 40,5x_{221} + 76,14x_{131} + 77,31x_{231} + 80,52x_{141} +$$

Обмеження на потужності фабрик

$$x_{111} + x_{121} + x_{131} + x_{141} \leq 450; x_{211} + x_{221} + x_{231} + x_{241} \leq 270; x_{312} + x_{322} + x_{332} + x_{342} \leq 320; x_{412} + x_{422} + x_{432} + x_{442} \leq 165; x_{512} + x_{522} + x_{532} + x_{542} \leq 190;$$

Обмеження на потреби споживачів у продукції

$$y_{111} + y_{211} + y_{311} + y_{411} = 160; y_{121} + y_{221} + y_{321} + y_{421} = 80; y_{131} + y_{231} + y_{331} + y_{431} = 115; y_{141} + y_{241} + y_{341} + y_{441} = 79; y_{151} + y_{251} = 100;$$

де x_{ikl} – кількість l -го виду вантажу, що перевозиться з i -го пункту відправлення в k -й логістичний центр,

u_{kjl} – кількість l -го виду вантажу, що перевозиться з k -го логістичного центру в j -й пункт призначення.

Для розв'язування такого типу задач застосовують метод фіктивної діагоналі. В оптимальному плані загальні витрати на перевезення складають 207497,94 грн. З них 93982,09 грн. витрачається на перевезення продукції на першому етапі (виробники – склади) та 113515,85 грн. на другому етапі (склади – споживачі).

Література:

1. Вовк В. М., Зомчак Л.М. Оптимізаційні моделі економіки: навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. 2013. 318 с.
2. Зомчак Л. М., Петрик Х. Р. Економіко-математичне моделювання в категорійному менеджменті. Економіка. Фінанси. Право. 2016.(2 (1)), 41-43.
3. Zomchak L., Vdovyn M. Economic-mathematical Methods and Models of Category Management in Retail. Financial and Economic Security and Accounting and Analytical Support in Business : monograph. "East West" Association For Advances Studies and Higher Education GmbH, Vienna, Austria. 2016. 153-162.
4. Зомчак Л. М., Нич О. В. Економіко-математичне моделювання фінансової стійкості підприємств методом головних компонент. Економіка і суспільство. 2017. №8. 850-853.
5. Вдовин М.Л., Данилюк Л.Г., Лелик Л.І., Березяк І.М., Мельник С.М. Моделі та методи оцінювання економічних ризиків у різних функціональних сферах бізнесу: монографія. Львів.: ННБК «АТБ», 2015.

УДК 657

Скрипка Карина

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 073 «Менеджмент організацій і адміністрування»

Сумський національний аграрний університет

м. Суми, Україна

Науковий керівник

Довжик Олена к.е.н., доц.

доцент кафедри обліку і оподаткування

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Для ефективної роботи системи управління, виконання нею всіх передбачених функцій потрібна дієва система контролю. У сучасних умовах через зростання конкуренції на світових та вітчизняних ринках, швидкого розвитку та зміни технологій, диверсифікації бізнесу, що збільшується та ускладнює бізнес-проекти, управління сільськогосподарською організацією докорінно змінюється, що впливає на функціонування її контрольних систем. У зв'язку з цим внутрішній контроль, перебуваючи на всіх рівнях управління,

набуває характеру основи, інакше кажучи, гарантією успішної діяльності сільськогосподарської організації в конкурентному середовищі ринкових відносин за інших рівних умов буде ефективний внутрішній контроль.

На сьогоднішній день у більшості сільськогосподарських організацій контрольні заходи виступають як додаткові, вони здійснюються різними підрозділами та відділами. Цей факт викликає розбіжності між підрозділами у відповідальності та обов'язках щодо здійснення внутрішнього контролю. Інформація, необхідна для аналізу та контролю, надходить із запізненням, коли вже практично неможливо вплинути на негативні відхилення та запобігти втратам від них.

Дуже часто через відсутність своєчасної, достовірної та повної інформації керівники не можуть об'єктивно проаналізувати, оцінити причини негативних відхилень у роботі, виявити резерви підвищення ефективності діяльності та своєчасно ухвалити обґрунтовані управлінські рішення. У більшості сільськогосподарських організацій внутрішній контроль полягає лише у річній перевірці фінансово-господарської діяльності, яка дає оцінку результатів проведених операцій у минулому, так званий подальший контроль. Це значно знижує ефективність контролю у процесі підготовки та здійснення господарських операцій.

В економічній літературі питання контролю висвітлені досить широко. Найбільш глибоко окремі питання теорії та практики контролю у сільськогосподарських та інших організаціях досліджували: Зубчик С.М., Бутинець Т.А., Гуцаленко Л.В., Мулик Т.О., Коцупатрий М.М., Жук Н.Л. Доцільно додати провідних науковців, які займались дослідженням діяльності сільськогосподарських підприємств : а саме Гищенко О.В., Крюкова О.І., Гончаров В.М., Зубкова В.І., Ткаченко В.Г. та інші.

Внутрішній контроль у системі управління сільськогосподарським підприємством може функціонувати лише у взаємозв'язку з іншими функціями управління. Загалом бухгалтерський облік та внутрішній контроль тісно взаємодіють. Зв'язок облікового та контрольного процесів дозволяє найкраще вирішити проблему інформаційного забезпечення в управлінні.

Крім того, внутрішній контроль необхідно тісно пов'язати із плануванням, організаційною діяльністю, регулюванням сільськогосподарських процесів та їх аналізом. Для цього потрібне взаємопроникнення контролю в інші функції управління. Зв'язок внутрішнього контролю з функціями регулювання та планування виявляється у перевірці виконання прийнятих управлінських рішень, реалізації сільськогосподарських та фінансових планів. Внутрішній контроль сприяє підвищенню оптимальності, раціоналізації планування та прогнозування виробництва сільськогосподарської продукції шляхом дослідження обґрунтованості планових показників.

Основними функціями внутрішнього контролю сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах, на наш погляд є:

1. Інформаційна функція внутрішнього контролю забезпечує потреби у достовірній інформації внутрішнього управління та підготовку підприємства до зовнішнього контролю.

2. Контрольна функція тісно взаємопов'язана з інформаційною функцією, оскільки вони обидва впливають із сутності та цілей внутрішнього контролю.

3. Функція зворотного зв'язку породжена інформаційною та контрольною функціями та забезпечує дієвість системи управління.

4. З аналітичною функцією взаємопов'язані всі функції використання інформації для аналізу фінансово-господарську діяльність організації.

5. Методична функція пов'язана з розробкою методичних рекомендацій, положень щодо правильного ведення бухгалтерського обліку, виконання інших економічних робіт.

6. Функція моделювання пов'язана з розробкою різних моделей, проектів для організацій (моделі впровадження прогресивних методів та систем управлінського обліку, проектів бізнес-планів, облікової політики, відображення операцій на рахунках, розробка проектів управлінських рішень тощо).

7. Соціальна функція полягає у захисті законних майнових інтересів власників, сприяючи наданню їм достовірної інформації для прийняття рішень, а також при представленні їх майнових інтересів у суді та арбітражі. Крім того, соціальна функція проявляється у захисті матеріальних та моральних інтересів працівників організації та ін.

Перелічені функції можна доповнити, вони відбивають найбільш фундаментальні властивості даної системи. Зокрема, можна виділити такі функції, як оперативна, комунікативна, превентивна. Всі ці функції спрямовані на запобігання несприятливим наслідкам сільськогосподарської діяльності.

Процес розвитку внутрішнього контролю передбачає організацію та розвиток усіх його підсистем у сільськогосподарських організаціях, гармонійну єдність функціонування всіх його компонентів. У сучасних умовах до змісту внутрішнього контролю висуваються певні вимоги. Так, змістом внутрішнього контролю є контрольно-аудиторська інформація, яка має бути доречною, надійною, нейтральною, оперативною, повною, достовірною, зрозумілою та корисною для управління сільськогосподарським підприємством. Виходячи з цього повинні визначатися цілі та завдання внутрішнього контролю, організаційні аспекти, процедури процесу контролю, алгоритми обробки даних, інтелектуальний капітал та технічні засоби контролю, способи та форми узагальнення та подання інформації, періодичність її отримання, а також форма документування результатів контрольного процесу.

Ефективне використання цієї інформації та розвиток загалом внутрішнього контролю у системі управління сільськогосподарським виробництвом можливе шляхом повного здійснення його функцій на основі вдосконалення методології та бази розвитку. Ці аспекти необхідно враховувати під час розробки теоретичних основ і практичних рекомендацій на формування ефективної системи внутрішнього контролю.

Отже, необхідно зазначити, що внутрішній контроль є невід'ємною складовою в управлінні сільськогосподарського підприємства. Для досягнення

ефективності управління сільськогосподарським підприємством на основі системи внутрішнього контролю необхідно виконання наступні основні умови:

1. забезпечення фінансово-економічної стійкості підприємства та перспектив розвитку;

2. відповідний рівень точності та повноти первинних документів та якість первинної інформації для успішного керівництва та прийняття ефективних управлінських рішень;

3. дотримання працівниками підприємства встановлених адміністрацією правил та вимог.

Таким чином, запровадження удосконаленої системи внутрішнього контролю в сільськогосподарському підприємстві в сучасних умовах господарювання, передбачає не тільки подолання існуючих недоліків, але й вирішення методологічних, організаційних і методичних проблем його дальшого розвитку і удосконалення.

Література:

1. Зубчик С.М. *Формування внутрішньогосподарського контролю як складової економічних наук*. С. М. Зубчик. Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. - 2013. Вип. 10(2). С. 95-107.
2. Мулик Т.О. *Організація внутрішнього контролю в системі управління оподаткуванням*. Т.О. Мулик, Я. І. Мулик. Економіка, фінанси та управління: проблеми та сучасні шляхи розвитку. Матеріали підсум. міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 25-26 грудня 2015 р.) ГО «Львівська економічна фундація». У 3-х ч. Львів: ЛЕФ, 2015. С. 102-105.
3. О.І. Крюкова. *Внутрішній контроль в системі управління підприємствами АПВ*. О.І. Крюкова Т.М. Гнатєва. Аграрний вісник. Причорномор'я .2014.№ 75 с.67.

Смірнова Єлизавета

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Мельник Тетяна, к.е.н., доц.
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

ПОРІВНЯННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ НІМЕЧЧИНИ ТА УКРАЇНИ

Одна з найважливіших складових ринкової економіки виступає страхування, що забезпечує потребу суспільства у страховому захисті. Досвід Німеччини говорить про те, що країна, яка має систему страхового захисту, забезпечує вищий рівень стабільності та більш високий рівень життя.

Страховий ринок в Україні відстає від розвинених країн, наприклад Німеччини, через низький рівень доходу населення, низький рівень розвитку бізнесу. «В Україні страхова діяльність регулюється Конституцією України, Міжнародними підписаними та ратифікованими угодами, Цивільним кодексом України, Законами України «Про страхування», «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», «Про господарські товариства», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом» та іншими, а також постановами КМУ, нормативними актами (інструкції, методики, положення, накази), котрі приймаються відомствами виконавчої влади чи спеціального назначеного органу, що здійснює нагляд за страховою діяльністю, правилами та договорами страхування» [1, с. 105].

Проте страховий ринок Німеччини характеризується динамічним розвитком, особливо – ринок індивідуального страхування (страхування життя, нещасних випадків). Цей сектор займає близько 80% страхового ринку Німеччини. Найбільша частка внесків (46%) займає страхування життя, на другому місці - страхування від нещасних випадків. Німецький страховий ринок жорстко контролюється державою. Діяльність всіх страхових компаній, як національних, так і іноземних, підлягає державному страховому нагляду, який проводиться Федеральним відомством BAV [3].

«У 2005 р. у Німеччині нараховувалось 663 страхові компанії, з них 116 - це компанії, що спеціалізуються на страхуванні життя, 202 - це пенсійні каси та каси з виплат допомоги у випадку смерті застрахованої особи, 53 - компанії з медичного страхування, 241 - зі страхування збитків і нещасних випадків та 51 перестрахова компанія» [4, с. 889]. Станом на 2022 рік на страховому ринку Німеччини діє понад 2000 страховиків, які отримали ліцензії, з них 32 перестраховальні компанії. За статистикою кожна сім'я в Німеччині має в середньому 7 страхових договорів або полісів по страхуванню життя, особистої

відповідальності та нещасних випадків. Обов'язковими видами страхування є медичне та страхування автомобіля (КАСКО) [2].

У Німеччині більше 80% населення залучені до національної системи медичного страхування. Роботодавці оплачують половину страхових премій працівників, іншу частину сплачується із заробітної плати робітників. Одночасно функціонує медичне страхування в приватних страхових компаніях, які пропонують індивідуальні страхові програми. Якщо німецький громадянин отримує заробітну плату більше 3975 євро, тоді роботодавець повинен сплачувати 50% страхової премії. Тільки 0,3% населення країни не застраховані, частина з яких дуже багаті які не потребують страхування, інші – не мають можливості [2].

Якщо в Німеччині більшість страхувальників намагається застрахувати особисте життя (довгострокове страхування), то в Україні більша частка страхувальників звертається до страхових компаній з наміром застрахуватися від нещасних випадків або відповідальності (короткострокове страхування). Головною причиною цього є наявність обов'язкових видів ризикового страхування, а також недовіра в Україні до категорії страхування, через фінансову ненадійність страхових компаній.

Важливим показником розвитку страхового ринку є його щільність. Відомий факт, що страховий ринок вважається розвинутим, якщо показник щільності більший або дорівнює 140 дол. США. В Україні він дорівнює 65,4 дол. США, тоді як в Німеччині 1482 дол. США [1, с. 108]. Причиною такої тенденції є складна економічна ситуація в Україні, що склалася за останні роки.

Велика кількість страховиків інвестує в цифрову трансформацію, що може спонукати розвиток українського страхового ринку.

Враховуючи розвиток Німецького страхового ринку в Україні необхідно запровадити сприятливі умови для розвитку пенсійного та медичного страхування, провести оцінку фінансової надійності існуючих страховиків та вилучення з страхового ринку нерентабельних страхових компаній або тих хто не виконує свої зобов'язання перед страхувальниками, що дасть змогу підвищити довіру до інституту страхування.

Саме тому, українським страховим компаніям слід зайнятися поверненням довіри населення до них, а також вивчати досвід Німеччини, що дасть змогу не повторювати помилки та запроваджувати нові страхові послуги, адаптуючись до європейського законодавства.

Література:

1. Лашчик І.; Кондрат І.; Віблій П., Білець В. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Галицький економічний вісник*. № 5 (66). 2020. С. 105-112. URL: <http://surl.li/dphdr> (дата звернення 10.11.2022).
2. Німеччина у форматі три «С». *Сайт TAS life*. 2020. URL: <http://surl.li/dofak>
3. Страховий ринок Німеччини. Ключові тенденції та види страхування. *Insurance TOP журнал про страхування*. URL: <http://surl.li/dpcfy> (дата звернення 10.11.2022).
4. Страхування: практикум: навч. посібник / за ред. В. Базилевич. 2-ге вид. перероб. і доп. Київ: Знання, 2008. С.888-903. URL: <http://surl.li/doexh> (дата звернення 10.11.2022).

Яремчук Ігор

здобувач (другого) магістерського рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Державний податковий університет
м. Ірпінь, Україна

Науковий керівник:

Панасюк Ольга, к.е.н., доц.

доцент кафедри аудиту, державного фінансового контролю та аналізу

МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах господарювання одним з найважливіших показників, що характеризують ефективність фінансової діяльності підприємства виступає фінансовий результат, а саме його прибуток або збиток. Адже основною метою діяльності підприємства в умовах глобальних економічних перетворень є одержання максимального прибутку при мінімальних витратах. Оскільки фінансовий результат виступає узагальнюючим показником, який характеризує ефективність та відображає всі аспекти їх діяльності, відпрацювання методичних питань аналізу фінансового результату є актуальним.

Значний внесок у теорію та практику аналізу фінансових результатів зробили такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як Балдик Д.О., Бутинець Ф.Ф., Ковальчук М.І., Лахтіюнова Л.А., Мних Є.В., Нападовська Л.В., Савчук В.К., Шеремет А. Д. та ін.

Аналіз фінансових результатів діяльності – це комплекс дій, які спрямовані на вивчення результатів діяльності підприємства за певний період часу, з метою визначення ефективності використання всіх ресурсів, виявлення можливих недоліків в управлінні цього підприємства та надання необхідної інформації для оперативного керівництва для підвищення результативності діяльності підприємства [1].

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства включає такі провідні елементи дослідження [1]:

– «горизонтальний» аналіз – дослідження змін кожного показника за поточний період, що розглядається;

– «вертикальний» аналіз даних – дослідження структури відповідних показників і їх змін;

– «трендовий» аналіз – це дослідження в загальному вигляді динаміки зміни показників фінансових результатів діяльності за звітний період.

Головними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є:

– оцінка динаміки, якості, обсягів та структури фінансових результатів;

– розкриття факторів і кількісна оцінка їх впливу на фінансові результати;

– встановлення доцільності та ефективності використання прибутку;

– визначення резервів зростання прибутку та рентабельності, розробка рекомендацій щодо їх впровадження.

Під час аналізу фінансових результатів підприємства можуть використовуватися різноманітні прийоми, методи та моделі. Їх кількість та широта застосування залежить від визначених цілей аналізу та визначаються його завданнями в кожному окремому випадку [2, с. 158].

Фінансовий стан підприємства потрібно систематично й всебічно оцінювати з використанням різних методів, прийомів і методик аналізу. Це зробить можливим критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці – за ряд періодів, дасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи більш ефективного використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення [3, с. 185-188].

На сьогоднішній день існує два принципові підходи до розрахунку фінансових результатів підприємства, які мають деякі модифікації у різних країнах світу:

1) метод порівняння доходів і витрат (метод «витрати-випуск») – передбачає визначення прибутку (збитку) згідно принципу нарахування та відповідності доходів і витрат, тобто як різниця між доходами і витратами звітного періоду. Отже порівнюються доходи з витратами, які були понесені для отримання цих доходів. Визначення фінансового результату за методом «витрати – випуск» передбачає існування двох способів [4]:

– перший спосіб називають «лінійним», тобто він передбачає порівняння випуску з минулими витратами з відображенням знову створеної вартості загальною сумою з наступною деталізацією.

– другий спосіб використовується у бухгалтерському обліку з відображенням по дебету споживання підприємством минулої праці і сторонніх витрат та знову створеної вартості за її елементами.

2) метод порівняння капіталу (або метод зміни чистих активів) – передбачає визначення приросту власного капіталу у звітному періоді як різниці між сумою власного капіталу на кінець і на початок звітного періоду, тобто розраховується різниця, тобто якщо власний капітал на кінець звітного періоду збільшується, то підприємство отримує прибуток, а якщо навпаки – збиток.

Методика фінансового аналізу включає три взаємозв'язаних блоки:

1) аналіз фінансових результатів діяльності підприємства;

2) аналіз фінансового стану підприємства;

3) аналіз ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства

[5, с. 104].

Формування фінансових результатів повністю залежить від цілей підприємства. Якщо підприємство ставить ціллю високі темпи розвитку, збільшує обсяг продажу і завойовує значну частину ринку, то метою формування фінансових результатів є високі темпи їхнього зростання. Якщо підприємство стабілізує свою діяльність, задовольняється мінімальним рівнем рентабельності або навіть збитковою діяльністю, то управління фінансовими

результатами повинно бути зосереджене на отримання такої суми, що забезпечує поточну платоспроможність. А якщо в основу діяльності підприємства покладено інтереси власників, то цільовою настановою формування кінцевих фінансових результатів є такі показники, як рентабельність інвестиційного чи власного капіталу.

Таким чином, можна дійти висновків, що фінансовий результат є досить складною і багатовимірною категорією. Фінансовий результат в формі прибутку виступає головною метою діяльності підприємства на ринку і одним із ключових показників, який визначає ефективність діяльності підприємства. Інформація про фінансовий результат відображається в фінансових звітах підприємства та є загальнодоступною інформацією для визначення рівня ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства, а також є головним джерелом інформації для потенційних партнерів. Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності підприємств виступає необхідною умовою ефективного управління доходами та витратами з метою збільшення прибутку, а також підвищення рентабельності. Від того, наскільки якісно проведено аналіз фінансових результатів, визначено основні чинники, що його забезпечують, залежить майбутня результативність та ефективність діяльності підприємства.

Література:

1. Балдик Д.О. Формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. *Молодий вчений*. 2016. № 5. С. 8-12.
2. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 224 с.
3. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 204 с.
4. Рета М.В. Сучасні проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємств. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2015. № 25 (1134). С. 25-35
5. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства. К. : Вища шк., 2005. 246 с.

Яценко Юлія

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Науковий керівник:

Шалімова Наталія, д.е.н., проф.

професор кафедри аудиту, обліку та оподаткування

ПРИНЦИПИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Аналіз діяльності будь-якого об'єкта є запорукою визначення обґрунтованих напрямів його подальшої діяльності (функціонування). Не є виключенням і об'єднані територіальні громади, які наразі поєднують в своїй діяльності і традиційні функції розпорядників бюджетних коштів, і функції суб'єкта, діяльність якого спрямована на забезпечення ефективності діяльності, навіть на отримання прибутку з точки зору раціонального використання коштів, які надходять в їх розпорядження. Аналіз діяльності ОТГ має відбуватися на науково-обґрунтованих принципах, які мають поєднувати і принципи аналізу діяльності бюджетних установ, органів місцевого самоврядування, і принципи економічного аналізу суб'єктів підприємницької діяльності.

Науковці пропонують різноманітні погляди на зміст та перелік методологічних принципів економічного аналізу. Лазаришина І.Д. розглядає принцип як керівну ідею, основне правило поведінки, яке є узагальненням та розповсюдженням будь-якого положення на всі явища тієї області, з якої цей принцип абстрагований і до найважливіших принципів економічного аналізу відносить: системність, комплексність, соціально-економічний підхід, релевантність, суттєвість, науковий підхід, адаптивність, узгодженість, випереджуюче відображення, оптимізаційний підхід [2]. Купалова Г.І., визначаючи принцип як норму поведінки і діяльності, формулює такі принципи аналізу: державний підхід, науковість, комплексність, системність, об'єктивність, конкретність, точність, дієвість, безперервність, ефективність (економічність), порівнянність, оперативність, демократичність, доступність, принцип основної ланки, або вузьких місць [1].

До основних принципів аналізу діяльності об'єднаних територіальних громад (ОТГ) доцільно віднести такі: державності, плановості, науковості, системності, комплексності, об'єктивності, конкретності, точності, дієвості, оперативності, динамічності, прогресивності, ефективності. Дотримання цих принципів є запорукою досягнення поставленої перед ОТГ мети.

Принцип державності полягає в тому, що аналіз повинен ґрунтуватись на державному підході під час оцінки тих господарських процесів, які досліджуються. Необхідно враховувати відповідність господарських процесів, що відбуваються в ОТГ, чинному законодавству, стратегії розвитку країни

(зокрема, зазначений в програмі уряду), економічній, соціальній, природоохоронній політиці країни тощо.

Принцип плановості означає, що аналіз діяльності ОТГ має проводитися не спонтанно, а згідно з розробленим планом. Відповідно, необхідно певним чином організувати сам процес планування аналізу діяльності ОТГ.

Принцип науковості передбачає, що аналіз діяльності ОТГ повинен базуватись на науково обґрунтованих методиках та організації аналітичних досліджень, з урахуванням останніх досягнень економічної науки. Рівень науковості методики досягається розвитком методології аналізу та застосуванням його сучасних організаційних систем. Розвиток аналізу діяльності ОТГ передбачає широке застосування економіко-математичних методів і моделей, сучасних комп'ютерних технологій обробки економічної інформації тощо.

Принцип системності полягає у тому, що в аналізі ОТГ не можна недооцінювати значення будь-якого окремого елемента системи, оскільки його зміна спричиняє зміну всієї системи. Дослідження кожного окремого елемента системи повинно проводитись з урахуванням усіх внутрішніх та зовнішніх факторів, їх взаємозалежності і взаємообумовленості, оскільки будь-який елемент системи є частиною складної динамічної системи, певним чином пов'язаної з іншими елементами. При цьому системність аналізу діяльності ОТГ найповніше реалізується в єдності оцінок економічного, соціального, екологічного, науково-технічного, політичного та інших аспектів.

Принцип комплексності має спільні риси з принципом системності (з більш конкретним значенням), але й певним чином відрізняється від нього. Під час аналізу діяльності ОТГ необхідно обов'язково в комплексі оцінювати як вхідні параметри функціонально-структурної будови, їх зміну і розвиток, так і вихідні, результативні параметри. При цьому потрібно зосереджувати увагу не лише на основні результати проведеного аналізу, а й на ті, що не були визначені в якості об'єктів дослідження (тобто побічні). Комплексність дослідження передбачає охоплення всіх сторін діяльності ОТГ і, відповідно, всебічного вивчення причинно-наслідкових залежностей.

Принцип об'єктивності передбачає, що результати аналізу повинні об'єктивно відображати стан діяльності ОТГ і не залежати від суб'єктивного впливу аналітика, політичного стану в країні тощо. Первинна інформація може вважатися об'єктивною лише за умови забезпечення її повноти, репрезентативності та достовірності. В свою чергу, аналітична обробка первинної інформації також має ґрунтуватись на дотриманні принципу об'єктивності. Вибір окремих аналітичних показників, оцінка зв'язків між ними, визначення факторів та обґрунтування доцільності дослідження їх впливу на результативні показники, застосування тих чи інших методичних прийомів обробки економічної інформації повинні мати об'єктивний характер, обумовлений змістом досліджуваних економічних процесів.

Принцип конкретності й точності щільно пов'язаний з принципом об'єктивності. Висновки за результатами аналізу діяльності ОТГ обов'язково повинні підтверджуватися конкретними розрахунками (а не вільно

інтерпретуватись самим аналітиком), порівнюватися зі встановленими нормативами (якщо такі існують), а пропозиції мають ґрунтуватись на реальних, чітко визначених показниках. Здійснити це можливо за тієї умови, якщо аналіз буде базуватись на реальній, об'єктивній та перевіреній інформації.

Принцип дієвості передбачає, що проведення аналізу діяльності ОТГ не є самоціллю, воно є тим інструментом, який дозволяє її керівництву приймати оптимальні управлінські рішення, що, в свою чергу, підвищує ефективність господарювання установою. Тобто аналіз повинен мати своє практичне впровадження в діяльності ОТГ.

Принцип оперативності передбачає, що, для того, щоб управлінські рішення були якомога ефективнішими, прийматись вони повинні на вчасно узагальненій та представленій керівництву ОТГ аналітичній інформації. Саме швидкість і вчасність проведення аналізу визначають оперативність прийняття того чи іншого управлінського рішення. Даний принцип дозволяє спрямувати аналіз на забезпечення оперативного управління необхідними інформаційними потоками в момент здійснення, безпосередньо перед здійсненням або одразу після здійснення господарських операцій. Наближеність до моменту здійснення операції дозволяє запобігти прийняттю неправильних рішень та своєчасно виправити недоліки, які виникають у процесі діяльності установи.

Принцип динамічності аналізу діяльності ОТГ полягає в тому, що предмет аналітичного дослідження обов'язково вивчається в його динаміці, що дозволяє визначити та оцінити напрями й перспективи розвитку установи в цілому і за її окремими функціональними й структурними підрозділами. Чим тривалішим буде обраний період дослідження, тим точнішими будуть отримані результати, а управлінські рішення - більш обґрунтованими та ефективними. Дотримання даного принципу базується на використанні методичних прийомів горизонтального аналізу.

Принцип прогресивності аналізу діяльності ОТГ дозволяє підвищити ефективність використання її трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, підвищити рівень управління установою. Даний принцип вимагає ретельного дослідження перспективи розвитку селищної, сільської ради на майбутнє, прогнозування показників діяльності ОТГ. Чим раніше керівництво отримає інформацію про негативні (чи потенційно негативні) тенденції у діяльності громади, тим раніше зможе вжити превентивних заходів.

Принцип ефективності в аналізі діяльності ОТГ передбачає, що затрати на організацію та безпосереднє проведення аналізу повинні мати результатом певний економічний ефект, який, в свою чергу, сприятиме ефективному функціонуванню ОТГ, завдяки чому вона здатна повноцінно виконувати покладені на неї функції.

Література:

1. Купалова Г.І. Теорія економічного аналізу. К.: Знання, 2008. 639 с.
2. Лазаришина І.Д. Принципи економічного аналізу як інструмент забезпечення його якості. *Розвиток соціально-економічних систем в геоeкономічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 11-12 травня 2017 р. (ТНТУ ім. І. Пулюя, м. Тернопіль). Т.: 2013. С. 96-98.

Шановні колеги!

Запрошуємо подавати наукові статті до збірника наукових праць «Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки», який включений до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних досліджень в галузі економічних наук. Збірник включений до міжнародних наукометричних баз: **Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Index Copernicus, Ulrich's Periodical Directory, ResearchBib (Akademic Resource Index), CrossRef.**

«Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки»
ISSN 2663-1636 (Print) 2663-1644 (E)

Збірник включений в категорію "Б",
наказ Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.20 р.

Вимоги до матеріалів розміщені на офіційному сайті збірника:

<http://economics.kntu.kr.ua>

Dear colleges!

Authors/researches are invited to submit research papers to the collection of scientific works. Collection is included to the international databases **Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Index Copernicus, Ulrich's Periodical Directory, ResearchBib (Akademic Resource Index), CrossRef.**

«Central Ukrainian Scientific Bulletin. Economic Sciences»
ISSN 2663-1636 (Print) 2663-1644 (E)

The collection is included in category "B" according to the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine on July 02, 2020, № 886.

Requirements for materials are at the official website of the collection:

<http://economics.kntu.kr.ua>

Уважаемые коллеги!

Приглашаем подавать научные статьи в сборник научных трудов, включенный в перечень научных изданий Украины, в которых могут публиковаться результаты диссертационных исследований по экономическим наукам. Сборник включен в международные наукометрические базы: **Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Index Copernicus, Ulrich's Periodical Directory, ResearchBib (Akademic Resource Index), CrossRef.**

«Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки»
ISSN 2663-1636 (Print) 2663-1644 (E)

Сборник включен в категорию "Б",
приказ Минобрнауки Украины № 886 от 02.07.20 р.

Требования к материалам размещены на официальном сайте сборника:

<http://economics.kntu.kr.ua>
